

A MAGYAR KIR. FÖLDTANI INTÉZET KIADVÁNYA.

A MAGYAR KORONA ORSZÁGAINAK

MEGVIZSGÁLT

AGYAGAI.

KALECSINSZKY SÁNDOR-tól.

EGY ÁTNÉZETES TÉRKÉPPEL.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1905.

A m. kir. földtani intézet kiadványai.

Megszerezhetők KILIAN FRIGYES utóda, egyet. könyvtárusnál, Budapest, IV., vaczi utca.

(Árak korona értékben.)

A m. kir. földtani intézet évkönyve.

I. köt.	[1. HANTKEN M. Az esztergomi barnaszénterület földtani viszonya (1 földt. térk. 1 tábl. átmetszet. 4 könyom. táblával.) (2 kor.). — 2. KOCH A. A sz.-endrei-visegrádi hegys. földt. leírása (64 fill.). — 3. Dr. HOFMANN K. A buda-kovácsii hegys. földt. viszonyai (1. tábl. átmetsz.) (54 fill.). — 4. HERBICH F. Északkeleti Erdély földt. visz. (1. földt. térk.) (46 fill.). — 5. Dr. PÁVAY E. Kolozsvár körny. földt. visz. (7 tábl.) (1 kor. 54 fill.)]	5.18
II. köt.	[1. HEER O. Az Erdélyben fekvő zsil-völgyi barnaszén-virányról (7 tábl.) (60 fill.). — 2. BÖCKH J. A Bakony déli részének földtani viszonyai I. rész. (5 tábl.) (1 kor. 34 fill.). — 3. HANTKEN M. A budai márga. (14' fill.) — 4. Dr. HOFMANN K. Adalék a buda-kovácsii hegység másodkori és régibb harmadkori képződések puhany-faunájának ismeretéhez. (6 tábl.) (60 fill.)]	2.68
III. köt.	[1. BÖCKH J. A Bakony déli részének földt. visz. II. rész. (7 tábl.) (1 kor. 22 fill.). — 2. PÁVAY E. A budai márga ásatag tüskönczei. (6 tábl.) (1 kor. 64 fill.). — 3. Dr. HOFMANN K. A déli Bakony bazalt-közei. (4 tábl.) (4 kor.). — 4. HANTKEN M. Új adatok a déli Bakony föld- és őslénytani ismeretéhez. (4 tábl.) (48 fill.)]	7.34
IV. köt.	[1. HANTKEN M. A Clavulina-Szabói rét. faun. I. Foraminiférák (16 tábl.) (1 kor. 74. fill.). — 2. BÖCKH J. Brachydiastematherium transilvanicum Bckh. et Maty. egy új Pachyderma-nem Erdély eocén rétegeiből (2 tábl.) (40 fill.). — 3. ROTH S. A fazekasboda-morágyi hegyl. erupt. köz. (20 fill.). — 4. BÖCKH J. Pécs városa körny. földt. és vízvízviszonyai (1 tábl.) (1 kor. 20 fill.)]	3.54
V. köt.	[1. HEER O. Pécs vidékén előforduló permii növényekről. (4 tábl.) (80 fill.). — 2. HERBICH F. A Székelyföld föld- és őslényt. leírása. (33 tábl.) (10 kor.)]	10.80
VI. köt.	[1. BÖCKH J. Megjegyz. az «Új adatok a déli Bakony föld- és őslényt. ismeret.» cz. munkához (20 fill.). — 2. Dr. STAUB M. Baranyam. mediter. növények. (4 tábl.) (68 fill.). — 3. HANTKEN M. Az 1880. évi zágrábi föld-rengés. (8. tábl.) (2 kor.). — 4. Dr. POSEWITZ T. Borneo szig. vonatk. földt. ismereteink (1 tábl.) (64 fill.). — 5. HALAVÁTS Gy. Őslényt. adat. Dél-magyarors. neogén kora üledékei faunájának ismeret. I. A langensfeldi pontusi kora fauna (2 tábl.) (50 fill.). — 6. Dr. POSEWITZ T. Az arany előford. Borneo szig. (30 fill.). — 7. Dr. SZTERÉNYI H. Az Ó-Sopot és Dolnya - Lubkova (Krassó-Szörény m.) között lévő ter. erupt. köz. (2 tábl.) (1 kor.). — 8. Dr. STAUB M. Harmadkori növények Felek vidékéről. (1 tábl.) (52 fill.). — 9. Dr. PRIMICS Gy. A fogarasi havasok és a szomszéd romániai hegys. geolog. viszonyai. (2 tábl.) (64 fill.). — 10. Dr. POSEWITZ T. Földt. közl. Borneo sziget. I. A szén előford. Borneo szigetén. II. Földt. jegyz. Közép-Borneóról (50 fill.)]	6.98
VII. köt.	[1. Dr. FELIX J. Magyarország. faopáljai paleophyt. tekintetben (4 tábl.) (1 kor.). — 2. Dr. KOCH A. Erdély ó-tercier echinidjei (4. tábl.) (1 kor. 80 fill.). — 3. GROLLER M. A Pelagosa szigetcsoport topogr. és földt. leírása (3 tábl.) (70 fill.). — 4. Dr. POSEWITZ T. Az indiai Óceán czinnszigetei: I. Bangka geológiája. Függelékül: A borneói gyémánt előfordulás (2 tábl.) (1 kor.). — 5. GESELL S. A soóvári kőszobánya-kerület földt. visz. tekintettel az előntött kőszobánya újból való megnyitására. (4. tábl.) (1 kor. 40 fill.). — 6. Dr. STAUB M. A Zsilvölgy aquitán-korú florája (27. tábl.) (4 kor. 30 fill.)]	10.20

Aszt. Cu.

244.

A MAGYAR KIR. FÖLDTANI INTÉZET KIADVÁNYA.

A MAGYAR KORONA ORSZÁGAINAK

MEGVIZSGÁLT

AGYAGAI.

KALECSINSZKY SÁNDOR-tól.

EGY ÁTNÉZETES TÉRKÉPPEL.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1905.

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

1905. évi márczius hó.

BEVEZETŐ.

A magy. kir. Földtani Intézetnek nemcsak a tudományos, de az ezzel kapcsolatos gyakorlati érdekű és értékű munkálkodás is egyik céljául van kitűzve. A jelen munka első sorban a gyakorlati életnek kíván megfelelni, az évek hosszú során át az intézet tagjaitól egybe-
gyűjtött, vagy pedig felhívás folytán a kereskedelmi- és iparkamarák közvetítésével, avagy az egyes városok, községek hivatalos közegei révén, vagy némely esetben magánosoktól is beküldött agyagminták és a hozzátartozó adatok rendszeresebb feldolgozásával.

Az összes agyagminták, mostanig mintegy ezer féle, a gyakorlati élet kívánságának megfelelően, tűzállósági fokozatukra, némelyek azonban egyéb mechanikai módszerek segélyével vagy chemiai kvantitatív analízis által is — vizsgáltattak meg.

Egyedül a tűzállósági fokozat megállapításával is már olyan eredményekhez jutottunk, a melyekből következtetni lehet arra, hogy az országnak mely vidékén fordulnak elő, különösen a gyáriparra igen nagy fontosságú (pl. az olvasztókemenczék építéséhez szükséges) úgynevezett tűzálló agyagok; hogy mely agyagokat lehet porcellán- vagy kőedény gyártásra, továbbá finomabb vagy közönségesebb fazekasárúk készítésére felhasználni; továbbá mely agyagok alkalmasak közönséges falitégla égetésére és melyek nyersen vagy kiégetés után festéknek.

Néhány agyagos festőföldön kívül, az agyagiparnál felhasználható egyéb anyagokat (mint riolitot és riolittufát stb.) is hasonló módon megvizsgáltunk és e gyűjteménybe fölveltünk.

Ezen irányú vizsgálatok és tanulmányok alapján intézetünk már ezideig is nagyban hozzájárult a hazai gyáripár és az agyagipar fejlődéséhez; a külföldről behozott nyers agyag és termékeik mennyisége pedig jóval redukáltatott. Tudományos tekintetben is érdekes eredményhez jutottunk; t. i. hogyha a mellékelt átnézetes térképet geológiai térképpel összehasonlítjuk, látjuk, hogy a jobb minőségű tűzálló vagy porcellángyártáshoz alkalmas nyers agyagokat azon vidékeken találjuk, amelyen földpáttartalmú kőzetek (gránit, trachit stb.) fordulnak elő.

Mentől jobban távolodunk el ezen földpátos kőzetektől, annál tisztábbak lesznek az agyagtelepek. Olyan agyagokat találunk, amelyeknek már a színük és egyéb sajátsága is elárulják rosszabb minőségüket; ezek rendszerint sötétebbek, a nagyobb mennyiségű vastartalomtól pedig, nyersen vagy gyenge tűznél való égetés után élénk veres színűek és igen gyakran hígított sósavban erősebben pezsegnek. Az Alföldön azután már csakis közönséges minőségű agyagok fordulnak elő, amelyek magasabb tűzben megolvadnak és így csakis közönséges fazekasárúk vagy fedőcserép és téglá gyártására használhatók fel.

Ezeket tudva azután olyan támpontot is nyertünk, amely útmutatásul szolgálhat arra nézve, hogy az ország mely vidékein találhatóunk, esetleg még jó tűzálló vagy pedig kőedények gyártására alkalmas agyagtelepeket.

Azon időpontig, amíg a Földtani Intézetnek magának sem chemikusa, sem chemiai laboratoriuma nem volt, az agyagok vizsgálatát PETRIK LAJOS felső ipariskolai tanár végezte nagy gondnal és szakértelemmel. Ezen vizsgálatai a Földtani Intézet kiadásában: «Az agyag-, üveg-, cement és ásványfestékiparnak szolgáló magyarországi nyers anyagok részletes katalógusa. M. MATYASOVSZKY JAKAB és PETRIK LAJOSTÓL. 1885.» cím alatt meg is jelentek. PETRIK tanár azután is sokat foglalkozott agyagvizsgálatokkal és az agyagiparra vonatkozó tanulmányokkal, ezeknek adatait és anyagát is intézetünknek rendszerint átadta és a melyek a jelen munkában fel vannak sorolva.

A megvizsgált agyagok már az 1885. évi országos kiállításon ki voltak állítva; 1891-ben pedig az agyagipari kiállításon a városligeti iparcarnokban agyagminta kiállításunk a szakkörökben élénk érdeklődést keltett; ugyanígy az 1896-iki ezredéves kiállításon is; végül az e munkához mellékelte M. Ö. megvizsgált agyagok átnézetes térképe az 1900. évi párisi világkiállításon is szerepelt.

Agyaggyűjteményünk több helyen volt már megismertetve és jelenleg a Földtani Intézet végleges épületében van elhelyezve.

Az agyagoknak iparilag való felhasználhatóságára nézve a chemiai és mechanikai elemzéseken kívül igen fontosak a gyakorlati és különösen az égetési próbák.

Hasznos tudni, az illető nyers anyagok tűzállósági fokozatának s egyéb fizikai sajátságainak a megállapítása.

Az agyagok *tűzállósági fokozatának* meghatározása a háromféle gázkemenczében a következőleg történt.

A használt kemenczék képe a 6-ik oldalon látható.

A jól összegyúrt agyagból 3 darab, háromoldalú piramis készült.

Lassú száradás után mind a három piramist a **c** jelzésű gázkemenczébe helyeztük el, amelyben a maximális hőfok kb. $1000\text{ }^{\circ}\text{C}$. Egy órai hevítés után két piramist a **b** jelzésű kemenczébe teszünk, itten a hőfok már kb. $1200\text{ }^{\circ}\text{C}$ és végül, ha a piramis meg nem olvadt, úgy egy darabot az **a** jelzésű kemenczében is egy óra hosszat hevítünk. Ezen **a** kemenczében a hőfok körülbelül $1500\text{ }^{\circ}\text{C}$.

A **c** kemencze megfelel azon hőmérsékletnek, amelyet a fazekasárúk vagy téglák égetésénél alkalmaznak; a második **b** kemencze hőfoka olyan, amelyben a porcellánmáz is megolvad; végül az **a** jelzésű kemenczében a kovácsolt vas is megolvad, ez tehát azon legmagasabb hőfok, amelyet az iparban általában használni szoktak.

Gyűjteményünkben, a szekrényekben levő nyers agyagok az üveg-edény felső részében, a belőle készített és kiégetett piramisok pedig az alsó részében vannak elhelyezve.

A leltári szám úgy az üvegen, mint a piramison fel van jegyezve. A megfelelő kemencze jelzése (**c**, **b**, **a**) a piramison látható.

A megvizsgált agyagokat egymással való összehasonlítás és könnyebb áttekintés végett hét osztályba csoportosítottuk:

I. Az *első tűzállósági fokozatba* tartoznak azok az agyagok, amelyek az **a** (kb. $1500\text{ }^{\circ}\text{C}$ hőfokú) kemenczében is teljesen változatlanok, tűzállók maradnak.

II. A *második tűzállósági fokozatba* tartoznak azok, amelyeknek felszíne az **a** (kb. $1500\text{ }^{\circ}\text{C}$ hőfokú), kemenczében gyenge fényűvé válik, esetleg kevés apró hólyag is keletkezik rajta.

III. A *harmadik tűzállósági fokozatba* foglaljuk azokat, melyek felszíne az **a** (kb. $1500\text{ }^{\circ}\text{C}$ hőfokú) kemenczében fényessé válik, vagy hólyagosan felduzzad, de a piramis alakját még megtartja.

IV. A *negyedik tűzállósági fokozatba* tartoznak azok, amelyek az **a** (kb. $1500\text{ }^{\circ}\text{C}$ hőfokú) kemenczében megolvadnak, hólyagos vagy salakszerű tömeggé válnak, de a másik alacsonyabb ($1200\text{ }^{\circ}\text{C}$ hőfokú) kemenczében (**b**) tűzállók maradnak, vagy legfeljebb felszínükön gyenge fény mutatkozik.

V. Az *ötödik tűzállósági fokozatba* vesszük, ha a próbák az **a** (kb. $1500\text{ }^{\circ}\text{C}$ hőfokú) kemenczében teljesen megolvadnak, és a **b** (kb. $1200\text{ }^{\circ}\text{C}$) kemenczében fényesekké vagy hólyagos felszínűekké válnak.

VI. A *hatodik tűzállósági fokozatba* tesszük azokat, melyek az **a** (kb. $1500\text{ }^{\circ}\text{C}$ fokú) kemenczében teljesen megolvadnak, a **b** (kb. $1200\text{ }^{\circ}\text{C}$ fokú) kemenczében pedig hólyagosan felduzzadnak és kezdenek megolvadni.

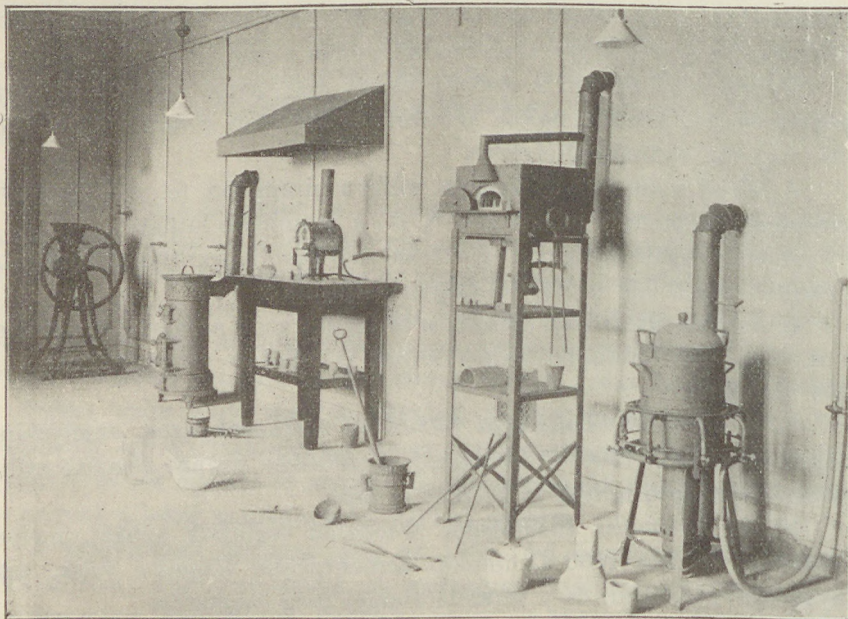
VII. A *hetedik tűzállósági fokozatba* tartoznak végre azok az agyagok, amelyek az **a** és **b** (kb. $1200\text{ }^{\circ}\text{C}$) kemenczében is teljesen megol-

vadnak és csakis a *c* (kb. 1000 C hőfokú) kemenczében maradnak tüz-állónak.

Tűzálló agyagnak mondjuk azokat, amelyek az 1., 2. vagy 3. tűzállósági fokozatba tartoznak.

Minél kisebb a tűzállósági fokozat száma, annál jobb, annál tűzállóbb az agyag.

A tűzálló agyagoknál, az üvegedény alsó részében mind a három kemenczében levő piramispróbát megtaláljuk, ha a piramisok száma

Daráló és őrlő

c

b

gázkemenczék

a

Részlet a m. kir. földtani intézet chemiai laboratóriumából.

(Szerző fényképfőlvétele.)

háromnál több, úgy ezek iszapolt agyagból készültek; a tűznemálló agyagoknál egy esetleg két piramis megolvadt.

A tűzálló agyagokat tűzálló téglák és edények gyártására, kohók kibélelésére használhatjuk, a kevésbbé tűzállókat pedig, minőségük szerint, kőedénygyártásra, kályha, fedőcserepek, pipák, fazekasárúk készítésére, végül rendszerint a közönségesebb s rosszabb minőségű agyagokat, különösen városok és községek közelében, építő-téglák gyártására. A jobbfele fehér agyagokat porcellángyártásra használják. A különféle színű agyagokat, nyersen vagy kiégetve földfestékül is alkalmazzák.

Uj gyáarak alapításánál különös gondot kell fordítani a nyers anyag mennyiségének és minőségének szabatosabb meghatározására. Az agyagtelep rétegek szerint is nagyon különböző, sok esetben mészdarabokat vagy csigákat tartalmaz, aminek jelenléte a téglagyártásnál sem előnyös.

Geologus és más szakember tanácsa és véleménye kikérendő, azután előnyös előbb valamely gyárban gyakorlatilag is kipróbáltatni.

Kérdőíveket a kereskedelmi és iparkamarákhoz és az egyes községekhez, a m. kir. Földtani Intézet igazgatósága 1895. és 1903. években küldött szét, mindkét esetben számos hiteles adat és megvizsgálandó agyagminta birtokába jutottunk. A közölt adatok a legtöbb esetben 1903. évig szólnak. A szétküldött kérdőív a következő tartalmú volt:

1. A beküldött nyers agyagminta (egyenként kb. 5 kgr.) jelzése. (Amennyiben intézetünkhöz nyers agyag már előzőleg beküldetett volna, újabb beküldés nem szükséges.)

2. Az agyagbánya lelőhelye és neve (megye, község, fekvése.)

3. Az agyagbánya távolsága a legközelebbi vasuti vagy hajóállomástól kilométerekben.

4. A bánya tulajdonosának és bérlőjének neve és lakása.

5. Az agyagbánya mióta van művelés alatt?

6. Az agyagbánya külművelet, vagy társzerűen van-e művelve?

7. A nyers agyag évi termelése.

8. A nyers agyagot mire használják? (pl. téglá, köedény, fazekasárúk stb. gyártására.)

9. A nyers agyag feldolgozására szolgáló gyár mióta létezik?

10. Milyen szerkezetű a kemence s egyéb berendezés?

11. Milyen és hová való fűtőanyagot használnak?

12. Mennyi a kész árúk évi termelése?

13. A nyers agyagnak, a téglának eladási ára helyben és másutt.

14. A téglá és az agyagárúk piacának kiterjedése.

15. Léteznek-e chemiai vagy mechanikai elemzések, tűzállósági próbák; ezeknek vagy a közlés helyének (könyvek, folyóiratok) megjelölése.

16. A beküldés ideje.

17. Az anyag és a kérdő-ív beküldőjének neve és lakása.

A beérkezett agyagmintákat a fentebb említett gázkemenczékben égettük ki és határoztuk meg a tűzállósági fokozatot.

1903. év tavaszán BÖCKH JÁNOS miniszteri tanácsos, igazgatónk szíves jóváhagyásával, az újabban beérkezett kérdőívek egy részének feldolgozásánál dr. LÁSZLÓ GÁBOR m. kir. geologus a legnagyobb készséggel állott segítségemre; 1904. év tavaszán pedig, betegsége ideje alatt, több kiégetett agyagmintának a tűzállósági fokozatát dr. EMSZT KÁLMÁN vegyész kollégám volt szíves megállapítani.

Ugyancsak köszönettel említem fel azt, hogy dr. KOSUTÁNY TAMÁS,

az orsz. vegytani intézet és vegykísérleti állomás igazgatója, továbbá dr. FABINYI RUDOLF egyetemi tanár, a kolozsvári vegytani intézet és vegykísérleti állomás igazgatója, végül PETRIK LAJOS és LEOPOLD ANDOR urak szivesek voltak több agyaganalízis-adatait, a melyek ezideig közölve még nem voltak, e munkában való fölvételre, átengedni. Ezek mindegyike a megfelelő helyen külön is fel van említve.

Az agyagpiramisok elkészítését és ezeknek a kiégetését, utasításom értelmében, éveken át SEDLYÁR ISTVÁN laboránsom kifogástalanul teljesítette.

Ezen bevezetőn kívül közlöm az agyagokra vonatkozó irodalmat, azután pedig az agyaglelőhelyek csoportosítását tűzállósági fokozatok szerint.

A megvizsgált agyagminták részletes adatai, telepeik lelőhelyei szerint, betűrendben vannak egymás mellé állítva. A kérdőívekből vagy máshonnan vett különféle adatokon kívül fel vannak sorolva az intézetünk laboratóriumában vagy másutt elkészült és közölt chemiai analízisek és a tűzállóságra vonatkozó próbák.

A magyarországi agyagokon kívül, néhány külföldi agyag is van hasonló módszer szerint megvizsgálva és így ezekkel összehasonlíthatók.

Ezen munkának kiegészítő részét, mondhatni összegezését képezi a 1 : 900000 méretű átnézetes térkép, amelyen az eddig megvizsgált agyagtelepek lelőhelyei vannak feljegyezve, veres színnel feltüntetve a tűzálló agyagokat, kék színnel a tűznemállókat; a színes jel mellett található számok a megfelelő tűzállósági fokozatot mutatják. A fehér színű agyagok különösen vannak kiemelve.

Budapest, 1904. évi november hó 15-én.

A magyarországi agyagokra vonatkozó irodalom.

MATYASOVSKY J. és PETRIK L. Az agyag-, üveg-, cement- és ásványfestékiparnak szolgáló magyarországi nyers anyagok részletes katalógusa. 1885. A m. kir. földtani intézet kiadványa.

KALECSINSZKY SÁNDOR. A magyar korona országainak megvizsgált agyagjai és az agyagiparnál felhasználható egyéb anyagai. (Térképpel.) Pótfüzet az előbbihez. 1893.) A m. kir. földtani intézet kiadványa.

KALECSINSZKY S. Közlemények a m. kir. Földtani Intézet kémiai laboratóriumából. 13. sorozat. A m. kir. földtani intézet 1885—1901. évi jelentéseiben.

KALECSINSZKY S. A megvizsgált magyarországi agyagok elterjedése. K. L. a Természettudományi Közlöny XXXIII. pótfüzetéből.

KALECSINSZKY S. A magyar korona országainak megvizsgált tűzálló agyagjai magyar, német és francia nyelven. Ezredévi bányászati, kohászati és geológiai kongresszus. 1896.

LIEBERMANN LEÓ. Jelentés a budapesti m. kir. állami vegyikísérleti állomás 1881—1884. évi munkálatairól.

LÁSZLÓ EDE. Magyarországi agyagok kémiai elemzése. Term. tud. társulat kiadása. Budapest, 1886.

PETRIK LAJOS. A magyarországi porcellánföldekről, különös tekintettel a riolit-kaolinokra. A m. kir. földtani intézet kiadványa.

PETRIK LAJOS. A riolitos kőzetek agyagipari célokra való alkalmazhatósága. A m. kir. földtani intézet kiadványa.

PETRIK LAJOS. A hollóházi (radványi) riolit-kaolin. A m. kir. földtani intézet kiadványa.

WARTHA VINCZE. Az agyagárúkról. A term. tud. társulat kiadványa.

Földtani Közlöny.

A m. kir. Földtani Intézet Évi jelentése és Évkönyve.

Jahrbuch d. k. k. Geolog. Reichsanstalt.

Közlemények az 1891. évi agyag-, cement-, aszfalt- és kő-kiállításról. Budapest, 1891.

BISCHOF C. dr. Gesammelte Analysen.

Vegytani Lapok. Szerk. Dr. FABINYI RUDOLF, Kolozsvár.

A MAGYAR KIRÁLYI FÖLDTANI INTÉZET GYŰJTEMÉNYÉ-
BEN LEVŐ MEGVIZSGÁLT AGYAGOK LELOHÉLYEINEK
FELSOROLÁSA TŰZÁLLÓSÁGI FOKOZATUK SZERINT.

I.

Első tűzállósági fokozat.

Ide azon agyagok tartoznak, a melyek a legmagasabb laborato-
riumi tűzben, kb. 1500 C hőfokú *a* kemenczében is teljesen változat-
lanok, tűzállók maradnak.

Anina, Krassó-Szörénymegye 298.*

Apátfalva, Borsodmegye 245.

Aranybánya, Sárosmegye 563.

Bajna, Esztergommegye 105, 196, 198.

Bánlaka, Biharmegye 47.

Beregszász, Beregmegye 262, 263, 480, 481.

Bedekovcina, Varasdmegye 385, 386, 395.

Bél, Hontmegye 848.

Bélabánya, Hontmegye 180.

Binis, Krassó-Szörénymegye 107.

Blansko, Morvaország 20, 898.

Boglyos, Telkibánya, Abauj-Tornamégye 613.

Bottinyest, Krassó-Szörénymegye 284.

Brassó, Brassómegye 217.

Briesen, Brüseau mellett, Morvaország 297.

Csákberény, Fejérmegye 21, 192, 766.

Csik-Csicsó, Csikmegye 932.

* A név után következő számok a nyers agyagokon és a kiégetett pyramiso-
kon levő számokat jelentik; egyuttal utalási számok a leltárban.

Diósgyőr, Borsodmegye 104, 664.

Draucz, Aradmegye 307.

Draksinest, Krassó-Szörénymegye 504.

Duud, Aradmegye 337.

Erdőbénye, Zemplénmegye, Rioltuffa 490.

Erdőhorváthi, Zemplénmegye, Riolt 491, 492.

Esküllő, Biharmegye 453.

Élesd, Biharmegye 901.

Fazekaszsaluzsány, Gömörmegye 277, 280, 371.

Felsőbánya, Szatmármegye, Piroxénandezit 350, 472, 828.

Feistritz l. Wochein, Felső-Krajna 448.

Furdia, Krassó-Szörénymegye 507.

Göttweih, Alsó-Ausztria 393.

Gyergyóújfalu, Csikmegye 912.

Hollóháza, Abauj-Tornamégye 312, 313.

Jászó, Abauj-Tornamégye 471.

Kálnó, Nógrádmegye 714, 715, 717.

Keresztényfalva, Brassómegye.

Klanáč, gospici terület, Horvátország 414.

Kovácsó, Beregmegye 57, 58, 59.

Kőrösnagyrev l. Rév, Biharmegye 287.

Középes, Biharmegye 153.

Krassova, Krassó-Szörénymegye 542.

Lippa, Temesmegye 267.

Mány, Fejérmegye 457.

Moholány, Barsmegye 884.

Munkács, Beregmegye 108, 109.

Müglitz, Morvaország 391, 899.

Nagybár, Hunyadmegye 334.

Nagybárod, Biharmegye 253.

Nagyfalu, Nógrádmegye 12.

Nagymihály l. Sztranya, Zemplénmegye 460, 646.

Nagymuzsaly, Beregmegye 374.
Nagyszalók, Szepesmegye 292, 574.
Nagytapolcsány, Nyitramegye 196.
Nagytarna, Ugocsamegye 525.
Nagyvárad, Biharmegye 429.
Neteda 432.

Oroslavje, Zágrábmegye 394.
Ottovitz, Csehország 498, 499.

Pakrácz, Pozsegamegye 402.
Papfalva, Kolozsmegye 42, 692.
Pazariste, gospici kerület, Horvátország 413.
Pécs, Baranyamegye 405, 803.
Pojen, Krassó-Szörénymegye 140.
Poltár, Nógrádmegye 283, 606, 607, 608.
Pongyelok, Gömörmegye 557.
Privigye, Nyitramegye 257.

Radoboj, Horvátország 403.
Rézbánya, Biharmegye 418.
Rév, Pozsoritahegy, Biharmegye 4, 287, 705, 728.
Rudic, Morvaország 293.
Rudnok, Abauj-Tornamegye 567.

Salzmünster an der Saale 550.
Selmezbánya, Hontmegye, Agalmatolit 891.
Smiljan, gospici kerület, Horvátország 416.
Sonkolyos I. Vársonkolyos, Biharmegye 26, 45.
Székelyudvarhely, Udvarhelymegye 458.
Szurdokpüspöki, Hevesmegye, Infusoriásföld 534.
Sztrajnya, Ungmegye 93, 446, 460.

Talács, Aradmegye 538.
Tapolcza, Borsodmegye 275, 900.
Tolcsva, Zemplénmegye, Rioltuffa 486, 487, 488, 489.

Ujtátrafüred, Szepesmegye 894.
Ujfalu, Tufa 923.
Ungvár, Ungmegye 268.

Vársonkolyos, Biharmegye 26, 45, 706.

Wohera, Csehország 295.

Wocheiner, Feistritz, Krajna 448.

Zagoria, Horvátország 23.

Zámoly, Fejérmegye 20, 31.

Zetlitz, Csehország 497, 500.

Zsaluzsány, Gömörmegye 277, 280.

II.

Második tűzállósági fokozat.

Ide tartoznak azon agyagok, a melyeknek felszíne az *a* (kb. 1500 C hőfokú) kemenczében gyenge fényűvé válik, esetleg kevés apró hólyag is keletkezik rajta).

Ágris, Aradmegye 44, 49.

Alsó Veszternicz, Nyitrámegye 160.

Apátfalva, Borsodmegye 246.

Bajna, Esztergommegye 197, 200.

Bajtádi bánya 194.

Bartoslehotka, Barsmegye 290, 390.

Bedekovcina, Varasdmegye 234, 236, 383, 384, 387.

Beregszász, Beregmegye 24.

Bokkia, Biharmegye 655.

Brassó, Brassómegye 434.

Csákberény, Fejérmegye 191, 765.

Csákvár, Fejérmegye 96, 100, 767.

Csikvárdotfalva, Csikmegye 934.

Dengláz, Ung megye 211.

Doklin, Krassó-Szörénymegye 314.

Dorgos, Temesmegye 265.

Dubrinics, Ungmegye 5, 644.

Élesd, Biharmegye 464, 721, 722, 723.

Fazekaszsaluzsány, Gömörmegye 64, 101, 103, 112.

Feketepatak, Biharmegye 727.

Felsőbánya, Szatmármegye 348, 349, 520.

Gács, Nógrádmegye 242.

Hallerpuszta, Nógrádmegye 208.

Hegyközszáldobág, Biharmegye 299.

Jaák, Vasmegye 346, 347.

Kálno, Nógrádmegye 716.

Kerka, Zalamegye 244.

Kismutnik, Krassó-Szörénymegye 503.

Kistés, Veszprémmegye 445.

Kossova, Krassó-Szörénymegye 516.

Körmöczbánya, Schwabenhof, Barsmegye 368, 779.

Középes, Biharmegye 74.

Krassova, Krassó-Szörénymegye 540.

Lipovopolje, gospici kerület, Horvátország 408, 410.

Lippa, Temesmegye 266.

Lupény, Hunyadmegye 443.

Macskamező, Szolnok-Dobokamegye 501.

Mánfa, Baranyamegye 478.

Mány, Fehérmegye 555.

Moholány, Barsmegye 882, 883.

Nagyenyed, Alsó Fehérmegye 321, 323.

Párva, Besztercze-Naszódmegye 693.

Pécs, Baranyamegye 799.

Pilis-Szántó, Pestmegye 495.

Podrecsány, Nógrádmegye 241.

Pojen, Krassó-Szörénymegye 479.

Pöchlarn, Alsó-Ausztria 737.

Radvány, Abauj-Tornamegye 166, 558.

Rév, Biharmegye 152.

Sacza, Abauj-Tornamegye 7.
 Solymár, Pestmegye 474.
 Sümegh, Zalamegye 734, 735.
 Szalatnya, Nógrádmegye 209.
 Szentkatalin, Baranyamegye 866.
 Schwabenhof l. Körmöczbánya.

Tapolcza, Borsodmegye 66, 527.
 Tardos, Esztergommegye 2.
 Tápióság, Pestmegye 545.
 Telkibánya l. Boglyos, Abauj-Tornamegye 163.

Ujbánya, Barsmegye 89, 90.
 Ujmoldova, Krassó-Szörénymegye 264.

Várdotfalva l. Csikvárdotfalva 934.
 Városlőd, Veszprémmegye 476.
 Vásárosdombó, Baranyamegye 796.

Zámoly, Fehérmegye 168.
 Zsaluzsány l. Fazekaszsaluzsány 64, 101, 103, 112.

III.

Harmadik tűzállósági fokozat.

Ide tartoznak azok, a melyeknek felszíne az *a* (kb. 1500 C hőfokú) kemenczében fényessé válik, vagy hólyagosan felduzzad, de a piramis alakját még megtartja.

Bauczár, Hunyadmegye 187, 188.
 Bánffyhunyd, Kolozsmegye 315.
 Bedekovcina, Varasdmegye 232, 235.
 Beregszász, Beregmegye 279.
 Bokkia, Biharmegye 450.
 Budamér, Sárosmegye 562.
 Budapest, Lipótmező, Pestmegye 32.
 Budapest, Mártonhegy, Pestmegye 831, 832.
 Budfalva, Máramarosmegye 435.

Csákberény, Fejérmegye 30, 764.

Cserény, Zólyommegye 528.

Cservenyicza, Ungmegye 645.

Csikszentmihály, Csikmegye 935.

Csikszentsimon, Csikmegye 918.

Diósgyőr, Borsodmegye 462.

Dobrest, Biharmegye 461.

Dognácska, Krassó-Szörénymegye 451.

Dörföl, Sopronmegye 447.

Élesd, Biharmegye 724.

Fazekaszsaluzsány, Gömörmegye 65, 102.

Farkasfalva, Zólyommegye 872, 873.

Felsőbauczár, Hunyadmegye 187, 188.

Gánth, Fejérmegye 40.

Gyergyószárhegy, Csikmegye 916.

Hollóháza, Abauj-Tornamégye 311.

Jáhompusztá, Zalamegye 876.

Kalota, Biharmegye 67.

Kismutnik, Krassó-Szörénymegye 502.

Kossova, Krassó-Szörénymegye 514.

Krassova, Krassó-Szörénymegye 541.

Margita, Biharmegye 529, 530.

Melléte, Gömörmegye 773.

Misztbánya, Szatmármegye 178.

Mocsár, Hontmegye 433.

Munkács, Beregmegye 577.

Nagymányok, Tolnamegye 456.

Nagyőröcze, Gömörmegye 586.

Pazariste, gospici kerület, Horvátország 411.

Párva, Besztercze-Naszódmegye 496.

Pilisszentkereszt, Pestmegye 276.

Pocitelj, Horvátország 412.
Podrečsány, Nógrádmegye 240, 523.

Rumunyeșt, Krassó-Szörénymegye 417.

Sacza, Abauj-Tornamegye 437, 438.
Sistarovicza, Temesmegye 106.
Solymár, Pestmegye 536.
Spickovina, Horvátország 428.
Sterusz, Nyitrámegye 662.
Svábfalu, Barsmegye 388, 389.
Szárhegy I. Gyergyószárhegy, Csikmegye 916.
Szászfalu, Biharmegye 43.
Szepsi, Abauj-Tornamegye 119.
Szombathely, Vas megye 379.

Tosonca, Nógrádmegye 70.
Tökéstroján, Szolnok-Dobokamegye 190.

Ungvár, Cservenyicza, Ungmegye 71, 645.

Városlőd, Veszprémmegye 60, 465, 477.

Zsaluzsány I. Fazekaszsaluzsány, Gömörmegye 65, 102.

IV.

Negyedik tűzállósági fokozat.

Ide azon anyagok tartoznak, a melyek az *a* (kb. 1500 C hőfokú) kemenczében megolvadnak hólyagos vagy salakszerű tömeggé, de a másik alacsonyabb *b* jelzésű (kb. 1200 C hőfokú) kemenczében tűzállók maradnak vagy felszínükön legfeljebb gyenge fény mutatkozik.

Abaujszántó, Abauj-Tornamegye 111.
Alsójára, Torda-Aranyosmegye 818.
Alsóporumbák, Fogarasmegye 442.
Alsószentgotthard, Vas megye 845.
Alsóvesztcenicz, Nyitrámegye 159.
Anina, Steinköpf, Krassó-Szörénymegye 469.
Apátfalva, Borsodmegye 13, 17.

Aranyosmarót, Bars megye 588.
Aszód, Pest megye 205.

Bajna, Esztergom megye 199.
Barcaufalu, Brassó megye 431.
Bács, Bács megye 552.
Benyesd és Bokkia között, Biharmegye 449.
Beremend, Baranyamegye 300.
Besztercze, Besztercze-Naszódmegye 233.
Béd, Nyitra megye 517, 518.
Bibarczfalva, Udvarhely megye 309, 634.
Boglár, Somogy megye 485.
Bokkia l. Benyesd 449.
Brassó, Brassó megye 216, 937.
Breznóbánya, Zólyom megye 846.
Budaörs, Pest megye 16, 881.
Budapest, Pest megye 139, 328, 329, 342, 343, 372, 833, 834.
Budfalva, Máramaros megye 436.
Bukovecz, Krassó-Szörénymegye 505.
Bük, Sopron megye 113.

Csákberény, Fejér megye 98.
Csákvár, Fejér megye 214, 215.
Csegez, Torda-Aranyos megye 483.
Csíkcsicsó, Csik megye 931.
Csikdánfalva, Csik megye 620.
Csikmadaras, Csik megye 629.
Csorna, Sopron megye 340.
Czegléd, Pest megye 183, 184.
Czigelka, Sáros megye 493.

Déva, Hunyad megye 753.
Dévénnyufalu, Pozsony megye 345.
Ditró l. Gyergyóditró 920, 921.
Dobsina, Gömör megye 48, 829.
Doklin, Krassó-Szörénymegye 91.
Dör, Sopron megye 663.
Duud, Arad megye 56, 336.
Dunaadony, Fejér megye 193.
Dunapentele, Fejér megye 204.

Eibenthal-Ogradina l. Ujbánya, Krassó-Szörénymegye 281.
 Erdőhorváthi, Zemplénmegye 491, 492.
 Érsekújvár, Nyitra megye 556.

Farkasfalva, Zólyommegye 874.
 Fehértemplom, Temesmegye 154, 155, 156.
 Felsőbánya, Szatmármegye 351, 423, 519, 827.
 Fiume, 897.

Gerény, Ungmegye 218.
 Gyapju, Biharmegye 446.
 Gyergyóditró, Csikmegye 920, 921.
 Gyergyótlgyes, Csikmegye 926, 927, 928, 929, 930.
 Gyöngyös, Hevesmegye 615.
 Győr, Győrmegye 364, 365.

Hajdunánás, Hajdumegye 559.
 Hallerpuszta, Nógrádmegye 207.
 Hollóháza, Abauj-Tornamégye 18, 19.
 Hódmezővásárhely, Csongrádmegye 419, 420.

Istenmező, Hevesmegye 877, 878.
 Ivád, Hevesmegye 508, 521, 522.

Kaludjerovač, Horvátország 409.
 Kapnikbánya, Szatmármegye 181.
 Kecskemét, Pestmegye 61, 62, 63, 318, 515.
 Kenyérmező. Veszprémmegye 291.
 Keresztúr, Aranyos-Marót mellett, Barsmegye 888.
 Késmárk, Szepesmegye 252.
 Kisfalud l. Ujarad, Temesmegye 222.
 Kisterenne, Nógrádmegye 551.
 Kisuczaujhely, Trencsénmegye 261.
 Kolozsvár, Kolozsmegye 320.
 Korpona, Hontmegye 782.
 Korond, Udvarhelymegye 622.
 Kosinj, gospici kerület, Horvátország 406.
 Kossova, Krassó-Szörénymegye 513, 515.
 Köpcsény, Pozsonymegye 333.
 Kőszeg, Vas megye 286.
 Kúnszentmárton, Jász-Nagy-Kun-Szolnokmegye 422, 439, 440.

Lalasincz, Krassó-Szörénymegye 494.

Láposbánya, Szatmármegye 69, 179.

Lengyeltóti, Somogymegye 151.

Lippa, Temesmegye 83, 84, 86.

Madarász, Biharmegye 783.

Magyarhermány, Udvarhelymegye 278.

Magyarláros, Szolnok-Dobokamegye 27, 687, 688.

Makfalva, Maros-Tordamegye 621.

Marczali, Somogymegye 809.

Margitta, Biharmegye 532.

Marosvásárhely, Maros-Tordamegye 288, 289, 630.

Medak, Horvátország 407.

Megyer, Nógrádmegye 539.

Mezőtelegd, Biharmegye 656.

Miskolcz, Borsodmegye 366, 367.

Modor, Pozsonymegye 602.

Moholány, Barsmegye 885.

Mokrin, Torontálmegye 202.

Munkács, Beregmegye 575, 576.

Nagybár, Hunyadmegye 509, 510.

Nagyenyed, Alsó-Fehérmegye 322, 324.

Nagyhalmagy, Aradmegye 553.

Nagykanizsa, Zalamegye 325, 326, 327.

Nagylévárd, Pozsonymegye 651.

Nagylomnicz, Szepesmegye 573.

Nagyőröcze, Gömörmegye 587.

Nagyszalonta, Biharmegye 51, 250, 251, 255.

Nagyszombat, Pozsonymegye 258, 259, 260.

Nagytapolcsány, Nyitramegye 94, 195, 670.

Nagyvárad, Biharmegye 649, 650, 729.

Nemeskosztolány, Barsmegye 444.

Neszmély, Komárommegye 157.

Nezsider, Mosonmegye 254.

Olaszka, Zólyommegye 847.

Osztróluka, Zólyommegye 52.

Ózd, Borsodmegye 617.

Ökrös, Biharmegye 452.

Pálfalva, Nógrádmegye 203.
Pápa, Veszprémmegye 296.
Perjámos, Torontálmegye 189.
Perje, Szilágymegye 6.
Petrosz, Hunyadmegye 511.
Pécs, Baranyamegye 158.
Pétervásár, Hevesmegye 526.
Pichnye, Zemplénmegye 213.
Pilisszántó, Pestmegye 22.
Privigye, Nyitramegye 256, 777, 778.

Radvác, Ungmegye 210.
Románfacset, Krassó-Szörénymegye 506.
Roszkos, Barsmegye 146, 147.
Rudnok, Abauj-Tornamegye 10.
Rujevac, Zágrábmegye 397.

Salgótarján, Nógrádmegye 533.
Ságh, Temesmegye 830.
Sárospatak, Zemplénmegye 363.
Segesvár, Nagyküküllőmegye 380, 381.
Selmeczbánya, Hontmegye 392.
Sepsiszentgyörgy, Háromszékmegye 176.
Slatina, Verőczemegye 373.
Sólymár, Pestmegye 893.
Somorja, Pozsonymegye 53, 54.
Sopron, Sopronmegye 330, 331, 861.
Sóstófalva, Zemplénmegye 301, 302, 303, 305.
Spinus, Biharmegye 463.
Sváb, Barsmegye 3.
Szakácsi völgy, Biharmegye 454.
Szakolcza, Nyitramegye 271, 272, 756.
Szanád, Torontálmegye 396.
Szászfényszőlő, Maros-Tordamegye 382.
Szeged, Csongrádmegye 332, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358,
359, 360, 361.
Szentes, Csongrádmegye 316, 317, 344.
Szentgotthárd, Vas megye 845.
Szepesolaszi, Szepesmegye 640, 642.
Székesfehérvár, Fejérmegye 201, 338, 339.
Szombathely, Vas megye 375, 376, 377, 378.

Szőregh, Torontálmegye 341.

Szucsány, Turóczmegye 219.

Tajova, Zólyommegye 404.

Tapolcza, Borsodmegye 50.

Tasnád, Szilágymegye 161, 749.

Tápiósáp, Pestmegye 370.

Tolcsva, Zemplénmegye 269.

Tőkésobersia, Szolnok-Dobokamegye 80.

Tőkésujfalu, Nyitramegye 657.

Tölgyes I. Gyergyótölgyes, Csikmegye 926, 927, 928, 929, 930.

Turóc-Szentmárton, Turóczmegye 748.

Ujarad, Temesmegye 222.

Ujbánya, Krassó-Szörénymegye 281.

Ujvidék, Bács-Bodrogmegye 426, 427.

Vasdobra, Vasmegye 822, 823.

Vác, Pestmegye 811.

Vágbesztercze, Trencsénmegye 658.

Városlőd, Veszprém megye 466.

Verőcze, Viroviticza, Szlavonország 224.

Véghles, Zólyommegye 369.

Zabolcz, Krassó-Szörénymegye 482.

Zenta, Bácsmegye 424, 425.

Zilah, Szilágymegye 294.

Zsombolya, Torontálmegye 186, 247, 249.

V.

Ötödik tűzállósági fokozat.

Ide vesszük azon agyagokat, ha a próbák az *a* (kb. 1500 C hőfokú) kemenczében teljesen megolvadnak és a *b* (kb. 1200 C) kemenczében fényesekké vagy hólyagos felszínűekké válnak.

Ágris, Aradmegye 46.

Bereczk, Háromszékmegye 633.

Besztercebánya, Zólyommegye 579.

Bél, Hontmegye 849.

Bibarczfalva, Udvarhelymegye 310.

Borolóhegy, Ungmegye 308.

Budapest, Pestmegye 399.

Buglocz, Vas megye 206.

Csáva, Sopronmegye 221. 225.

Csőmend, Somogymegye 805.

Csikszentmihály, Csikmegye 914.

Deánfalva, Turóczmegye 229, 230.

Ditró-Fehérpatak, Csikmegye 919.

Edelény, Borsodmegye 870, 871.

Eperjes, Sárosmegye 635.

Galgócz, Nyitra megye 673.

Győr, Győrmegye 591.

Győrtelek, Szatmármegye 473.

Gyöngyöstarján, Hevesmegye 665.

Höltövény, Brassó megye 227, 228.

Jászó, Abauj-Tornamégye 568.

Kassa, Abauj-Tornamégye 726.

Kásonimpér, Csikmegye 933.

Keresztúr, Bars megye 889.

Keretye, Zala megye 546.

Késmárk, Szepes megye 743, 744.

Kisszeben, Sáros megye 610.

Kövend, Torda-Aranyos megye 869.

Lippa, Temes megye 85.

Locz, Nógrádmegye 401.

Magyarhermány, Udvarhelymegye 623.

Maroscsüged, Alsó-Fehér megye 819.

Marosvásárhely, Maros-Tordamegye 677.

Medak, Horvátország 398.

Mehadika, Krassó-Szörénymegye 549.

Modor, Pozsonymegye 36, 39, 605.

Nagybittse, Trencsénmegye 708.

Nagymaros, Hontmegye 852.

Nagytarpaták, Szepesmegye 273.

Oláhköblös, Kolozsmegye 55.

Pazdics, Zemplénmegye 841.

Pervova, Krassó-Szörénymegye 548.

Pocitelj, Horvátország 415.

Povraznik, Zólyommegye 79.

Roszkos, Barsmegye 148.

Rozsnyó, Gömörmegye 571.

Sepsiszentgyörgy, Háromszékmegye 875.

Simontornya, Tolnamegye 185.

Solymár, Pestmegye 892.

Sopron, Sopronmegye 863.

Sóstófalva, Zemplénmegye 304.

Szentgyörgyhegy, Kolozsmegye 682, 684.

Szepesolaszi, Szepesmegye 641.

Szepesváralja, Szepesmegye 725.

Szepsi, Abauj-Tornamegye 118.

Szépvíz, Csikmegye 925.

Szind, Torda-Aranyosmegye 686, 868.

Temesvár, Temesmegye 856.

Tolcsva, Zemplénmegye 134.

Trencsén, Trencsénmegye 702.

Ublya, Zemplénmegye 212.

Ujbánya, Barsmegye 569, 570.

Ujfalú, Brassómegye 238.

Ujogradina, Krassó-Szörénymegye 400.

Ungvár, Ungmegye 131.

Vajdahunyad, Hunyadmegye 88.

Vágbesztercze, Trencsénmegye 660.

Zalaegerszeg, Zalamegye 710, 711, 712.

VI.

Hatodik tűzállósági fokozat.

Ide azon agyagok tartoznak, melyek az *a* (kb. 1500 C hőfokú) kemenczében teljesen megolvadnak, a *b* (kb. 1200 C fokú) kemenczében pedig hólýagosan felduzzadnak és kezdenek megolvadni. Ilyenek a következõ helyeken vannak:

Ákosfalu, Maros-Tordamegye 628.

Adony, szabolcsi pusztá, Fejérmegye 543.

Balassagyarmat, Nógrádmegye 601.

Brezova, Zólyommegye 150.

Budapest, Józsefhegy, Pestmegye 28, 171.

Budapest, Mártonhegy, Pestmegye 29.

Budapest, Budaujlak, Pestmegye 759.

Csácza, Trencsénmegye 600.

Deánfalva, Turóczmegye 924.

Ditró, Csikmegye 917.

Dunaadony, Fejérmegye 543.

Dunaföldvár, Tolnamegye 786.

Eger, Hevesmegye 578.

Felsőlehota, Zólyommegye 81.

Galgócz, Nyitrámegye 672.

Geges, Maros-Tordamegye 625.

Gnezda, Szepesmegye 123.

Gyergyószárhegy, Csikmegye 915.

Győr, Győrmegye 590.

Gyergyódiitró, Csikmegye 917.

Gyergyóújfalu, Csikmegye 922.

Hódmezővásárhely, Csongrádmegye 754.

Höltövény, Brassómegye 226.

Illava, Trencsénmegye 675.

Kajantó, Kolozs megye 681.
Komárom, Komárom megye 678.
Körmöczbánya, Bars megye 14, 239.
Kőszeg, Vas megye 585, 736.

Lengyeltóti, Somogy megye 798.
Lipcsesmező, Lipcsepolyána, Máramaros megye 11.
Lippa, Temes megye 87.
Lutilla, Bars megye 15.

Marczali, Somogy megye 806.
Modor, Pozsony megye 35, 37, 38.
Mohács, Barany megye 584.
Moholány, Bars megye 886, 887.

Nagybaczony, Háromszékmegye 627.
Nagynyed, Alsó-Fehér megye 750.
Nagykanizsa, Zalamegye 842, 843, 844.
Nagymányok, Barany megye 182.
Nagysurány, Nyitra megye 704.
Nagyszalonta, Biharmegye 643.
Nemeskosztolány, Bars megye 555.

Pápa, Veszprém megye 554.
Pervova, Krassó-Szörénymegye 547.

Rónicz, Zólyommegye 149.

Sáropatak, Zemplén megye 243, 362.
Solymár, Pest megye 475.
Sopron, Sopron megye 862.
Sóstófalva, Zemplén megye 306.
Sümegh, Zalamegye 733.
Szárhegy I. Gyergyószárhegy, Csik megye 915.
Szempcz, Pozsony megye 652, 653.
Szentgyörgyhegy, Kolozs megye 685.
Szepesolaszi, Szepes megye 638.
Szepsi, Abauj-Tornamégye 137.
Szombathely, Vas megye 740, 741, 742.
Sztropkó, Zemplén megye 115.

Trencsén, Trencsénmegye 701, 703.
Trencsén-Teplitz, Trencsénmegye 531.
Tuffier, Krassó-Szörénymegye 467.

Ungvár, Ungmegye 121.

Vác, Pestmegye 813, 815.
Vágbesztercze, Trencsénmegye 659.

Zalaegerszeg, Zalamegye 709.
Zilah, Szilágymegye 689.
Zsupanek, Krassó-Szörénymegye 468.

VII.

Hetedik tűzállósági fokozat.

Ide tartoznak azok az agyagok, a melyek az *a* és *b* (kb. 1200 C° kemenczében is teljesen megolvadnak és csakis a *c* (kb. 1000 C hőfokú) kemenczében maradnak meg.

Adony, Fejérmegye 544.
Agyagfalva, Udvarhelymegye 631.
Aranypatak, Sárosmegye 136.

Baja, Bács-Bodrogmegye 738, 739.
Batiszfalva, Szepesmegye 135.
Bártfa, Sárosmegye 138, 142, 143, 144.
Bedekovcina, Horvátország 237.
Besztercze, Besztercze-Naszódmegye 718.
Borbolya, Sopronmegye 484.
Budaörs, Pestmegye 41.
Budapest—Kőbánya, Pestmegye 72, 73, 75, 76, 165, 177, 761, 762.
Budapest, Remetehegy, Pestmegye 167, 760.
Budapest, Rókushegy, Pestmegye 835, 836, 837, 838.
Budapest, Budaújlak, Pestmegye 758.

Csákvár, Fejérmegye 95, 97, 99, 768, 769, 770, 771, 772.
Csáva, Sopronmegye 223.
Csurgó, Somogymegye 564.
Csurog, Bácsmegye 612.

Déva, Hunyadmegye 752.
Dunaadony, Fejérmegye 544.
Dunaföldvár, Tolnamegye 787, 788.
Dunapentele, Fejérmegye 788.

Eger, Hevesmegye 430, 565, 566.
Esztergom, Esztergommegye 879, 880.

Félegyháza l. Kiskun-Félegyháza, Pestmegye 763.

Galantha, Pozsonymegye 661.
Govasdia, Hunyadmegye 82.
Gyergyószárhegy, Csikmegye 624.
Gyöngyös, Hevesmegye 609, 614, 616.
Gyöngyöstarján, Hevesmegye 666, 667, 668.
Győr, Győrmegye 110, 592.
Gyula, Békésmegye 593, 594.

Hódmezővásárhely, Csongrádmegye 669, 671, 755.
Holics-Tövisfalva, Nyitrámegye 599.
Homonna, Zemplénmegye 126, 133.
Hunkóc, Ungmegye 92.

Kaprucza, Aradmegye 164.
Karczag, Jász-Nagy-Kun-Szolnokmegye 674.
Kálnó, Nógrádmegye 535.
Kiskun-Félegyháza, Pestmegye 763.
Kolba, Turóczmegye 611.
Kolozsvár, Kolozsmegye 680, 683, 691.
Komárom, Komárommegye 679.
Komló, Baranyamegye 792, 793, 794.
Kőbánya l. Budapest, Pestmegye 72, 73, 75, 76, 165, 177, 761, 762.
Kőröspatak, Udvarhelymegye 626.
Kunszentmárton, Jász-Nagy-Kun-Szolnokmegye 441.

Láczfalva, Zemplénmegye 116.
Léva, Barsmegye 745.
Libetbánya, Zólyommegye 68, 78.
Limba, Alsó-Fehérmegye 910, 911.
Littke, Nógrádmegye 285.

Marczali, Somogymegye 807, 808, 810.

Mágócs, Baranyamegye 795.

Máriavölgy, Pozsonymegye 169.

Medgyes, Nagy-Küküllőmegye 572.

Mezőtúr, Jász-Nagy-Kun-Szolnokmegye 746, 747.

Modor, Pozsonymegye 33, 34, 603, 604.

Mohács, Baranyamegye 790, 791.

Mokrin, Torontálmegye 850, 851,

Nagybecskerek, Torontálmegye 757.

Nagyenyed, Alsó-Fehérmegye 751.

Nagykőrös, Pestmegye 647, 648.

Nagyszében, Szebenmegye 939.

Nagyszombat, Pozsonymegye 908, 909.

Nógrádverőcze, Nógrádmegye 853, 854, 855.

Pancsova, Torontálmegye 839, 840, 938.

Parasznya, Borsodmegye 77.

Pálfalva, Nógrádmegye 8.

Párdány, Torontálmegye 824.

Petirs, Temesmegye 895.

Pécs, Baranyamegye 802.

Piliny, Nógrádmegye 470.

Podolin, Szepesmegye 127.

Pongyelok, Gömörmegye 636.

Pozsony, Pozsonymegye 784, 785.

Prencsfalu, Hontmegye 172.

Ráczalmás, Fejérmegye 789.

Rákos, Pestmegye 162, 170, 173, 174, 175.

Rimaszombat, Gömörmegye 637.

Rózsahegy, Liptómegye 114, 124, 129, 141.

Sacza, Abauj-Tornamegye 9.

Sárospatak, Zemplénmegye 117, 120, 122, 125, 128, 130, 132.

Simontornya, Tolnamegye 797.

Sopron, Sopronmegye 857, 858, 859, 860, 864, 865.

Sümeg, Zalamegye 730, 731, 732.

Szamosujvár, Szolnok-Dobokamegye 820.

Szanád, Torontálmegye 821.

Szászrégen, Maros-Tordamegye 618, 619.

Szeged, Csongrádmegye 695, 696, 697, 698, 699, 700.
Szempcz, Pozsonymegye 654.
Szenicz, Nyitramegye 595, 596, 597, 598.
Szentcsanak, Csongrádmegye 719, 720.
Szentgyörgy, Pozsonymegye 583.
Szepesolaszi, Szepesmegye 639.
Székelyudvarhely, Udvarhelymegye 632.
Székesfejérvár, Fejérmegye 903, 904, 905, 906, 907.
Szigetvár, Somogymegye 804.
Szind, Aranyos-Tordamegye 145.
Szomolány, Pozsonymegye 537.

Tapolcza, Zalamegye 707.
Tata, Komárommegye 890.
Temesvár, Temesmegye 774, 775, 776, 902.
Torda, Torda-Aranyosmegye 867.
Törökkanizsa, Torontálmegye 220.
Trencsén-Teplitz, Trencsénmegye 896.
Túrkeve, Jász-Nagy-Kun-Szolnokmegye 589.

Ujvidék, Bács-Bodrogmegye 780, 781.

Vác, Pestmegye 812, 814, 816, 817.
Vágújhely, Nyitramegye 676.
Versecz, Temesmegye 560, 561.
Vokány, Baranyamegye 800, 801.

Zalaegerszeg, Zalamegye 713.
Zenta, Bácsmegye 580, 581, 582.
Zilah, Szilágymegye 690, 694.
Zombolya, Torontálmegye 248, 825, 826.
Zsupanek, Krassó-Szörénymegye 231.

RÉSZLETESEBB ADATOK
A MAGYAR KORONA ORSZÁGAINAK TERÜLETÉN
LEVŐ ÉS MEGVIZSGÁLT AGYAGTELEPEKHEZ.

Magyar Királyság
Kispest, 1848. május 15.
Kispest, 1848. május 15.
Kispest, 1848. május 15.
Kispest, 1848. május 15.
Kispest, 1848. május 15.
Kispest, 1848. május 15.
Kispest, 1848. május 15.
Kispest, 1848. május 15.
Kispest, 1848. május 15.
Kispest, 1848. május 15.

RESZLETES ADATOK

A MAGYAR KORONA ORSZAGAIK TERULETEN

LEVÉL ÉS MEGVÁLÁSOK ÁGYAGTÉTELÉHEZ

Vagy: Magyarországi 1848. május 15.
Vagy: Magyarországi 1848. május 15.
Vagy: Magyarországi 1848. május 15.
Vagy: Magyarországi 1848. május 15.

Vagy: Magyarországi 1848. május 15.
Vagy: Magyarországi 1848. május 15.
Vagy: Magyarországi 1848. május 15.
Vagy: Magyarországi 1848. május 15.
Vagy: Magyarországi 1848. május 15.

Abaujszántó, nagyközség, Abauj-Torna vármegyében.

Az agyagbánya a Csipkés nevű dűlőben, a forró-encsi vasuti állomástól 15 km-nyire van.

A bányák tulajdonosai: Abauj-Szántó birtokossága, br. MAILÁTH GYÖRGY és JURES JÁNOS. A bányát emberemlékezet óta ásás útján művelik.

A nyers agyagot téglá, cserép és fazekasáruk gyártására használják. A közönséges kemenczék fűtésére fát használnak.

Évente mintegy 250,000 téglát és ugyanannyi cserepet és 2—3 ezer fazekasárut készítenek. A téglának eladási ára ezrenként 24 korona, a cserépé 28 korona, a melyet helyben és a környéken használnak. (1903.)

A gyűjteményünkben * levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. A nyers agyag higitott sósavval erősen pezseg, színe sárga, helyenként szürke foltokkal.

c kemenczében kihevítve élénk téglavörös,

b kemenczében barna színű lesz, míg

a kemenczében megolvad. L. sz. 111.*

Adony l. Dunaadony.

Agyagfalva község, Udvarhely vármegyében.

Az agyagbánya a község határában a Szénégetőpatak nevű helyen fekszik, a legközelebbi vasuti állomástól mintegy 4—5 kilométer távolságra. A bánya SZÉCSI ISTVÁN agyagfalvi lakos tulajdona és kis mennyiségben 20—25 év óta külfejtésszerűen művelik.

* A m. kir. földtani intézet múzeumában levő agyaggyűjteményünk, négy nagy üvegajtós szekrényben, tűzállósági fokozatok szerint beosztva oly módon van elhelyezve, hogy a felső üvegedényben a nyers agyag, az alsó edényben pedig a háromféle (c, b és a) kemenczében kiégetett piramisok vagy ezek megolvadtott tömege látható. Ezen égetési próbák határozzák meg az anyag tűzállósági fokozatát.

A tűzállósági fokozat meghatározása az 5-ik oldalon van leírva.

A római szám a tűzállósági fokozatot, az arabszám a leltári számot jelenti.

Ha a gyűjteményünkben levő valamely mintát látni akarjuk, úgy a római számnak megfelelő tűzállósági fokozat csoportját keressük fel és itten a lelőhely szerint betűrendben megtaláljuk a kívánt próbát.

A nyers agyag évi termelése 15—20 métermázsa és fazekasáruk gyártására használják.

Egyszerű berendezésű kemenczét használnak és azt bükkfával fűtik.

A készáruk piacza a közel vidékre terjed ki.

Gyűjteményünkben egy agyag van, a melynek a tűzállósági fokozata = VII. és L. sz. 631.

Alsóelefánt község, Nyitra vármegyében.

A kvarczit, helyben elmálva, a falu déli végével szemközt fekvő árok-ból, az országot mellett való.

Gyűjtötte: Dr. SCHAFARZIK FERENCZ.

A világosszürke anyag, sósavval nem pezseg.

Kb. 1000 C°-nál szürke színű, kb. 1200 C°-nál sárgásveres színű lesz, míg kb. 1500 C°-nál megolvad barnás színű tömeggé.

Tűzállósági fokozata = IV.

Alsójárá község, Torda-Aranyos vármegyében.

Az agyagbánya a község határában levő Almás dülönél, a tordai vasuti állomástól 32 kilométernyire fekszik.

Tulajdonosa THOROCZKAY SÁNDOR T.-Szt.-Györgyön. Az agyagot 1882. év óta külfejtésszerűen mivelik.

Évi termelése mintegy 300 szekérnyi.

Fazekasáruk és ritkán máznélküli kályhák gyártására használják.

Évenként 150 katlannal termelnek. Egy katlan fazék átlagos ára 14 K. Az áruk piacza a közeli megyékre terjed ki.

A gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 818.

Alsóporumbák, Fogaras vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 442.

Alsóstubnya Turóc vármegyében l. **Kolba**.

Alsószentgotthárd, Vas vármegyében.

A gyűjteményünkben levő nyers agyag barna színű, kiégetve vörös, majd barna lesz. Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 845.

Alsóvesztenicz, Nyitra vármegyében.

Vasuti állomása Belicz 12 km-nyire községi úttal.

Szine téglaveres, vasoxidos, finom homogén agyag, karcza fénytelen finom, tapintása finom, könnyen fest.

Az agyagot SINGER JÓZSEF Alsóveszteniczen, küldte be.

Gyűjteményünkben kétféle agyag van, az egyiknek tűzállósági fokozata = II. L. sz. 160. a másiknak tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 159.

A 160. l. számú agyag kötőképessége = 0.

Égetési vesztesége = 13·9.

A 159. l. számú agyag kötőképessége = 0.

Égetési veszteség = 14·05.

Anina község, Krassó-Szörény vármegyében. Rendszeres agyagbánya nincsen.

1. Az agyagminta dr. SCHAFARZIK FERENCZ gyűjtése. Sovány, homokos agyag.

Színe feketés-szürke, sósavval pezseg.

c. b és *a* kemenczékben tűzálló marad és sárgás színű lesz.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 298.

2. Minta TELEGDI ROTH LAJOS gyűjtése. Stájerlak és Anina között, a Sigmund koloninál a Steinköpfli ÉK lejtőjén. Palás-agyag, a legmélyebb dogger rétegekből.

A nyers agyag sárga színű.

c és *b* kemenczékben barna-veres színű lesz, *a* kemenczében hosszabb idő után a felülete kezd megolvadni, különben tűzálló.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 469.

Az agyagpalát gyűjtötte és elemezte LÁSZLÓ EDE.

Színe szürke; tapintása sima; palás szerkezetű; igen kemény; nem képlékeny; muffel kemenczében égetve sárgás lesz; fehér izzásnál összezsugorodik.

Chemiai elemzés.

Súlyvesztés izzítás útján	13·47 %	
Kovasav (SiO_2)	50·26 «	Homok 28·37 %
Timföld (Al_2O_3)	32·78 «	
Vasoxid (Fe_2O_3)	1·93 «	
Mész (CaO)	nyomokban	
Káli (K_2O)	1·34 %	
Összeg:	99·78 %	
Nedvesség	2·67 %.	

Iszapolni nem lehetett.

Tűzállósági foka BISCHOF szerint 4·6.

A legkitűnőbb tűzálló téglák készítésére alkalmas.

Apátfalva község, Borsod vármegyében.

Az agyagbánya az egrí papnövelő birtokán «az erdő alja» az úrbéres területen a Czakod a község déli részén van, az egrí vasuti állomástól 21 km-nyire. Az agyagbányát bérli a kőedénygyár és NAGY Zs. F. apátfalvi lakos. A bányát mintegy 60 év óta külfejtéssel művelik, évenként kb. 2000 mm. nyers agyagot termelnek, a melyet kőedénynek 1000 mm., tűzálló téglának 1000 mm-át használnak fel.

A kőedénygyárnál a kemenczét fával fűtik.

A téglát 4 év óta az ózdi vasgyár a tűzkemenczék készítéséhez használja.

A barnább színű agyagot tűzállótéglának használja 1899 óta az ózdi vasgyár, valamint ebből készíti tűzkemenczéinek anyagát a szintén nagy tűzzel dolgozó apátfalvi kőedénygyár is.

Gyűjteményünkben négyféle agyag van képviselve és pedig:

- I. tűzállósági fokozattal a 245. L. sz.
- II. " " a 246. L. sz. és
- IV. " " a 13. és 17. L. számúak.

A 13. L. sz. agyag kötőképessége = 2.

Égetési vesztesége = 15·5.

A 17. L. sz. kötőképessége = 1.

Égetési vesztesége = 6·15.

Arad r. t. város, Arad vármegyében.

Az orsz. m. kir. chemiai intézethez 1901-ben beküldött Marosiszapot megvizsgálta TÓTH GYULA a következő eredménnyel:

<i>Jelzés</i>	<i>Sárga</i>	<i>Fekete</i>
Sósavban oldhatlan részek.....	75·4%	78·5%
" oldható "	24·6 "	21·5 "

Az oldhatlan részben van:

Kovasav.....	59·7%	62·4%
Vas és timföld	12·8 "	12·7 "
Mész	nyomok	nyomok

Az oldható részben van:

Vas és timföld	8·3%	8·7%
Mész	3·0 "	0·7 "
Magnézia	nyomok	nyomok

Nedvesség	5·22%	6·19%
Izzitási veszteség	6·29 „	5·31 „
Alkáliák (diff.)	4·69 „	4·00 „

A belőlük készült téglák égetve jó minőségűeknek mutatkoztak.

Aranybánya község, Sáros vármegyében.

Az agyagbánya az eperjesi vasuti állomástól 8 kilométernyire fekszik. A m. kir. kincstár tulajdona, bérlője az Eperjesi Népbank, melynek kályhagyárában használják fel, a budaméri agyaggal együtt. Az agyagbányát 1890. év óta külfejtésszerűen művelik.

Eperjesen a kályhagyárban levő saját szerkezetű kemenczét fenyőfával fűtik. Évenként mintegy 2000 db. komplet kályha készül, melynek piaca: Ausztria és Magyarország.

A nyers agyagot beküldte az Eperjesi Népbank kályhagyára.

Gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = I. L. sz. 563.

Aranyosmaróth község, Bars vármegyében.

Az agyagbánya az aranyos-maróthi (zsitvavölgyi) vasuti állomástól 10 percznyire fekszik.

Az agyagbánya tulajdonosa: gr. MEGAZZY hitbizományi uradalma Aranyos-Maróthon. A bánya 1877. év óta külfejtés útján művelik évenkénti 30—40 szekér termeléssel.

A nyers agyagot kályha-, hullámos cserép és fali téglá gyártására használják. Tulajdonképeni gyár nincs, hanem 1866 óta mint diletáns iparvállalat dolgozik.

A legprimitívebb szerkezetű kemenczét, újabban körkemenczét, a közeli erdő fájával fűtik. Évenként körülbelől 1000 kályhát, kb. 60.000 falitéglat és kb. 60.000 hullámos cserepet gyártanak.

A kályha ára 30 K-tól 90 K-ig, a téglának ezre 24 K és a hullámos cserép ezer darabja 72 koronával eladó, a közeli vidéken.

A gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 588.

Aranypatak, Sáros vármegyében.

Orló vasuti állomástól 60 km. megyei úttal. Az agyag szürke, homokkő zárványokkal és a rozsdás foltokkal. Karcza kissé fényes; tapintása kissé érdes.

Kötőképessége = 1; égetési veszteség = 11·94; mésztartalom = 4·94%.

Az agyagot beküldte a kassai kereskedelmi kamara.

Gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 136.

Aszód község, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében.

Az agyagbánya a község belterületén van.

A bánya tulajdonosai: I. BEKE GYULA és II. BRÜNAUER MÓR gyárosok.

Az I. bánya 1899 óta, a II. bánya pedig mintegy 40 éve van kifejlesztés útján művelve.

A nyers agyagot téglá és tetőcserép gyártásra használják.

Az egyszerű tégláégető kemenczéket a mácsai koronauradalmi erdőből szerzett fával és salgótarjáni szénnel fűtik.

Az évi termelés I-nél 300.000 db. téglá és 50.000 db. cserép. II-nél 40.000 db. téglá és 60—70.000 db. cserép.

A téglának ára: nyers téglá 8 K, az égetett I-ső oszt. téglá 24 K, II. oszt. 18 K. A cserép ára 20—28 K ezrenként. (1903.)

Gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 205.

Ágrís község, Aradvármegyében.

Az agyagot, a mely a pankotai vasuti állomástól 10 km-re fekszik, csak igen kevésé alkalmazták. Az agyagmintákat LÓCZY LAJOS gyűjtötte.

1. Az agyag fehér színű, fényes felületű s kissé sovány, számos csillámpikkelylyel és kvarczszemmel. Karcza fénytelen, érdes. Diluviális terraszok alatt elmállott gnajsz, fillitek felett fordul elő. A fazekasok fehér festékül használják korlátolt alkalmazással.

Kötőképessége = 0, égetési vesztesége = 4·89, az iszapolt agyagban = 8·13, leiszapolható rész = 67·0%.

Égetési próbák: a kb. 1000 C° próbakemenczében a gula sárgás-fehér színű, finom tapintású. Az iszapolt agyag hasonló viselkedésű; kb. 1200°-nál, szürke, kőanyagszerű és kb. 1500 C°-nál a Deville kemenczében, szürke színű, fényes, kissé hólyagos felülettel.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 44.

2. Sárgás szürke színű, egyéb fizikai tulajdonságai és geologia viszonyai hasonlóak az előbbenihez.

Kötőképessége = 3; égetési vesztesége = 6·43. Az égetési próbák hasonlóak az előbbenihez. L. sz. 49.

3. Sárga színű, kissé sovány agyag, fehér és vörös sávokkal, kevés csillámpikkelylyel és kvarczszemmel. Karcza fénytelen, tapintása érdes. Diluviális terraszok, vashidroxidos kavics rétegei közt fordul elő.

Kötőképessége = 1, égetési vesztesége = 5·11.

c próbakemenczében sárga-vörös színű lesz, apró csillámmal, b kemenczében barnaszínű, gyöngé felülettel s apró hólyaggal, az a kemenczében megolvad.

Tűzállósági fokozata = V. L. sz. 46.

Ágris, Aradvármegyében.

Elemezte: LÁSZLÓ EDE.

Darabokban fehér, sárga erezettel; porrá törve sárga; vízben szét-esik; finom porrá törve képlékeny; muffel kemenczében világos sárgára ég; fehér izzásnál erősen összezsugorodik.

Chemiai elemzés:

Súlyveszteség izzítás útján	4.47%	
Kovasav (SiO_2)	69.14	Homok 41.69%
Timföld (Al_2O_3)	19.66	"
Vasoxid (Fe_2O_3)	2.39	"
Magnézia (MgO)	0.42	"
Káli (K_2O)	1.29	"
Nátron (Na_2O)	2.26	"
Összeg:		99.63%

Nedvesség 2.42%.

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	58.34%
Homok	40.60
Ásványtörmelék	1.06

Csővek és kályhalemezek, iszapolva pedig majolika készítésére alkalmas. Jelenleg leginkább engobagenak használják.

Ákosfalva község, Maros-Torda vármegyében.

Az agyagbánya a vasuti állomástól 12 km-nyire fekszik. Régebben pipák készítésére használták.

Gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 628.

Bács község, Bács-Bodrog vármegyében.

Az agyagmintát HALAVÁTS GYULA, m. kir. főgeológus hozta.

Ebből az agyagból a bácsi gölöncsérek korsókat, tálakat stb. készítenek.

A nyers agyag színe világosszürke, sósavval erősen pezseg.

Körülbelül 1000 C hőfoknál világossárga színűvé égett ki.

1200 C°-nál ugyanilyen színű marad, sokkal keményebb lesz és kőanyagszerűvé kezd válni.

1500 C°-nál teljesen megolvad.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 552.

Bácsfalu, Brassó vármegyében.

Az orsz. m. kir. chemiai intézethez 1903-ban beküldött agyagmin-tát megvizsgálta TÓTH GYULA a következő eredménnyel:

Sósavban oldható rész	10·6 %
„ oldhatlan rész	89·4 „

Az oldott részben van:

Vas és timföld	0·30 %
Mész	0·15 „

Az oldhatlan részben van:

Kovasav	66·2 %
Timföld (kevés vassal)	21·9 „
Mész	0·2 „
Összeg:	88·8 %

Ezekén kívül találtatott:

Nedvesség	0·6 %
Izzitási veszteség	8·8 „
Alkáliák (diff.)	2·0 „

Az ezen földből készült kis téglaminta az égetés után jól össze-tartó és majdnem fehérszínű téglát adott s a mellett meglehetősen tűz-állóságot mutatott.

Ezen vizsgálati eredményből és az égetési próbából kifolyólag a kérdéses «szürke földnek» nevezett anyagot, *igen jó minőségű agyagnak tartja* T. Gy., mely agyagedények, téglák stb. készítésére alkalmas.

Baja r. t. város, Bács-Bodrog vármegyében.

Az agyagot, mely Baja város tulajdona, már régóta használják fa-zekasáruk (tálak, tányér, korsó) kályhák és főzőedények készítésére. Az agyagot Pöchlarnból Alsó-Ausztriából is szállítják.

Közönséges kemenczékben égetik és fűtésére leginkább fűzfát használnak.

Az agyagáruk piacza Baja és környéke.

A közönséges téglá gyártására régi idő óta a várostól 1—2 km-nyire levő földet használják, a téglákat tábori kemenczében égetik. Kb. 1 millió téglá, 1½ millió cserép, 100.000 különféle edény és 100 db. kályha készül. A nyers anyag ára 20 fillér egy kocsi. A téglá ezrének ára helyben 30 korona. (1903.)

Gyűjteményünkben kétféle agyagminta van, ezeknek a tűzállósági fokozata = VII. L. számai: 738 és 739.

Bajna község, Esztergom vármegyében.

A Simitó erdőben több agyagbánya van u. m. METTERNICH SÁNDORNÉ hercegnő, Bajna község és az uradalom tulajdonában; ezek közül jelenleg csupán az uradalmi van, tárósszerűen művelve, mely Nyergesujfalu állomástól 12 km. van. A nyers agyagot téglá, cserépedény és üvegyártáshoz használják.

Gyűjteményünkben hét féle agyag van. Ezek közül:

- I. tűzállósági fokozatú a 105., 196. és 198. L. sz.
- II. " " a 197., 200. L. sz. és
- IV. " " a 199. L. számu.

A 105. L. sz. kötőképesége = 1; égetési vesztesége = 11·55, külfejtés útján művelik és tűzállótéglák gyártására és néhány hazai üvegyárba olvasztó edényekre használják.

Balassagyarmath nagyközség, Nógrád vármegyében.

A bánya a nagyközség határában levő szőlőhegyen, a vasuti állomástól 4 km-nyire fekszik. Gróf ZICHY FERENCZ divényi seniorális uradalmának tulajdona Zsélyen u. p. B.-Gyarmat.

Az agyagbányát külfejtésszerűen a múlt század óta művelik. A nyersagyagot téglagyártásra használják, és a téglá égető kemenczét közönséges fával fűtik.

Évenként kb. 200.000 drb. faltéglát termelnek, melynek ezre helyben (1894-ben) 28 K volt.

Ujabb időben JÓNÁS EMIL tulajdonában a város északkeleti része felé, az Ipoly mellett a szőlőhegyen levő agyagot téglagyártásra használják, melynek kiégetéséhez fával fűthető körkemenczét alkalmaznak, a téglá ára (1903-ban) ezrenként 32—36 korona.

A gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = VI, L. sz. 601.

Bánlaka község, Bihar vármegye, élesdi járásában.

A vasuti állomástól 4 km-nyire fekszik. Az agyagbánya a bánlakai úrbéres község tulajdona, a melyet külfejtésszerűen művelnek. A nyers agyag évi termelése 1500—2000 mm.

A nyers agyagot fazekasáruk gyártására Réven dolgozzák fel.

Szürke tömött képlékeny agyag, sárgás sávokkal. Tapintása zsiros, karcza fényes. Hosszabb ideig a szabad levegőn szárítva szétesik szögletes apró darabokra.

Kötőképessége = 3; égetési vesztesége = 10·77.

Gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = I, L. sz. 47.

Más agyagmintát MATYASOVSKY JAKAB osztálygeológus küldött be.

Elemezte: LÁSZLÓ EDE.

Színe szürke; tapintása sima; törése egyenletes; igen képlékeny; muffer-kemenczében világossárgára ég; fehér izzásnál egészen tömör szerkezetű lesz, de lágyulást nem mutat.

Chemical elemzés:

Súlyveszteség izzítás után	11·71 %	
Kovasav (SiO_2)	49·91	Homok 7·25 %
Timföld (Al_2O_3)	34·23	"
Vasoxid (Fe_2O_3)	3·05	"
Káli (K_2O)	0·92	"
Összeg:		99·82 %
Nedvesség		3·59 %.

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	95·45 %
Homok	2·96 "
Ásványtörmelék	1·59 "

Tűzállósági foka BISCHOF szerint 4·16. Csaknem teljesen megegyező a BISCHOF-tól elemzett legjobb minőségű belga agyaggal, melynek tűzállósági foka 4·21.

A legkiválóbb tűzálló agyagokhoz tartozik és összetartó képességénél fogva sok soványító anyagot elbír. Alkalmazható üvegömlesztő tégelek, cinkdesztilláló-, gáz-retorták és tégelyek készítésére. Ezeken kívül finom köedény-, és kaolinnal keverve pedig fajansz készítésére alkalmas.

Barczaujfalu község, Brassó vármegyében.

Gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = I, L. sz. 431.

Baróth község, Háromszék vármegyében.

Az agyagbánya a bibarczfalvi határban, Farkabükk nevű helyen fekszik és távolsága az ágostonfalvi vasuti állomástól 11 km. A külműveletes bánya területe Bibarczfalva község tulajdonában van. A nyers anyagból fazekasáruk készülnek, közönséges kemenczében égetve, melyet a nagybacsoni erdő bükk és cserfájával fűtenek. A fazekasáru évi

termelése kb. 46.800 drb; a téglá, melyet csak helyben alkalmaznak, 1000-ének ára 12—14 K l. **Bibarczfalva.**

Bartoslehotkai mállott riolit, Bars vármegyében.

GESELL SÁNDOR gyűjtése. Használják a körmöczi Kossuch-féle agyagedény gyárban.

A száraz nyers agyag sárgásfehér színű, sósavval nem pezseg, porlékony.

c kemenczében világos rózsaszínű, *b* kemenczében szürke, *a* kemenczében szürke színű. Az iszapolt fehérebb, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 390.

Hasonló anyag a II. L. sz. 290.

Batiszfalva, Szepes vármegyében.

Lucsivna vasuti állomástól 4 km-nyire fekszik.

A nyers agyag szürkésbarna, csillámos vasoxidos foltokkal. Karcza fényes és kékesfehér. Tapintása kissé érdes. Beküldte a kassai ipar és kereskedelmi kamara.

Gyűjteményünkben lévő agyag tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 135.

Batta, Fejér vármegyében.

FREIBERGER DÁVIDnak van egy nagyobb téglagyára.

Bártfa r. t. város, Sáros vármegyében.

Az agyagot a kassai kereskedelmi és iparkamara küldte be.

Gyűjteményünkben négyféle különböző színű agyag van, mindezeknek a tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 138, 141, 143, 144.

Bedekovčina község, Varasd vármegyében, Horvátországban.

Innét többféle agyagot vizsgáltunk meg:

1. A nyers agyag világosszürke, sósavval nem pezseg, tapintása zsiros.

c kemenczében világossárga, *b* és *a* kemenczékben hevítve sárgás-szürke színű és tűzálló.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 395.

2. A légszáraz nyers agyag világosszürke színű, zsiros.

c kemenczében sárgásfehér, apró csillámmal, *b* kemenczében világosszürke, fénytelen, *a* kemenczében sárgásbarna, kőanyagszerű, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 236.

3. A nyers agyag csokoládé színű, zsiros.

c kemenczében kemény, sárgásszínű, *b* kemenczében sárgásszürke, fénytelen, *a* kemenczében sárgásbarna, kőanyagszerű, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = II.

4. A száraz nyers agyag zsiros, csokoládébarna színű.

Beküldője STEYSKAL E. F.

c kemenczében sárgásfehér színű, kemény, *b* kemenczében sárgás-szürke, fénytelen felületű, kissé felduzzad, *a* kemenczében sárgásszürke színű lesz, fényes, felduzzadt felülettel, tűzálló agyag.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 232.

5. A nyers agyag színe szürke, zsiros.

Beküldő STEYSKAL.

c kemenczében sárgásfehér, kevés, apró csillámmal, *b* kemenczében szürke, fénytelen felülettel, *a* kemenczében szürke színű, gyöngye fényű, kissé felduzzadt felülettel, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 235.

6. A légszáraz nyers agyag világosszürke színű, kövér.

c kemenczében sárgásfehér, apró csillámmal, *b* kemenczében sárgásszürke, fénytelen, *a* kemenczében fényes felületű és felduzzad. Kőanyagáruk előállítására alkalmas.

Tűzállósági fokozata = IV.

7. A légszáraz nyers agyag sárga színű, sovány márgás.

c kemenczében vörössárga színű lesz, sok csillámmal, *b* kemenczében barna, fényes tömeggé megolvad, közönséges agyag.

Tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 237.

Gyűjteményünkben van ezeken kívül még a következő agyagminta:

I. tűzállósági fokozatú a 385, 386. L. sz.

II. " " a 234, 383, 384, 387. L. sz.

JOHN* kétféle bedekovcinai agyagot vizsgált meg:

	világos agyag	sötét agyag szerves anyaggal
Kovasav (SiO_2)	41.70 %	38.18 %
Vasoxid (Fe_2O_3)	2.13 "	2.63 "
Timföld (Al_2O_3)	23.93 "	25.16 "
Mész (CaO)	0.42 "	0.46 "
Magnézia (MgO)	0.39 "	0.53 "
Alkaliák és veszt.	1.57 "	0.62 "
Izzítási veszteség	29.86 "	32.42 "
Összesen:	100.00 %	100.00 %

Bereczk község, Háromszék vármegyében.

Az agyagbánya, melyet külfejtésszerűen emberemlékezet óta mű-

* Jahrb. d. k. k. geol. Reichsanstalt Bd. XXXVIII. p. 630.

velnek, Magyaros hegyalján Dorogi dűlőben, a kézdivásárhelyi vasuti állomástól 15 km-nyi távolságban fekszik.

Az agyagbánya Bereczk község tulajdona. Az agyagot fazekasáruk gyártására használják. Az egyszerű égető kemence fűtéséhez nyárfát és fenyőfát használnak.

Évenként 3000—4000 drb főzőedényt készítenek. Ezen áruk piacza helyben és a szomszédos községekben van.

A gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = V. L. sz. 633.

Beregszász, Bereg vármegyében.

A beregszászi vasuti állomástól 6 km-nyire.

A nyers anyag, krétafehér, sovány, porladozó föld, karcza fénytelen, tapintása kissé érdes, krétaszerű. Kevésbé tisztaféleségei apró kvarcyszemeket és riolitdarabocskákat tartalmaznak és helyenként rozsdás foltokkal. Riolit-málladék az eredeti fekhelyén nagy mennyiségben van.

A telep tulajdonosa: Beregszász városa, bérelője: a Zsolnay-gyár Pécsen.

Rége a frigyesfalvi vasgyár használta az olvasztó kibélelésére és 11—12 hónapig bírta ki a tüzelést. Jelenleg a pécsi Zsolnay-féle gyárba szállítják.

A beregszászi kaolin több ízben vizsgáltatott meg:

LIEBERMANN LEO dr. elemzése szerint: *

Kovasav (SiO_2)	62.00 %
Timföld (Al_2O_3)	23.76 "
Vasoxid	— "
Mész (CaO)	0.365 "
Magnézia (MgO)	0.195 "
Alkaliak (KNa)	1.254 "
Izzítási veszteség	12.000 "
Összesen	99.574 %

KALECSINSZKY SÁNDOR egy későbbi vizsgálata a főbb alkatrészekre nézve:

Kovasav (SiO_2)	81.26 %
Timföld (Al_2O_3)	14.12 "
Higr. víz (H_2O)	4.73 "
Vas, mangan, alkaliák és kénsav	nyomokban
Összesen	100.11 %

* Jelentés a budapesti m. kir. áll. vegyikísérleti állomás 1881—1884. évi munkálatairól p. 202.

A KASZAB és társai beregszászi kaolin művek társaságától 1901-ben beküldött kaolint megelemezte: dr EMSZT KÁLMÁN.

A levegőn megszáradt anyag 100 súlyrészében van:

Kovasav (SiO_2)	75.21 s. r.
Aluminiumoxid (Al_2O_3)	16.52 "
Izzítási veszteség	8.30 "
Vasoxid, kalcium-, magnézium-, alkáli-fémoxidok és kénsav	nyomokban
Összesen	100.03 s. r.

Tűzállósági fokozata = I.

A beregszászi agyagot iszapolva PETRIK LAJOS tanár is megvizsgálta.

Az eredmény, szíves közlése szerint, a következő:

	Régi kül- demény	Új kül- demény
Kovasav (SiO_2)	66.78 %	65.64 %
Timföld ($\text{Al}_2\text{O}_3 + \text{Fe}_2\text{O}_3$)	20.78 "	17.99 "
Káliumoxid	0.41 "	1.94 "
Nátriumoxid	0.27 "	0.19 "
Izzítási veszteség	10.44 "	13.40 "
Összesen	98.68 %	99.16 %

LEOPOLD ANDOR 1904. évi elemzése szerint:

Nedvesség	3.31 %
Izzítási veszteség	12.37 "
Kovasav (SiO_2)	50.71 "
Timföld és vas ($\text{Al}_2\text{O}_3 + \text{Fe}_2\text{O}_3$)	30.34 "
Magnézia (MgO)	0.29 "
Alkaliák	3.30 "
Összesen	100.32 %

Racionális elemzés a módosított SEEGER eljárás szerint:

Kaolin	68.42 %
Ásványtörmelék	6.25 "
Homok + $\text{Fe}_2\text{O}_3 + \text{CaCO}_3$	25.33 "

Gyűjteményünkben hatféle agyag van, a melyek tűzállóságra nézve is megvizsgáltattak és pedig:

I. A városi bányából való agyag, bérelője ZSOLNAY VILMOS.

Gyűjtötte dr. SCHAFARZIK FERENCZ.

A nyers agyag krétafehér színű, sovány és porlékony. Sósavval nem pezseg.

Mind a háromféle (*c*, *b*, *a*) kemenczében nem olvad meg és fehér színű marad, tehát tűzálló.

Tűzállósági foka = I. L. sz. 263.

2. A városi bányából, II-od minőségű agyag, hasonló viselkedésű mint az előbbi.

Tűzállósági foka = I. L. sz. 263.

3. A beregi Nagy-hegy felső részén, a Krétás lyuk nevű bánya alatt, mintegy 40 méternyire a régi bányától, az endrődi völgy felső részén.

Gyűjtötte dr. SZONTAGH TAMÁS.

Az agyag szép fehér színű, vízzel összegyúrva igen képlékeny és zsíros természetű.

Kb. 1000 C hőfokra égetve halavány rózsaszínű, míg a legmagasabb laboratoriumi hőnél világos szürkésfehér színűvé lesz, megkeményedik a nélkül, hogy megolvadna.

Tűzállósági foka = I. L. sz. 481.

4. A beregi Nagy-hegy déli oldalán levő városi felsőbányából, az endrődi völgy felső részében, a Krétabányából. Riolit málladéka.

Dr. SZONTAGH TAMÁS gyűjtése 1892. évben.

A légszáraz nyers agyag fehér színű, krétaszerű, sovány, finom, sósavval nem pezseg.

c, *b* és *a* kemenczékben krétafehér színű, érdes felületű és igen tűzálló marad.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 480.

5. A beregi Nagy-hegy délnyugati oldalán levő alsó városi bányából, az endrődi völgy végén.

Dr. SZONTAGH TAMÁS gyűjtése 1892. évben.

A légszáraz nyers agyag szürkésfehér színű, zsíros, sósavval nem pezseg.

c kemenczében kékesszürke, *b* kemenczében piszkosfehér színű, *a* kemenczében fehér színű, érdes felületű, kőanyagszerű, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 481.

6. A Szarvasbányából való légszáraz nyers agyag kékesszürke színű, sósavval nem pezseg, zsíros tapintású.

c kemenczében szürkés színű, *b* kemenczében szürke kőanyagszerű, *a* kemenczében világosszürke, kissé felduzzad.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 279.

Beremend község, Baranya vármegyében.

Az agyagbánya Magyarbóly vasuti állomástól 7 km távolságra fekszik. Tulajdonosa dr. SÁGI ERNŐ siklósi lakos, bérloje ifj. TRAMPOS E. kb. 1873 óta külfejtéssel művelik. A nyers agyagot téгла és cserép gyártásra használják.

A közönséges szerkezetű kemencze fűtéséhez puhafát használnak. A kész áruk évi termelése 50—60,000 darab.

Egy kubik agyag ára 4 K 20 f. 1000 téгла 24 K. 1000 cserép 24 K, a melyet Beremenden értékesítenek (1903).

Gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 300. Ezen agyagot beküldte NENDTICH főmérnök.

A légszáraz nyers agyag sárgásveres színű, sósavval pezseg, zsíros, csillámos.

c kemenczében téglavörös színre ég ki, *b* kemenczében fényes, gyengén megolvadt felületű s barna színű, fehér pontokkal, *a* kemenczében egészen megolvad.

Besztercze szab. kir. város, Besztercze-Naszód vármegyében.

Az agyagbánya a Schieferberg nevű hegy északnyugati részében, Besztercze város keleti hegyoldalán, a Besztercze folyó mellett, a vasúti állomástól 2-6 kilométernyire fekszik és a város tulajdona, a melynek művelési jogát a bérloknak, mintegy 200 oláh lakosnak, élethossziglan adta át. Az agyagot külfejtésszerűen régóta (kb. 80 év óta) művelik. A nyers agyagot primitív módon téгла gyártásra használják.

Gyár nincsen, minden egyes bérlo a téglát sajátkezüleg gyártja.

Az állókemenczét rendszeren a hegyoldalba szokták beépíteni, a melynek fűtésére a városi és a községi erdőkből vett tölgyfát használnak.

Évenként mintegy 1,000.000 falitéglát és 600.000 drb. fedőcserepet készítenek.

A téгла ára helyben ezrenként 12—24 kor.

Gyűjteményünkben kétféle agyag van, az egyikének tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 233. Másikának tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 718.

Beszterczebánya szab. kir. város, Zólyom vármegyében.

Az agyagbánya a város területén, a temető mögötti dűlön, a vasúti főállomástól kb. egy kilométernyire fekszik.

A bánya Beszterczebánya sz. kir. város tulajdona, jelenlegi bérloje LIPTÁK LAJOS. Az agyagbányát külfejtésszerűen 1882. év óta művelik.

A nyers agyag évi termelése 8000 köbméter és téгла, cserépszindely és fazekasárúk gyártására használják.

A gőztéglagyár 1882 év óta működik.

A HOFFMANN-féle 14 kamarás körkemenczénél, sziléziai kőszemet használnak.

Kb. 1·5 millió falitégla, de szükség esetén három millió is gyártható évenként.

A nyers agyag köbméterenkénti ára 80 fillér. A fali téglá ezre 28 K helyben.

A készárúk piacza Besztercebánya város és legközelebbi környékére terjed ki.

A gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = V. L. sz. 579.

Béa község, Nyitra vármegyében.

1. Bédi kvarzlisztes agyag a Horka nevű domb nyugoti oldalán levő árokból (Kosa árok). A diasz kvarzitos elmállása.

Gyűjtötte: dr. SCHAFARZIK FERENCZ.

A világosszürke színű agyag, sósavval nem pezseg.

Kb. 1000 C°-nál szürke, kb. 1200 C°-nál világossárga színnel ég ki és kb. 1500 C°-nál hólyagosan kezd megolvadni, de alakját még megtartotta.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 518.

2. A Horka nevű domb keleti árkából (Heese árok) való bédi kvarzlisztes agyagot gyűjtötte: dr. SCHAFARZIK FERENCZ.

Színe fehéresszürke, sósavval nem pezseg. K. 1000 C°-nál szürke, kb. 1200 C°-nál világosszürke színű lesz, míg kb. 1500 C°-nál hólyagosan felduzzad és lassan kezd megolvadni, de alakját nagyjában még megtartotta.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 517.

Bél község, Hont vármegyében.

A Szitnyahegy területén fehér és vörös agyag fordul elő; Bél község a selmeczbányai vasúti állomástól három órányi távolságra fekszik. Az agyagvermek BéL község tulajdonai s már régebben léteznek. ZACHAR KÁROLY és társa pipagyárosok Selmeczbányán évenként mintegy húsz szekér nyersanyagot pipák készítéséhez és pedig a fehér és a vörös agyagokat összekeverve használnak. A kemencze egyszerűen téglából épült, 1½ méternyi négyszögletes alakkal s a pipákat fazekakba helyezik el. Fűtésére fát használnak.

Évenként kb. 80,000 drb. pipa készül.

Egy szekér nyers anyagnak az ára 16 K, ha pedig jól ki van dolgozva, akkor 50 K-ba is kerül.

A selmeczi pipák az egész országban és külföldön is árúsíttatnak.

Gyűjteményünkben az egyik agyag tűzállósági fokozata = I. L. sz. 848. A másiknak tűzállósági fokozata = V. L. sz. 849.

Bélabánya város, Hont vármegyében.

Vasúti állomás.

A Nádortárból. Az agyag hófehérszínű (dillnit és agalmatolit név alatt ismeretes). Karcza fényes, tapintása nagyon finom. Korlátolt mennyiségben fordul elő a Nándortáróban.

Kötőképessége = 0.

Égetési vesztesége = 13·18.

Égetési kísérleteknél a *c* próbakemenczében (muffel) hófehér, törékeny, a *b* kokszkemenczében fehér, repedezett, teljesen likacsos és a Deville-féle szélkemenczében fehér, teljesen fénytelen, érdes törésű lesz. A m. kir. bányakincstár tulajdona.

A bányánál 1 mm. 1 K 90 fillérbe kerül. A selmeczbányai kohó az egész készletet felhasználja tűzálló anyagnak. Mások használatára nem bocsátatik áruba.

Évi termelése 2000—3000 mm. a kohó szükséglete szerint.

Tűzállóságra nézve PETRIK LAJOS is megvizsgálta.

A selmeczbányai m. kir. bányaigazgatóság 1879-ik évben elemeztette.

E szerint a zúzott és mosott anyag tartalmaz :

Kovasav (SiO_2)	30·40 %
Timföld (Al_2O_3)	52·68 "
Vasoxid (Fe_2O_3)	0·80 "
Manganoxidul (MnO)	0·30 "
Mész (CaO)	0·89 "
Magnézia (MgO)	0·39 "
Kénsav (SO_3)	0·80 "
Víz (H_2O)	11·88 "
Alkaliák	1·50 "
Összesen	99·64 %

KARAFIAT és HUTZELMAN elemzése szerint pedig :

Kovasav ($\text{S} : \text{O}_2$)	22·7 %
Timföld (Al_2O_3)	57·3 "
Víz (H_2O)	20·0 "
Összesen	100·00 %

A gyűjteményben levő agyag tűzállósági fokozata = I. L. sz. 180.

Bibarczfalva község, Udvarhely vármegyében.

Az agyagot a Farkabükk nevű helyről veszik és Baróth községben Háromszék vármegyében dolgozzák fel. Az agyagbánya Bibarczfalva község tulajdona és az ágostonfalvi vasúti állomáshoz 11 kilométer távolságra van. A bányát 1883 év óta külfejtésszerűen művelik.

Évente fazekas árúknak mintegy 160 mm. nyers anyagot dolgoznak fel.

A cserépedényeket közönséges kemenczében égetik ki és ennek fűtésére bükkfát és cserfát használnak.

1895-ig évenként fazekat, lábast, fedőt, virágos cserépet stb. kb. 47,000 darabot készítettek.

A téglá ezrének az ára helyben 12—14 K, máshová nem szállítanak, a fazekas árúkat pedig Baróthon adják el.

Gyűjteményünkben háromféle minta van. ezek közül IV. tűzállósági fokozatú a 309 és 634 leltári szám és V. tűzállósági fokozatú a 310 sz.

Binis, Krassó-Szörény vármegyében.

A község határában levő agyagbánya a községi közlegelőn van. Legközelebbi vasúti állomása Román-Bogsán (10 km.).

A nyersanyagot apró aknákkal 8—10 m. mélységből nyerik s fazekasárúk készítésére használják. Szürke, képlékeny homogén agyag, sok apró, fehér csillámmal és elszenesedett növényekkel. Karcza nagyon fényes és sima, tapintása finom. Pontusi korú.*

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 107.

Boglár, Somogy vármegyében.

A zöldesszínű agyagot dr. SZONTÁGH TAMÁS gyűjtötte.

Gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 485.

Boglyos, Abauj-Torna vármegyében.

Az agyagbánya, a Gyepuhegy Telkibánya mellett, a hidas-németi vasúti állomástól 25 kilométernyire fekszik.

Tulajdonosa: gróf WALLIS GYULÁNÉ, Pápa-Kovácsin, bérelője: FIEDLER SZILÁRD Telkibányán.

A bányát tárószerűen 1836 óta művelik. A nyers agyag évi termelése 1350 tonna és a telkibányai gyárban kőedény gyártásra használják.

A készárúk évi termelése mintegy 80,000 K t képvisel.

* L. HALAVÁTS Gy. Jelentés az 1884. évben Oravicza—Román-Bogsán környékén eszközölt részletes földtani fölvételről. (A m. kir. földtani intézet évi jelentése 1884-ről, 321. l.)

Gyűjteményünkben az egyik agyag tűzállósági fokozata = I. L. sz. 613. Másikának tűzállósági fokozata = II. L. sz. 163.

Bokkia község, Bihar vármegyében.

Az agyagbánya a Gruecz-erdőben, a bokszeg-beéli vasúti állomástól 16 km.-nyira fekszik és a nagyváradi latin szert. püspökségi uradalom tulajdona. Az agyagbányát külfejtéssel 1880 év óta művelik. A nyers agyagot téglagyártásra és az üveggyárban használták. Jelenleg a nyers agyagot nem használják.

A Gyálu Flori mögötti árokból való agyagot gyűjtötte: dr. PETHŐ GYULA.

Színe világos-szürke, sósavval nem pezseg. A fazekasok használják.

Kb. 1000 C°-nál sárgás színnel ég ki, kb. 1200 C°-nál világos téglaveres színű lesz, míg kb. 1500 C°-nál a próba felszíne kezd megolvadni, fényes lenni, de azért alakját megtartja.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 450.

A Benyesd és Bokkia közötti határpatak, Tülkös-árok = Parcu Bucí, apró kavicsos réteg fekjéből való igen jól idomítható pontusi agyagot gyűjtötte: dr. PETHŐ Gy. Színe világos szürkéssárga, sósavval nem pezseg.

Kb. 1000 C hőfoknál téglaveres színű lesz. Kb. 1200 C° hőnél színe egy árnyalattal élénkebb és tűzálló marad, míg kb. 1500 C°-nál teljesen megolvad sötét likacsos tömeggé. Téglagyártásra felhasználható.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 449.

Ezenkívül van még egy agyagminta, a melynek tűzállósági fokozata = II. L. sz. 655.

Borbolya, Sopron vármegyében.

Az agyag PROSZT JÁNOS téglagyáros telepéről való. Az agyag hig sósavval erősen pezseg.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 484.

Borolóhegyi andezittufa, Ung vármegyében.

Szobráncztól ÉK-re.

SZIEGMETH KÁROLY küldeménye.

A légszáraz nyers anyag fehér színű, sósavval nem pezseg.

c kemenczében világos-sárga színű, *b* kemenczében sárgás-barna színű megolvadt fényes felülettel, *a* kemenczében egészen megolvad.

Tűzállósági fokozata = V. L. sz. 308.

Bottinyest község, Krassó-Szörény vármegyében.

A hegység között levő agyagbánya a vasúti állomástól 21 km.-nyire.

fekszik. Tulajdonosa RACHWALSKY FRIGYES. Az agyagbányát 8—10 év óta külfejtéssel művelik. Évenként 100—120 kocsi nyersanyagot fazekasárúk gyártására használják, a melyet leginkább Lugoson dolgoznak fel.

Egy kocsi nyersanyagnak az ára 2—3 kor.

Dr. SCHAFARZIK FERENCZ 1900. évi földtani intézeti jelentésében ezen agyaggal részletesebben foglalkozik.*

Ezen agyag 6—8 m. mélységbe fekszik és a furdiai agyagvájók kerek aknákkal férköznek le hozzája.

A feltárt rétegsorozat a következő: a felső 1 m., babérczes agyag 2.5 m., tisztátalan agyag, azután 1 m. fehér homok, 1 m. sárga homok, és végül 3.0 m. tűzálló kék agyag. Az agyag pontusi koru.

A gyűjteményünkben levő agyagot beküldte KLEIN GYÖRGY.

A légszáraz nyers agyag színe szürke, sósavval nem pezseg, kövér anyag.

c kemenczében sárga színű, *b* és *a* kemenczékben hevítve szürke színű, kőanyagszerű lesz, az *a* kemenczében erősen összezsugorodik, de tűzálló marad.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 284.

Brassó város, Brassó vármegyében.

A Schmidt testvérek téglagyárában, a Ragadóvölgyben levő agyagot, téglá, fedéleserép, alagszó, lyukas kör és kúttégla gyártására használják, mely a vasúti állomástól 2.5 km.-nyire fekszik. Ujabban a cserépkályha és chamotte-tégla készítésére pedig a Hargittából, csikvármegyei bányájából a vasúttól 12 km.-nyire levő agyagot használják. A gyár 1885 óta működik.

A körkemence és a műlikemence fűtésére zsilvölgyi szenet és fát használnak.

Évenként 2 millió téglát gyártanak. A téglá ára 28—80 K.

KERTSCH FRIGYES téglagyáros, méhkeretek területén levő agyagbányája a bertalani vasúti állomástól 3 km.-nyire fekszik, a melyet 1893. évtől külfejtésszerűen művelnek. A téglagyártás gőzgéppel történik. A német nyílt kemenczék cserfával fűtik.

Évenként 300—500,000 drb. téglát termelnek (1903), ezer darabjának 24—28 korona az ára.

Gyűjteményünkben négyféle agyagminta van és pedig Schmidt testvérek telepéről. I. tűzállósági fokozattal. L. sz. 217 és IV. tűzállósági fokozattal. L. sz. 216 és 937, továbbá Aronsohn és társa telepéről ennek tűzállósági fokozata = II. L. sz. 434.

* A m. kir. földtani intézet évi jelentése 1900-ról p. 104.

Brezova, Zólyom vármegyében.

A vasúti állomástól 2 km. távolságra, megyei úttal. Közönséges, sárga tisztátlan, csillámos agyag. Negyedkori.

A telep tulajdonosa a m. kir. bányakincstár.

Beküldte a ronicz-brezovai m. kir. vasgyári hivatal. Használtatott közönséges téglagyártásra, a gyári építményekhez.

Tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 150.

Breznóbánya szab. kir. város, Zólyom vármegyében.

A Jani dűlőben fekvő breznóbányai téglagyár, a vasúti állomástól $\frac{1}{2}$ km-nyire van.

A bányát, mely VALETÉNYI JÓZSEF olaszki lakos tulajdona, 1893. év óta művelik.

A nyers anyagot építő téglák és cserépszindely gyártására használják.

A téglát kézimunkával készítik és közönséges módon égetik ki.

1895-ig évenként 200.000 drb. téglát termeltek. A téгла ezer darabjának az ára 24 K volt helyben.

A gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 846.

Budamér község, Sáros vármegyében.

Kassa vasúti állomásig kb. 12—14 km-nyire fekszik. Tulajdonosa UJHÁZY LÁSZLÓ földbirtokos Kassán, bérlője az Eperjesi Népbank, melynek kályhagyarában használtatik fel az aranybányai agyaggal egyetemben.

Az agyagot külfejtésszerűen 1894 év márczius hó óta mivelik. A nyers agyagot cserépkályhák előállítására használják. Lásd az aranybányai agyag leírását.

A gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = III. L. sz. 562.

Budaörs, Pest vármegyében.

Gyűjteményünkben háromféle agyagminta van. IV. tűzállósági fokozatú a 16. és 881. L. számú; az előbbenit MATYASOVSKY JAKAB, az utóbbit HALAVÁTS GYULA gyűjtötte.

A harmadik minta tűzállósági fokozata = VII és I. sz. 41. MATYASOVSKY J. gyűjtése.

A 16. számú a Madárhegyről való, mely a vasúti állomástól 6 km-re fekszik. A bányához meredek hegyi út vezet. Szürkés-fehér tömött, homogén agyag, apró fehér csillámmal. Kareza kissé fényes, tapintása finom. Az agyagréteg vastagsága 60—70 cm. Csillámos, sárgás homokrétegek között és neogénkorú.

A telep Budaörs község tulajdona. Festőtéglák készítésére hasz-

nálják, valamint a 41. számú VII. tűzállósági fokozatú sárga homogén agyagot is.

Az agyagot szabálytalanul tárószerűen művelik, részben a rétegek dőlése irányában szabálytalan menedékes gödrökben.

A 881. számú a Vogelwaldból való.

Budapest székes-főváros.

A) Rákoson a vasuti állomás mellett; B) Gubacson 4 km-re a fővárostól; C) Budán a déli vasut állomásától 2 km-re fekvő bányák közös tulajdonosa a Kőszénbánya- és téglagyár-társulat. A bányák külművelet alatt állnak, és pedig A) 1835 óta, B) 1840 óta, C) 1865 óta. Nyers anyagukból falitégla, disztégla, cserépszindely és keramittégla készül. A három gyárban van 14 Hoffmann-féle körkemence, 7 különféle gőzgép, 6 agyagszállító sikló, 9 agyagapritó- és tisztítógép, 15 téglasajtó és 14 hidraulikus sajtó. A kemencékben Esztergom vidékéről és Salgótarjánról származó barnaszénnel fűtenek. Az összes évi termelés 163 millió drb. A téglá 1000-ének ára 34—40 K.

A kir. József-műegyetem mechanikai laboratoriumának vizsgálatai alapján:

a közönséges falitégla törési határa	150—300 kgr.	□	cm-kint
a közönséges géptégla	280—400	“	“
a szárazon sajtolt téglá	400—600	“	“
a keramitkő	2500—3500	“	“

D) A főváros X. kerületében, Kőbányán (Óhegy), a vasuti állomástól 2 km-re fekvő agyagbánya a Hungaria gőztéglagyár részvénytársaság tulajdona. Az 1890 óta külművelettel nyert agyagot téglagyártásra fordítják. A körkemencéket salgótarjáni akna- és aprószénnel fűtik. Évi termelése 20 millió falitégla, melynek ára ezrenként 36—42 K.

Az Egyesült téglá- és cementgyár részvénytársaság 1903 márczius 23-ika előtt Magyar gőztégla-, cement- és gipszgyár r.-t. X. kerület, Gyömrői-úton, az alsó pályaudvarhoz 3½ km. távolságban levő agyagot téglagyártásra használja. A Hoffman és Rost-féle kemencéket salgótarjáni aknaszénnel fűtik.

Évi termelés 38 millió darabig. Ára 38 K ezrenként (1903).

A Magyar keramiai gyár r.-t. 1889 óta X. ker. Óhegy, a vasuti állomástól 1½ km. távolságban levő agyagot téglá és keramit gyártásra használja fel. A két Hoffman és két Rost-féle kemencét esztergomvidéki szénnel fűtik.

ÖZV. ÖRLEY LAJOSNÉ és ÖRLEY MÁRTA, a X. ker. Tárna-utczában, a Rákos vasuti állomástól 1 km-nyire, 1872 óta téglát gyártanak. Gép-

üzemre 1892-ben rendezték be. A különféle rendszerű kemenczéket salgótarjáni szénnel fűtik.

Átlag évenként 5 millió téglát gyártanak, a melynek az ára helyben 22—26 K ezrenként (1903).

Az említetteken kívül téglát gyártanak:

BRILL FERENCZ, III., Szentendrei-út.

Budapesti tégl- és mészégetőgyár r.-t., III., Szépvölgy-utca 15.

HOFHAUSER LAJOS örökösei, X., Óhegy-utca 14.

Kőbányai gőztéglagyár társulat, X., Maglódi-ut 7729.

Kőbányai gőztéglagyár társulat, X., Alsó vaspálya-utca 12.

Lechner rákosi téglagyár r.-t., X., Maglódi-ut 7737.

MANSFELD PÁL téglagyáros, X., Gyömrői-ut 8511.

RENNER és THYM, III., Külső bécsi-ut.

SURÁNYI JÓZSEF, III., Bécsi-ut 168.

SEYFERT KÁROLY, X., Óhegy-utca 16.

VIRAVA JÓZSEF dr. téglagyáros, X., Óhegy-utca 8132.

Budapest—szentlőrinczi gőztéglagyár r.-t., Szentlőrincz.

E) A III. kerületben (Beltelek, Ujlak, Ujvilág) fekvő agyagbánya, valamint *F)* ugyancsak a III. kerületben (Ó-Buda, Remetehegy) egy másik agyagbánya a Filatorigát nevű vasuti állomástól 4 km-re, a Dunától 1 km-re esik. Közös tulajdonosuk az Ujlaki tégl- és mészégető részvénytársaság. A bányákat 1869 óta külfejtéssel művelik és nyers anyagukból téglát, tetőcserepet készítenek, továbbá a szobrászok által használt iszapolt mintázó agyag előállítására fordítják. A Siehmon és Rost-féle szab. körkemenczében esztergomvidéki és salgótarjáni szénét égetnek. Évi termelés 2 millió tetőcserep és 33 millió tégl. A tégl. ezere 36—38 K árú, az iszapolt agyag fuvaronként 40 K.

F) A Mártonhegyen, a főváros határában, a déli vasuti állomástól 2·5 km-re, a hajóállomástól 3·1 km-re fekvő agyagbánya BERTCSIK JÓZSEF utódainak tulajdona. A bányát körülbelül 1850 óta akna- és tároszerűen művelik. A nyers anyagból festőtégla készül, és pedig évenként 200.000 drb. A festőtégla ára ezrenként 20 K.

G) A főváros I. kerületének Kuruczles nevű dűlőjében egy agyagbánya fekszik, a vasuti állomástól 4·5 km-re, a hajóállomástól 6 km-re. A bányát, melynek tulajdonosa PESZNECKER FERENCZ, 1885 óta külműveléssel művelik és nyers anyagát fazekasárúk és agyagminták készítésére, továbbá tapasztásra használják.

Gyűjteményünkben többféle agyagminta van, ezek közül:

I. tűzállósági fokozatú a 32, 831 és 832. L. sz.

IV. " " " 139, 328, 342, 343, 372, 833, 834. L. sz.

Buglocz község, Vas vármegyében.

A száraz agyag szürke színű, kövér, nagyobb el nem mállott földpátjegecekkel.

Beküldője BINDER iparfelügyelő.

c kemenczében sárga színű kevés csillámmal, kemény, *b* kemenczében szürke színű kőanyagszerű, a behintett földpátnemek gyöngyszerűen kiolvadnak, *a* kemenczében szürke színű, a kísérleti gúla hólyagosan felduzzad. A megolvadt agyagban fehér kvarcyszemek láthatók.

A gyűjteményünkben levő minta tűzállósági fokozata = V. L. sz. 206.

Bukovecz község, Krassó-Szörény vármegye facseti járásában.

Az agyagmintát beküldte: SCHOCH FRIGYES.

Színe sárgás-szürke, sósavval megnedvesítve nem pezseg.

Kb. 1000 és 1200 C°-nál téglaveres színű lesz, míg kb. 1500 C°-nál egészen megolvad.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 505.

Bük, Sopron vármegyében.

A bánya a község közepének nyugati részén való oldalon van, a Déli Vasuti állomástól 1 km-nyire. Az agyagot 1895-től Feigstock fivérek czég téglá és cserép gyártásra használja. A kis alakú körkemenczében nagyobbára brennbergi szenet használnak. Évente 5—600 ezer darabot készítenek (1903). Az égetett téglának ára 24 K, cserépé 32 K, hornyolt cserépé 68 K.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 113.

Csacza, Trencsén vármegyében.

Az agyagbánya a Csacza község határában, Zamajer nevű dülőben, a csaczai vasuti állomástól 2¼ km. távolságnyra fekszik.

A bánya tulajdonosai néhány csaczai földbirtokos és bérlője EICHENWALD HENRIK kocsmáros és téglavető.

Az agyagbányát 1880. év óta külfejtés útján művelik. Évente kb. 1,000.000 métermázsa nyers agyagot termelnek, melyet kizárólag csakis téglagyártásra használnak.

A közönséges szerkezetű kemencze fűtéséhez fát és sziléziai kőszenet használnak. Évenként 150.000—200.000 nyers és égetett téglát gyártanak. Az égetett téglá ezrének az ára 28—32 K, Csaczán és a közel fekvő községekben árusítják el.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 600.

Csákberény község, Fejér vármegyében.

A) Az agyagbánya a bodajki vasuti állomástól 7 km-re, az uradalmi erdőben a Csalitos és Gránás nevű erdőrészekben fekszik. Tulajdonosa gróf MÉRAN JÁNOSNÉ szül. LAMBERG grófnő uradalma. Az 1840 körül megkezdett művelés külfejtésszerű. A nyers anyagból kályhák és fazekasárúk készülnek. A közönséges kemenczét helybeli fával fűtik. Évi termelés 18—20 kályha. A nyers agyag kocsi, illetve hektoszámmra kerül forgalomba; piacza Herend, Városlőd, Székesfehérvár.

B) A vasuti állomástól 25 km-re fekvő bánya tulajdonosa LAMBERG FERENCZ gróf. A bányát emberemlékezet óta külfejtésszerűen művelik. A kerek fazekas kemenczében helybeli tölgy- és cserfát égetnek. Évi termelés 4000 drb. edény.

Gyűjteményünkben nyolczféle agyagminta van, a melyeket a helyi és a zsámolyi fazekasok használnák.

A mintákat részben dr. SCHAFARZIK FERENCZ gyűjtötte, részben pedig a tulajdonosok küldötték be.

I. tűzállósági fokozatú a 21, 192, 766. L. sz.

II. „ „ „ 191, 765. L. sz.

III. „ „ „ 30 és 764. L. sz.

IV. „ „ „ 98. L. sz.

Csákvár község, Fejér vármegyében.

Az agyagbánya ESTERHÁZY MIKLÓS MÓRICZ gróf erdejében és Fornapuszta határszélén és TAMASKO KÁROLY birtokán fekszik.

A téglagyári bánya a községtől délnyugatra fekvő Fornapusztán a községtől mintegy 2 km, a vértess-boglári vasutállomástól 12 km-re; a Bajtadbánya a községtől északra 4 km, a vasuti állomástól 14 km-re; Győrök János bányái a község nyugati részén közvetlen a falu végén a vasuti állomástól 10 km-nyire fekszenek.

Az agyagbányákat a csákvári fazekas-ipartársulat bérli és rég idő óta külfejtéssel művelik.

A nyers anyagot fazekasárúk, téglá, fedőcserép, alagsó stb. gyártására használnák.

A téglagyár 1833 óta van. Az egyszerű szerkezetű kemenczét cserhasábfával fűtik.

1894-ben a téglagyár 240.000 drb., a fazekasok 1,500.000 drb.-ot termeltek. A téglának ezre 34 K, a padlótégláé 40 K, a fedőcserépé 40 K, az alagsóé 36 K volt.

1903. évi jelentés szerint évenként 300.000 drb. téglát és cserepet és mintegy 360.000 drb. különböző fajta fazekasárút készítettek. A téglá ezre 34 K, 1000 drb. különféle fazekasárúé 100 K.

Gyűjteményünkben 14-féle agyagminta van:

- II. tűzállósági fokozatú a 96, 100, 194 és 767. L. sz.
 IV. " " " 214, 215. L. sz.
 VII. " " " 95, 97, 99, 768, 769, 770, 771, 772.

Csáva község, Sopron vármegyében.

Az agyagbánya a községi erdőben, a soproni vasuti állomástól 22 km-re fekszik. A bánya tulajdonosa a község és HERCZEG ESZTERHÁZY MIKLÓS és külfejtésszerűen, részben tárószerűen emberemlékezet óta műveltetik. A nyers anyagból főzőedények és kályhák készülnek, az 1893 óta fennálló szakiskolában pedig díszedény és kőedényárúk. A közönséges kemenczében a községi erdő fáját égetik. A díszedényárúk piacza egész Magyarországra kiterjed.

Gyűjteményünkben kétféle minta van:

- V. tűzállósági fokozattal a 222 és 225. L. sz.
 VII. " " " 223. L. sz.

A fentiekén kívül még a következő mintákat vizsgáltam meg:

1. A száraz nyers agyag sárga színű, csillámos, sovány, sima tapintatú. Beküldő BÖHM JÁNOS esperes.

c kemenczében sárga színű, sok apró csillám pikkelyekkel, *b* kemenczében barna színű, gyöngye fényű felülettel, kőagyagszerű, *a* kemenczében megolvad. Fazekasárú, durva kőagyag és kővezetanyag (kongó-tégla) előállítására használható.

Tűzállósági fokozata = V.

2. A légszáraz nyers agyag, szürke színű.

c kemenczében világos sárga színű, kevés apró csillámmal, *b* kemenczében szürke színű kőanyagyszerű, *a* kemenczében megolvad. Jobb minőségű fazekasárú és szürke kőanyagárú előállítására használható.

Tűzállósági fokozata = V.

3. A száraz nyers agyag színe sárga, homokos.

c kemenczében vörös színű homokos felülettel, *b* kemenczében vörös színű homokkőszerű, *a* kemenczében megolvad. Durva agyagárúhoz soványító anyagul szolgálhat.

Tűzállósági fokozata = V.

4. Beküldte BÖHM JÁNOS esperes.

A légszáraz nyers agyag zöldes-szürke színű.

c kemenczében sárga színű lesz sok apró csillámmal, *b* és *a* kemenczékben megolvad zöldes-sárga tömeggé. Közönséges fazekasagyag.

Tűzállósági fokozata = VII.

Csegez, Torda-Aranyos vármegyében.

A gyűjteményünkben levő mintát T. ROTH L. gyűjtötte, mely augitporfir málladéka.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 483.

Cserény község, Zólyom vármegyében.

Az agyagtelep Zavadától ÉNy-ra a Sec csúcs felé menő út elágazásánál van.

Az agyagmintát dr. SZONTAGH TAMÁS gyűjtötte.

A légszáraz, nyers anyag okker-sárga színű, homokos, sovány agyag, sósavval nem pezseg.

c kemenczében sárga színű, csillámos, *b* kemenczében sötét téglavörös színű, érdes felülettel, *a* kemenczében olaj-zöld színű lesz, világos pontokkal, fényes, érdes felülettel, a gula kissé kezd lehajlani.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 528.

Cservenyiczai agyag, Ung vármegyében.

Az agyagbánya Ungvár városától nyugatra, a Szobránczra vezető országút közelében, a cservenyiczai dombnál, az ungvári vasuti állomástól 4·5 km. távolságra fekszik.

Az agyagbánya a kincstár tulajdona, a melytől az ungvári agyagipar-részvénytársaság bérli. Ezen agyagbánya igen régi idő óta van használatban, a művelése aknaszerűen történik.

A bányában egy köbméter ára 46 fillér volt, a vitelbér Ungvárra és a vasuti állomáshoz köbméterenként 4—5 korona.

Használják a helybeli fazekasok, továbbá 1888. év óta a fenti gyár, kályhák, terracotta és majolika áruk készítéséhez.

Az ungvári porcellán- és agyagipar részvénytársaság gyárában, kályhák, terracotta és majolika-áruk égetéséhez fekvő casseli-kemenczékét használnak; míg a fajansz-áruk égetése muffel-kemenczékben történik. A gyár gőzerőre van berendezve. Fűtőanyagul tüzelőfát használnak. L. Ungvár.

A gyűjteményünkben levő minta tűzállósági fokozata = III. L. sz. 645.

Csikmadaras község, Csik vármegyében.

Az agyagbánya a község tulajdona.

A legközelebbi vasuti állomás Székelyudvarhely.

Az agyagot külfejtéssel emberemlékezet óta művelik és fekete fazék készítésére használják. Az egyesek magánházainál dolgozzák fel, egyszerű kemenczében égetik ki.

Az árukból évenként 800—1200 K árut készítenek.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. száma 629.

Csíkdánfalva, Csik vármegyében.

A bánya a község határának felső- és alsóolthegyi dűlőjében van. A helyi vasuti állomástól 12 km. A székelyudvarhelyi vasuti állomástól 58 kilométernyire fekszik.

Az agyagot emberemlékezet óta használják.

Az agyag a fölszín alatt egy méter mélységben fordul elő, a felhasználható agyagréteg vastagsága két méter.

Évenként mintegy 100 köbméter nyers agyagot termelnek és a nyers agyagot fazék, cserép és újabb időben (1901) cserépkályhák gyártására használják.

A cserép- és téglagyár 15 év óta működik, fazekas árukat pedig emberemlékezet óta készítenek.

Az egyszerű kemenczét száraz fenyőfával fűtik.

A téglának ára helyben 20 K, Csikszeredába 20 kmnyire szállítva, ezrenként 28 K. Az agyagárúk piacza: Csik, Udvarhely, Háromszék és Maros-Torda vármegyék, részben Románia.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 620.

Csíkcicsó, Csik vármegyében.

Gyűjteményünkben kétféle agyagminta van, ezek közül:

I. tűzállósági fokozatu a 932. l. számú.

IV. " " a 931. " "

Csíkszentmihály, Csik vármegyében.

Az agyagot PETRIK LAJOS gyűjtötte.

A gyűjteményünkben kétféle agyagminta van, ezek közül:

III. tűzállósági fokozatu a 935. l. számú.

V. " " a 914. " "

Csíkszentsimon, Csikvármegyében.

Gyűjteményünkben levő agyagminta az Aladárhegyről való.

PETRIK LAJOS gyűjtése.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 918.

Csíkvárdotfalva, Csik vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagmintát PETRIK LAJOS gyűjtötte.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 934.

Csorna község, Sopron vármegyében.

Az agyagbánya, mely KOKAS FERENCZ és társai tulajdona, a község közvetlen közelében van, a vasuti állomáshoz $1\frac{1}{2}$ km-nyire és 1898 óta külfejtésben, 2 m. magasságban művelik, nyers anyagát pedig téгла, fedőcserép és kályha készítésre használják.

A gyártás gőzerőre van berendezve.

A körkemenczét bányhidai kőszénnel fűtik. Évenként 4 millió kész árút termelnek (1903). A téglának ára ezer darabonként 24 korona, a fedőcserépé 72 korona.

A gyűjteményünkben levő agyag tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 340.

Csömend, Somogy vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagminta gróf Széchenyi birtokáról való, tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 805.

Csurog, Bács vármegyében.

Az óbecsei vasuti és hajóállomástól 18 km-nyire fekszik. A magyar kir. kincstár tulajdona.

Az agyag a Tisza medrében van s ezért az agyag 1888 óta a Tisza apadásakor, illetve annak alacsony vízállása alkalmával szerezhető be. Használják cserépedények és az agyag fekete részét homokkal keverve, apróbb főzőedények készítésére.

A műhely 1881. év óta van. A kerek vályogkemenczét fával és szalmával vegyest fűtik.

Egy munkaerő által évente kb. 10,000 darab készül.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. száma 612.

Czepléd, Pest vármegyében.

Az agyagbánya a város közvetlen közelében levő öreg szőlőkben van, a vasuti állomástól mintegy 10 percznyi távolságra.

A bánya az Első czeplédi téglagyár-résztvénytársaság tulajdona. 1886 óta külfejtéssel művelik. Az agyagot téгла- és cserépgyártásra használják. A téglagyártáshoz körkemenczét, a cserépgyártáshoz pedig cserépegető kemenczét, fűtésére pedig szenet használnak. Évenként egy millió 200,000 darab téglát és $\frac{1}{2}$ millió darab cserepet készítenek (1903), a melyet helyben és közvetlen környékén használnak fel.

Téglát gyártanak ezenkívül Fabianek és társai továbbá VASKOVICS ANTAL.

Gyűjteményünkben kétféle 183. és 184. számú agyag van, a melyeknek tűzállósági fokozata = IV.

Czigelka, Sáros vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagminta az István-forrás mellett a patak medréből való és dr. SZONTÁGH TAMÁS gyűjtése.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 493.

Deés r. t. város, Szolnok-Doboka vármegyében.

1. A főzőedények készítéséhez használt sárga színű agyag a Bako nevű dülőben, nyugati irányban, egy magas hegy fensikján fekszik.

2. A víz- és tejesedények, evőtálak és tányérok készítéséhez használt kékszinű agyag a Vigána nevű dülőben, szintén egy hegy fensikján van, déli fekvéssel.

3. A kékkő palafövénnel a kályhák készítéséhez Deésen a Király-árokban fordul elő.

Ezen agyagbányák a Szamosvölgyi Vasuti állomástól kb. 5 km-nyire fekszenek.

Az 1. agyagbánya a fazekas-ipartársulat tulajdona.

A 2. és 3. számú bányák Deés város közönsége tulajdona, a melyeket a deési fazekas-ipartársulat bérel.

Az 1. és 2. számú bányákat ősidőktől fogva művelik, a 3. számút 1892. év óta és ez utóbbi TÓTH SÁNDOR kályhagyártó műfazékastól véteztet használatba.

Mindhárom bányát külművelettel, egyszerű ásással kezelik.

Az agyagot 1895-ig ötven önálló iparos használta. Egy iparos termel, illetve felhasznál évenként átlag 10—20 kétfogatu fuvarral, összesen tehát évenként mintegy 1000 fuvar agyagot.

Gyár nincs, az egyes iparosok szabadkézzel dolgoznak. Az edények kiégetéséhez, gömbölyű kenyérsütő alakú, házilag készült kemenczéket használnak, a kályhákhoz pedig uj szerkezetű, hosszú kemenczéket.

Fűtőanyagul a környékbeli tölgy és bükkfát használják.

Az agyagárukon kívül mintegy 50—60 darab kályhát készítenek.

Deánfalva község, Turóc vármegyében.

Az agyagmintát TROSTLER MIKSA küldte be.

1. A légszáraz, nyers durva agyag sárga színű.

c kemencében vöröses-sárga lesz, sok apró csillámmal, *b* kemencében barna kőanyagszerű kissé fényes felülettel, *a* kemencében megolvad. Közönséges agyag. Tűzállósági fokozata = VI.

2. A légszáraz, nyers homokos agyag, sárga színű.

c kemenczében vöröses-sárga homokos és sok apró csillámmal, *b* kemenczében homokköszerű lesz kissé fényes felülettel, *a* kemenczében pedig megolvad. Közönséges agyag. Tűzállósági fokozata = VI.

Gyűjteményünkben 3-féle agyagminta van, ezek közül:

V. tűzállóságu fokozatu a 229. és 230. l. sz.

VI. „ „ a 924. l. sz.

Dengláz, Ung vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = II.
L. száma 211.

Derecske község, Heves vármegyében.

Az agyagot gyűjtötte és elemezte: LÁSZLÓ EDE.

Szine fehér; tapintása érdes; törése egyenetlen; behintve kavicsdarabok találhatók benne; Muffel-kemenczében égetve; fehér izzásnál megszürkül.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztesség izzítás után	3.41 %	
Kovasav (SiO_2)	72.84 „	Homok 46.01 %
Timföld (Al_2O_3)	17.69 „	
Vasoxid (Fe_2O_3)	1.06 „	
Mész (CaO)	0.49 „	
Magnézia (MgO)	0.60 „	
Káli (K_2O)	3.71 „	
Összeg:		99.80 %
Nedvesség	1.37 %.	

Mechanikai elemzés:

Ágyagos rész	63.25 %
Homok	35.32 „
Asványtörmelék	1.43 „

Iszapolva köedénygyártásra alkalmas.

Déva r. t. város, Hunyad vármegyében.

A fazekasok földje Déva város határában van és ez a város tulajdona. A téglagyártási telep több helybeli birtokos földjén van a Maros mentén.

Az agyagos földet igen régi idő óta használják, fazekasáruk készítésére és tégláégetésre.

A fazekasoknál házilag készült kisméretű kemenczék, a tégláégetésnél téglából összerakott és agyaggal betapasztott egyszerű kemenczék szolgálnak égetésre. Fűtésre fát használnak.

Mintegy 4000 darab fazekasárú 1600 K értékben készül el évenként, továbbá 1.500,000—2.000,000 darab égetett tégl. Az égetett tégl. ára ezrenként 25—28 K.

Az árúk piacza Déva város és vidéke.

Az országos m. kir. chemiai intézethez 1901-ben beküldött Piski-telepről származó agyagmintát megelemezte TóTH GYULA a következő eredménnyel:

Sósavban oldhatlan részek	82·2 %
„ oldható „	17·8 „

Az oldhatlan részben van:

Kovasav	65·6 %
Timföld és vasoxid	13·5 „
Mész	nyomok
Alkaliák (diff.)	3·1 %

Az oldható részben van:

Timföld és vasoxid	8·3 %
Mész	0·7 „
Nedvesség	4·98 „
Izzítási veszteség	3·88 „

A megejtett égetési próbákból kitűnt, hogy ezen keverék egymagában égetve az agyagnak tulságos kövérségénél fogva olyan téglát ad, mely repedéseket kap s eltorzul, míg ha azt $\frac{1}{3}$ rész homokkal keverve égetjük, az imént jelzett bajok megszűnnek.

Valószínű, hogy ezen keverék még több homokot is elbir, a mit a gyárban megejtendő próbákkal lehetne eldönteni.

Gyűjteményünkben kétféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatu a 753. l. sz.

VII. „ „ a 752. „ „

Dévénnyujfalu község, Pozsony vármegyében.

A dévénnyujfalvi vasutállomás egy 360 méter hosszú házivágánnyal van az agyagbányával összekötve, a legközelebbi hajóállomás 3 kilométer távolságban fekszik.

A sárga, zsiros agyag 2 méter vastagságu, 2—3 méter nedves kavicsos föld alatt, melyet kb. 50 cm. jó fekete föld borít. ezt a földet közönséges téglagyártásra használják.

A sárga föld alatt kb. 10 méter mélységben kék agyag találtatik, a melyet fedőcseréphez és gerincztéglagyártáshoz használnak.

A bánya tulajdonosa a Wienerbergi téglagyár és építő-társaság Bécsben.

Az agyagbányát külfejtés útján 1892. év óta művelik. A nyers agyag évi termelése kb. 150,000 köbméter.

A dévényujfalvi gőztéglagyár 1892. év óta készít közönséges fali, bolti és burkolat alatti téglát, közönséges tetőcserépet és szabadalmazott (Patent Dachfalz, Strangfalz) fedőcserépet, öblös, lyukas és gerincztéglákat. Hoffman-féle körkemenczét használnak és ehhez osztraui kőszenet, valamint gödingi és tatai barnaszenet.

A készárúk évi termelése $3\frac{1}{2}$ —4 millió darab.

Az ár mindenkor a helyi viszonyokhoz képest jön számadásba.

Az agyagárúk piacza Magyarország és a szomszédos osztrák kerületek.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 345.

Diósgyőr község, Borsod vármegyében.

Az agyagbánya a Ládi nevű erdőrészben, a vasuti állomástól négy kilometernyire fekszik.

Tulajdonosa a m. kir. kincstár.

Külművelete 1868 óta folyik.

Nyers anyagát tűzálló téglák előállítására, valamint a vas- és aczélgagyártásnál használják.

A periodikus üzemű pestekben fél gáztüzelést alkalmaznak, mely célból a diósgyőri m. kir. vas- és aczélgyár barnaszenét égetik.

Évi termelés 5500 tonna tűzálló téglá, melynek ára 100 kilogrammonként 4 K 40 f.-tól feljebb.

Az árú piacza egész Magyarország.

A nyers anyag elemzése átlagban :

Izzítási veszteség	12 %
Kovasav (SiO_2)	58 "
Tímföld (Al_2O_3)	28 "
Vasoxyd	2 %
Mész	
Magnézia	
Alkaliák	

A diósgyőri vasgyár téglavetőjéből való agyagminta dr. SCHAFARZIK FERENCZ gyűjtése.

A száraz, nyers agyag barnás-sárga színű, fekete foltokkal, sósavval nem pezseg.

c kemenczében világos téglaveres, *b* kemenczében barna, *a* kemenczében barna színű lesz, fényes felülettel.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 462.

Gyűjteményünkben kétféle agyagminta van, ezek közül:

I. tűzállósági fokozatu a 104. és 664. l. sz.

III. „ „ a 462. l. sz.

Ditró l. Gyergyóditró.

Ditróféhérpatak, Csik vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagmintát PETRIK LAJOS tr. gyűjtötte.

Tűzállósági fokozata = V. L. sz. 919.

Dobrest, Bihar vármegyében.

A vidavölgyi állomás mellől származó diluviális agyagmintát dr. SZONTÁGH TAMÁS gyűjtötte.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 461.

Dobsina r. t. város, Gömör-Kishont vármegyében.

A) Az agyagbánya a dobsinai vasuti állomástól 2 kilométernyi távolságra fekszik. A bánya, melyet külfejtéssel 50 év óta művelnek, Dobsina város tulajdona.

A nyers agyag évi termelése kb. 260 köbméter. Épületi és kályhatégla égetésére használják. Az egyszerű négyszögletű régi rendszerű kemenczét fenyőfával fűtik.

Évenként 100,000 darab téglát termelnek.

Ezrének az ára Dobsina városában 32 K.

B) A vasuti állomástól 2 kilométernyire fekvő agyagbánya a város tulajdona. Az 1845 óta külművelettel nyert agyagból főképen falitégla és kályhák készülnek. Az egyszerű kemenczét fenyőfával fűtik. Évi termelés átlag 200,000 darab téglá, melynek ezre 30 korona, idegennek 34 korona.

Gyűjteményünkben levő kétféle minta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 48. és 829.

Dognácska község, Krassó-Szörény vármegyében.

A Bernát-külfejtésből való bolust HALAVÁTS GYULA gyűjtötte.

A nyers agyag barnás-vörös színű, sósavval nem pezseg.

c kemenczében barnás-veres, *b* kemenczében sötétebb, *a* kemenczében kékes-fekete színű lesz.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 451.

Doklín község, Krassó-Szörény vármegyében.

Roman-Bogsán vasuti állomástól 10 km-nyire községi úttal.

A 91. számú zöldesszürke szívós agyag, rozsdás foltokkal és apró fehér csillámpikkelyekkel, pontusi koru.

HALAVÁTS GYULA gyűjtése.

Gyűjteményünkben kétféle agyagminta van, ezek közül:

II. tűzállósági fokozatú a 314. L. számú

IV. " " a 91. " "

Dombovár, Tolna vármegyében.

Az országos m. kir. chemiai intézethez 1904-ben beküldött kétféle, sárga és vörös színű agyagmintát dr. KOSUTÁNY TAMÁS igazgató egyes alkatrészeire megelemezte a következő eredménnyel:

	I. sárga	II. veres
Mészkarbonát	18.1 %	nyomok
Homok (finom) nagy mésztartalommal	12.6 "	53.2 % finom mészmentes.

Az égetési próbánál egyik sem bizonyult tűzállónak s a I. kevésbbé, mint a II. A nagy homoktartalom miatt finomabb agyagmunkára csak iszapolás után használhatók.

A II. számú leiszapolt része talán alkalmas volna rozsdavörös föld-festék vagy török pipa (csibuk) készítésére.

Két másik megvizsgált agyagminta közönséges téglá és fazekas-edény előállítására volna alkalmas.

Dorgos község, Temes vármegyében.

Az agyagot beküldte a dorgosi m. kir. erdőgondnokság.

A száraz nyers agyag színe szürkés-fekete, sósavval nem pezseg és zsíros tapintású.

c kemenczében világos-sárga színű, *b* kemenczében sárga és *a* kemenczében barnás-sárga színű lesz, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 265.

Dör község, Sopron vármegyében.

Az agyagbánya a csornai vasuti állomástól 5 kilométernyire fekszik. Az agyagot Dör községben 8 fazekas iparos mindegyike a saját telkéről veszi.

Az agyagot külfejtés útján ember emlékezet óta művelik.

A nyers agyag évi termelése kb. 50 köbméter, a melyet fazekas árúk előállítására használnak. A közönséges kemenczéket szalmával, nád-
dal és fával fűtik.

Évenként mintegy 50 kocsi fazekas-árút készítenek és vásárra viszik.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 663.

Dörföl község, Sopron vármegyében.

Az agyagterület az Edlau-völgyben, észak-nyugatra van.

A légszáraz nyers agyag világos sárgás-színű, sósavval nem pezseg. *c* kemenczében világos verebes-sárga színű, *b* kemenczében világos szürke, *a* kemenczében világos-barna színű lesz.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 447.

Drakínest község, Krassó-Szörény vármegyében.

Az agyag beküldője: SCHOCH FRIGYES.

Szine szürke, sósavval nem pezseg.

Kb. 1000 C°-nél élénk sárga színű, kb. 1200 C°-nál hasonló színű kőanyagszerű, míg kb. 1500 C°-nál szürke színű és tűzálló marad.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 504.

Draucz, Arad vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = I. L. sz. 307.

Dubnicza község, Nyitravármegyében. L. **Privigye**.

Dubrinics község, Ung vármegyében.

A dubrinicsi kaolinbánya tulajdonosa a község és az erdészeti kincstár, bérelője 30 év óta Zsolnay Vilmos gyára Pécssett; az agyagot tároszerűen művelik.

A nagy-mihályi és dubrinicsi kaolinok keveréséből jelenleg fajansz- és kőedényárú készül.

Már ezelőtt 110 évvel a porcellánföldet tengelyen Bécsbe szállították.

A nyers fehér agyagból, kaolinból a Zsolnay-gyár évente 80—90 vagonnal szállít.

Gyűjteményünkben levő kétféle agyagminta tűzállósági fokozata=II. L. sz. 5. és 644.

Az 5. számú krétafehér, finomszemű, földes, sovány agyag; kevésbé tiszta féleségeiben gyéren parányi csillámpikkelyek és fekete pettyek látszanak, levegőn szárítva az utóbbi féleség sárgás színű lesz egész tömegében. Az agyag riolit, vagy annak tufájától származik és rétegesen fordul elő a kárpáti homokkő által képezett teknőben. Kora neogén, mediterrán emelet.

A régi bécsi cs. kir. porcellángyár csekély mérvben használta az agyagot. 1857-ben az Industrie Statistik d. öst. Monarchie című folyóirat 36-ik lapján a dubrinicsi agyag vegyelemzése található :

Kovasav (SiO_2)	---	64.18%
Timföld (Al_2O_3)	---	27.19 "
Víz (H_2O)	---	6.00 "
Összesen	---	97.37%

A MATYASOVSZKY JAKAB osztálygeologustól beküldött dubrinicsi agyagot megelemezte: LÁSZLÓ EDE.

Színe fehér; tapintása érdes; törése egyenetlen; vízben szétesik; nem képlékeny; égetésnél fehér marad.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztesség izzítás útján	---	4.99%
Kovasav (SiO_2)	---	77.19 "
Timföld (Al_2O_3)	---	15.95 "
Vasoxid (Fe_2O_3)	---	0.57 "
Káli (K_2O)	---	1.93 "
Összeg:	---	99.63%

Nedvesség 0.78%.

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	---	44.10%
Homok	---	55.90 "

A homok teljesen tiszta kvarcshomok.

Ezt kaolin jellegű agyagot ezelőtt a régi bécsi porcellángyárban használták. A nagy homoktartalom iszapolást tételez fel, melyet

legcélyszerűbben a helyszínén kellene végezni, s ez a szállítási költségeket felényire szállítaná le.

Porcellánkészítésen kívül legalkalmasabb volna valamely kövérebb agyaggal keverve finomabb kőedény gyártására.

Dunaadony község, Fejér vármegyében.

Az agyagbánya a vasúthoz 1 km, hajóhoz $1\frac{1}{2}$ km-nyire feszik.

Tulajdonosok: MÜLLER PÉTER és BRANDT FERENCZ.

A bányát 1899. év óta külfejtés szerint művelik. A nyers agyagot téglá és fedőcserép készítésére használják. A nyílt kemenczéhez Baranya és Bács megyékből való fát használnak.

Évente mintegy 1·5 millió fedőcserepet és 200.000 téglát gyártanak.

A téglának ezre 32—28—20 K, a cserépé 22—16 K. Az árúkat helyben és a környéken használják. (1903.)

Gr. ZICHY NÁNDOR adonyi uradalmának, szabolcsi pusztájáról való kétféle agyagminta egyike világosabb, másika barnásveres színű s mind-egyike sósavval pezseg.

A világos színű agyag körülbelül 1000 C fokra kiégetve, sárgásveres színű lesz, 1200 C foknál sárgás színt vesz fel, míg 1500 foknál teljesen porrá esik szét.

A sötét barnásveres színű agyag körülbelül 1000 C°-nál élénk téglaveres színre ég ki és eléggé kemény lesz, míg 1200 C foknál zöldesbarna színű hólyagos tömeggé olvad meg.

Ezen utóbbi agyag jobb minőségű, mint az előbbeni és téglá, esetleg közönségesebb cserépárúk gyártására felhasználható.

Az orsz. m. kir. chemiai intézethez 1900-ban beküldött agyagmintát megvizsgálta TÓTH GYULA a következő eredménnyel:

	I.	II.
Nedvesség	0·69%	0·97%
Izzítási veszteség	15·44 „	17·02 „
Égetésnél előállott veszteség	16·13 „	17·99 „
Mész (CaO)	15·84 „	11·08 „
Salétromsav	nyomok	nyomok
Magnézia	jelentékeny mennyiség.	

A beküldött földminták égetési próbájából kitűnt, mint azt a kis téglaminták mutatják, hogy azok téglagyártásra alkalmasak.

Gyűjteményünkben háromféle agyagminta van, a melyek az égetésnél úgy viselkednek, hogy a 193. L. számú tűzállósági fokozata = IV, az 543. L. számé = VI, és az 544. L. számé = VII.

Dunaföldvár község, Tolna vármegyében.

Agyagos földet bányásznak:

1. A Kálvária-hegy alatt, a Duna mellett levő bánya a hajókikötőtől kb. 200 méternyire van, mely a város tulajdona s a fazekasok 1801 óta évenként kb. 120 kocsival termelnek.

2. Szintén külfejtés útján művelik, mintegy 30 kocsival, a Duna mellett fekvő úgynevezett Itatóban levő agyagot, ez a hajóállomástól 6 kmnyire fekszik.

Ezen földet, valamint a dunapentelei és ráczalmási agyagos földet a fazekasok használják. A régi fazekasczéh 1805-ben kapta a szabadságot, 1873 óta mint ipartársulat működik.

A közönséges kemencze fűtéséhez fenyő-, jegenye-, hárs- és fűzfát használnak.

1895-ig évenként kb. 150.000 darab konyhaedényt és kb. 60 darab kályhát készítettek.

Az agyagárúkat a környéken, különösen a pestmegyei dömsödi és dunavecsei járásokban és a budapesti vásárokon adják el.

A gyűjteményünkben levő agyagminták tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 786, a 787. és 788. L. számuké VII.

Dunapentele község, Fejér vármegyében.

A Duna mellett az agyagot a vízpartról a hajóba lehet könnyen berakni. Dunaföldvártól 15 kilométernyi a távolság.

Az agyagos terület dunapentelei közigazdák tulajdonát képező Kozider aljában levő agyagbánya a pentelei vasuti állomástól 8 km-nyire fekszik.

Az agyag használatáért a fazekasok és kályhások csekély bért fizetnek. Egy ladik 50 mm. agyag ára 8 K.

Az agyagot 1840 óta a fazekasok használják. Régebben tégláégető kemenczék is voltak, sőt valószínűleg már a rómaiak is használták, mert e korból való sok cserepet találtak.

Az agyagos földet a dunaföldvári fazekas iparosok használják (lásd ottan).

A gyűjteményünkben levő 204. L. számú minta tűzállósági fokozata = IV, a 788. L. számúé = VII.

Duud község, Aradvármegyében.

A község volt urbéreseinek tulajdonában levő agyagbányát, mely a vasuttól 8 km-nyire fekszik, 1902-től tároszerűen művelik.

A nyers agyagot téglá, cserép, köedény, fazekasárú és cserépkályha készítésére használják. Néhány aradi fazék- és kályhakészítő az agyagot innét szerzi be.

A közönséges égető kemenczét, a helybeli erdőkből termelt fával fűtik. Évente mintegy 200.000 drb. cserép és 60.000 drb. téгла készül. A téglának ára ezrenként 30 K, a cserépé 18 K.

A téгла- és cserépgyártáson kívül, mint fehéritőt, a fazekasok meszszebbre, Lippára is szállítják.

A duudi agyagot, a melyet HIDEGH KÁLMÁN tanár, Aradról küldött be, megelemezte: LÁSZLÓ EDE.

Színe világos sárga; törése egyenetlen érdes; nyelvhez kevésbé tapad; képlékeny; muffel-kemenczében égetve sárga; fehér izzásnál megömlik.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztesség izzítás útján	5.82 %	
Kovasav (SiO_2)	69.32 "	Homok 43.19 %
Timföld (Al_2O_3)	20.16 "	
Vasoxid (Fe_2O_3)	1.87 "	
Mész (CaO)	0.80 "	
Káli (K_2O)	1.41 "	
Nátron (Na_2O)	0.42 "	
Összeg:	99.80 %	
Nedvesség	2.66 %.	

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	61.32 %
Homok	35.77 "
Ásványtörmelék	2.91 "

Jelenleg leginkább fazekasárúk készítésére használják, melyre igen jó anyagúl szolgál. Alkalmas még kályhafiók készítésére és iszapolva majolika gyártásra.

Gyűjteményünkben háromféle agyagminta van és pedig:

I. tűzállósági fokozattal a 337. L. sz.

IV. " " az 56. és 336. L. sz.

Az 56. számú zöldes-fehér, kissé sovány agyag, kvarc szemekkel.

Edelény község, Borsod vármegyében.

A nagyvölgyi agyagtelep az edelényi vasuti állomástól 2 km-nyire fekszik.

A bányát külsőleg művelik 1865. év óta, melynek tulajdonosa FÜLÖP

szász-coburg-gothai fejedelmi herceg s kezelése az erdőhivatal által történik Edelényben. A nyers agyag évi termelése kb. 700 köbméter. Használják falitéglaakra (30—36 K), fedőcserepekre (30 K), burkoló téglákra (102 K), oszloptéglaakra (38 K), kupacserepekre (Dachpfannen) (200 K), kéménytéglaakra (400 K).

A telep 1865. év óta van üzemben. A közönséges kemenczéhez a saját erdőségéből való fát használnak. A kész árúk évi termelése körülbelül 500.000 darab.

Piacza kiterjed helyben és vidéken egész Miskolczig.

A gyűjteményünkben levő 870. és 871. l. számú agyagok tűzállósági fokozata = V.

Eger r. t. város, Heves vármegyében.

A város határában több agyagbánya van, melyek a vasuti állomástól $\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ órányira fekszenek. Így az egri érseki czeplédi telep, az egri káptalani almagyari telep, az egri városi puskaporos, a tihaméri és csurgói telep. Az agyagbányákat évszázadok óta külfejtés útján művelik és téglá, továbbá fazekasárúk gyártására használják. A kezdetleges kemenczét kemény hasábfával fűtik.

Az érsekuradalmi két téglagyárban 1894. évben két kemenczében 38.000 drb. faltégla, 20.000 drb. burkoló téglá, a káptalani telepen 20.000 darab. A faltéglának ezre 32 K, a burkoló téglának 48 K, a káptalani faltéglának 36 K. A készárúkat Eger város és vidékén használják.

A vecsei völgyben levő agyagbánya, mely a vasuti állomástól 4—5 km. távolságra fekszik, dr. PÁSZTOR BERTALAN tulajdona és NÁNÁSSY IMRE a bérelője. 1897 óta. kézi munkával téglát vetnek. A kőből épített kemenczét fával fűtik.

Évente mintegy 200.000 drb. téglát készítenek, melynek az ára ezrenként 30—36 K (1903).

Az almagyari hegy alján levő agyagból idősb WIND ISTVÁN okl. mérnök téglát, tetőcserepet és burkoló téglát gyárt. A körkemenczét szénnel fűtik.

Gyűjteményünkben négyféle agyagminta van, ezek közül:

VI. tűzállósági fokozatú a 578. L. sz.

VII. „ „ 430, 565. és 566. L. sz.

Az egri téglavetőből származó kisczellai agyagot gyűjtötte dr. SCHAFARZIK FERENCZ.

Ezen légszáraz nyers agyag világos-sárga színű, homokos, sósavval erősen pezseg.

c kemenczében világos-sárga színű *b* és *a* kemenczékben teljesen megolvad.

Tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 430.

Eperjes szab. kir. város, Sáros vármegyében.

Az Eperjes város tulajdonát képező téglagyár agyagbányája a vasuti állomástól 5 km. távolságra fekszik. A bányát külfejtésszerűen 1858. év óta művelik. A nyers agyagot téglák s fedőcserép készítésére használják. Az agyagtelep 28 év óta mint közönséges téglavető volt használatban, két év óta pedig a téglát gőzpréssel gyártják.

A közönséges, úgynevezett német égető kemenczéket, fával fűtik.

A téglának az ára ezrenként 27 korona. Piacza pedig Eperjes és vidékére terjed ki.

Az *eperjesi népbank kályhagyára*. Kályhacserepek készítésére használják 1890. év óta, a *budaméri* (sárosmegyei, lásd ottan) és az *aranybányái* (sárosmegyei, lásd ottan) agyagot.

A saját találmányú szerkezetű kemenczét fenyő és szurkosfenyő-fával fűtik.

Évenként 2000 drb. komplet kályhát készítenek, a melyeket Ausztria és Magyarországon adnak el.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = V. L. sz. 635.

Erdőbényei riolittufa, Zemplén vármegyében.

A ravaszmai bánya br. WALDBOTT tulajdona.

Dr. SCHAFARZIK FERENCZ gyűjtése.

A nyers, kemény kőzet világos-szürke színű, érdes felületű.

a kemenczében tűzálló marad, szürke színnel.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 490.

Erdő-Horváthi riolit, Zemplén vármegyében.

Litoiditos riolit, a kis Pacza-hegyen levő br. WALDBOTT-féle kőbányából.

Dr. SCHAFARZIK FERENCZ gyűjtése.

A nyers agyag kékes-szürke színű, sárga pontokkal.

a kemenczében barnás, kvarcszerű, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 491. és 492.

Esküllő község, Bihar vármegyében.

Az agyagtelep tulajdonosa LEDERER MÁRTON, Élesden. A mintát dr. SZONTAGH TAMÁS gyűjtötte.

1. A légszáraz nyers agyag sötét-szürke színű, sósavval nem pezseg, kövér agyag.

c kemenczében világos-sárga színű, *b* és *a* kemenczében világos-szürke színűvé ég ki, apró, sötét pontokkal, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 453.

2. Tulajdonos LÉDERER MÁRTON, Élesden. Esküllő határában fekvő Grope de Spin birtoknak Dombrova nevű részén. Bányászatilag kezelik. A bányától az esküllői ipartelepig szekérrel szállítják négy kilométernyire, a M Á V-tól összeköttetésbe hozott ipar-vasútig, mely belevezet a főútvonalba, a 19. sz. őrháznál, Élesd és Rév közötti, csupán e czélra létesített csonka vágányba.

Használják Magyarország legtöbb üveggyáraiban, a M Á V diósgyőri aczelgyáránál és több más gyárnál. Ára az I. oszt. 2 K 40 f.; II. oszt. 1 K 20 f.; III. oszt. 80 f. a vasuti kocsiba belerakva. Az agyag aczelásokkal feszítettik ki.

A légszáraz nyers agyag színe szürke, barnás-vörös foltokkal, zsíros tapintású, sósavval nem pezseg.

c kemenczében téгла-veres, *b* kemenczében szürkés-barna, *a* kemenczében világos-barna színű lesz és tűzálló.

Tűzállósági fokozata = II.

Gyűjteményünkben Élesd és Esküllő határából hatféle agyagminta van, és pedig:

I. tűzállósági fokozatú a 901. L. sz.

II. „ „ 464, 721, 722, 723. L. sz.

III. „ „ 724. L. sz.

Esztergom r. t. város, Esztergom vármegyében.

A város határában van két agyagbánya, *A*) és *B*), mindkettő a vasuti állomástól 1 km-re. *A*) tulajdonosa a város, bérelője EGGENHOFFER JÓZSEF, *B*) tulajdonosa EGGENHOFFER JÓZSEF. Külfejtésszerűen művelik mindkét bányát, és pedig *A*)-t 1845 óta, *B*)-t 1873 óta. A nyers anyagból téгла készül egy közönséges kemenczében és egy körkemenczében, melyeket dorogi szénnel fűtenek. Évi termelés együttesen körülbelül 5 millió drb. téгла, melynek ára ezerenként 30—34 K. Az árú piacza Esztergom vármegye, Budapest és az Alföld.

A gyűjteményünkben levő kétféle agyag tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 879. és 880.

Élesd, Bihar vármegyében.

Gyűjteményünkben Élesd és Esküllő határából hatféle agyagminta van és pedig:

- I. tűzállósági fokozatú a 901. L. sz.
 II. " " " 464, 721, 722, 723. L. sz.
 III. " " " 724. L. sz.

Érsekujvár város, Nyitra vármegyében.

Az agyagbánya a város határában a nagysurányi országút mellett fekszik.

A bánya távolsága a magyar államvasutak indóházától mintegy 1 km-nyire van.

Az agyagbánya nyitott és külsőleg való művelése 1893. évtől kezdődik.

Tulajdonosa az Érsekujvári Gőztéglagyár Részvénytársaság.

A nyers agyag évi termelése 2—3 millió tégl. Téglán kívül cserepet is gyártanak. A körkemenczék kamraszerűen vannak berendezve, a gépek Köln EHRENFELDI JÁCER L. gyárából valók. Fűtésére magyarországi morva-osztraui kőszén használnak. A nyers téglá ezrének az ára helyben 10 K; a kiégetett téglá ára helyben 23—28 frt. Helyben és a környéken vásárolják.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 556.

Farkasfalva község, Zólyom vármegyében.

A község határában fekvő három agyagbánya A), B) és C) EBNER JENŐ tulajdona. A) és B) a vasuti állomástól 3 km-re esik és emberemlékezet óta külművelet alatt áll; C) a vasuti állomástól 2 km-re van és ugyanoly művelés alatt 1895 óta áll. A) anyagát kályha és fazekasárúk készítésére, B) anyagát tetőcserép és kőedény készítésére, C) anyagát téglagyártásra használják. A fazekas kemenczét és tégláégető tábori kemenczét helybeli fával fűtik. A téglá ezere 10 K. A fazekasárúk piacza főképen Lengyelország; a téglá piacza Besztercze és Zólyom vidéke.

Gyűjteményünkben háromféle agyagminta van, ezek közül:

- III. tűzállósági fokozatú a 872. és 873. L. sz.
 IV. " " " 874. L. sz.

Fazekaszsaluzsány község, Gömör vármegyében.

Az agyagbánya a pongyelok-zsaluzsányi határhoz tartozó Martinez pusztá Gömör-Kis-Hont vármegye rimaszombati járásában, a vasuti állomástól 15 km-re fekszik. Tulajdonosa BAKSA GYÖRGY. A nyers agyagot a rimaszombati fazekasok, fazekak és kályhák készítésére használják. A kemenczét fával fűtik.

A 64. számú barnás-szürke, kövér, tömött agyag. A zsaluzsányi agyagréteg-sorozatban a középső, azaz második réteg 2 méter vastag. Az agyagminta beküldője WAGNER VILMOS.

A II. rétegből való agyagot 1885-ben HOENSCH SZILÁRD elemezte Roniczon a következő eredménnyel:

Kovasav (SiO_2)	74.039
Vasoxidul (FeO)	1.389
Timföld (Al_2O_3)	15.185
Mész (CaO)	0.189
Magnézia (MgO)	0.316
Organikus anyag és vízveszteség	8.882
Összesen	100.000

A 112. számú agyagos kvarcshomok, sok fehér csillámmal. Beküldte a m. kir. földmívelés-, ipar- és kereskedelmi minisztérium. Tűzálló téglákhoz soványító anyagnak használják.

A 101. számú agyagminta sovány agyag, számos apró fehér csillámpikkelylyel és kvarcyszemmel. Beküldte ugyanaz. Tűzálló téglagyártásra, több vasgyárhoz bélelési anyagnak használják.

Nyirkos agyag név alatt ismeretes.

A zsaluzsányi agyag összetétele SCHNEIDER L. elemzése szerint (Wagners Jahresbericht über die Leistungen der chem. Technologie 1883, p. 608):

Kovasav (SiO_2)	61.85
Titánsav (TiO_2)	0.90
Timföld (Al_2O_3)	24.30
Vasoxid (Fe_2O_3)	2.50
Mészoxid (CaO)	0.85
Magnézia (MgO)	0.60
Káliumoxid (K_2O)	0.61
Izzítási veszteség	7.95
Összesen	99.56

A 103. számú agyagmintát is a földmívelésügyi minisztérium küldte be. Szürke, sovány, csillámos, rozsdás foltokkal. Fedőcserép-gyártásra használják.

A 102. sz. zöldes-szürke, homokos, csillámos agyag sok kvarccsal.

A 65. számú sárgás-fehér, homokos, csillámos agyag. A zsaluzsányi agyagréteg-sorozatban a legmélyebb feltárt réteg. Vastagsága még nincsen egészen feltárva.

Ezen rétegből (III) származó agyagot HOENSCH SZILÁRD Roniczon 1885-ben :

Kovasav (SiO_2)	81.719
Vasoxidul (FeO)	0.927
Timföld (Al_2O_3)	10.139
Mészoxid (CaO)	0.279
Magnézia (MgO)	0.381
Organikus anyag és vízveszteség	6.555
Összesen	100.000

A 189. számú barnás-sárga kövér, szivós agyag kissé tisztátlan, kevés csillámmal és kvarczzsemekkel. A zsaluzsányi agyagréteg-sorozatban a legfelső (I) réteg közvetlen a televény föld alatt 50—60 cm. vastagságban van.

Ezen agyagot HOENSCH SZILÁRD elemezte Roniczon 1885-ben, a következő eredménnyel:

Kovasav (SiO_2)	58.499
Vasoxidul (FeO)	3.443
Timföld (Al_2O_3)	21.763
Mész (CaO)	0.179
Magnézia (MgO)	0.630
Organikus anyag és vízveszteség	15.486
Összesen	100.000

LÁSZLÓ EDÉTLŐ is van egy analízisünk, a mely saját gyűjtése, de a lelőhely közelebbről meghatározva nincsen.

Színe szürkés-fehér; tapintása érdes; törése homokos; képlékeny; muffel-kemenczében égetve sárgás-fehérre ég; fehér izzásnál csak összezugorodik.

Chemiai elemzés:

Súlyveszteség izzítás útján	6.79%	
Kovasav (SiO_2)	66.61	Homok 43.98%
Timföld (Al_2O_3)	21.88	
Vasoxid (Fe_2O_3)	1.57	
Mész (CaO)	0.63	
Magnézia (MgO)	0.28	
Káli (K_2O)	2.46	
Összeg	100.22%	
Nedvesség	1.50%	

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	57·81 %
Homok	37·50 „
Ásványtörmelék	4·69 „

Kiválóan tűzálló téglák készítésére, azonkívül üvegömlesztő-téglék és kályhalemezek előállítására alkalmas.

Gyűjteményünkben 9-féle agyagminta van.

Lelőhelye Fazekaszsaluzsány (Gömör vármegye), u. p. Osgyán, a rimaszombati vasuti állomástól 16 kilométernyire. Színe szürkés.

Kb. 1000 C°-nál sárgásfehér színű, kb. 1200 C°-nál színe ugyanez marad változás nélkül és kb. 1500 C°-nál szürke színű, kissé hólyagos felületű lesz.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 277.

A nyers III-ad minőségű agyag színe szürkés, csillámos, sósavval nem pezseg. Tűzálló. Kőanyagszerű szürkés színnel.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 280.

A nyers II-od oszt. minőségű agyag színe világosszürke, csillám-tartalmú, sósavval nem pezseg.

c kemenczében (kb. 1000 C°) világosszürke, *b* kemenczében (kb. 1200 Celsius°) szürkés és *a* kemenczében barnás színű, kőanyagszerű lesz és tűzálló marad.

Tűzállósági fokozata = I—II. L. sz. 277.

Ezekon kívül van még:

I. tűzállósági fokozatú a 277, 280, 371. L. sz.

II. „ „ 64, 101, 103, 112. L. sz.

III. „ „ 65, 102.

Fehértemplom r. t. város, Temes vármegyében.

Agyagot úgy a város területéről, mint Szerb-Pozsesena községből (Krassó vm.) használnak, ez utóbbit főképen tarracotta gyártmányokra. A város területén levő agyagból téglát és cserepet készítenek. A körkemenczéket Szerbiából származó kosztolácsi barnaszénnel, részben fával és szalmával fűtik.

A gyűjteményünkben levő 154, 155 és 156. L. sz. agyagminták tűzállósági fokozata = IV.

Feketepatak község, Bihar vármegyében.

A révi vasuti állomástól 15 km-re fekvő agyagbánya a község tulaj-

dona. Emberemlékezet óta külfejtéssel művelik. A nyers anyagból kályha és fazekasárú készül. Az agyag feldolgozása úgylátszik a Rév községi bányával közös (l. o. és Nagybáród).

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = I. L. sz. 727.

Felsőbánya r. t. város, Szatmár vármegyében.

Az agyagbánya a város határában, a nagybányai vasuti állomástól 8 km-re fekszik és a város tulajdonát képezi. A bányát 1857 óta külfejtéssel művelik és anyagát fazekasárúk előállítására fordítják. A közönséges kemenczében a városi erdők bükk- és tölgyfáját égetik.

Évi termelés 20,000 drb fazekasárú. Az árú piacza: Szatmár, Ugocsa, Bereg és Bihar vármegyék.

Agyagot a fentebb említetten kívül még több helyről nyernek kisebb-nagyobb mennyiségben. Így I. az Erős-patak vagy Fenyves-patak mentében, ez kék agyag a nagybányai vasuti állomástól 14 km-nyire; II. a Kénésös erdőben, Fehérkő alatt, mely kaolinszerű agyagot a fazekasok festékmáznak; továbbá III. a Kénésös erdőrészben, a fenyves felé. edények gyártására használnak.

1903. évi adatok szerint évenként kb. 240,000 drb. edényt és 100,000-nél több kiégetett téglát készítettek.

Gyűjteményünkben 10-féle agyagminta van ezek közül:

I.	tűzállósági fokozatú a	350, 472; 828.	L. sz.
II.	"	"	348, 349, 520. "
IV.	"	"	351, 423, 519 és 827. L. sz.

Felsőbányai piroxéntrachit, Szatmár vármegyében.

GESELL SÁNDOR gyűjtése.

1. A kőzet igen kemény, pora alig képlékeny, megszáradva könnyen szétporlik.

c kemenczében világos rózsaszínű, *b* és *a* kemenczékben fehér színű, érdes felületű és tűzálló marad.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 472.

2. A nyers agyag kemény, szürkésfehér színű, sósavval nem pezseg. *c* kemenczében szürkésárga, *b* kemenczében szürke, világos pontokkal, *a* kemenczében ugyanilyen, de megolvad.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 423.

Felsőbauczár, Hunyad vármegyében.

Az agyag barnássárga, foltos, képlékeny.

A telep BACZKÓ MIHÁLY tulajdona.

Vasgyárakban tűzálló vakolathoz használják.

Gyűjteményünkben levő 187 és 188 L. sz. agyagminták tűzállósági fokozata = III.

Felsőlehota, Zólyom vármegyében.

A brezovai vasuti állomástól 4.2 km távolságra. Az agyag közönséges sárga homokos, csillámos, tisztátalan.

A m. kir. bányakincstár tulajdona.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 81.

Fiume kereskedelmi és iparkamara területén agyagbányák nincsenek. 1895-iki jelentés szerint Fiumében egy fazekas úzi mesterségét, a ki a szükséges nyers agyagot a horvát területen levő *Grobnik* községből szerzi be.

Gyűjteményünkben van egy agyagminta, mely Fiumétől É-ra Drenova felé való.

Dr. SZONTAGH TAMÁS gyűjtése.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 897.

Furdia község, Krassó-Szörény vármegyében.

Az agyag beküldője SCHOCH FRIGYES.

Színe sötétszürke, zsiros tapintatú, sósavval nem pezseg.

Kb. 1000 C°-nál halaványsárga színű, kb. 1200 C°-nál valamivel élénkebb színű lesz, míg kb. 1500° C-nál szürke színű és tűzálló maradt.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 507.

Félegyháza 1. **Kiskúnfélegyháza**.

Galánta község, Pozsony vármegyében.

Az agyagbánya a vasuti állomástól néhány 100 lépésnyire, a község DNy-i részén fekszik.

Tulajdonosa ESTERHÁZY BÉLA gróf.

Mintegy 1855 óta külművelettel nyerik a tégláégetéshez szükséges nyers anyagot. Az egyszerű kemenczében az uradalom erdejének fáját égetik. 1000 drb téglá ára 32 K.

A diószegi cukorgyár tulajdonában levő agyagbányát szintén téglagyártásra használják.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 661.

Galgóc község, Nyitra vármegyében.

Az agyagbánya a község Gábor nevű dűlőjében fekszik, a vasuti állomástól 5 km-re. A bányát, mely a község tulajdonát képezi, régi időktől fogva külfejtéssel művelik. Nyers anyagát kályhák és virágédények készítésére használják. Az egyszerű fazekas-kemenczében helybeli fát égetnek. A kályhák ára 8—12 K, a cserépedényeké 2—16 fillér.

Gyűjteményünkben kétféle agyagminta van, ezek közül:

V. tűzállósági fokozatú a 673. L. sz.

VI. „ „ 672. „

Gács község, Nógrád vármegyében.

Az agyagbánya Gasparka nevű telepen, a vasuti állomástól 7 km-nyire van.

Az agyagbánya gr. FORGÁCH JÁNOS tulajdona.

Bérlője: Gács és vidéke ipari és gazdasági hitelszövetkezet fazekas-ipari szakcsoportja. A bányát emberemlékezet óta tároszerűen és külfejtéssel művelik. A nyers agyagot cserépedény gyártáshoz használják.

A kemenczét a szomszédos községek határában termelt fával fűtik.

A légszáraz nyers agyag színe szürkésfehér, kövér.

c kemenczében sárgásfehér, *b* kemenczében világossárga színű fénytelen, *a* kemenczében sárgásszürke, kissé fényes, apró hólyagos felülettel, tűzálló.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = II. L. sz. 242.

Gánth, Fejér vármegyében.

Az agyag sötétsárga, okkeres, kissé homokos, kevés csillámmal, karcza fénytelen, tapintása érdes.

Az agyagmintát dr. SCHAFARZIK FERENCZ gyűjtötte.

Használják a zámolyi fazekasok.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = III. L. sz. 40.

Geges község, Maros-Torda vármegyében.

Az agyagbánya a községben van. U. p. Makfalva u. t.; Marosvásárhely.

A bánya tulajdonosai SUBA PÉTER és SZABÓ ANDRÁS gegesi lakosok.

A külművelat alatt álló agyagbánya már kb. 1800 óta van használatban; anyagából fedőcserép és téglák készül. Az igen egyszerű kemenczét a községi erdőség fájával fűtik.

Évi termelése mintegy 170,000 cserép és 42,000 tégl; előbbennek ára 1000-enként 14—16 K, a tégláé 18—20 K. Piacza igen csekély kiterjedésű.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 625.

Gerény, Ung vármegyében.

L. Ungvár.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 218.

Gnézda város, Szepes vármegyében.

A lakosok részére csupán közönséges téglát készítenek.

Közönséges sárga homokos agyag, kevés csillámmal, tapintása érdes. Beküldte a Kassai Kereskedelmi Kamara.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 123.

Govasdia, Hunyad vármegyében.

Legközelebbi vasuti állomása Vajda-Hunyad.

Az agyag vereses barna földes-agyag, karcza fényes, sima, tapintása érdes.

A telep a m. kir. erdőkinestár tulajdona.

A nyers agyag nagyon sovány, egész laza cserepet ad, mely koks kemenczében homokkőszertű lesz.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 82.

Gyapju község, Bihar vármegyében.

Az agyagminta JÓZSEF főherczeg ő cs. és kir. Fensége uradalmában 170 m/ mélységből való.

Dr. PETHŐ GYULA m. kir. főgeologus gyűjtötte.

A diluviális agyag sötét rozsdássárga színű, sósavval nem pezseg.

Kb. 1000 C° hőfoknál élénk téglaveres színnel ég ki. Kb. 1200 C° hőnél színe barnább lesz, de még tűzálló marad, míg kb. 1500 C°-nál teljesen megolvad. Ezen megvizsgált agyagot tégláégetésre lehetne felhasználni.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 446.

Gyergyóditró, Csik vármegyében.

A lövöldözőről való agyagot PETRIK LAJOS tnr. gyűjtötte.

Gyűjteményünkben levő 3-féle agyagminták közül:

IV. tűzállósági fokozatú a 920 és 921. L. sz.

VI. " " 917. "

Gyergyószárhegy község, Csik vármegyében.

Az agyagbánya közvetlen a falu mellett, a legközelebbi vasuti állomástól, Sz.-Régentől 100 km-nyire van.

Számos birtokosnak a tulajdona.

Használják téglá és cserép készítésére, melynek termelése a szükséglet szerint változó.

A téglának ezre helyben 12 K, a cserépnek ezre 24 K.

Piacza Gyergyó vidékére terjed ki.

Gyűjteményünkben 3-féle agyagminta van, ezek közül:

III. tűzállósági fokozatú a 916. L. sz.

VI. " " " 915. "

VII. " " " 624. "

A 915 és 916. számokat PETRIK LAJOS tnr. gyűjtötte.

Gyergyószentmiklós, Csik vármegyében.

Az agyagnak alkalmas területek a határrészeknek különböző területein fordulnak elő, a csikmádéfalvi vasuti állomástól kb. 40 km-nyire.

Tégla készítéssel foglalkozik KISS SÁNDOR építész és ROMFELD JÁNOS sörgyáros.

A közönséges kemenczét fával fűtik. A téglá ára 20—24 K. (1903.)

Gyergyótölgyes, Csik vármegyében.

Gyűjteményünkben 5-féle agyagminta van, a melyeket PETRIK LAJOS tnr. gyűjtött, ú. m. 926, 927, 928, 929 és 930. L. számúak, mindezeknek a tűzállósági fokozata = IV.

Gyergyóújfalu, Csik vármegyében.

A gyűjteményünkben levő kétféle agyagmintát PETRIK LAJOS tnr. gyűjtötte, ezek közül:

I. tűzállósági fokozatú a 912. és 923. L. sz.

VI. " " " 922. "

Gyöngyös r. t. város, Heves vármegyében.

Az agyagbánya a város kelet-déli részén a Szurdok-part mellett fekszik és 1·8 kilométerre a vasuti állomástól.

A bánya KERTÉSZ ANTAL építővállalkozó tulajdona.

A bányát 1890. év óta külfejtéssel művelik. A nyers agyagot faltégla, fazekasárúk és szobrásmunkákhoz használják.

A faltégalakészítése 1890. év óta, a szobrász- és fazekasmunkák készítése pedig 1893. év óta van. A boltozott kemenczékhez putnoki, salgótarjáni és baglyasaljai szénét használnak. A téglának ezre 28—40 korona.

DUDÁS ADOLF városi tanácsosnak is van agyagbányája az egri országút mentén a Szurdok-parton, melynek agyagát téglá- és cserépgyártásra használják.

Gyűjteményünkben négyféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatu a 615. l. sz.

VII. " " a 609., 614. és 616. l. sz.

Gyöngyöstarján község, Heves vármegyében.

A bánya a vasuti állomástól 6 kilométerre fekszik.

Tulajdonosa: dr. POLGÁR SÁNDORNÉ Gyöngyösön, bérelője: ERNST és NAGY Gy. tarjáni agyagipara.

A nyers agyagot külfejtéssel régóta művelik. Használják téglá, fazekasárúk, főzőedények, tetőcserép és kőedénygyártásra.

Téglaégetéshez épített tábori kemenczét, tetőcserép és főzőedényekhez boltozott csehkemenczét és ezek fűtésére salgótarjáni szénét és tűzifát használnak.

Évenként termelnek kb. 300,000 téglát, 500,000 tetőcserepet, 30,000 darab burkolattéglát, míg főző- és kőedényt csak újabb idő óta (kb. 8 év óta) készítenek.

A téglá ára helyben (1894. évi adatok szerint) 28—36 K, a géptéglaé 44—50 K, tetőcserép 22—24 K, burkolattégla 120—140 K. Fazekas nyersagyag egy kocsival 4 K.

A téglá piacza: Gyöngyös, Hatvan és vidékén, a tetőcserép és burkolattéglaé Heves, Gömör és Nógrád vármegyékben volt (1903).

Gyűjteményünkben négyféle agyagminta van, ezek közül:

V. tűzállósági fokozatu a 665. l. sz.

VII. " " a 609., 667. és 668. l. sz.

Győr sz. kir. város, Győr vármegyében.

Az agyagbányák a város több területén fordulnak elő, ú. m.:

A) A Nádorváros téglavetői dűlőjében.

B) A nádorvárosi Pándsza-ér mellett.

C) Az újvárosi csikóakol körül.

A) a vasuttól negyed kilométerre; B) kb. három kilométerre;
C) kb. öt kilométerre fekszik.

A) bánya a győri körkemencze-társulat, B) és C) Győr szab. kir. város tulajdona.

Az A) agyagbányát 1887-től, B) és C) bányákat pedig régi időktől fogva külfejtésszerűen művelik.

Az A) bánya nyers agyagát faltégla, B) és C) bánya nyers agyagát kályha és fazekasárúk gyártására használják.

A) Simon- és Rost-féle kemenczéhez brennbergi, tokodi, ajkai és egyéb szeneket használnak.

A Győr-körkemencze-társulat 1895-ig 2 millió darab faltéglát termelt évenként.

A faltéglának 1000 darabja 28 K volt. Az agyagárúk piacza Győr és a szomszédos vármegyék.

Gyűjteményünkben hatféle agyagminta van:

IV. tűzállóságu fokozatu a 364. és 365. l. sz.

V. " " az 591. l. sz.

VI. " " az 590. l. sz.

VII. " " a 110. és 592. l. sz.

Győrtetek község, Szatmár vármegyében.

Az agyag a falu DNy-i végén levő malom fölött van.

A légszáraz, nyers agyag vöröses-sárga, zöld foltokkal, homokos, sovány, sósavval pezseg.

c kemenczében téglaveres színű lesz, érdes felülettel, apró csillámokkal, b kemenczében barnás-fekete színű megolvadt fényes felülettel, alakját azonban megtartotta, a kemenczében egészen megolvad.

Tűzállósági fokozata = V. L. sz. 473.

Gyula r. t. város, Békés vármegyében.

A sióréti dülőben van a tégláégető hely, a város nyugati oldalán levő sík területen.

A vasuti állomástól 2½ kilométer távolságra fekszik.

Tulajdonosok: DÁSZKÁL SZILÁRD és GYÖRGY.

A bányát külfejtéssel 1865. év óta művelik és téglá meg tető-cserépgyártásra használják.

A fazekasok nyersagyag szükségletüket Arad vármegyéből, Fazekas és Varsánd községből szerzik be.

A tégláégetéshez mezei kemenczét, a cserépegetéshez téglából épi-

tett és cseréppel fedett kemenczét használnak. Ujabban egy körkemencze építése van folyamatban. Fűtésére a tégláégetéshez szalmát, a cserép-égetéshez fát alkalmaznak.

Az évi termelés változik. A téglá ezrének az ára volt 1894-ben 32—36 K, a tetőcserépnek ezre 34 K. 1903-ban a téglá ára 40—48 korona. Az árúkat csupán helyben használják.

Gyűjteményünkben 593. és 594. l. számú agyagminták tűzállósági fokozata = VII.

Hajdunánás város, Hajdu vármegyében.

Az agyagbánya a város alatt a központtól délnyugatra fekszik, mintegy egy kilométer távolságra.

A bánya tulajdonosa Nánás város és a nánási közbirtokosság. Emberemlékezet óta külfejtés útján művelik.

Évenként 600,000—1.000,000 darab téglát és cserepet készítenek.

Gyár nincsen. Egy cserépegető kemenczéje régidő óta van.

A közönséges kemenczéhez ezelőtt helyben termesztett buzaszalmát, újabb idő óta vállalat útján vidékről beszerzett fát használnak.

A téglá ezre helyben 18—24 korona, a cserépnek 24 korona. Főképen csak a helyi építkezésekre használják.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 559.

Hallerpuszta (Losoncz mellett), Nógrád vármegyében.

1. A nyers anyag fehér, finom, homokos, sovány agyag.

Beküldője gróf CEBRIÁN.

c kemenczében sárgás-szinű, laza, *b* kemenczében sárgás-fehér, kemény homokkőszerű, *a* kemenczében szürke, gyöngye fényű felülettel, tűzálló. Ezen agyag magában fel nem dolgozható, de igen jó soványító anyag.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 208.

2. A légszáraz, nyers agyag fehér sárgás színű.

Beküldője gróf CEBRIÁN.

c kemenczében vöröses-sárga színű, *b* kemenczében szürke színű, kőanyagszerű, gyöngye fényű felülettel, *a* kemenczében hólyagosan felduzzad és megolvad.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 207.

Hegykőszáldobágy község, Bihar vármegyében.

MATYASOVSKY JAKAB gyűjtése.

A nyers agyag színe fekete, tapintása zsiros.

c kemenczében sárgás színű, *b* és *a* kemenczékben vöröses-barna színű, kőagyagszerű, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 299.

Hene, Szabolcs vármegyében.

Az országos m. kir. chemiai intézethez beküldött agyagmintát 1899-ben megvizsgálta dr. MURAKÖZY KÁROLY és a következő eredményeket kapta:

Nedvesség		6.97 %
Durva rész		17.28 «
Finom iszap		75.75 «

Ezen alapon kiindulva azt erős vastartalmú és igen kövér agyagnak kell jellemezni, mely így magában tégláégetésre nem alkalmas, mint arról gyakorlati úton is meggyőződünk.

Ez az agyagféleség hasonló ahhoz, a melyet a selmeczi pipa gyártásához használnak és erre a célra alkalmas is, mint az ilyen irányú kísérletek igazolják.

Hódmezővásárhely város, Csongrád vármegyében.

A) A bánya a csomorkányi úton az aranyági szőlők területén van, két kilométerre a vasuti állomástól.

A bányát 1850 óta külfejtéssel művelik. Tulajdonosok: SZÜCS ISTVÁN és FRANCISZTI LAJOSNÉ.

Nyers anyagából téglá és cserépárú készül, agyagörlő gépek és kézi sajtoló segítségével. A módosított Vojacsek-féle körkemenczét az északmagyarországi egyesült kőszénbánya-részvénytársaság karancsaljai aknaszenével fűtik.

Évi termelése összesen 1—6 millió darab. A téglá ára ezrenként helyben 24 K, a cserépé átlag 22 K, mázos cserépé 80 K.

Az árú piacza kiterjed Debreczen, Érmihályfalva, Porta-orientalis, Erdély és Bosznia vidékeire.

B) Ugyancsak a város területén, attól DK-re van az újbárosi agyagbánya, a vasuti állomástól fél kilométernyire.

A bánya tulajdonosa a város, bérlője a helybeli tálas-ipartársulat.

A külfejtéssel kb. 1840 óta művelt bánya nyers anyagát főzőfazekak kivételével (minthogy nem tűzálló) mindennemű fazekasárú előállítására fordítják. A közönséges kerekded vályogkemenczét fenyőfával fűtik.

Évi termelés 12—15,000 darab edény. Egy köb-öl nyers anyag ára 12—20 K.

Az árú piacza Csongrád, Csanád, Békés és Arad vármegyék.

C) A város területén az ú. n. Kistópart, továbbá a hajdai vályogvető gödrök és a Czigányér a vasuti állomástól 5 $\frac{1}{2}$ kilométerre fekszenek.

E bányák tulajdonosa a város törvényhatósága.

A bányákat külfejtéssel művelik. A téglagyártás 1878-tól a város kezelése alatt, azelőtt pedig mint uradalmi telep kezeltetett.

A fazekasipar már kb. 1810 óta használja e bányákat.

A nyers anyagból téгла, cserép, tál- és fazékárúk készülnek. A Vojacsek-féle rendszerű kemenczét salgótarjáni aknaszénnel fűtik.

Évi termelése mintegy 2 millió darab.

A téгла ára 24 korona, tetőcserépé 24 korona, a klinkertéгла 28 korona ezrenként.

Gyűjteményünkben hatféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatu a 419. és 420. l. sz.

VI. " " a 754. l. sz.

VII. " " a 669., 671. és 755. l. sz.

Holics-Tövisfalva, Nyitra vármegyében.

A cs. kir. családi uradalom téglagyára a holicsei vasuti állomástól négy kilométernyire fekszik. Kizárólag téglát és fedőcserepet gyártanak. A közönséges kemenczét fával fűtik.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 599.

Hollóháza, Abauj-Torna vármegyében.*

Vasuti állomása Csány 14 kilométernyire van.

Van egy hófehér és egy vöröses-barna színű kövér agyagréteg, mely trachit málladéka.

Az agyagtelep gróf KÁROLYI LÁSZLÓ és ISTVÁNYI FERENCZ tulajdona. Használtatik a hollóházi kőedénygyárban a radványi és pongyeloki agyaggal együtt.

Gyűjteményünkben ötféle agyagminta van, a melyek közül:

I. tűzállósági fokozatu a 312. és 313. l. sz.

III. " " a 311. l. sz.

IV. " " a 18. és 19. l. sz.

* PETRIK LAJOS. A hollóházi (radványi) riolit-kaolin. (A földtani intézet kiadása.)

Homonna, Zemplén vármegyében.

Vasúti állomása helyben van.

Közönséges sárga homokos agyag.

Az agyagmintát a kassai kereskedelmi és iparkamara küldte be.

A gyűjteményünkben levő 126. és 133. l. sz. agyagminták tűzállósági fokozata = VII.

Horka község, Gömör vármegyében.

A mellétei határból való agyagmintát beküldte DUSZA KÁROLY, Horkáról és elemezte LÁSZLÓ EDE.

Szine szürkés sárga; tapintása sima; réteges törésű; kevésbé képlékeny; a nyelvhez kevésbé tapad; muffel-kemenczében sárgára ég; fehér izzásnál lágyulni kezd.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztesség izzítás útján	5.76 %	
Kovasav (SiO_2)	63.02 "	Homok 29.92 %
Timföld (Al_2O_3)	22.30 "	
Vasoxid (Fe_2O_3)	3.22 "	
Mész (CaO)	0.76 "	
Magnézia (MgO)	0.83 "	
Káli (K_2O)	3.64 "	
Összeg:	99.53 %	
Nedvesség	2.67 %	

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	71.32 %
Homok	21.98 "
Ásványtörmelék	6.70 "

Közönséges cserépedény és kályhalemez készítésére alkalmas. Iszapolva majolikagyártásra is használható.

Höltövény nagy község, Brassó vármegyében.

A mintákat beküldte a község előljárósága.

1. A légszáraz nyers agyag sárga színű.

c kemenczében vöröses-sárga sok csillámmal, *b* kemenczében barna színű fényes felülettel, a gula elhajlik, *a* kemenczében megolvad. Közönséges agyag.

Tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 227.

2. A nyers agyag olivazöld színű.

c kemenczében vöröses-sárga sok nagy csillámpikkelylyel, *b* kemenczében barna színű, fényes felülettel, *a* kemenczében megolvad.

Közönséges agyag.

Tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 228.

3. A légszáraz nyers agyag fekete humusszerű föld.

c kemenczében sárga színű lesz, csillámos, homokos durva felülettel, *b* kemenczében barna-vörös színű, fényes felülettel a gula elhajlik, *a* kemenczében megolvad.

Tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 226.

Hunkóc község, Ung vármegyében.

Az agyag lelőhelye: a hunkóczyi erdőben, jó út mellett van, Szobráncztól másfél óra járásnyira, CSUHA LÁSZLÓ birtokán. Színe fehér. Magas hőmérsékletnél megolvad.

A légszáraz agyag kémiai mennyiségi vizsgálata KALECSINSZKY SÁNDOR szerint a következő:

Kovasav (SiO_2)	68.02 %
Timföld (Al_2O_3)	15.76 "
Vasoxid (Fe_2O_3)	1.90 "
Káliumoxid (K_2O)	5.41 "
Nátriumoxid (Na_2O)	1.85 "
Chemikailag kötött víz	5.38 "
Higroszkopos víz	1.73 "
Összeg:	100.05 %

Tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 92.

Huszt nagyközség, Máramaros vármegyében.

Beküldte SZÖLLÖSY SÁNDOR, Husztról.

Elemezte: LÁSZLÓ EDE.

Színe világos-sárga; tapintása síkos; finom szemcséjű; képlékeny; muffel-kemenczében égetve sárga lesz; fehér izzásnál megömlik.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztés izzítás útján	6.92%	
Kovasav (SiO_2)	61.56	Homok 23.91%
Timföld (Al_2O_3)	24.14	«
Vasoxid (Fe_2O_3)	2.44	«
Mész (CaO)	0.71	«
Magnézia (MgO)	1.18	«
Káli (K_2O)	2.85	«
Nátron (Na_2O)	0.14	«
Összeg:	99.94%	
Nedvesség	2.65%	

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	86.19%
Homok	10.25
Ásványtörmelék	3.56

Jelenleg pipakészítésre használják. Egyenletes és finom szemcséjű szerkezete miatt terrakotta árúk (szobrok, vázák) és mettlachi lemezek módjára készült padlólemezek készítésére alkalmas.

Illava község, Trencsén vármegyében.

A község Od Kosecze nevű dűlőjében, a vasuti állomástól két km-re fekvő agyagbánya KÖNIGSEGG ALFRÉD gróf tulajdona.

A bányát emberemlékezet óta külfejtéssel művelik, s anyagából cserép, valamint falitégla készül egy téglaprés és egy közönséges kemence segítségével.

A kemenczét a községi erdő fájával fűtik.

Évi termelés 220.000 drb. építőtéglá, 50.000 cseréptégla.

A téglá 1000-ének ára 30 K.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 675.

Istenmező, Heves vármegyében.

A gyűjteményünkben levő kétféle agyagmintát gyűjtötte HALAVÁTS GYULA főgeologus.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 877 és 878.

Ivád község, Heves vármegyében.

A barnászörös színű agyagot, mely sósavval nem pezseg, beküldte
IVÁDY BÉLA,

Kb. 1000 C° hőnél kihevitve élénk téglaveres színnel ég ki, kb. 1200 C°-nál vörösesbarna színű és tömegében kőanyagszerű lesz, míg 1500 C°-nál teljesen megolvad sötétbarna tömeggé.

A sárgásszürke színű agyag teljesen úgy viselkedik, miként az előbbeni agyag.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 508, 521, 522.

Az agyagot 1897. évtől cserép- és téglagyártásra használják. A közönséges kemenczéhez fát használnak.

Évenként 70—80 ezer cserép és 8—10 ezer téglát készül.

Izgár község, Krassó-Szörény vármegyében.

A község Szelistye dűlőjében az agyagbánya a zsidovini vasuti állomástól 18 km.-re fekszik.

Tulajdonosa: TAMÁSI BÁLINT.

Az 1894 óta külművelettel nyert agyagból téglát és cserépet készül.

A közönséges kemenczét fával fűtik.

Évi termelés összesen 100.000 db. A téglát ezerének ára 24—28 K.

Jaák, község, Vas vármegyében.

Az agyagbánya a községtől nyugoti irányban lejtő hegyoldalon van, a kisunyomi vasuti állomástól 6 km. távolságban.

A bánya a község tulajdona, bérelője a jaáki fazekas ipartársulat, mely külfejtésszerű művelés alatt áll.

Úgy a kék, mint a sárga agyagból évenként 70—80 szekérrel termelnek, a melyet a fazekasárúk gyártására használnak és azt házilag dolgozzák fel.

A közönséges kemenczék fenyőfával fűtik.

Évenként 30—40 ezer tejesfazék és 15—20 ezer db. egyéb konyhafőzőedény készül (1903.)

Gyűjteményünkben levő kétféle 346. és 347. L. számú agyagminta tűzállósági fokozata = II.

Jáhóm pusztája, Zala vármegyében.

Egy agyagbánya, melynek anyaga vörös agyag, Fischl örökösök tulajdona.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = III. L. sz. 876.

Jászó, község, Abauj-Torna vármegyében.

Az agyagbánya a községtől 1—2 km. távolságra van és a jászóvári prépostság tulajdona.

A bányát az ötvenes évek óta külfejtésszerűen művelik és anyagot téglá, cserép, valamint alagsövek gyártására használják.

A beboltozott zárt és nyílt kemenczékhez a prépostsági erdőben termelt fát használnak.

A veres téglának ára 30 K.

Jászó községből való agyagmintát beküldte GERSTER BÉLA.

A légszáraz nyers agyag szürkés-fehér színű, sósavval nem pezseg. *c* kemenczében sárgás-fehér színű lesz, *b* kemenczében sárgás-fehér és *a* kemenczében világos-szürke színűvé és kőanyagszerűvé változik.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 471, egy másik mintának a tűzállósági fokozata = V. L. sz. 568.

Kajántó község, Kolozs vármegyében.

Kolozsvárhoz közelfekvő agyagot, mely a kolozsvári fazekastársulat tulajdona, külfejtés útján művelik.

A nyers agyagot sima edény készítésére használják.

A közönséges szerkezetű fazekas katlanokat puha és kemény fával fűtik.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 681.

Kálnó község, Nógrád vármegyében.

A nevezett és K. Garáb községek határában levő agyagbánya a losonczyi vasuti állomástól 10 km-re fekszik.

Tulajdonosa DEUTSCH BERTALAN, (Losoncz).

A bánya 1890 óta külfejtés és tárószerű művelés alatt áll; nyers anyagából tűzálló téglá és csövek készülnek.

A 8 német kemenczét, 4 kamarás és 1 félgáz kemenczét kemény-fával és salgótarjáni szénnel fűtik.

Évi termelés 600.000 kg. árú, melynek piacza Magyarország és Bosznia.

A nyers anyag elemzéseinek erednek: Chemisches Laboratorium für Thonindustrie, dr. Neumann Frigyes és Schmith-féle tűzpróbák Meisenből.

Van Kálnón egy kis fajsúlyú okkerföld, mely sárga színű, könnyen szétporló tiszta anyag, a melyben csak kevés kvarczzsem található.

A telep tulajdonosa a Szentiványi család Rónyán.

Az agyagos okker vegyi alkotása KALECSINSZKY SÁNDOR szerint:

Vasoxid (Fe_2O_3)	72.55 %
Mangánoxid (MnO)	3.75 «
Mészoxid (CaO)	0.82 «
Magnézia (MgO)	1.12 «
Kötött víz (H_2O)	14.07 «
Szerves anyagok	nyomokban
Összeg: 99.55 %	

Sósavval melegítve, chlorfejlődés mellett feloldódik, magasabb hőmérsékletre hevítve pedig vízvesztés mellett színét fokozatosan megváltoztatja, míg végre gesztenyebarnává változik és porlékony marad.

Kálnó községből való agyagmintát MAGYAR KÁZMÉR küldte be.

Az agyagminta a különböző magas hőmérsékleteknél a következőképen viselkedett:

Körülbelül 1000°C -nál barnássárga színnel tömött s elég kemény tömeggé kiég, a melyben apró csillámszemek láthatók.

Kb. 1200°C -nál azonban már teljesen megolvad barna tömeggé.

Tűzállósági fokozata tehát = VII. Ezen agyagot téglagyártásra vagy közönségesebb cserépedények gyártására lehetne felhasználni.

Egy másik szürke színű agyag, mely sósavval erősen pezseg.

Kb. 1000°C -nál szürke színnel ég ki. Magasabb hőnél megolvad.

Tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 535.

Gyűjteményünkben van ezen kívül négy agyagminta, ezek közül:

I. tűzállósági fokozatú a 714., 715. és 717. L. sz.

II. „ „ a 716. L. sz.

Az agyagot az Első Magyar Chamotte és Agyagárúgyár 1890 óta tűzálló-chamotte téglagyártásra használja.

A kemenczéket csibaji, királdi, sajókazai barnaszénnel fűtik.

Évente 700—900 vagon nyers agyagot dolgoznak fel.

Kalota község, Bihar vármegyében.

Az agyagbánya az iparvasuttlól 2 km-re fekszik; tulajdonosa LEDE-
RER MÁRTON.

A bánya 1883 óta akna, majd tároszerű művelet alatt áll; anyaga csak részben fordítatik téglagyártásra, nagyrészt mint nyers agyag kerül forgalomba.

A közönséges kemenczét fával fűtik.

A téglára 100 mm-kint 360 K, a nyers agyagé 80—240 K.

Az árú és anyag piacza Magyarország, Erdély, Szlavonia, Bukarest.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = III.
L. sz. 67.

Ezen kövér agyag zöldesszürke színű, rozsdás sávokkal. Levegőn szárítva szétesik apró szögletes és kagylós darabokra.

Az agyag 1 méter mélységben fekszik szabálytalan tömzsökben jurakorbeli kvarcizithomokkő között.

A kalotai agyag hasonlít a sonkolyosi és a bánlaki agyaghoz, kissé tisztátlanabb, de jobb feltárással. Nagyobb mélységben jobb minőségű és tisztább agyag remélhető.

Kaludjerovac község, Lika-Krbava vármegyében, a gospici kerületben, Horvátországban.

A száraz nyers agyag szürke színű, sósavval nem pezseg, csillámos, kövér.

c kemenczében sárga színűvé változik át, *b* kemenczében sárga színűvé, fehér pontokkal, *a* kemenczében megolvad.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 409.

Kapnikbánya, Szatmár vármegyében.

A sujori völgyből. Sárgásfehér kaolinos agyag vasoxidos sávokkal és kvarc szemekkel.

A m. kir. bányakincstár tulajdona.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 181.

Kaprucza, Arad vármegyében.

A berzovai vasuti állomástól 8 km-nyire, az erdőkincstár tulajdonában levő agyagbánya a Kaprucza és Dumbrovicza közti keleti oldal-völgyből, az úttól $\frac{1}{2}$ órányi távolságban fekszik.

A kékesszürke tisztátalan agyagban sok kvarc szem van.

Az agyag a kárpáti homokkő mélyebb telepei közt a melafir közelében legfeljebb 1 m vastag gyúrt rétegek között fordul elő. Nehezen bányászható. Kora mezozoi.

Az agyagmintát gyűjtötte és beküldte Lóczy Lajos tnr.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 164.

Karczag, Jász-Nagy-Kun-Szolnok vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 674.

Károlyfalva, Temes vármegyében.

Az agyagbánya a vasuti állomástól 2 km-re fekszik.

Tulajdonosa KALITOVICS JAKAB és fia.

Az agyagot 1869 óta téglá és fedélcserép gyártásra használják.

A kamarás kemenczét szalmával és fával fűtik.

Évenként átlag 200,000 drb téglát és 400,000 drb cserepet gyártanak.

A téglá ára 24—28 K, a cserépé 16—20 K. (1903.)

Károlyvárosi kétféle agyagot megelemeztek C. v. JOHN és B. v. FOULLON a következő eredménnyel: *

	I.	II.
Kovasav (SiO_2)	61.00 %	62.68 %
Vasoxidul (FeO)	2.93 «	2.80 «
Timföld (Al_2O_3)	20.42 «	18.95 «
Mész (CaO)	2.75 «	1.80 «
Magnézia (MgO)	1.02 «	4.74 «
Izzítási veszteség ($\text{H}_2\text{O} + \text{CO}_2$)	11.71 «	9.03 «
Összesen	99.83 %	100.00 %

Az elemzések 110 C°-nál megszáradt anyagra vonatkoznak, a midőn I-nél 27.82 %, II-nél 22.25 % vizet találtak.

Kassa szab. kir. város, Abauj-Torna vármegyében.

Téglagyártásra, valamint fazekasárúk és kályhák készítésére agyagot több helyen bányásznak, ezek a vasuti állomástól 2—3 km távolságban fekszenek.

JAKAB PÉTER kassai gőztéglagyár részvénytársaság téglát és cserépeműt 1873 óta gyárt. Két Hoffmann-féle körkemence fűtéséhez porosz és osztrák szenet használnak.

Évente kb. 5.000,000 téglát és cserepet termelnek. 1000 drb ára 24 K. (1903.)

A felsőmagyarországi építk. részvénytársulat 1873-ban alakult.

A Hoffmann-féle körkemence fűtéséhez porosz és osztrák szenet használnak.

Évente 7 millió téglát és cserepet gyártanak. (1903.)

Kályhákat készít MATYASOFSZKI MIHÁLY 1848 óta és KLAUDINYI EDE 1868 óta.

A hosszú német kemenczét tölgyfával fűtik.

Évente összesen 220 drb kályhát gyártanak. Egy kályhának átlagos ára 64 K. (1903.)

LEOPOLD ANDOR agyagelemzése 1904. évben:

* Jahrb. d. k. k. geolog. Reichsanstalt XXXVIII. p. 630.

	I.	II.
Nedvesség	3·56 %	0·82 %
Izzítási veszteség	7·24 „	4·77 „
Kovasav (SiO_2)	60·15 „	73·53 „
Vasoxid és timföld ($\text{Al}_2\text{O}_3 + \text{Fe}_2\text{O}_3$)	25·57 „	16·87 „
Mész (CaO)	3·06 „	0·09 „
Magnézia (MgO)	nyomokban	0·25 „
Alkaliák ($\text{K}_2\text{O} + \text{Na}_2\text{O}$)	1·19 „	2·74 „
Összesen	99·77 %	99·07 %

Racionális elemzés a módosított SEEGER eljárás szerint:

	I.	II.
Kaolin	26·23 %	20·60 %
Ásványtörmelék	52·26 „	49·32 „
Homok + $\text{Fe}_2\text{O}_3 + \text{CaCO}_3$	21·41 „	30·08 „

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = V.
L. sz. 726.

Kászonimpér, Csik vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = V.
L. sz. 933.

Kecskemét r. t. város, Pest vármegyében.

A kecskeméti egyesült gőztéglagyár részvénytársaság az agyagot főképen téglagyártásra használja.

A máriahegyi telep a kecskeméti vasuti állomástól 2 km-nyire, a városföldi telep az alsó pályaudvartól 1½ km és a ballószegi telep az alsó pályaudvartól 1 km-nyire fekszik.

Ezen telepeket 1894, illetőleg 1898. évből külfejtésszerűen mivelik. A nyers agyagból készült téglát 3 közönséges körkemenczében égetik, ezek fűtésére ebszőnyi és szentiváni szénbányákból való akna-szenet használnak.

Évenként mintegy 10—11 millió téglát termelnek.

A fehér égetett fali téglá ezre helyben 28 K, a vasas ezre 32 K.

A város tulajdonát képező téglatelep a várostól délre, a vasuttól 1—2 km-nyire fekszik, a melyet 21 év óta külfejtésszerűen mivelnek és tégláégetésre használják.

A Hoffmann-féle körkemenczét salgótarjáni szénnel fűtik. Keramit égetési kísérletezésnél két kézi sajtó és egy szárazon sajtoló készülék alkalmaztatott.

Évenként kb. $2\frac{1}{2}$ millió téglát készítettek. (1903.)

Gyűjteményünkben ötféle minta van, a melyek mindegyikének tűzállósági fokozata = IV. L. számai pedig: 61, 62, 63, 318 és 515.

Kenyérmező, Veszprém vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 291.

Keresztényfalva, Brassó vármegyében.

Az agyagbánya neve Segen Gottes Stollen, a Steingraben nevű erdőrészletben a község északkeleti részében a vasuti állomástól 2 km-nyire fekszik, mely a keresztényfalvi agyagárugyár r. t. tulajdona.

Az agyagot 1879 óta tárószzerűen művelik. A gyár 1893. évtől létezik. A nyers agyagot tűzálló téglá, kőedény, vízvezetőcső, alagsövek és kályha gyártására használják. A kemenczét fával fűtik. A tűzálló téglára 160 K ezrenként. (1903.)

Az agyag tűzállósági fokozata = I.

Keretye község, Zala vármegyében.

Az agyagmintát beküldte HUGONNAI BÉLA gróf.

A nyers agyag színe világosszürke. Sósavval erősen pezseg.

A levegőn megszáradt agyagban van 20·43% timföld (Al_2O_3) kis mennyiségű vassal egyetemben.

Kb. 1000 C foknál kiégetve, sárgás színű lesz, míg kb. 1200 C°-nál barna színűvé változik, felülete lassan kezd megolvadni és belseje kőanyagszerű lesz.

Ezen anyagot téglá és agyagárúk gyártására lehet felhasználni.

Tűzállósági fokozata = V. L. sz. 546.

Kerka község, Zala vármegyében.

A nyers agyag színe világosszürke, kövér.

Beküldte SIMON ISTVÁN.

c kemenczében sárgásfehér, apró csillámmal, *b* kemenczében szürke színű, kőanyagszerű, *a* kemenczében sárgásszürke, apró, hólyagos felülettel, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 244.

Keresztúr, Aranyos-Maróth mellett, Bars vármegyében.

Gyűjteményünkben kétféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatú a 888. L. sz.

V. " " 889. "

Késmárk sz. kir. város, Szepes vármegyében.

A város tulajdonát képező agyagbánya a fehértvíz mellett fekvő területen van, a vasuti állomástól 2 km-nyire.

A bányát több mint 100 év óta külfejtés szerint művelik és téglá valamint alagcsövek gyártására használják.

A közönséges nyílt kemenczékhez fenyőfát és kőszentet használnak.

1895. évig évente 500—800,000 építő téglát, 180,000 cseréptéglát és 10,000—30,000 alagcsövet termeltek.

Az építőtéglá ezre helyben 26 K 40 f., másutt 30 K 40 f. Cseréptéglá helyben 24 K 40 f., másutt 26 K 40 f. Alagcsövek 24—72 korona.

Piacza Késmárk város és környéke.

A késmárki banknak Nagy-Lomniczon van téglagyára, lásd ottan. Gyűjteményünkben 3-féle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatú a 252. L. sz.

V. " " 743 és 744. L. sz.

Kisfalud, Temes vármegyében.

Az agyagbánya az ujaradi vasuti állomáshoz 3 km, a Maros folyóhoz 1 km távolságra van.

Tulajdonosa NETTER MÁRTON téglagyáros Ujaradon.

Az agyagot 1878 óta téglá és cserépgyártásra használják. A gyár 6 régi szerkezetű kemenczéből és 6 szárító helyiségből áll. A kemenczét erdélyi fával fűtik.

Évente kb. 1.000,000 drb téglát és ugyanannyi cserepet készítenek. A téglá ára 22 K, a cseréptégláé 14 K ezrenként (1903.)

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 222.

Kisgaráb (l. **Kálnó**) község, Nógrád vármegyében.

Kiskunfélegyháza r. t. város, Pest vármegyében.

A félegyházai téglagyár a szükséges agyagot a föld színétől 4—7 méter mélységről veszi, mely a vasuti állomástól 3700 méter távolságra fekszik.

Az agyagos föld tulajdonosai HOLLÓ JÓZSEF, MALLÁR ANNA és TÓTH IMRE.

A téglagyárat 1873. évben alapították s ez 1890-ig a felső földet dolgozta fel, 1890-től kezdve az alsó földet.

Kizárólag téglát készítenek. A közönséges kemencze fűtéséhez baglyasaljai és ebszőnyi szenet használnak.

A kész áruk évi termelése kb. 5—600.000 drb. Eladási ára helyben ezrenként 28—36—40 K. Használják a félegyházi határban.

A gyűjteményünkben levő minta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 763.

Kismutnik község, Krassó-Szörény vármegyében.

Szürke, zsiros tapintatú agyag, sósavval megnedvesítve nem pezseg.

Beküldője: SCHOCH FRIGYES.

Kb. 1000 C°-nál világos-sárga színnel ég ki; kb. 1200 C°-nál színe valamivel élénkebb lesz; míg kb. 1500 C°-nál barna színű lesz, alakját ugyan megtartja, de felülete kezd hólyagos lenni és megolvadni.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 502.

A Kismutnikról való sötétebb barna színű agyag, sósavval nem pezseg. Kb. 1000 C°-nál világos-sárga, kb. 1200 C°-nál valamivel élénkebb színű lesz, míg kb. 1500 C°-nál barnás-szürkés színű és tűzálló marad.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 503.

Kissoda község, Temes vármegyében.

A téglá- és cementárúk gyári részvénytársaság tulajdonában levő agyagbánya a kissodai vasuti állomástól 3 km, a temesvár-józsefvárosi állomástól 4 km távolságra fekszik.

Az agyagot 1893-tól külfejtéssel mivelik és téglá meg cserépgyártáshoz használják.

A Hofmann-rendszerű körkemenczében fűtőanyagul aninai kőszénét használnak.

Évenként kb. 4 millió téglát és egy millió cserepet gyártanak. A falitégla helyben 26 K, a cserépé 16 K, a melyet Temesvárott és környékén használnak fel (1903).

Kisszeben szab. kir. város, Sáros vármegyében.

Az agyagbánya a vasuti állomástól 1 km. távolságra fekszik.

A bánya a város tulajdona.

Az agyagbányát 1695 óta külfejtésszerűen művelik.

Évente mintegy 200.000 drb. falitégla, 200.000 drb. cseréptégla és 20.000 drb. agyagső készül. A falazott két kemenczéhez tölgy- és fenyőfát használnak. 1895-ben 1000 drb. égetett falitégla ára 28 K, 1000 drb. cseréptégla 28 K, agyagsővek átmérő szerint 28—44 K volt. 1903-ban a téglá ára 24 K. Piaczának kiterjedése Kis-Szeben és környéke.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = V. L. sz. 610.

Kisterenne község, Nógrád vármegyében.

Az agyagot beküldte: LOSONCZI GYÜRKY ÁBRAHÁM gróf.

A vizsgálatra átadott agyag sárgásveres színű, sósavval csak gyengén pezseg, kivéve az egyes ritkábban jelentkező márgás pontokat. Tartalmaz kevés csillámot. A kémiai analízist KALECSINSZKY SÁNDOR végezte.

A légszáraz agyag 100 súlyrészében van:

Kovasav (SiO_2)	62.80
Timföld (Al_2O_3)	21.73
Vasoxid (Fe_2O_3)	6.68
Magnéziumoxid (MgO)	1.79
Mészoxid (CaO)	0.45
Alkaliák	1.67
Nedvesség és izzítási veszteség	4.86
Összesen	100.00

Ezen agyag a különböző magas hőfokoknál kiégetve, a következőképen viselkedett:

Körülbelül 1000°C -nál élénk téglaveres színnel égett ki, körülbelül 1200°C -nál színét barnásveresre változtatta át és kőanyagszerű lett, míg végül körülbelül 1500°C -nál teljesen megolvadt. A beküldött agyagot jobb és szebbfajta téglák gyártására, esetleg cserépárúk készítésére lehetne felhasználni.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 551.

Kistés község, Veszprém vármegyében.

Az agyagminta WINKLER BENŐ gyűjtése 1870-ben.

A száraz nyers agyag színe vöröses-rózsaszínű, sósavval nem pezseg. *c* kemenczében rózsaszínű, *b* kemenczében világos-barna, *a* kemenczében sötétebb barna színű lesz és tűzálló.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 445.

Kiszombor nagyközség, Torontál vármegyében.

A Jóó ISTVÁN és fia tulajdonában levő agyagbánya a község nyugoti szélén, a vasuti állomástól 2 km-nyire van, a melyet 1894. évtől külfejtéssel művelik.

A nyers agyagot téglá és cserép égetésre használják. A körkemenchéhez Pécskáról (Aradm.) való nyárhasábfát használnak.

Évente átlag 1 millió drb. cserép és 200.000 drb. kézi faltégla készül.

A téglá ezrenként 26 K, a cserép 16 K-ba kerül (1903).

Kisuczaujhely község, Trencsén vármegyében.

Az agyagbánya a községtől nyugatra, a vasuti állomástól 1 km. távolságra van.

Az agyagbánya a község tulajdona.

Az agyagot 1874. év óta külfejtésszerűen mivelik. A nyers agyagot téglá- és fazekasárúk gyártására használják.

A kezdetleges kemenczét fával és kőszénnel fűtik. A készárúk évi termelése 30.000 drb. téglá és 20 szekér fazekasáru.

1000 drb. téglá ára helyben 24 K, másutt 30 K.

A Szukov dűlőben levő agyagbánya VONDRÁCSEK JENŐ tulajdona. 1901. év óta a nyers agyagot téglagyártásra használják. 1000 drb. téglá ára 24 korona.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 261.

Klanac politikai község, Lika-Krbava vármegye gospici kerületében, Horvátországban.

A légszáraz nyers agyag színe szürke, sósavval nem pezseg, kövér agyag.

c kemenczében világos-sárga színű, ugyanilyen *b* kemenczében, *a* kemenczében pedig világos-szürke, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 414.

Kolba község, Turócz vármegyében.

Az agyagbánya Alsóstubnya község határában, a stubnyai vasuti állomástól 7 km. távolságra fekszik.

A bánya Körmöcz sz. kir. és főbányaváros tulajdona. 1892 óta külfejtés útján mivelik és alagsövek és falitéglák gyártására használják.

Az egyszerű kemenczét, a melybe 10.000 drb. téglá és alagső befér, a város tulajdonát képező erdőből vett puhafával fűtik. 1894-ben az évi termelés 50.000 drb. alagső és 10.000 drb. téglá volt.

A nyers agyag ára köbméterenként 60 fillér. A téglá eladási ára 36 K ezerenként.

Az alagsövek egyelőre saját szükségleteiknek fedezésére szolgál.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 614.

Kolozsvár szab. kir. város, Kolozs vármegyében.

Kolozsvárott téglagyártásra, valamint fazekasárúk készítésére való agyagot több helyről használnak, a melyek részben a város, részben magánosok tulajdonában vannak.

A Felső szén-utcai agyagbánya a vasuti állomástól 3 km-re fekszik és évtizedek óta külsőleg művelik. A nyers agyagot jó minőségű sima edény készítésére és kályhák bélelésére használják.

A Szénafűi határban, Kolozsvártól 12 km-nyire és magánosok birtokában levő agyagot huzamos idő óta külfejtés útján művelik és a kolozsvári fazekasok sima edények gyártására használják.

A várostól levő, a város tulajdonát képező agyagot 1871. év óta téglagyártásra használták. A kemenczét fával fűtötték.

A kolozsvári fazekas-társulat agyagot a várostól 7 km-re fekvő szentgyörgyhegyi telepről, továbbá Kajántó községből és Felek község határából is használ, a melyekből főzőedényeket, kályhákat készítenek.

Gyűjteményünkben négyféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatú a 320. L. sz.

VII. " " " 680, 683, 691. L. sz.

Komárom sz. kir. város, Komárom vármegyében.

A város határában lévő Öregér fazekasföldje a gőzhajó és vasuti állomástól 4 km-re fekszik; e bánya tulajdonosa a város; az emberemlékezet óta nyert agyagból fazekasárú készül.

Ugyancsak a város határának említett részén egy agyagbánya RÁTH KÁROLY téglagyáros tulajdonában van, és szintén régi idők óta műveltetik. Nyers anyagából téglák készül, de az üzem jelenleg szünetel.

Gyűjteményünkben kétféle agyagminta van, ezek közül:

VI. tűzállósági fokozatú a 678. L. sz.

VII. " " " 679. L. sz.

Komló község, Baranya vármegyében.

A Somostető dűlőben lévő agyagbánya a bakócza-mindszenti vasuti állomástól 19 km-re fekszik; tulajdonosai ENGEL ADOLF és fiai (pécsi czég). A bányát 1894 óta tárószzerűen művelik.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 679.

Korond község, Udvarhely vármegyében.

Az agyagbánya főképen a község Ny-i részén (Lapágy), a székely-udvarhelyi vasuti állomástól 28 km-re és a sóváradi vasuti állomástól kb. 18 km-re.

Az agyagos helyek tulajdonosai Korond község egyes birtokosai.

A jó minőségű agyagot fazék készítésre használják; a fazekasok a közönséges kemenczét bükkfával fűtik. 1894-ben a készárú körülbelül

600 katlan lehetett. Téglát nem készítenek. Az árúk piacza Udvarhely, Maros-Torda és Küküllő vármegyék. A korondi fazekasárúk a régebbi időben, de még ma is igen kelendők. Korondon az agyagot *szikony*-nak, zsiros tapintását pedig *tippanyós*-nak hallottam mondani. (1896.)

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 622.

Korpona szab. kir. város, Hont vármegyében.

Az agyagbánya a várostól 0.3 km-re, a zólyomi vasuti állomástól 28 km-re, az ipolysági vasuti állomástól 42 km-re fekszik.

A bányát, mely a város tulajdona, kb. 1805 óta külfejtésszerűen művelik.

A nyers anyagból téglá, fedőcserép és fazekasárú készül.

A közönséges kemenczében a város erdejének tölgy-, cser- és bükk-fáját égetik.

Évi termelés 87.000 fedőcserép és 59.000 téglá, melynek ára ezenként 24 ft.

1903. évi adatok szerint a Korpona város tulajdonát képező téglagyár mellett levő agyagtelep a vasuti állomástól 1 km-re fekszik. Az agyagot 1832. évtől külfejtésszerűen művelik és téglá-, cserép-, továbbá fazekasárúk, valamint kályhalapok készítésére használják.

A közönséges kemenczét fával fűtik.

Évente kb. 180.000 drb. téglát és 90.000 drb. cserepet készítenek. A téglá ezrének az ára 30 K, a cserépé 24 K (1903).

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 782.

Kosinj község, Lika-Krbava vármegye gospici kerületében, Horvátországban.

A légszáraz nyers agyag viasz-sárga színű, sósavval erősebben pezseg, zsiros tapintású.

c kemenczében téglá-veres, *b* kemenczében vereses-barna, *a* kemenczében barna színű lesz és megolvad.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 406.

Kossova község, Krassó-Szörény vármegyében.

SCHOCH FRIGYES beküldött négyféle agyagot. Az 1. szürke színű agyag sósavval nem pezseg.

Kb. 1000 C°-nál vöröses színnel ég ki, kb. 1200 C°-nál téglavörös színű lesz kőanyagszerű felülettel, míg 1500 C°-nál teljesen megolvad sötétbarna tömeggé.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 513.

A 2-ik számú sárgásszínű agyag, sósavval nem pezseg.

Kb. 1000 C°-nál kiégetve sárgásszinnel ég ki, kb. 1200 C°-nál téglaveres színű és kb. 1500 C°-nál barna színű, tűzálló marad, több helyen megrepedezve és helyenként felfuvódva.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 514.

A 3-ik számú szürke színű agyag, sósavval nem pezseg.

Kb. 1000 C°-nál sárgászörös, kb. 1200 C°-nál téglaveres színű lesz, míg kb. 1500°-nál teljesen megolvad sötét színű tömeggé.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 515.

A 4-ik számú világossárga színű agyag, sósavval nem pezseg.

Kb. 1000 C°-nál sárgásszínű, kb. 1200 C°-nál téglavörös lesz, világos pontokkal és kb. 1500 C°-nál kívülről barna, belül feketés színnel, de azért még tűzálló marad.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 516.

Kovászó község, Bereg vármegyében.

Az agyagbánya az alacsony domb alatt a vasuti állomástól 14 km-nyire fekszik.

Tulajdonosa: Nagybereg község, bérelője: ROTH GÁBOR és MEISELS LAJOS Beregszászban.

A fehér zsiros agyagot tároszerűen művelik. A nyers agyagot elszállítják.

A dr. SCHAFARZIK FERENCZTől a helyszínéről 1902. évben magával hozott Kovászó vidéki I. minőségű fehér kaolin mintának elemzése KALECSINSZKY SÁNDORTól a következő:

A levegőn teljesen megszáradt agyag 100 súlyrészében van:

Kovasav (SiO_2)	48.71 %
Timföld (Al_2O_3)	35.16 "
Vasoxid (Fe_2O_3)	1.10 "
Higroszkopos víz (H_2O)	3.15 "
Izzítási veszteség	10.37 "
Magnéziumoxid (MgO)	0.34 "
Mészoxid (CaO)	1.26 "
Összesen	100.09 %

A II-od minőségű agyag valamivel több, 2.07 % vasoxidot tartalmaz.

A vas mennyiségét némileg csökkenteni iszapolás útján lehetne, másféle módon pl. sósavval való kivonása által valószínűleg tetemesebb költségbe kerülne.

A kovászói iszapolt agyagot PETRIK LAJOS tanár vizsgálta meg. Egy régebbi és egy újabbi küldemény analízise, szíves közlése szerint, a következő volt:

	<i>régi</i>	<i>új küldemény</i>
Kovasav (SiO_2)	52·96 %	44·59 %
Timföld ($\text{Al}_2\text{O}_3 + \text{Fe}_2\text{O}_3$)	34·05 „	39·48 „
Káli (K_2O)	1·85 „	1·72 „
Nátron (Na_2O)	1·34 „	0·43 „
Izzítási veszteség	8·27 „	12·06 „
Összesen	98·47 %	98·28 %

Gyűjteményünkben háromféle agyagminta van, a melyek mindegyikének tűzállósági fokozata = I. L. számaik 57, 58, 59.

Köpcseny, Moson vármegyében.

Az agyagbánya, mely DURVAY ANTAL építőmester tulajdona, a vasuti fővonallal össze van kötve.

Az Első Mosonmegyei Köpcsenyi Gőztéglagyár tiz év óta két körkemenczével, mindegyike 16 kamarával, működik.

A gép 50 lóerejű, van két téglagyártó gépe és egy anyagfelvonó vasuti szerkezete.

A kemenczét tatai szénnel fűtik.

Évenként 4—5 millió drb. téglát készítenek, a melynek ezer darabja helyben 24—32 K. (1903.)

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV L. sz. 333.

Kőrispatak község, Udvarhely vármegyében.

Az agyagbánya a község É-i felében. Székely-Keresztur vasuti állomástól 21 km-re fekszik.

A bánya a község és egyesek tulajdona, melyet emberemlékezet óta művelnek és anyagát fazekasárúk gyártására használják.

Gyár nincsen, csupán magánosok kis koronggal és égető kemenczével dolgoznak.

A kemenczét bükkfával fűtik. Téglá nem készül. Piacza Udvarhely és a határos megyék.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 626.

Körmöcsbánya szab. kir. és főbányaváros, Bars vármegyében.

Az agyagmintát beküldte TESCHLER GYÖRGY.

A légszáraz nyers agyag világos-sárgás színű.

c kemenczében világos-sárga színű marad, *b* kemenczében szürke lesz, fényes felduzadt felülettel, *a* kemenczében pedig megolvad. Jobb minőségű fazekas agyag.

Tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 519.

Sváb községben, Bars vármegyében, a körmöczbányai vagy bartos-lehotkai vasuti állomástól 4 km. távolságra.

A körmöczbányai vasuti állomáshoz országút vezet, Sváb községből pedig a vájási helyig szekérrel járható út.

Az agyagtelep Sváb község tulajdona, a melyet a Kossuch János-féle kőedénygyár bérel.

Az agyagmintát dr. KUBACSKA HUGÓ küldötte be.

Az agyagbányát tárószzerűen művelik.

Az agyag sárgás-fehér színű, kövér és homogén. Tapintása finom, karcza kissé fényes. Levegőn megszárítva sárgás kivirágzást mutat.

Kötőképessége = 4, égetési vesztesége = 6.00.

c próba-kemenczében kiégetve rózsás-fehér színű, *b* koks-kemenczében sárgás-fehér színű, fénytelen törésű, gyéren behintett pirit-jegecek kiolvadnak, *a* Deville-kemenczében fehér zománcszerű cseppé olvad meg.

Tűzállósági fokozata = V. L. sz. 88.

Gyűjteményünkben még négyféle agyagminta van, ezek közül:

II. tűzállósági fokozatú a 368., 779. L. számú

VI. " " a 14., 289. L. "

A 14. számú agyagminta a Sturz nevű hegyoldalból való szürkés-fehér tufa, sárga sávokkal, kvarczszemekkel és pirittel, trachytos anyag. Használtatik a Kossuch J.-féle kőedénygyárban Körmöczbányán.

Gyűjtötte: PETRIK LAJOS.

Kőszeg város, Vas vármegyében.

A város tulajdonát képező agyagbánya a vasuti állomástól 500 méterre fekszik. Régi szerkezetű kemenczéjéhez a városi erdőtől való fát használnak.

Évi termelése 600.000 drb. volt. A fali téglá ára 24 K, a cseréptégláé 30 K.

Ugyancsak a város határában, a Gubhegy-dülőben fekszik egy agyagbánya, a várostól É-ra, a kőszeg—szombathelyi vasut kőszegi állomásától $\frac{1}{8}$ km-re.

A bányát, melynek tulajdonosa Czeke József és Tsa, 1884 óta kifejtéssel művelik; anyagából fali téglá és cserépszindely készül.

A 14-kamarás körkemenczében ajkai daraszén, újabban tatai szén égettetik.

Évi termelés kb. 600.000 fali téglá és 150.000 cserépszindely; előbbinek ára 24 K, utóbbié 32 K ezerenként.

A gyűjteményünkben levő 286. L. számú agyagminta tűzállósági fokozata = IV., az 585. és 736. L. számúaké = VI.

Kövend község, Torda-Aranyos vármegyében.

A tordai vasuti állomástól 17 km-re fekvő agyagbánya az unitárius egyházközség tulajdona.

1820 óta külfejtéssel művelik és anyagát fazekasárúk készítésénél vegyítő anyagnak használják.

A katlankemenczét tordai kincstári úsztatott bükkfával fűtik. Az árú piacza Besztercze-Naszód vármegye.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = V. L. sz. 869.

Középes, Bihar vármegyében.

Az agyagbánya a község közepe táján, a jobbra fekvő domb alján van. Megyei út vezet 28 km. egészen a legközelebbi élesdi vasuti állomásig.

Az agyag részint barnás-szürke kövér, sok lignitdarabokkal, mely levegőn megszáradva felületén vöröses-sárga színű lesz. Az 1·5 m. vastag lignittelep közvetlen feksze, az agyagréteg 1 m-nél vastagabb, egész vastagsága feltárva nincsen. Kora neogén, pontusi emelet. A kékes-szürke képlékeny agyag hasonló mint az előbbeni.

Az agyagmintát gyűjtötte MATTYASOVSKY JAKAB.

A gyűjteményünkben levő kétféle agyagminták közül:

I. tűzállósági fokozatú a 153. L. sz.

II. „ „ a 74. L. sz.

Dr. BISCHOF, wiesbadeni tanár, pirotechnikai vizsgálata szerint a középesi agyagminta vastartalmú. Kötőképessége nagy, de a kitünőbb tűzállóagyagokhoz nem tartozik.

Az agyag tűzállósága 10%-on alul maradt. Nevezett agyag ugyan megfelel bizonyos tűzálló céloknak, de semmi esetre sem alkalmazható az üvegyártáshoz szükségelt olvasztó edényeknek, kevésbbé magas hőségben az agyag égetése figyelemre méltó és kedvező burkolatkövekre és lemezekre valamint blue-bricks égetésre ajánlható.

Kunszentmárton, Jász-Nagy-Kun-Szolnok vármegyében.

Az agyagot főképen téglagyártásra és kisebb arányban a fazekasok használják.

Gyűjteményünkben négyféle agyagminta van ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatú a 422., 439) és 440. L. sz.

VII. „ „ a 441. L. sz.

Krassova község, Krassó-Szörény vármegyében.

1. A krassovai (Ogasu Oberska) pontusi rétegekből való sárgás színű agyagot gyűjtötte: TELEGDY ROTH LAJOS, főbányatanácsos és főgeológus.

Körülbelül 1000 C° hőfoknál sárgásszürke színű és kemény lesz, 1200 C°-nál sötéttéglaveres színűvé és könnyűszerűvé ég ki; míg 1500 C°-nál barnás színű lesz, gyenge fényű felülettel s itt-ott apró megolvadt vasfoltokkal.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 540.

2. A krassovai (Ogasu Oberske) sárgásfehér színű homokos tapintású agyag 1000 C°-nál hevítve világossárga színű érdes és homokos felületű, 1200 C°-nál barnásveres színű és kemény lesz; 1500 C°-nál szürkés színű megolvadt felülettel, alakját azonban megtartja.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 541.

3. Körülbelül 1000 C°-nál galamszürke, 1200 C°-nál sárgás könnyűszerű lesz és 1500 C°-nál szürke és könnyűszerű és tűzálló marad.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 542.

Krassova község közlegelőjében levő agyagot, mintegy 30 év óta LÖBL SAMU bérlő cserép és téglagyártására használja. Az egyszerű égető kemenczét bükkfával fűtik.

Évi termelése a helyi szükségletnek megfelelően változó.

Gyűjteményünkben tehát háromféle agyagminta van, ezek közül:

I. tűzállósági fokozatú az 542. L. számú

II. „ „ az 540. „ „

III. „ „ az 541. „ „

Krčedin község, opazovai járásban, Szerém vármegyében.

Az orsz. m. kir. chemiai intézethez 1900. évben beküldött agyagmintát megvizsgálta dr. MURAKÖZY KÁROLY a következő eredménnyel:

Származási hely: Krčedin község, opazovai járás.

Nedvesség	0.70%
Sósavban oldható vas- és aluminiumoxid	11.45 „
Mész	6.15 „
Sósavban oldhatatlan maradék	71.86 „

A sósavban oldhatatlan részben van :

Aluminiumoxid		12.78 %
Kovasav		56.52 «

Erősen vörös, vasas téglává ég, mely téglá szélé a fújtató előtt megolvad. Ezek alapján a beküldött agyagminta, mint erősen vasas, tűzálló téglá készítésére nem alkalmas.

Lalasincz, Krassó-Szörény vármegyében.

A diabaz tufából képződött agyagmintát dr. SZONTAGH TAMÁS gyűjtötte.

Ennek tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 494.

Lácsfalva, Zemplén vármegyében.

A homonnai vasuti állomástól 6 km-nyire. Községes vereses-sárga homokos agyag.

Beküldte a kassai kereskedelmi és iparkamara.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 116.

Láposbánya, Szatmár vármegyében.

Az egyik (179. L. sz.) agyagminta lelőhelye Sárgapatak, a Buzsak-Misztótfalu vasuti állomástól 7 km-nyire, hegyi kociúttal. A sárgásfehér, képlékeny agyagban sok kvarczzsem van.

A m. kir. adóincstár tulajdona.

A körülfekvő megyékben nagy mennyiségben régóta használják.

A luczi dombról (69. L. sz.) való agyag a fenti vasuti állomástól 6 km-nyire van. Fehéres képlékeny agyag, sárga sávokkal és kvarczzsemekkel.

A gyűjteményünkben levő 69. és 179. L. számú agyagminták tűzállósági fokozata = IV.

Lemes, Sáros vármegyében.

Az országos m. kir. chemiai intézethez 1900-ban beküldött agyagmintát TÓTH GYULA vizsgálta meg a következő eredménnyel :

Sósavban oldhatlan rész		61.8 %
„ oldható „		38.2 «

Az oldható részben van:

Timföld	6·08 %
Vasoxid	0·52 „
Mész	0·30 „

Az oldhatlan részben van:

Kovasav	35·7 %
Timföld	25·54 „
Vasoxid	0·26 „
Nátron	0·30 „

Az anyag 105—110 C°-on szárítva 17·69% vizet veszít; az izzításnál pedig 13·61%-ot. Ezen agyag külsejére nézve is szép fehérnek látszik; csak helyenként mutatkoznak benne halvány vörös foltok. A belőle készült kis téglaminta az égetésnél fehér maradt, még a fuvó lángjában sem mutatott olvadást, tehát tűzálló. A benne mutatkozó repedések valószínűleg az által lesznek eltüntethetők, ha a hozzá (formálás és égetés előtt) kevés finom fehér homokot keverünk.

Lengyel, Baranya vármegyében.

Vasuti állomása Mágócs 12 km-nyire községi úttal. Sárgafehér eres homokos csillámos agyag.

A mintát beküldte MARÓTH JÓZSEF.

Használják a mágócsi kályhások.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 151.

Lengyeltóti község, Somogy vármegyében.

Az agyagbánya a Bézsényi-pusztán, a berényi vasuti állomástól 3 km-re fekszik.

Tulajdonosa: ZICHY BÉLA gróf.

A bányát 1890 óta külfejtésszerűen művelik; nyers anyagából téglá és fődélcserép készül.

A közönséges kemenczét balatonberki fűzfával fűtik.

Évi termelése 1 millió drb. A téglá ára 1000-enként 30 K.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 798.

Léva város, Bars vármegyében.

A) A vasuti állomástól 2 km-nyire fekvő agyagbánya a lévai uradalmi főbérnökség tulajdona.

Az 1862 óta külművelettel nyert agyagból téгла készül, melyet közönséges földbe épített kemenczében égetnek, s fával fűtenek.

Évi termelés 300,000 drb téгла, melynek ára 1000-enként 36 K.

Az árú piacza Bars és Hont vármegyék.

B) Egy a vasuti állomástól ugyancsak 2 km-nyire fekvő agyagbánya művelése 1895-ben vette kezdetét, tulajdonosai WEISZ MÓR és MISZÁK ZSIGMOND.

A bánya anyaga téгла és cserépgyártásra alkalmas. A körkemenczét salgótarjáni szénnel fűtik.

C) A Kurta-hegyen, a vasuti állomástól 2 km-nyire fekvő agyagbánya tulajdonosa MEISEL R.

A bányát 1891 óta külfejtésszerűen művelik. Anyagát téglának dolgozzák fel, közönséges földbe ásott kemencze segítségével, melyben fát és kőszénét égetnek.

Évi termelése 250,000 drb téгла, melynek ára ezrenként 28 K.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 745.

Libetbánya, Zólyom vármegyében.

Lucsatin vasuti állomástól 6 km-nyi megyei úttal.

A világossárga, homokos, csillámos sovány agyagot, mely Libetbánya város tulajdona, a fazekasok használják.

A sárgásfehér, homokos, kavicsos agyagot (sok kvarzdarabbal), mely a m. kir. erdőkincstár tulajdona, helyi szükségletre közönséges téglagyártásra használják.

A gyűjteményünkben levő 68 és 78. L. számú agyagminták tűzállósági fokozata = VII.

Limba, Alsó-Fehér vármegyében.

SPRINGER ALAJOS tulajdonát képező és gyűjteményünkben levő 910 és 911. L. számú agyagminták tűzállósági fokozata = VII.

Lipcsemező, (Lipcese-Polyána) község. Máramaros vármegyében.

A lipcsei körjegyzőségtől beküldött «Lipcese-Polyána határából» jelzésű agyag, kb. 1000 C hőfoknál kékesszürke színnel égett ki, míg a kb. 1200 C° hőmérsékletű kemenczében már hólyagosan megolvadt.

Ezen agyag tehát nem tűzálló és tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 11.

Lippa község, Temes vármegyében.

Az agyagbánya az újfalvi út mellett, a vasuti állomástól 1 km-nyi távolságra fekszik.

Tulajdonosa GRÓSZ SÁNDOR.

Az agyagot emberemlékezet óta külfejtésszerűen mívelik. A nyers agyagot téglá és fedélcserép gyártására használják. Körkemencze 1893 óta van, a melyet a kincstári erdőkből szerzett cserfával fűtenek.

Évenként mintegy $\frac{1}{2}$ millió téglá és 1 millió cserép készül. A nyers vályog ára 12—14 K, a tégláé 24—28 K ezrenként (1903).

A helybeli fazekasok és téglagyárosok többféle agyagot és földnemet használnak.

Gyűjteményünkben 7-féle agyagminta van, ezek közül:

I.	tűzállósági fokozatú a	267. L. sz.
II.	„ „	266. „
IV.	„ „	83, 84 és 86. L. sz.
V.	„ „	85. L. sz.
VI.	„ „	87. „

A 83. számú minta sárgásfehér, homokos, csillámos rozsdás folttokkal és kvarzkavicssal.

A m. kir. erdőkincstár tulajdona.

A 86. számú fazekas használatra előkészített agyag keverék 3-féle lippai agyagból. Főzésre alkalmas edények készítésére a lippai fazekasok szokása szerint a sárgásfehér, homokos, csillámos agyagból és a világosszürke képlékeny agyagból egyenlő mennyiséget, a sötétbarna képlékeny agyagból csak félannyi keveréket vesznek.

A 84. számú világosszürke, képlékeny, homogén finom agyag, kevés csillámot tartalmaz. Az iszapolt agyag tisztább színű és kevésbé tűzálló.

A 85. számú sötétbarna, képlékeny szívós agyagban rozsdás folttokat és elszenesedett növényeket látni. Nagy mennyiségben fordul elő.

A 87. számú minta barnássárga, kissé homokos agyag, kevés csillámmal. Községes edények gyártására használják.

A 266. számú nyers agyag szürkésfehér színű, sósavval nem pezseg, képlékeny, kissé homokos.

c, *b* és *a* kemenczékben tűzálló marad és sárgásfehér színű.

Tűzállósági fokozata = II.

A lippai agyagot gyűjtötte és elemezte: LÁSZLÓ EDE.

Színe szürkésfehér; tapintása kevésbé sima; törése érdes; kevésbé képlékeny; muffel-kemenczében világossárgára ég; fehér izzásnál összezugszorodik.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztés izzítás útján	5.69%	
Kovasav (SiO_2)	66.66	Homok 43.97%
Tímföld (Al_2O_3)	21.88	
Vasoxid (Fe_2O_3)	1.83	
Mész (CaO)	0.89	
Káli (K_2O)	2.30	
Nátron (Na_2O)	1.07	
Összesen	100.32	
Nedvesség	2.43	%.

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	65.13%
Homok	32.17
Ásványtörmelék	2.70

Lippán körülbelül 100 kézműves készít ebből az agyagból fazekas-árút, melyre igen alkalmas.

Lipovopolje község, gospici kerületében, Lika-Krbava vármegye, Horvátországban.

1. A légszáraz nyers agyag okkersárga színű, sósavval gyengén pezseg, zsiros tapintású.

c kemenczében téglaveres, *b* és *a* kemenczékben kiégetve barnás-veres színű, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 408.

2. A légszáraz nyers agyag viaszszárga, sósavval nem pezseg, zsiros tapintású.

c kemenczében téglaveres, *b* kemenczében sötétebb, *a* kemenczében barnás-veres színű lesz.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 410.

Litke község, Nógrád vármegyében.

A légszáraz nyers agyag szürkésfehér színű, homokos, sovány sósavval nem pezseg.

c kemenczében sárga színű lesz, homokos felülettel, *b* kemenczében barna színnel megolvad.

Tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 285.

Lócz, Nógrád vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = V.
L. sz. 401.

Losonc r. t. város, Nógrád vármegyében.

Az agyagbánya a város határában fekvő Pusztá Fabianka helyen van, mely a vasuti állomástól 3 km-nyi távolságra fekszik.

Tulajdonosa: SACHER VILMOS.

A bányát 1873 óta külfejtéssel művelik. A nyers agyagot fali téglák készítésére használják. A közönséges égető kemenczét fával fűtik.

Évi termelése 500,000 drb. A téglák ezrének az ára 25 K, a melyet Losoncban és a környékén használnak. (1903.)

Lupény, Hunyad vármegyében.

Az agyagmintát beküldte HOFMANN RAFAEL bányaigazgató.

Ennek tűzállósági fokozata = II. L. sz. 443.

Lutilla, Bars vármegyében.

A bartos-lehotkai vasuti állomástól 10 km-nyire van.

Szürkésfehér, kaolinos riolittufa, kvarzszemekkel, fehér és fekete csillámmal és félig elmállott amfibollal. Kora neogén. Leiszapolható anyag 30% van benne.

Az anyagot gyűjtötte PETRIK LAJOS tnr.

Használják a Kossuth J.-féle kőedénygyárban Körmöczbányán.

Tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 15.

Macskamező, Szolnok-Doboka vármegyében.

A kaolinszerű fehéres színű agyagot gyűjtötte dr SCHAFARZIK FERENCZ.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = II.
L. sz. 501..

Madarász, Bihar vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV.
L. sz. 783.

Magyarhermány község, Udvarhely vármegyében.

Az agyagbánya helyének neve Bükkös-feje, a mely az ágostonfalvi vasuti állomástól 20 km-nyire fekszik.

A bánya tulajdonosa a magyarhermányi közbirtokosság, bérelője SZAKÁCS PÉTER.

A külfejtéssel művelt bánya anyagát emberemlékezet óta konyha-

cserépedények készítésére fordítják. Gyár nincsen; a közönséges égető kemenczét fával fűtik.

Gyűjteményünkben kétféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatú a 278. L. sz.

V. „ „ 623. „

Magyarláros község, Szolnok-Doboka vármegyében.

Az agyagbánya a Nagymart nevű helyen van. Magyarláros a galgói vasuti állomástól 30 km távolságra fekszik.

Tulajdonosok: MOLDOVÁN JÁNOS és társai.

Az agyagot több mint 50 év óta fazekasárúk gyártására használják.

Az egyszerű égető kemenczéhez fűtőanyagul bükkfát használnak.

A helybeli fazekasok 1895. évig évente átlag 4000 K értékű árút adtak el.

A nyers agyag négyszögöle 6 K. A téglának ezer darabja 20 K.

A gyűjteményünkben levő 27, 687 és 688. L. sz. agyagminták tűzállósági fokozata = IV.

Magyaróvár község, Moson vármegyében.

Az agyagbánya az úgynevezett téglaföldi dűlőben a vasuti állomástól 2 km-nyire fekszik; itten van a körkemencze-téglagyár is.

Az agyagbánya id. MANNINGER JÁNOS tulajdona, a melynek anyagát 1900-tól cserépszindely és épülettégla gyártására használják.

A körkemenczét felsőgallai szénnel fűtik. A téгла ára 28 K ezrenként (1903).

Makfalva község, Maros-Torda vármegyében.

Az agyagbánya a község közelében, a makfalvi helyi érdekű vasut állomásától 2 km-nyire fekszik.

A bánya a község tulajdonát képezi és kb. 1795 óta külművelés alatt áll. Az agyagot cserépedénynek, téгла és kályhának dolgozzák fel az odavaló fazekasok és az egyszerű kúpalakú kemenczéket a községi erdő fájával fűtik.

Évi termelés kb. 600 katlan, melynek átlag ára 16 K. A téglának ezre 18 K. Az árú piacza Maros-Torda és a szomszédos vármegyék.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 621.

Marczali község, Somogy vármegyében.

Öt agyagbánya [B), C), D), E), F)] a község határában, egy pedig A) Csömend község határában fekszik; utóbbi 6 km-nyire a vasuti állomástól.

mástól, B), C), D) a vasuti állomás mellett, E) $\frac{1}{2}$ km-nyire, F) 5 km-nyire esik. Mindannyinak tulajdonosa SZÉCHENYI ANDOR PÁL gr. F) kivételével, mely nincs művelés alatt. Mindannyit külfejtéssel művelik és pedig A)-t 1888, E)-t 1892, B), C), D)-t emberemlékezet óta. A), D) és E) nyers anyagából téglát. B) anyagából alagsövet, C) anyagából cserepet készítenek. A régi alakú és «luft-brand»-os kemenczéket fával fűtik, de kiállításba helyeztetik a tőzeggel való fűtés.

Évi termelés összesen mintegy 550,000 drb. A téglá ára 1000-enként 28—36 K, a cserepé 40 K.

Gyűjteményünkben 5-féle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatú a 809. L. sz.

VI. " " 806. "

VII. " " 807, 808, 810. L. sz.

Margita község, Bihar vármegyében.

1. A szőlőhegy ÉK oldalán levő agyagot fazekasok használják.

Gyűjtötte dr. SZONTAGH TAMÁS.

A légszáraz nyers agyag sárgás színű, homokos, csillámos, sósavval nem pezseg, pontusi vagy diluviális korú.

c kemenczében szürkésbarna színű lesz, sok apró csillámmal, *b* kemenczében barnássárga, *a* kemenczében vörösesbarna színűvé változik, fényes felülettel, alakját azonban megtartotta.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 529.

2. A szőlőhegy ÉNy-i oldalán levő agyagot szintén a fazekasok használják.

Gyűjtötte dr. SZONTAGH TAMÁS.

A légszáraz nyers agyag szürkésfekete színű, sósavval nem pezseg, soványabb féle agyag.

c kemenczében szürkéssárga színű, *b* kemenczében vörös, gyenge fényű felülettel, *a* kemenczében máj színű, fényes felülettel, hólyagos lesz, de alakját megtartja.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 530.

3. A szőlőhegy É-i oldalán levő agyagot a fazekasok bányásszák.

Gyűjtötte dr. SZONTAGH TAMÁS.

A légszáraz agyag élénk téglaveres színű, világos foltokkal, kövér, pontusi vagy diluviális korú agyag, mely sósavval nem pezseg.

c kemenczében téglaveres színű, *b* kemenczében vörösesbarna lesz, *a* kemenczében pedig hólyagos tömeggé kezd megolvadni.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 532.

Maroscsüged község, Alsó-Fehér vármegyében.

Az agyagbánya a maroscsügedi és limbai határon folyó patak partján, a gyulafehérvári vasuti állomástól 7·3 km-re fekszik.

A község tulajdonát képező bányát 1890 óta külfejtéssel művelik.

Nyers anyagát, melyet közönségesen *szappanföld*-nek neveznek, szappan készítésére fordítják.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = V. L. sz. 819.

Marosvásárhely szab. kir. város, Maros-Torda vármegyében.

Nyers agyagot a téglagyártáshoz marosvásárhely—szászrégeni állami út mellől, fazekasárúkhöz a Nagyhegy szőlőhöz vezető út mentén bányásszák. Az első a vasuti állomástól 1 km-re, az utóbbi 5 km-re fekszik.

Tulajdonosa a város.

A bányát emberemlékezet óta külfejtésszerűen művelik és homokosabb anyagát kályhák, szivósabb anyagát fazekasárúk készítésére használják. A kályhaégetés ú. n. német katlanban történik, a fazekasárúk vastengelyű korongokon és kerek fazekaskatlanokban készülnek, míg újabb időben téglagyártásra körkemenczét használnak, mihez környékbeli bükkfát és szenet alkalmaznak.

A cserépedény évi termelése 25—30.000 drb., rakott kályha pedig évenként mintegy 60—70 készül. A cserépedény ára 4—32 f., a kályha-cserepeké 20—50 fillér.

Téglát évenként kb. 3 millió darabot gyártanak, melynek ezer darabja 26 koronába kerül.

Gyűjteményünkben négyféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatú a 288, 289. és 630. L. sz.

V. „ „ „ 677. L. sz.

Mágocs község, Baranya vármegyében.

A vasuti állomástól 3 km-re van egy agyagbánya, melynek tulajdonosa a község, bérelője BACH GYULA.

A bányát 1875 óta külfejtéssel művelik és anyagából edényeket készítenek. A csatornás kemenczét a környék bükk- és cserfájával fűtik.

Évi termelés értéke 4—6000 K; a nyers anyag ára kocsiszámra 3 K 20 f. Az edényárúk piacza Baranya, Somogy és Tolna vármegyék.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 795.

Mánfa, Baranya vármegyében.

A pécsi székesegyház tulajdona.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = II. L. sz. 478.

Mány, Fejér vármegyében.

Gyűjteményünkben kétféle agyagminta van, ezek közül:

I. tűzállósági fokozatú a 457. L. sz.

II. " " " 555. L. sz.

Mármarosziget város, Mármaros vármegyében.

Az agyagbánya közvetlenül a keskenyvágányú sóvasut mellett, a vásártéri állomástól 1 km-re, a mármaroszigeti állomástól 4 km-re fekszik.

A bánya tulajdonosai GERSTER BÉLA és KREISZEL GÉZA.

A bányát 1892 óta külfejtés útján művelik; a nyers agyagot falitégla és cserépkészítésre használják. A Rost-féle berendezésű körkemencéhez salgótarjáni és porosz kőszén használnak.

1894-ben kb. 1,500.000 drb. falitéglat és 250.000 drb. cserepet termeltek. A téglá ára 34 K, ugyanannyi a cserépé.

A mármaroszigeti körkemence téglá r.-t. 1903-ban 1,400.000 drb. téglát gyártott.

Máriavölgy, Pozsony vármegyében.

Fekete (grafitos) palás agyag. Hasadékokban és a felső-liaszi rétegek között fordul elő. Kora felső-liasz.

A telep Fischer és Haybäck-féle palabánya tulajdona.

Gyűjtötte: dr. SCHAFARZIK FERENCZ.

Festéknek használják. Az agyagban 40% mészpát durva darab alakban van.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 169.

Medak község, Lika-Krbava vármegye, gospici kerületében, Horvátországban.

1. A légszáraz nyers agyag világos-sárga színű, sósavval nem pezseg, kövér.

c kemenczében világos téglá-veres, b kemenczében téglá-veres, a kemenczében barna színű lesz és megolvad.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 407.

2. A légszáraz nyers agyag sötétebb szürke színű, sósavval pezseg.

c kemenczében halavány-sárga színű, b kemenczében barnás-fekete hólyagos, a kemenczében megolvad.

Tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 398.

Medgyes város, Nagy-Küküllő vármegyében.

Az agyagbánya a helybeli vasuti állomástól 1 km. távolságban fekszik.

A bányát, mely a város tulajdona, emberemlékezet óta külfejtés útján művelik. A nyers agyagot téglá- és cserépgyártásra használják. A közönséges kemenczét tűzifával fűtik.

Évi termelése kb. 1 millió drb. 1000 drb. téglához való nyers agyag ára 80 f.; 1000 drb. égetett téglá 20—24 K; 1000 drb. cserép 26—36 K. Az árúkat csakis helyben és a közeli vidéken használják.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 572.

Megyer község, Nógrád vármegyében.

Az agyagminta színe sárga, sósavval nem pezseg.

Körülbelül 1000 C°-nál vereses-sárga színű.

Körülbelül 1200 C°-nál vöröses-barna kőanyagszerű.

Körülbelül 1500 C°-nál megolvad üvegszerű tömeggé.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 539.

Mehadika község, Krassó-Szörény vármegyében.

A palás agyagot gyűjtötte: ADDA KÁLMÁN, m. kir. osztálygeológus.

Szürke színű, csillámos palás szerkezetű. Sósavval erősebben pezseg.

Az agyagot porrá törve és vízzel összegyurva, a belőle készített kísérleti gúla körülbelül 1000 C°-nál világos téglaveresre ég ki, 1200 C°-nál barna színű lesz és felülete kezd hólyagos felületű lenni.

Tűzállósági fokozata = V. L. sz. 549.

Melléte község, Gömör vármegyében.

Az agyagbánya a horkai vasuti állomástól 4 km-re fekszik; a mellétei volt úrbéresek tulajdonát képezi.

A bányát emberemlékezet óta külfejtéssel és aknaszerűen művelik. A nyers anyagból készült fazekasárúkat közönséges, kétoldalról fűthető kemenczében égetik, és ehhez községbeli fát használnak.

Évi termelés 36—48.000 drb. Az árú piacza Zemplén, Abauj-Torna vármegyék és az Alföld. L. Horka.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = III. L. sz. 773.

Mezőtelegd község, Bihar vármegyében.

Az agyagbánya a legközelebbi vasuti állomástól 2 km-re fekszik.

Tulajdonosa KÁLLAI JÓZSEF.

A bányából 1850 óta külművelet útján nyerik a cserép és téglanyers anyagát. A régi szerkezetű falazott kemenczét a helybeli erdőség bükk- és gyertyánfájával fűtik.

Évenként átlag 200.000 téglát és 100.000 drb. cserepet készítenek. Az árú ezere 24—32 K (1903).

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 656.

Mezőtúr város, Jász-Nagy-Kún-Szolnok vármegyében.

A fazekasárúkhhoz szükséges agyag a vasuti állomástól 2 km., a téglagyártáshoz való 1 km. távolságra fekszik.

A fazekasok agyagterülete a Korsós-társulat, a téglagyára Mezőtúr város tulajdona.

A fazekasok agyagbányáját 1885. év óta, a téglagyárét 1882. év óta külfejtéssel művelik. A nyers anyagot cserepedények, téglák és fedőcserep gyártásra használják.

A kemenczékhez a fazekasok tölgyfát, a téglaegetéshez salgótarjáni szénét használnak.

1895-ig évenként a fazekasok 50.400 drb., a téglagyár 1.014.000 darab téglát és 244.500 drb. fedőcserep készítették. A téglának ezer darabja helyben 24 K, 100 drb. fazéké 9 K. A fazekasárú eladása nagy kiterjedésű.

A gyűjteményünkben levő 746. és 747. l. számú agyagminta tűzállósági fokozata = VII.

Miskolc város, Borsod vármegyében.

Az agyagbányahelyek a muszkás oldalon, a diósgyőri vasgyári állomástól 1—3 km-re vannak.

Tégla- és cserepgyártással foglalkoznak:

1. A miskolci gőztéglagyár r.-t.
2. ENGEL SÁMUEL téglagyára és
3. REICHART MARK.

A körkemenczét borsodmegyei barnaszénnel fűtik.

A téglák ára 30—30 K (1903).

LEOPOLD ANDOR elemzése 1904. évben:

Nedvesség	1·83
Izzitási veszteség	8·47
Kovasav (SiO_2)	61·90
Timföld és vasoxid ($\text{Al}_2\text{O}_3 + \text{Fe}_2\text{O}_3$)	19·54
Mész (CaO)	2·60
Magnézia (MgO)	0·76
Alkaliák ($\text{Na}_2\text{O} + \text{K}_2\text{O}$)	3·17
Összesen	99·27

A gyűjteményünkben levő 366. és 367. l. számú agyagminták tűz-állósági fokozata = IV.

Kimutatás

a miskolci Kereskedelmi és Iparkamara területében levő agyagbányákról,
melyeket fazekasok és téglagyárosok használnak.

Szám	Az agyagbánya helye	A bányatulajdonos neve	Lakása	A bányát használja
1	Miskolc	Miskolci gőztéglagyár	Miskolc	Téglagyár
2	"	Reichardt Márk	"	"
3	"	Miskolci közlegeltetési csoport	"	Pipagyártók
4	Diósgyőr	Drenkó János	Diósgyőr	Téglagyár
5	Harsány	Baráth András	Harsány	"
6	Heőcsaba	Grasgrün Hermann	Heőcsaba	"
7	Diósgyőr	Miskolci gőztéglagyár	Miskolc	"
8	Görömböly	"	"	"
9	Édelény	Coburg Fülöp herceg	Édelény	"
10	Ormos-pusztá	Br. Radvánszky testvérek Disznós-Horvátban	Ormos-pusztá	"
11	Mezőcsáth	M.-Csáth város	Mezőcsáth	Fazekasok
12	Apátfalva	Apátfalva község	Apátfalva	Kőedénygyár
13	F.-Zsaluzsány	—	F.-Zsaluzsány	Fazekasok
14	Susány	—	Susány	"
15	Dobsina	—	—	—
16	Susa	Léki Márton	Susa	Téglavető
17	Pongyelok	Kalabe Lajos örököse	Pongyelok	Téglagyár és fazekasok
18	"	Valach János és társai	Valykó	"
19	"	Gyurán János	Pongyelok	"
20	"	Oravecz Pálné	"	"
21	Rozsnyó	Urbán András	Rozsnyó	Téglavetők
22	"	Rozsnyói r. k. püspökség	"	"
23	"	Rozsnyó város	"	"

Szám	Az agyagbánya helye	A bányatulajdonos neve	Lakása	A bányát használja
24	Rozsnyó	Szilvássy Nándor	Rozsnyó	Téglavető
25	Süvete	Süvete község volt úrbéres közbirtokosság	Süvete	Fazekasok
26	Jolsva	Jolsva város	Jolsva	Fazekasok és téglavető
27	Nagyőrce	Nagyőrce város	Nagyőrce	Téglavető
28	Imola	Ev. ref. Egyház	Imola	"
29	"	Osváth Józsefné	"	"
30	Szentkirály	Szilárdi Béla és Vattner Gyula	Szentkirály	"
31	"	Község	"	"
32	Kövecses	Lohács Béla	Kövecses	"
33	Málé	Fülek-putnoki agyagipar	Málé	Téglagyár
34	Deresk	Volt úrbéresek	Deresk	Fazekasok
35	Sajógömör	Város és Szentiványi Árpád	Sajógömör	Téglavető
36	Melléte	Volt úrbéresek és Varga Pál	Melléte	Fazekasok és téglavető
37	Horka	Község	Horka	Műveletlen
38	Kerecsend	Molnár Antal	Kerecsend	Téglavető
39	"	Czudar István	"	"
40	"	Czudar Péter	"	"
41	Egerbakta	Egri r. k. érsekség	Egerbakta	"
42	B.-Szt. Erzsébet	Lázár Benő	B.-Szt.-Erzsébet	"
43	Pétervásár	özv. Károlyi Viktorné	Pétervásár	"
44	Ivád	Ivány Béla	Ivád	"
45	Gyöngyös	Dudás Adolf	Gyöngyös	"
46	"	Kertész Antal	"	"
47	"	Barna Ignác	"	"
48	"	Goldstein Jakab	"	"
49	Hatvan	Ring József	Hatvan	"
50	"	Danyi János	"	"
51	Emőd	Luda József	Ecséd	"
52	Gyöngyöstarján	Dr. Polgár Sándorné	Gyöngyöstarján	"
53	Hevesugra	Sándor Mihály	Hevesugra	"

Misztbánya, Szatmár vármegyében.

Az agyagbánya a fő völgyben van, a Buzsák-Misztótfalu vasúti állomástól 8 km.-nyire.

A fehéres képlékeny agyagban sok a kvarcyszem.

A nagybányái m. kir. erdőgondnokság tulajdona.

Az agyagot régóta a körülfekvő megyében nagy mennyiségben használják.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = III. L. sz. 178.

Mocsár község, Bars vármegyében.

A márgás trachittufa színe sárgás-fehér, sósavval nem pezseg.

c kemenczében világos-sárga színű, *b* kemenczében világos téglaveres, *a* kemenczében barna, a csúcsa és felülete kezd olvadni.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 433.

Modor szab. kir. város, Pozsony vármegyében.

Az agyagbánya a város tulajdona és a modor-senkviczi vasúti állomástól 5 km. távolságra fekszik. Az agyagbányát emberemlékezet óta külfejtéssel művelik. A nyers anyagot téglák, kályhák és különféle fazekasárúk gyártására használják. A közönséges berendezésű kemenczét fenyőfával fűtik.

Az 1894. évi termelés: téglá 180,000, cserép 120,000 drb. A téglára 1894-ben volt 28 K, a cseréptégláé 32 K.

Az összes fazekasok a várossal kötött szerződés szerint a nyers anyagért évenként 210 koronát fizetnek.

1903-ban a téglá 1000 darabjának az ára 24 kor., a cseréptégláé 32 kor. helyben.

Az agyagárúk piacza a közeli megyékre is kiterjed.

Gyűjteményünkben 11-féle minta van, ezek közül

IV.	tűzállósági fokozatú a	602 L. sz.
V.	“ “ “	36, 39, 605 “ “
VI.	“ “ “	35, 37, 38 “ “
VII.	“ “ “	33, 34, 603 és 604 “ “

Mohács község, Baranya vármegyében.

A) Az agyagbánya a vasúti állomástól 5 km-re, a cselei szőlőhegyen fekszik.

A bánya a mohácsi korsós- és fazekas-ipartársulat tulajdona.

Az agyagbányát mintegy 200 év óta külfejtésszerűen művelik. A nyers anyagot téglá, korsó és fazekasárúk készítésére használják. A közönséges égető kemenczét fával fűtik.

A téglának 1000 darabja 20 K; piacza helyben és a vidéken van, sőt Budapestre is kiterjed.

B) Egy agyagbánya a hajó és vasúti állomástól 3 km-re fekszik; tulajdonosa a Mohácsi fazekas és korsós ipartársulat.

A bányát külfejtés és tárószerűen emberemlékezet óta művelik.

A nyers anyagból fazekasárúk és téglák készülnek. A fazekas kemenczéket fával, a téglakörkemenczéket pedig szénnel fűtik.

Évi termelése igen változó.

A téglá ezere 24—26 K. A fazekasárúk piacza Szerbia, Bulgária, Románia, Törökország.

Gyűjteményünkben háromféle agyagminta van, ezek közül

VI. tűzállósági fokozatú az	584 L. sz.
VII. " " a	790 és 791 " "

Moholány község, Bars vármegyében.

Az agyagbánya az aranyosmaróti vasúti állomástól 6 km-nyire fekszik. A bányát 1894 óta külfejtésszerűen művelik.

Tulajdonosa PETŐ ALBERT és BERTALAN, Aranyos-Maróton. A nyers agyagot téglá-, cserép- és fazekasárúk gyártására használják. A régi szerkezetű kemenczéhez a közel fekvő erdőségből való tűzifát használnak.

A téglá 1000-ének ára 24—28 K.

Gyűjteményünkben hatféle agyagminta van, ezek közül:

I. tűzállósági fokozatú a	884 L. sz.
II. " " "	882, 883 " "
IV. " " "	885 " "
VI. " " "	886, 887 " "

Mokrin község, Torontál vármegyében.

Az agyagbánya távolsága a vasúti állomástól 6 km.

Tulajdonosa KADI JÁNOS és RUBOVITZ.

Az 1888 óta nyert anyagból téglá és cserép készül. A dupla kemenczét fával és szalmával fűtik.

Évi termelése 250,000 drb. téglá és 600,000 drb. cserép.

A téglá ezere 24—28 K, a cserépé 14 K.

A gyűjteményünkben levő háromféle agyagminták közül

IV. tűzállósági fokozatú a	202 L. sz.
VII. " " "	850 és 851 " "

Monor, Pest vármegyében.

Az agyagot téglagyártásra használja a Gazdasági Gőzmalom és Téglagyár részvénytársaság.

Munkács város, Bereg vármegyében.

A fehér és vörös agyagbánya a város Liget-erdejének nyugati szélén, a vasúti állomástól 4 km-re fekszik.

A város tulajdonában levő agyagot a városi fazekas iparosok évi díj fizetése mellett, emberemlékezet óta külművelet-, részben tároszerűen bányászzák.

A nyers agyagot téglá- és fazekasárúk, csekély mennyiségben fedő-cserép és alagsó készítésre használják. Évenként 250—300 szekér agyagot fogyasztanak.

A cseréptéglát 1893 óta körkemenczében égetik, amelynek fűtéséhez Munkács város erdejében termett kemény lombfát használnak.

1894-ben 500,000 fali téglát és 50,000 cseréptéglát termeltek. A cseréptégla ára 36—40 K, a fali téglának ezere pedig 24 K.

Az agyagárúk piacza: Munkács és környéke.

A város határában van három téglavetőtelep is, ezek azonban csak az altalaj homokos agyagját használják fel.

Az évenként termelt téglamennyiség (1903) 5—600,000 drb. Az altalaj téglakészítésre használható, vastagsága 1·5—2·5 m.

Gyűjteményünkben ötféle agyagminta van, ezek közül

I. tűzállósági fokozatú a 108 és 109 L. sz.

III. „ „ az 577 „ „

IV. „ „ „ 575 és 576 „ „

Nagybaczon község, Háromszék vármegyében.

Az agyagbánya a község határában a Csinod dombján, az ágostonfalvi vasúti állomástól 16 km-re fekszik.

Tulajdonosa NAGY FERENCZ. A bányát mintegy 30 év (1865) óta kifejtésszerűleg művelik. A nyers agyagból fedélcserép készül, közönséges kemenczében égetve, melyet fával fűtenek.

Évi termelés kb. 1½ millió drb. 1000 drb. fedélcserép ára helyben 14—18 K, a vasúti állomásra szállítva 18—22 K.

Az árú piacza kiterjed Kézdi-Vásárhelyig, Brassóig, Kolozsvárig, Székely-Udvarhelyig.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = V. L. sz. 627.

Nagybaár község, Hunyad vármegyében.

Az agyagbánya Livádia állomáshoz 30 perc távolságra van.

A bánya tulajdonosa: dr. RÁTZKÖVI SAMU, Székelyudvarhely.

A nagybaári agyagiparvállalat a nyers anyagot 1898 óta samottegla, cserépkályha és dísz-fazekasárúk készítésére használja fel.

Égetéshez egy ó-német tégláégető kemenczét és két ó-német kályhaégető kemenczét használnak, a melyeket bükkfával fűtenek.

Évenként (1903) 4—500,000 drb. téglát, 100—150 drb. cserépkályhát 400 drb. diszedényt készítenek.

A nyers agyag helyben vagononként 80 kor., téglának ezer drbja pedig 24 kor.

Gyűjteményünkben háromféle agyagminta van, ezek közül

I. tűzállósági fokozatú a 334 l. sz.

IV. " " az 509 és 510 " "

Nagybáród, Bihar vármegyében.

Az agyagbánya Feketepatak község, a nagyvárad-kolozsvári vasút közelében van. Vasúti állomás Brátka.

A Feketepatak község tulajdonában levő agyagbányát külfejtés-szerűen művelik és anyagát fazekasárúk gyártására használják. A közönséges kemenczét fával fűtik.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = I. L. sz. 253.

Nagybecskerek, Torontál vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 757.

Nagybittse község, Trencsén vármegyében.

Az agyagbánya a vasúti állomástól 4 km-re fekszik.

Tulajdonosai: ARLETH VIKTOR és HANIRÓ JÓZSEF.

A bányát külfejtéssel mintegy 1800 óta művelik; agyagából téglák és fazekasárúk készül. A közönséges kemenczét helybeli fával fűtik.

Évi termelése 400,000 drb. téglák.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = V. L. sz. 708.

Nagyenyed város, Alsó-Fehér vármegyében.

Az agyagbánya a vasúti állomástól 2 km. távolságra fekszik, a terület részben a fazekas ipartársulat, részben a város tulajdona. A felvinczi út mellett és az Ebháton is vannak agyagbányák.

A bányát régi idő óta külfejtésszerűen művelik.

A nyers anyagot fazekas edények készítésére használják, a melyet Nagy-Enyeden adnak el.

Az ev. ref. Bethlen-főiskola tulajdonában is van egy agyagbánya-telep, a melyet 1860-as évek óta házi kezelés alatt külfejtésszerűen művelnek és téglák, továbbá fedélcserép gyártására használnak. A tábori és közönséges zárt kemenczékkel fával fűtik.

Évenként átlag 600,000 drb. téglát és cserepet készítenek (1903), melynek

1000 drb. sajtolt fali téglának az ára	32 kor.
1000 „ kézzel vetett „ „ „	28 „
1000 „ fedélcserépnek „ „	30 „

Gyűjteményünkben van hatféle agyagminta, ezek közül

II. tűzállósági fokozatú a	321 és 323 l. sz.
IV. „ „ „	322 és 324 „ „
VI. „ „ „	750 „ „
VII. „ „ „	751 „ „

Nagyfalu, Nógrád vármegyében.

A község határában levő agyagmintát dr. SZONTÁGH TAMÁS gyűjtötte.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 12.

Nagyhalmágy község, Arad vármegyében.

Az agyag Nagy-Halmágyon a régi temető feletti második terrasz-emelkedés oldalából való, pontusi korú. Dr. PETHŐ GYULA, m. kir. főgeológus gyűjtése.

Körülbelül 1000 C°-nál kiégetve kemény és élénk téglaveres színű lesz.

Körülbelül 1200 C°-nál egy kissé összezsugorodik, még keményebb és barna színű lesz.

Körülbelül 1500 C°-nál hevítve teljesen megolvad barnásfekete hólýagos tömeggé.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 553.

Nagykanizsa város, Zala vármegyében.

A) Az agyagbánya a várostól K-re, a Bagola-dűlőben van, a vasuti állomástól 3 kilométerre.

Tulajdonosa BILLISICS JÓZSEF utódaj.

Az 1880 óta külművelettel nyert agyagból tégláárú készül.

A Hoffmann-féle körkemenczét trifaili kőszénnel fűtik.

Évi termelése kb. 800,000 darab; a téglá ezre 24 K, a cserépé 30 korona.

B) Egy agyagbánya a várostól É-ra, a vasuti állomástól 3 kilométerre fekvő, mely HABA PÁL tulajdona.

A bányát 1894 óta külfajtszerűen művelik és nyers anyagából téglaneműeket gyártanak.

A körkemenczét trifaili és novimari szénnel fütik.

Évi termelés kb. 500,000 darab; a téglá ára ezrenként 22 K, a fedőcserépé 26 K.

C) A várostól D-re, a vasuti állomás közelében van egy agyagbánya, melynek tulajdonosa STERN J. M. és fia.

A bányát külfejtéssel 1858 óta művelik és agyagából téglaneműek készülnek.

A körkemenczéket főképen steyerországi kőszénnel fütik.

Évi termelés 1 millió drb; a falitégla ára 24 K, a cserépzsindelyé 30 K ezrenként (1903.)

Gyűjteményünkben hétféle minta van, és pedig:

IV. tűzállósági fokozattal a 325., 326. és 327. l. sz.

VI. " " a 842., 843. és 844. " "

Nagykörös város, Pest-Pilis-Solt-Kiskún vármegyében.

A) Az agyagbánya a kürti dűlőben, a vasuti állomástól 2 kilométer távolságra fekszik.

Tulajdonosok: Nagykörös város, továbbá GONDÍ J. és társai.

A bányát 1880 óta külfejtésszerűen művelik.

A nyers agyagot téglá- és cserépégetésre használják.

A 12-kamarás Wojacsek-féle körkemenczét salgótarjáni szénnel, a tábori kemenczéket szalmával és fával fütik.

Az első osztályú téglá ezrének ára 36 K, a másodosztályúé 30 K, a harmadosztályúé 20 K; a cserépé 36 K. 1894-ben a Gondi-féle téglagyárban a készárúk árúértéke 30,000 K volt.

B) Ugyancsak a kürti dűlőben, a vasuti állomástól 2 kilométerre fekszik egy agyagbánya, melynek tulajdonosa Kovács József.

Az 1880 óta külművelettel nyert agyagból téglát készítenek.

A tábori kemenczét szalmával fütik.

Évi termelés értéke 3000 K. A téglá ára ezrenként 20—36 K.

A gyűjteményünkben levő kétféle agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 647. és 648.

Nagylévárd község, Pozsony vármegyében.

A község tulajdonát képező agyagbánya a község északnyugati részében a Cihelna dűlőben a vasuti állomástól két kilométer távolságra fekszik.

Az agyagvermet emberemlékezet óta ássák.

A nyers agyagot fazekasárúk gyártására használják.

Az egyszerű szerkezetű kemenczét a helybeli uradalomtól nyert fával fütik.

1895-ig évente átlag 180,000 darab fazekat égettek ki. Egy fazéknak az ára helyben 4 f. Ausztriában 8 f.

1903-ban az évi termelés mennyisége ismeretlen.

Ezenkívül van a községben gróf WENCKHEIM ISTVÁN nagylévárdi lakosnak, JELLINEK SAMU nagylévárdi és BERGER SALAMON závodi lakosoknak agyagbányájuk, melynek anyagát téglagyártásra használják.

A gyűjteményünkben levő minta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 651.

Nagylomonicz, Szepes vármegyében.

Az agyagbánya a vasuti állomástól 2 kilométer távolságra fekszik, mely a késmárki bank tulajdonában 1865 óta külfejtés útján művelik és építőtégla meg fedélcserép gyártására használják.

Évenként 500,000 téglát készítenek.

A közönséges szerkezetű kemencze fűtéséhez a környékből való fenyőfát használnak.

A téglának ezre helyben 32 K.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 573.

Nagymaros község, Hont vármegyében.

Az Újhegyen levő bánya a vasuti állomástól 2 kilométerre, a hajóállomástól 1 kilométerre esik.

A bányát, mely BERGMANN MIHÁLY tulajdona, 1890 óta művelik; nyers anyagából téglá és cseréparú készül.

A 14-kamarás körkemenczét tokodi barnaszénnel fűtik.

Évi termelés $1\frac{1}{2}$ millió darab, melynek ára ezrenként 24—32 K.

Az árú piacza Hont, Nógrád és Pest vármegyék.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = V. L. sz. 852.

Nagymányok község, Tolna vármegyében.

A riolit kaolint dr. LÖRENTEI IMRE gyűjtötte.

A légszáraz nyers anyag fehéres szürke, sósavval nem pezseg.

c és *b* kemenczékben fehéres-szürke, kőanyagszerű, az iszapolt agyag *b* kemenczében fehérszínű lesz és porcellánszerűen kezd megolvadni, *a* kemenczében fehér színű lesz apró fekete pontokkal, míg az iszapolt szürkés-fehér és megolvad.

A nyers agyag tűzállósági fokozata = III. L. sz. 456.

Egy másik mintának a tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 182.

Ez utóbbi szürkés-fehér kaolinos trachittufa, fekete csillámpikkelyekkel, amfibol és kvarczkristályokkal. Neogén korú.

Az agyag beküldője ZSOLNAY VILMOS Pécs.

Használják a Zsolnay-féle gyárban.

Azt az agyagot, melyet MATYASOVSKY JAKAB osztálygeológus 1884-ben gyűjtött, LÁSZLÓ EDE elemezte meg a következő eredménnyel:

Szine fehér; tapintása érdes; sósavval pezseg; csak kevésbé képlékeny; muffel-kemenczében égetve megszürkül; fehér izzásnál üvegszerű mázat kap, melyben kihülés után fekete pettyek látszanak.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztesség izzítás útján	4.83 %	
Kovasav (SiO_2)	72.64	Homok 58.36 %
Timföld (Al_2O_3)	13.61	«
Vasoxid (Fe_2O_3)	1.15	«
Mész (CaO)	1.88	«
Magnézia (MgO)	1.58	«
Káli (K_2O)	2.89	«
Nátron (Na_2O)	1.12	«
Összeg:	99.70 %	
Nedvesség	5.64 %	

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	41.83 %
Homok	54.32 %
Ásványtörmelék	3.85 %

Iszapolva közönséges kőedény készítésére alkalmas. Jelenleg leginkább engobagának használják.

Nagymihály község, Zemplén vármegyében. L. *Sztrajnya*.

Nagymuzsaly, Bereg vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = I. L. sz. 374.

Nagyőröcze város, Gömör vármegyében.

A város tulajdonában levő Hlinisko és Gihlini nevű agyagbánya a vasutttól 2 kilométer távolságra fekszik.

Az agyagbányát 1845 óta külfejtésszerűen művelik.

A nyers agyagot téglagyártásra használják.

Az egyszerű kemenczét a városi erdőből való fával fütik.
Évente kb. 50—60,000 téglát termelnek, melynek ezre 32 korona (1903).

A gyűjteményünkben levő kétféle agyagminta közül:

III. tűzállósági fokozatu az 586. l. sz.

IV. „ „ az 587. „ „

Nagysurány nagyközség, Nyitra vármegyében.

Az 1895. évben beérkezett és kitöltött kérdőív szerint:

Az agyagbánya a vasuti állomástól 0.2 kilométerre fekszik.

Tulajdonosai GEYER VILMOS és társai téglagyárosok.

A bányát 1894 óta külfejtéssel művelik és anyagából téglá és cserép készül.

A kemencze folytonos üzemű zeg-zúg-kamarás, szárító berendezéssel (KLOSE J. gépészmérnök szabadalma); benne bel- és külföldi szemet égetnek.

Évi termelés kb. 1 millió téglá és cserép. A téglá ára 20—32 K.

Az nagyközségi jegyzőnek 1903. évi jelentése szerint olyan agyagbánya, mely ez idő szerint fazekasárúk és téglagyártásra használnának nincsen.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 704.

Nagyszalonta község, Biharvármegyében.

Nagyszalontán több helyről használják fel az agyagot téglá- és cserépegítésre.

A MOGYORÓS ISTVÁN téglagyáros tulajdonát képező és a Kesű dűlőben levő agyagbánya a vasuti állomástól 3 kilométerre fekszik.

A nyersagyagot 1894. év óta használják fel téglá- és cserépegítésre.

A kemencze boltozott és szalmával körültüzelő.

A készárúk évi termelése 150,000 téglá és 350,000 cserép. A téglának ára ezrenként 28 korona, a cserépé 18 korona.

Nagyszalonta község tulajdonában levő agyagbányát PÁPAI FERENCZ bérli, ez a vasuti állomástól 2 kilométer távolságban van.

Az agyagbányát 1834 óta művelik és a nyers agyagot téglakészítésre használják.

A szabadtüzelésre berendezett kemenczét cserfával fütik, a melyet Görbed, Vasand és Less községekből szerzik be.

Évente 30,000 darab cserépet és 10,000 darab téglát készítenek.

A tamáséri dűlőben levő agyagbánya TENKEI ISTVÁN tulajdona és a

vasuti állomástól 2 kilométernyire fekszik. A nyersagyagot 1885 óta dolgozzák fel. A kemenczét szalmával fűtik.

Évenként 200,000 téglát és 300,000 cserepet készítenek. A téglának ezre 28 korona, a cserépé 18 korona (1903).

Az árukat Nagyszalontán és vidékén használják.

Gyűjteményünkben ötféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatu az 51., 250., 251. és 255. l. sz.

VI. „ „ a 643. l. sz.

Nagyszalók község, Szepes vármegyében.

Az erdőben levő agyagbánya a vasuti állomástól 16 kilométernyire fekszik, mely Nagyszalók község tulajdona, és a melyet 1903. év óta a késmárki bank bérel.

A világos színű agyagot külfejtés szerint művelik és kályha, kandalló valamint tűzálló téglá gyártására használják.

A kályha ára 60—200 K. A tűzálló téglának ezre 180 K.

Ezen agyag a Hollagern nevű erdőrészből való. Ezen agyagot használta a volt iglói kőedénygyár.

A gyűjteményünkben levő agyagminták tűzállósági fokozata = I. L. sz. 292. és 574.

Nagyszeben, Szeben vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 939.

Nagyszombat város, Pozsony vármegyében.

A) A vasuti állomástól 2 1/2 kilométerre, a város ÉK-i területén levő agyagbánya MITTACSEK PÁL tulajdona.

Az 1891 óta külművelettel nyert anyagot fali- és cseréptégla készítésére fordítják.

A 14-kamrás körkemenczét osztraui kőszénnel fűtik.

Évi termelése 100,000 darab téglá és cserép. A fali téglá ára ezrenként 24 korona.

B) A várostól É-ra mintegy 3 kilométerre a vasuti állomástól a Kis-Kopánka dűlőben van egy agyagbánya, melynek tulajdonosai DIAMANT NÁNDOR és fia.

A külművelettel 1895 óta nyert agyagból fali téglá és cserép készül.

A közönséges kemenczében porosz kőszénen égetnek.

Évi termelés kb. 250,000 darab. A fali téglá ezre 22 korona, a cseréptégláé 32—36 korona.

C) DÖMÖTÖR MIHÁLY tulajdonában levő agyagbánya a Nad staru

Fabriku dülő alatt, a vasuti állomástól 2 kilométerre van, melyet a jelenlegi tulajdonos 1898 óta külfejtéssel művel.

A téglá és fedőcserép kiégetésére szolgáló körkemenczéhez tatai daraszemet használnak.

Évente kb. 1 millió téglát készítenek, melynek 24 K az ára ezrenként.

D) REIDNER GUSZTÁV örökösei tulajdonát képező, Nad staru Fabriku dülőben levő agyagbányát 1864 óta külfejtéssel művelik.

A nyers agyagból csakis téglát készítenek.

A közönséges égető kemenczéhez fát és szemet szoktak használni. Az üzem mostan szünetel.

Gyűjteményünkben ötféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatu a 258., 259. és 260. l. sz.

VII. " " a 908. és 909. l. sz.

Nagytapolcsány nagyközség, Nyitra vármegyében.

Nagytapolcsányban van a (1) Fárszki és a (2) Gizella téglagyár, mely a nyers agyagot a vasuti állomás mellett levő bölgyini dülő és a hradi part irtványok dülőlől dolgozza fel.

A bányák tulajdonosai özv. FÁRSZKI CZELESTIN és SCHÖNFELD JÓZSEF.

Az 1-sőt 1850, a 2-ikat 1894 év óta külfejtéssel művelik. A nyers agyagot téglá és cserép gyártásra használják. A körkemenczét részben fával, részben porosz kőszénnel fűtik.

A Fárszki gyár 1 millió, a Gizellagyár 1 millió 225 ezer darabot termel évente.

A téglának ára 26—28 K, a melyet főképen helyben használnak fel.

Gyűjteményünkben 4-féle agyagminta van, ezek közül:

I. tűzállósági fokozatú a 196. L. sz.

IV. " " 94, 195 és 670. L. sz.

Nagytarna község, Ugocsa vármegyében.

Az agyag a nagytarnai erdőlől való.

A légszáraz nyers agyag fehér színű, fehér pontokkal, kövér, sósavval nem pezseg.

c kemenczében világos rózsaszínű lesz, b és a kemenczében szürkésfehér, kőanyagszerű, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 525.

Az iszapolt agyag analízise PETRIK LAJOS tanár szíves közlése szerint, a következő eredményeket adta:

Kovasav (SiO_2)	59.80 %
Timföld ($\text{Al}_2\text{O}_3 + \text{Fe}_2\text{O}_3$)	27.40 „
Káli (K_2O)	2.30 „
Nátron (Na_2O)	1.23 „
Izzítási veszteség	7.44 „
Összesen	97.17 %

Nagytarpatak, Szepes vármegyében.

A légszáraz nyers agyag világos szürke színű, sósavval nem pezseg. *c* kemenczében barnássárga színű, *b* kemenczében megolvad barna színnel, a gula alakját azonban megtartotta, *a* kemenczében egészen megolvad.

Tűzállósági fokozata = V. L. sz. 273.

Nagyvárad város, Bihar vármegyében.

A bánya a Sebes-Körös mentén az olasz szénáskert dűlőben van, a vasuti állomástól 1 km-nyire.

Tulajdonosa PEKONOVICS IMRE főmérnök.

A bányát 1894 óta külfejtésszerűen kísérletképen mivelik és anyagból téglá készül. A tábori kemenczét fával fűtik. A kezdetleges üzem termeléséből a téglá ára 24—34 K.

Gyűjteményünkben 4-féle agyagminta van, ezek közül:

I. tűzállósági fokozatú a 429. L. sz.

IV. „ „ 649, 650, 729. L. sz.

Nagyvárad-Velencze, Bihar vármegyében.

A) A vasuti állomástól mintegy $2\frac{1}{2}$ km távolságban van az agyagbánya.

Tulajdonosa RIMANÓCZY KÁLMÁN.

Az átlag $1\frac{1}{2}$ m vastag agyagréteget 1880 óta külműveltszerűen bányásszák. A nyers agyagot homokkal vagy pelyvával keverve falitégla előállítására használgák. A Hoffmann-féle 16 kamrás körkemenczét petrozsényi porszénnel fűtik. Evi termelés $2\frac{1}{2}$ millió falitégla, 80—100,000 drb tetőcserép, árúk 1000-enként 30—32 K.

B) A kolozsvári országút és a Körös folyó közt, a vasuti állomástól 1 km-nyire van a másik agyagbánya.

Tulajdonosa KNAPP FERENCZ.

A bányát 1876 óta külfejtésszerűen mivelik. A nyers agyagból téglá és fedélcserép, tovább négyszögletű burkolati téglá készül. A körkemenczében az Északmagyarországi egyesült köszénbánya- és iparvállalat baglyasi barnaszenét égetik.

Évi termelés 3 millió téglá, 250,000 fedélcserép és 50,000 burkolati téglá. A téglá ára 32—34 K, a fedélcserépé 32 K, a burkolati tégláé 50 K ezrenként.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 649, 650, 729.

Nemeskosztolány község, Bars vármegyében.

Az agyagmintát beküldte: KOSZTOLÁNYI KÁROLY százados s cs. és kir. kamarás.

Az átadott, szürkésfehér színű agyagos föld hig sósavval gyengén pezseg, tűzállóságra nézve pedig a következőképen viselkedik:

Kb. 1000 C°-nál kihevitve veressárga színű lesz, kb. 1200 C°-nál téglaveres színnel ég ki és térfogata kisebbedik, míg kb. 1500 C°-nál tökéletesen megolvad barna tömeggé.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 444 és 555.

Közönségesebb cserépárúk gyártására lehetne felhasználni.

Neszmély község, Komárom vármegyében.

Az agyagbánya a Duna jobb partján, a vasuti állomástól 2 km-nyire van. Az agyagbányát 1869—1886. művelték, mostan az agyagot semmire sem használják. Zöldesfehér, homokos, képlékeny agyag veres sávokkal. Használják a neszmélyi fazekasok.

Gyűjtötte PETRIK LAJOS tanár.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 157.

Nezsider község, Mosony vármegyében.

Az agyagbánya, mely a Nezsideri gőztéglagyár r. t. tulajdona a községtől északra, a téglagyári hegyoldalban a vasuti állomástól 0.5 km távolságra fekszik. Az agyagot külművelet útján 1898 óta nyerik és téglá valamint cserép gyártásra használják. Az égetéshez kőből és téglából készített körkemenczét használnak, melynek fűtéséhez tatai barnaszenet használnak.

Évenként átlag egy millió téglát és cserepet gyártanak, a melyet Mosony vármegyében adnak el. A téglá ezrenként 30 K, a cserépé 36—40 K (1903).

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 254.

Nógrádverőcze község, Nógrád vármegyében.

A vasuti állomás mellett, a Dunától 500 m-nyire levő agyagbánya a BERCZELLER MÓR czég tulajdona és 1885 óta áll művelés alatt. A nyers

anyagból téglá, cserép és terrakottaárúk készülnek. A körkemenczében tokodi szenet égetnek.

Évi termelése összesen kb. 3 millió drb. Az árú piacza a környék és Budapest.

A gyűjteményünkben levő 853, 854 és 855. L. sz. agyagminták tűzállósági fokozata = VII.

Olaszka község, Zólyom vármegyében.

Az agyagbánya a vasuti állomástól $\frac{1}{4}$ km-nyire, a községnek Za Kostol nevű dűlőjében fekszik.

Tulajdonosa VALENTINYI JÓZSEF.

A bányát 1883 óta művelik és anyagából téglá s fedőcserép készül. A közönséges kemenczét puha fával fűtik.

Évi termelés kb. 300,000 drb, melynek ezre 24—30 K.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 847.

Oláhköblös, Kolozs vármegyében.

Vasuti állomása Egeres, 16 km-nyire.

Az agyagtelep a Kapu gyáluluj nevű völgynek felső részében van. Fehér sovány agyag, kevés vasoxidos foltokkal és kevés csillámpikkelyel és kvarzszemmel.

A mintát gyűjtötte dr. KOCH ANTAL.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = V. L. sz. 55.

Oroslavje község, Zágráb vármegyében, Horvátországban.

A nyers agyag barna színű, sósavval nem pezseg, igen zsiros.

c kemenczében hevítve sárga, *b* kemenczében szürke és *a* kemenczében sárgás színű lesz és tűzálló.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 394.

Osztroluka község, Zólyom vármegyében.

A községi bíró 1903. évi jelentése szerint agyagbányák, továbbá fazekasok és téglagyárosok nincsenek.

A gyűjteményünkben levő élénk veres, vasoxidos kövér agyagot GESELL SÁNDOR gyűjtötte és a melyet Selmezbányára visznek pipagyártásra.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 52.

Ózd község, Borsod vármegyében.

A bánya a Rimamurány-salgótarjáni részvénytársaság Ózdon tulajdona és 1894 óta külfejtés útján művelik. A nyersagyagot téglagyártásra használják. A körkemenczét bánszállási és járdánházai barnaszénnel fűtik. 1895-ben mintegy 2 millió drb falitéglát termeltek.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 617.

Ökrös község, Bihar vármegyében.

A babérczes diluviális agyagot gyűjtötte dr. PETHŐ GYULA m. kir. főgeológus.

Színe sárgásszürke, kb. 1000 C°-nál téglaveres színnel keményre kiég. Kb. 1200 C°-nál sötétebb színű, barnás és még keményebb lesz, míg kb. 1500 C°-nál teljesen megolvad. Ezen agyagot közönségesebb cserépárúk gyártására lehetne felhasználni.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 452.

Pakrac politikai község, Pozsega vármegyében, Slavonországban.

Homokos agyag, sötétszürke színű, sósavval nem pezseg.

c kemenczében sárgásveres, *b* kemenczében veres, *a* kemenczében barnás színű lesz és tűzálló.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 402.

Pancsova, Torontál vármegyében.

A gyűjteményünkben a 839. 840 és 938. számú közönséges téglagyártásra való agyagminták tűzállósági fokozata = VII.

Papfalva község, Kolozs vármegyében.

A bánya a kolozsvári vasúti állomástól 8—9 km-nyire fekszik és a község tulajdonát képezi.

A huzamos idő óta külművelettel nyert anyag alkalmazást nyer RÓNAY TESTVÉREK vasöntödéjében és ANDRÁSOFSZKY EFRIM harangöntőjében modellek készítésénél, továbbá FRANK-KISS JÁNOS fiai kályhagyárában máz és agyagkészítésnél.

A gyűjteményünkben levő 42 és 692. L. sz. agyagminták tűzállósági fokozata = I.

A 42. számú agyag szürkésfehér, csillámos homokos, sovány.

A mintát dr. KOCH ANTAL küldötte be.

Az iszapolt agyag finom sima tapintású, de nem köt. Gyakorlatilag megvizsgálta dr. KOCH ANTAL egyetemi tanár, (l. A kolozsvári ipar és kereskedelmi kamarának 1882. évi jelentését p. 139.).

A papfalvi agyag összetétele dr. LIEBERMANN LEO szerint, (Jelentés a bpesti m. kir. állami vegyiskérleti állomás 1881—84. évi munkálatairól p. 203.).

Sósavban oldható	2·88 %
„ oldhatatlan	97·12 „

Az oldható részben van :

$\text{Al}_2\text{O}_3 + \text{Fe}_2\text{O}_3$	0·56 %
Mész (CaO)	0·88 „
Magnézia (MgO)	0·256 „
Alkaliák	0·539 „
Chlor (Cl)	0·249 „
Kénsav (SO_3)	0·168 „

Az oldhatatlan részben van :

Kovasav (SiO_2)	88·32 %
Timföld (Al_2O_3)	8·72 „

Az iszapolt agyag elemzése hiányzik.

Parasznya, Borsod vármegyében.

A bánya a magyar államvasutakkal keskenyvágányu vaspályával van összekötve. Az agyagminta tisztátalan sárga, homokos, kövületekkel. Nagyobb mennyiségben előfordul a barnaszén fedőjében a főtárhoz végén. Kora neogén.

Gyűjtötte dr. SCHAFARZIK FERENCZ.

Tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 77.

Pázdics község, Zemplén vármegyében.

Az agyagbánya a nagymihályi vasuti állomástól $\frac{1}{2}$ km-nyire fekszik.

Tulajdonosai WEINREICHER SÁMUEL és a község.

Az emberemlékezet óta tároszerű műveléssel nyert anyagból fazekasárúk készülnek. A közönséges kemenczében fát égetnek.

Az évi termelés értéke 2000—3000 K.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = V. L. sz. 841.

Pálfalva község, Nógrád vármegyében.

Az agyagbánya Vizslás község északi részében a pálfalvi vasuti állomáshoz 4 km-nyire fekszik.

A külfejtéssel művelt bánya tulajdonosa: BARANYAI ISTVÁN.

A nyers agyagot téглаégetésre használják, részben egy vállalkozó Budapestre szállítja.

A pálfalvi (nógrádmegyei) agyag kémiai elemzése KALECSINSZKY SÁNDORTÓL.

Színe szürkés fehér. Sósavval leöntve pezseg.

Magas hőmérsékletnél lassan megolvad.

A légszáraz anyag 100 súlyrészében van:

Chemikailag kötött kovásv (SiO ₂)	35·87 %
Mechanikailag kevert kovásv (homok)	28·02 «
Timföld (Al ₂ O ₃)	16·10 «
Vasoxidul (FeO)	0·46 «
Mész (CaO)	2·20 «
Nátriumoxid (Na ₂ O)	0·98 «
Káliumoxid (K ₂ O)	0·60 «
Chemikailag kötött víz (H ₂ O)+CO ₂	6·62 «
Higroskopos víz (H ₂ O)	9·08 «
Mangánoxid	nyomokban
Összesen	99·93%

A 8. számú zöldessárga homokos porladozó agyag, fehér kaolin-szerű zárványokkal, fehér csillámpikkelyekkel és kvarczkristályokkal. Kora neogén.

Gyűjteményünkben a 203. L. számú agyagminta tűzállósági fokozata = IV., a 8. számúé = VII.

Pápa, Veszprém vármegyében.

Gróf Eszterházy-féle hitbizomány uradalmában az agyagot külfejtés szerint művelik és főképen fali téglá és fedőcserép készítésre használják.

A körkemenczét fával és kőszénnel fűtik.

Évenként mintegy másfél millió téglá és 50—60.000 drb. cserép készül. A falitégla ezere 28 K 50 fillér. Cserép ezere 40 K. (1903).

Használják a városban és a környékén.

Ezenkívül van még egy agyagbánya, de ezt csak sározásra használják.

A gyűjteményünkben levő egyik minta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 296, másikának tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 554.

Párdány község, Torontál vármegyében.

A községnek Vadity hunka nevű dűlőjében van az agyagbánya, a vasuti állomástól 2 km-re, a Bega-csatornától 8 km-re.

Tulajdonosai: KUBÁNYI J. és Társai.

Az 1894 óta külművelettel nyert anyagból téglá és cserép készül.

A Buch-féle kemenczében petrozsényi szenet égetnek.

Évi termelés 1 millió téglá és 1 millió tetőcserép.

A téglá 1000-ének ára 24 K, a tetőcserépé 18 K.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII.

L. sz. 824.

Párva község, Besztercze-Naszód vármegyében.

Az agyagbánya 28—30 km-re fekszik Beszterczétől.

Tulajdonosai: HEINRICH JÓZSEF (Kolozsvár) és J. G. KRAMER (Besztercze).

A külművelettel 1885 óta nyert anyagot máz- és kőedény készítésére, szappangyártásra használják Kolozsvárt Frank-Kiss János fiai agyagárú gyárában és Heinrich és Tsa szappangyárában.

Az iszapolt és gőzerővel őrölt nyers kaolint hosszú fekvő katlanokban égetik, kolozsvári állami úsztatott fenyőfával.

Évi termelés kb. 200 métermázsa kaolin, melynek ára Kolozsvárt vagononkint 800 K. Piacza az erdélyi részekre terjed ki.

Az anyag elemzése dr. FABINYI RUDOLF kolozsvári egy. tanártól a vegytani lapokban közölve van (l. alább).

Gyűjteményünkben kétféle agyagminta van, ezek közül:

II. tűzállósági fokozatú a 693. L. számú

III. " " a 496. L. "

A kaolin csaknem hófehér színű és igen finom poralakú.

Dr. FABINYI RUDOLF 1887. évi elemzése szerint * a légszáraz anyag 100 súlyrészében van:

120 C°-on elhajtható víz	0.48 %
Izzítási súlyvesztesség (H ₂ O)	3.71 "
Kovasav (SiO ₂)	76.28 "
Aluminiumoxid (Al ₂ O ₃)	16.92 "
Vasoxidul (FeO)	0.63 "
Kalciumoxid (CaO)	0.27 "
Magnéziumoxid (MgO)	0.08 "
Nátriumoxid (Na ₂ O)	1.46 "
Káliumoxid (K ₂ O)	0.18 "
Összesen	100.01 %

* Vegytani Lapok V. kötet, p. 1—9.

Pazariste község, Lika-Krbava vármegye Horvátországban.

Gyűjteményünkben két agyagminta van:

1. A légszáraz nyers agyag színe okker-sárga, sósavval nem pezseg, zsiros tapintású.

c kemenczében élénk téгла-veres, *b* kemenczében sötétebb veres színű, *a* kemenczében sötét-barna lesz, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 413.

2. A légszáraz agyag sárgás-veres színű, sósavval nem pezseg.

c kemenczében élénk téгла-veres színű, *b* kemenczében barnás-veres, *a* kemenczében sötét barnás-veres, belül hólyagos és fekete színű.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 411.

Perjámos, Torontál vármegyében.

A téglagyártelep a vasuti állomáshoz 10 km-re fekszik.

Az agyagbánya tulajdonosa: WILHELM JÓZSEF és Társai, bérelője: PESCHKA JÓZSEF.

Az agyagbányát 1892 óta művelik és téglacserép és fazekasárúk gyártására használják.

A körkemenczét vulkáni szénnel fűtik. A téгла ára helyben 24 K, a cserépé 14 K ezrenként. (1903).

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 189.

Perje, Szilágy vármegyében.

A bánya a Plopiş nevű magaslaton van, a Csúcsától Szilágy-Somlóra vezető országút mellett. A csucsai vasuti állomástól 7.5 km-nyire.

Az agyag sárgás-fehér színű, képlékeny, a levegőn szárítva rózsás színű felületet mutat, tapintása sovány és apró fehér csillámpikkelyeket tartalmaz. Szarmata-rétegek között van behelyezkedve 1 m vastagságban.

A telep fölött barna konglomerátos kavics és homok van, alatta homok és szürke csillámos homokos agyag.

Tulajdonosa: ZSOLNAY VILMOS pécsi gyáros.

Az agyagmintát gyűjtötte: dr. HOFMANN KÁROLY.

Az agyagot Pécsre szállítják.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 6.

Perjés község Gömör vármegyében.

Az agyagot beküldte MATYASOVSKY JAKAB osztálygeológus.

Elemezte: LÁSZLÓ EDE.

Színe világossárga; tapintása érdes; meglehetősen képlékeny; muffel-kemenczében sárgára ég; fehér izzásnál alig kezdődő lágyulást mutat.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztés izzítás útján	5.43 %	
Kovasav (SiO_2)	65.49 «	Homok 42.15 %
Timföld (Al_2O_3)	20.49 «	
Vasoxid (Fe_2O_3)	3.06 «	
Mész (CaO)	0.71 «	
Magnézia (MgO)	0.27 «	
Káli (K_2O)	2.28 «	
Nátron (Na_2O)	2.20 «	
Összesen	99.93 %	
Nedvesség	4.89 %	

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	61.02 %
Homok	33.14 «
Ásványtörmelék	5.84 «

Kályhalemezek, muffel-kemenczék, gáz-retorták készítésére alkalmas. Iszapolva majolika és közönséges cserépedény készítésére jó anyagot szolgáltat.

Pervova község, Krassó-Szörény vármegyében.

1. A falu alatt levő tégláégető mellől való agyagot gyűjtötte: ADDA KÁLMÁN m. kir. geologus.

Az agyag alapszíne sárga, helyenkint azonban szürke színű pontokkal van behintve, sok csillámot tartalmaz. Sósavval leöntve nem pezseg.

Körülbelül 1000 foknál kiégetve téglaveres színű lesz és a sok csillám jól látható.

Körülbelül 1200 foknál barna színűvé válik és kezd lassan olvadni, magasabb hőnél teljesen megolvad.

Csupán közönséges téglagyártásra használható agyag.

Tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 547.

2. A gnájsztörmelékes agyag a falu felett levő tégláégető mellől való.

A nyers anyag színe barnássárga, helyenkint szürke foltokkal igen sok csillámmal, sósavval nem pezseg.

A körülbelül 1000 C fokos kemenczében téglaveresre ég ki, a sok csillám szépen látható.

1200 foknál barna színű lesz, fényes felülettel.

Tűzállósági fokozata = V. sz. 548.

Petirs, Temes vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 895.

Petrosz, Hunyad vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagmintát HALAVÁTS GYULA főgeológus gyűjtötte.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 511.

Pécs város, Baranya vármegyében.

A) A város határában, a Tettye-völgy oldalaiban, Puturluk környékén van egy agyagos homokbánya, 3 km-re a vasuti állomástól.

Tulajdonosa: ZSOLNAY VILMOS.

A bányát 1875 óta akna és tárószzerűen művelik; nyers anyagát fazekasmáz készítésére fordítják.

A nyers anyag ára mm-kint 2 K 40 fillér; piacza Magyarország, Szlavonia és Bosznia.

B) Az üszöghi vasuti állomástól 1 km-re fekvő agyagbányát, mely LAUBER REZSŐ tulajdona, 1887 óta külfejtéssel művelik.

A nyers anyagból téglaneműek készülnek. A Stock-kemenczét pécsi kőszénnel fűtik.

Évi termelés: téglá 2 millió drb., cserép 4 millió drb., pallótégla 80.000 drb., kúti téglá 40.000 drb., csúcsos görbe 3000 drb. és párkánytégla 5000 drb.

Az első négy fajtának ára 28—36 K, a csúcsos tegláé 280 K, párkánytéglaé 260—300 K ezerenként.

C) A város határában, a Létics Borok nevű erdőrészletben egy agyagbánya az üszöghi vasuti állomástól 10 km-re fekszik.

Tulajdonosa: Pécs városa, bérlője: SIKORSZKI TADÉ.

A bányát 1883 óta akna- és tárószzerűen művelik; anyagát kőagyagcső, terrakotta, kályha és tűzálló téglá készítésére fordítják.

A felül csapó lángra berendezett fekvő kemenczékben és terrakotta-égető kemenczékben pécsi fekete és briquette szenet égetnek.

Évi termelés kb. 30.000 métermázsa; a tűzálló téglá ára métermázsanként 6 K.

A pécsi kereskedelmi és iparkamara területén 1903 évben 404 téglá-égető telep van; továbbá a fazekasok és kályhások száma 364, kiknek túlnyomó része más-más bányából szerzi be az agyagot.

A Zsolnay-féle gyár nyers agyagot többféle helyről szállít, így: Dubrinics-ról (l. ottan) Ungmegyéből való fehér kaolinitot fajansz- és porcellánárúk készítéséhez.

A Mecsekhegy aljáról való agyagot MATYASOVSKY JAKAB osztály-geologus gyűjtötte.

Megelemezte: LÁSZLÓ EDE.

Színe zöldessárga; tapintása érdes; kevésbé a nyelvhez tapadó; meglehetősen képlékeny; muffel-kemenczében égetve vöröses sárga lesz; fehér izzásnál megömlik.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztesség izzítás útján	6.07 %	
Kovasav (SiO_2)	64.30 "	Homok 27.34 %
Timföld (Al_2O_3)	22.16 "	
Vasoxid (Fe_2O_3)	3.47 "	
Mész (CaO)	1.31 "	
Magnézia (MgO)	0.77 "	
Káli (K_2O)	1.46 "	
Nátron (Na_2O)	0.48 "	
Összesen	100.02 %	
Nedvesség	4.98 %	

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	74.82 %
Homok	24.55 "
Ásványtörmelék	0.63 "

Közönséges cserépedény készítésére alkalmas.

C. v. HAUER egy régebbi elemzése. (Jahrb. der k. k. geol. Reichsanstalt IX. p. 172.)

	a	b
Kovasav (SiO_2)	51.8 %	51.4 %
Timföld ($\text{Al}_2\text{O}_3 + \text{Fe}_2\text{O}_3$)	25.4 "	26.4 "
Mész (CaO)	1.9 "	1.0 "
Víz (H_2O)	20.7 "	20.4 "
Összesen	99.8 %	99.2 %

Ezen tűzálló agyagmintát beküldte RIEGEL ANTAL.

Gyűjteményünkben a fentebbi mintán kívül még négyféle agyag-minta van, ezek közül:

I.	tűzállósági fokozatú a 405., 803. L. számú
II.	" " a 799. L. "
IV.	" " a 158. L. "
VII.	" " a 802. L. "

Pétervásár község, Heves vármegyében.

Az agyagminta gr. KEGLEVICH birtokáról való.

A légszáraz nyers agyag piszkos sárga színű, sósavval nem pezseg.

c kemenczében téгла-veres színű, *b* kemenczében sötét-barna fényes felülettel, *a* kemenczében megolvad.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 526.

Pichnye község, Zemplén vármegyében.

A légszáraz nyers vasoxidos agyag világos-vörös színű.

A minta beküldője SEBŐK J. Ungvárt.

c kemenczében vörös színű, *b* kemenczében barna, fényes felülettel, a vörös színű keramithoz hasonló lesz, *a*-ban megolvad.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 213.

Piliny község, Nógrád vármegyében.

Az agyag a községtől ÉÉK-re a Bobiskai nagy vízműs mellett van.

A légszáraz nyers agyag világos-szürke színű, sok apró csillámmal, homokos, sósavval nem pezseg.

c kemenczében világos téгла-veres színű lesz, *b* kemenczében megolvad, barna hólyagos tömeggé.

Tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 470.

Piliscsaba, Pest vármegyében.

Az agyagot DEZSŐFI JÓZSEF és társa téglagyártásra használja.

Pilisszántó község, Pest vármegyében.

A községtől 2 km re, a megyei út mellett fekvő agyagbánya Baross földbirtokos tulajdona.

Az emberemlékezet óta külművelettel nyert anyagot festőföld-téglácskákra dolgozzák fel, minek piacza Budapest.

Gyűjteményünkben kétféle agyagminta van, ezek közül:

II. tűzállósági fokozatú a 495. L. sz.

IV. " " " 22. L. sz.

A 22. számú kékes-szürke homogén agyag kevés csillámmal.

Gyűjtötte dr. SCHAFARZIK FERENCZ.

Földfestéknek használják.

Pilisszentkereszt község, Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun vármegyében.

A leskovi árok alsó harmadából.

A légszáraz nyers agyag szürkés-fehér színű, sósavval nem pezseg.

c és *b* kemenczében sárgás színű, *a* kemenczében gyengén kezd olvadni, helyenként üvegszerű, sötét pontok vannak kiolvadva.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 276.

Pincz, u. p. Losonc, Nógrád vármegyében.

Az országos m. kir. chemiai intézethez beküldött agyagmintát 1899. évben megelemezte TÓTH GYULA a következő eredménnyel:

Sósavban oldhatlan rész	91·5 %
Sósavban oldható rész	8·5 „

Az oldhatlan részben van:

Kovasav	69·10 %
Vasoxid	1·15 „
Timföld	19·55 „
Mész	nyomok
Alkaliák (diff.)	1·70 %

Az oldható részben van:

Vasoxid és timföld	0·50 %
Mész	0·50 „
Izzítási veszteség	7·40 „

Égetve ezen agyag sárgás színt nyer; a belőle készült téglá igen jó és összetartó, sőt tűzálló is. Legcélszerűbb volna ezen agyagból tűzálló téglákat és téglákat készíteni, de a mellett cserépedények és kályhák készítésére is alkalmas.

Pocitelj község, Lika-Krbava vármegyében, a gospici kerületben, Horvátországban.

1. A nyers agyag sárga színű, sósavval nem pezseg.

c kemenczében téglá-veres, *b* kemenczében sötétebb barnás-veres, *a* kemenczében kívül sötétebb barna, míg belül fekete lesz.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 412.

2. A légszáraz nyers agyag világos sárgás-szürke színű, sósavval nem pezseg.

c kemenczében világos-sárga színű lesz, *b* kemenczében sárgás-szürke, fényes felülettel, kissé felfuvódott, *a* kemenczében egészen megolvad.

Tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 415.

Podolin, Szepes vármegyében.

Közönséges sárga homokos agyag, csillámmal.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII.
L. sz. 127.

Podrecsány község, Nógrád vármegyében.

1. A nyers agyag világos-sárga színű, sima tapintású.

Beküldője özv. gr. FORGÁCH ANTALNÉ, Gácson.

c kemenczében világos-vöröses színű, apró csillámmal, *b* kemenczében világos-sárga, fénytelen, *a* kemenczében szürkés-fehér, gyöngé fényű, apró, hólyagos felülettel, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 241.

2. A nyers agyag sárgás színű, sovány, sima tapintású.

c kemenczében sárgás-fehér, igen apró csillámmal, *b* kemenczében sárgás színű, fénytelen, *a* kemenczében sárgás-szürke, kissé fényes, hólyagosan felduzzad, kőanyagszerű.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 240. és 523.

Pojén község, Krassó-Szörény vármegyében.

Az agyagot beküldte: SCHÖCH FRIGYES mérnök.

Színe világos-szürke, sárga foltokkal, sósavval nem pezseg.

Kb. 1000 C°-nál a próba világos téglaveres színnel égett ki; kb. 1200 C°-nál színe valamivel világosabb lett és kb. 1500 C°-nál egy óráig hevítve, világos-szürke és kőanyagszerű lesz, gyenge fényű felülettel, hólyagok azonban nem keletkeztek, úgy hogy tűzállósági fokozata I és II között fekszik. L. sz. 140. és 479.

A 140. számú sárgás-fehér kövér agyag, rozsdás foltokkal.

Ezen agyagot megelemezte TELEK JÁNOS műegyetemi tanársegéd, dr. WARTHA VINCZE tanár laboratóriumában 1885-ben.

A 103°-nál megszárított agyag összetétele:

Izzítási veszteség	11.76%
Kovasav (SiO ₂)	58.89 "
Timföld (Al ₂ O ₃)	33.55 "
Vasoxid (Fe ₂ O ₃)	3.35 "
Mész (CaO)	0.53 "
Magnézia (MgO)	nyomokban
Összesen	100.08%

Poltár község, Nógrád vármegyében.

Az agyagbánya a poltári vasuti állomástól 3 km, Losoncz városától 21 km-re van.

A Drahi-bánya tulajdonosa br. BARATTA-DRAGONO ALAJOS, a Prevankai-bányáé Poltár községe.

A bányát 1885. év óta táró- és külfejtésszerűen művelik.

A nyers agyagot közönséges és tűzálló téгла-, alágcsó-, vízvezetékcső-, fedőcserép- és fazekasárú gyártásra használják. A Kaszeler-szerkezetű kemenczét fával fűtik.

Évenként kb. 400 vagon kész árút termelnek. Az agyagnak ára 70 K, téglának 140—240 K vagononként. A tűzálló nyers agyagot nem Poltáron dolgozzák fel, hanem a különböző vasgyárakban. Az árú Magyarország minden részére kiterjedt.

A poltári agyagot Szliács-Halászin, az Első magyar agyagarú és kályhagyár nagy mértékben használja fel. Az 1895. évi jelentés szerint évente 1200 drb. kályhát készítenek, a melyet legnagyobb-részt Budapesten adnak el.

A gyűjteményünkben levő 283, 606, 607. és 608. l. számú agyagminták tűzállósági fokozata = I.

A 283. számúnak színe világos-szürke, sósavval nem pezseg, kövér agyag.

c kemenczében (kb. 1000 C°) sárga színű, *b* kemenczében (körülbelül 1200 C°) sárga és *a* kemenczében szürke kőanyagszerű, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = I.

Ponyászka, Krassó-Szörény vármegyében.

Az agyag a völgy jobb lejtőjén a Kolonia É-i végén van. Sovány tapintású. Könnyen szétmorzsolható, a szálban lévő granit mállási terménye, a felszínen vízlehorzadt anyagtól tisztátlan.

Bérlője BIBEL JÁNOS, Oraviczán.

Az agyagot gyűjtötte T. ROTH LAJOS.

Tűzállósági fokozata = VI.

Pongyelok község, Gömör vármegyében.

Az agyagbánya Mastincz puszta, Illino puszta, Vinicska dülőben, a rimaszombati vasuti állomástól 18 km., a poltári állomástól 4 km-re, Pongyeloktól 3 órányira fekszik.

A bányát 1887. év óta tárószerűen művelik, anyagát majolika- és kályhagyártáshoz használják. A régi szerkezetű kemenczék fűtésére bükk- és tölgyfát alkalmaznak.

A nyers agyagot főképen Hollóházán, kőedénygyártásra dolgozzák fel.

Gyűjteményünkben kétféle minta van:

I. tűzállósági fokozatú az 557. L. sz.

VII. " " " 636. L. sz.

Povraznik, Zólyom vármegyében.

Vasuti állomása Lucsatin 10 km. távolságra, megyei úttal.

Sárga, földes agyag, kvarc szemekkel.

A bánya a község tulajdona.

Használják, a helyi szükséglet szerint, közönséges téglagyártásra.

Tűzállósági fokozata = V. L. sz. 79.

Pozsony szab. kir. város, Pozsony vármegyében.

A pozsonyi agyagbánya a vasuti állomástól 10 km, a hajóállomástól 15 km, a rónasági bánya a vasuttól 5 km, a hajóállomástól 15 km. távolságra fekszik.

Tulajdonosok a HECKLER GYÖRGY és RÖSSLER IMRE téglagyára Pozsonyban.

A külművelet útján nyert agyagot téglagyártásra használják.

A körkemenczéhez porosz kőszemet használnak.

A téglák ezer darabjának az ára 24 K.

A helybeli fazekasok idegen helyről való nyers agyagot dolgoznak fel.

Gyűjteményünkben a 784. és 785. l. számú agyagminták tűzállósági fokozata = VII.

Prencsfalu, Hont vármegyében.

A selmeczbányai vasuti állomástól 14 km-nyire.

Sárgás-szürke, tisztátlan, szívós agyag, fehér apró csillámokkal és vasoxidos foltokkal.

Használják Selmeczbányán pipagyártásra.

Tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 172.

Privigye község, Nyitra vármegyében.

A) agyagbánya a község Visztakó dűlőjében, B) agyagbánya a Zapotocski dűlőjében fekvő.

A privigyei vasuti állomástól A) távolsága $\frac{1}{2}$ km, B) távolsága 200 m.

A) tulajdonosa a község, B) tulajdonosai TRGYINA JÓZSEF és BIENENSTOCK M. LIPÓT.

A) bányát emberemlékezet óta, B) bányát 1895 óta külfejtésszerűen művelik.

A) bánya agyagát fazekasárúk, B) bánya agyagát téglák előállítására

forditják. A) fazekas-kemenczét fenyőfával, B) szabad kemenczét handlovai kőszénnel fűtik.

Évi termelés 50.000 drb. fazekasárú, illetve 500.000 drb. téglá. A fazekasárú átlagos értéke darabonként 20 f., a téglá ezre 34 K.

A privigyei előjáráságtól vett 1903. évi adatok szerint a fazekasipar egyesek által gyakoroltatik. Az agyagot úgy Privigye, mint Dubnicza községekből veszik.

Évente kb. 12.000 drb. edényt és változó mennyiségű téglát gyártanak. A téglá ezrének az ára 34 K.

Gyűjteményünkben négyféle agyagminta van, ezek közül:

I. tűzállósági fokozatú a 257. L. sz.

IV. „ „ 256, 777, 778. L. sz.

Radoboj község, Varasd vármegyében, Horvátországban.

A mintát beküldte VUKRETIĆ PÁL.

A száraz nyers agyag világos-barna színű, sósavval nem pezseg.

c kemenczében világos rózsaszínű, b kemenczében világos-sárga és a kemenczében világos-szürke színű lesz.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 403.

Radváncz, Ung vármegyében.

L. Ungvár.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 210.

Radvány, Abauj-Torna vármegyében.*

Az agyagbánya Radványtól 2 órányira és a S.-A.-Ujhely vasuti állomáshoz kb. 20 km. távolságra fekszik.

Tulajdonosa: gr. KÁROLY LÁSZLÓ, bérlője: ISTVÁNYI FERENCZ és T-sa Hollóházán.

A bányát 1832 óta tároszerűen művelik és agyagát Hollóházán kőedény-gyártásra használják.

Az agyagmintát gyűjtötte dr. SCHAFARZIK FERENCZ.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 166. és 558.

A 166. számú kréta-fehér, zsirosfényű, finom homogén agyag. Levegőn szárítva felülete rozsdás-színű lesz. A riolitos kőzetekben, mint hasadék-töltelék fordul elő. Kora neogén.

* L. PETRIK LAJOS: A hollóházi (radványi) riolit-kaolin. A m. kir. földt. intézet kiadása.

Ráczalmás község, Fejér vármegyében.

Az agyagbánya a kulcsi szőlők alatt a Duna mellett, a Kulcsi hajóállomás közvetlen szomszédságában van.

A nyers agyagot fazekasárúk és kályhák készítésére, főképen a dunaföldvári fazekasok használják.

Az úgynevezett Duzslok részben van a téglagyár a Duna mellett, melynek tulajdonosa BRUCK JOACHIM és fia, az üzemet azonban be kellett szüntetni, mert a téglá salétromos volt.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 789.

Rákos, 1. Budapest, Pest vármegyében.

A gyűjteményünkben levő 162, 170, 173, 174 l. sz. agyagminták tűzállósági fokozata = VII. Téglagyártásra használják.

A 162 számú sárgás-szürke, homokos csillámos agyag, 40 m. mélységből. Kora neogén.

Gyűjtötte: dr. SCHAFARZIK FERENCZ. A belőle készített téglákat Budapestre szállítják.

A 170. számú sárga homokos csillámos agyag.

A 173. számú világossárga agyag, kevés csillámmal és vasoxidos foltokkal.

A 174. számú szürkéssárga homokos agyag, kevés csillámmal.

A 175. számú szürke homokos csillámos agyag.

Rév község, Bihar vármegyében.

A) Az agyagbánya a község határának Pozsorita nevű részében van, a vasúti állomástól 7 km-re.

Tulajdonosa: TOGYERAS FLÓRA, bérlője: SIMON JÁNOS.

A külművelettel 1889 óta nyert agyag évenként kb. 4—5 vagon és helyben nem képezi feldolgozás tárgyát.

B) A vasúti állomástól 40 km-re fekvő agyagbánya DEUTSCH M. tulajdona. A múlt század óta tároszerűen művelt bánya anyagából kályha és fazekasárú készül. A csatornázott téglaburkolatú és boltozatos kemenczéiben bükkfát égetnek.

Évi termelés kb. 1600—2000 K értékben. Az árú piacza Nagyvárad és vidéke.

Mosograd, Pereczne-bánya, a vasúti állomástól 5 km., Pozsorita 8 km., Gerebükkbánya 5 km-re fekszik.

Tulajdonosa: ifj. gróf ZICHY ÖDÖN Gégényben.

A község határában levő bányákat 60 év óta a fazekasok használják, a Pozsorita bányát 50 évig, jelenleg azonban nincsen művelés alatt.

A nyers anyagot kőanyagárúk, üveghutai tégelyek és fazekas árúknak használják.

A rajnavidéki fekvő kemenczéket és a fazekasok kemenczéit fával fűtik.

A nyers agyag 100 mm-jának az ára, az állomáson kocsiba berakva, 100—120 korona (1903).

Dr. LIEBERMANN elemzése 1887-ből.

A beküldött agyag vegyvizsgálati eredménye következő:

Viz	2.63 %
Izzitási veszteség (szerves anyagok)	8.42 "
Timöld és vas a sósavban oldható részben	0.78 "
Mész	0.26 "
Kovasav a sósavban oldatlan részben	51.13 "
Timföld	32.90 "
Vasoxid	1.50 "
Mész	0.34 "
Alkaliák (differenciából számítva)	2.04 "

A tűzállósági kísérletekből kitűnt, hogy ezen agyag nagyon tűzálló, s kiállja minden észrevehető változás nélkül a legerősebb koksztűzet.

Muffolában vagy koksztűzben gyengén sárgásfehérre ég.

Dr. BISCHOF elemzése 1888. évben.

120 C hőfoknál megszáradt átlagos próba 100 súly részében:

Timföld	32.60 %
Kovasav	52.04 "
Magnézia	0.51 "
Mész	0.31 "
Vasoxid	1.96 "
Kali	3.01 "
Izzitási veszteség	10.04 "
Összesen	100.47 %

Homok	10.36 % és ebben van:
Timföld	0.27 "
Kali	0.06 "
Kovasav	10.03 "

Vegyí összetétele $(7.24\text{Al}_2\text{O}_3, 1.83\text{SiO}_2) + \text{RO}$ és tűzállósági együtthatója = 3.96.

Ezen megvizsgált kék agyag az elég magas tűzállóságú agyagokhoz tartozik, nagy kötőképességgel és mérsékelt zsugorodással.

A révi agyag elemzési adatai 1880. évből dr. C. BISCHOF szerint: *

Timföld	32.51	%
Kovasav	54.44	“ **
Magnézia	0.38	“
Mész	0.27	“
Vasoxid	0.23	“
Káli	1.24	“
Kén	0.046	“
Izzítási veszteség	9.74	“
Összesen	99.856	%

Az agyag szürke, kőszerű zsiros fényes felülettel.

HAUER K. az osztrák cs. k. geologiai intézetben 1852. és 1869-ben végzett elemzése szerint (I. Jahrb. der k. k. geolog. Reichsanstalt XIX. p. 428.; II. III. p. 26.

	I.	II.
Kovasav (SiO_2)	60.3 %	68.9 %
Timföld (Al_2O_3)	28.0 “	21.3 “
Mész (CaO)	0.5 “	1.7 “
Víz (H_2O)	10.5 “	7.9 “
Összesen	99.3 %	

1863-ban RAGSKY vegyész a pozsorita (révi) agyagot szintén megvizsgálta, szerinte van:

Kovasav (SiO_2)	68.9 %
Timföld (Al_2O_3)	18.2 “
Magnézia (M_2O)	2.9 “
Víz (H_2O)	9.4 “
Fe_2O_3 és CaO	nyomokban.

Fekete agyag.

Beküldte: MATYASOVSKY JAKAB osztálygeológus.

Elemezte: LÁSZLÓ EDE.

* Prof. Dr. C. BISCHOF. Gesammelte Analysen. Leipzig, 1901. p. 83.

** Ebben homok 19.44 %
Tűzállósági quotiens 3.84 “
Tűzállósági fok 30 %-nál valamivel több.

A szürke tűzálló agyagnak fedő rétege.

Színe fekete, porrá törve barna; igen sok bitumen tartalmú; nedvesen ragadós és ezért feldolgozása nehéz; muffel-kemenczében fehérre ég; fehér izzásnál összezsugorodik.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztesség izzítás útján	15.94 %	
Kovasav (SiO_2)	54.18 "	Homok 16.08 %
Tímföld (Al_2O_3)	27.25 "	
Vasoxid (Fe_2O_3)	1.44 "	
Káli (K_2O)	0.99 "	
Összesen	99.80 %	
Nedvesség	4.09 %	

Iszapolni nem lehetett.

Tűzállósági foka BISCHOF szerint 4.06.

Leginkább tűzálló téglák előállítására alkalmas.

Szürke agyag.

ZICHY ÖDÖN gróf tulajdona.

Beküldte: MATYASOVSKY JAKAB osztálygeológus.

Elemezte: LÁSZLÓ EDE.

Színe sötét szürke; tapintása sikos; törése kagylós; képlékeny; muffel-kemenczében fehérre ég; fehér izzásnál összezsugorodik.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztesség izzítás útján	9.08 %	
Kovasav (SiO_2)	56.73 "	Homok 19.48 %
Tímföld (Al_2O_3)	30.91 "	
Vasoxid (Fe_2O_3)	1.01 "	
Mész (CaO)	0.39 "	
Káli (K_2O)	1.47 "	
Összesen	99.60 %	
Nedvesség	3.48 %	

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	81.44 %
Homok	15.69 "
Ásványtörmelék	2.87 "

Tűzállósági foka BISCHOF szerint 4·07.

A legkiválóbb tűzálló agyagokhoz tartozik és feldolgozása tűzálló tárgyak előállítására leginkább ajánlatos. Chamotte-tégelyek és kemenczék, retorták és porcellángyártásnál használt tokok előállítására egyaránt alkalmas. Azonkívül szép fehér színe miatt kőedény és majolika gyártásra is használható.

A 287. számú agyagmintát

Beküldte: MAGYARI HOSSZÚ KÁLMÁN.

A száraz nyers agyag szürke színű, zsiros.

c és *b* kemenczékben sárgás színű, *a* kemenczében szürke kőagyagszerű lesz és tűzálló.

Tűzállósági fokozata = I.

Gyűjteményünkben van az előbbin kívül még négyféle agyagminta,

I. tűzállósági fokozata a 4, 705, 728 l. sz.

II. „ „ 152 l. sz.

A 4. számú agyag a Pozsorita nevű hegyről való, csokoládé színű, egészen szénfekete tömött homogén kővér agyag. Előfordul a szürke agyaggal együtt szabálytalan tömzs és lencse alakban a jura korabeli kvarzitos homokkőben. Pécsre szállítják a Zsolnay-féle gyárba.

A 152. számú a Pozsorita nevű hegyről sötét, tömött homogén kővér agyag. Előfordulása szabálytalan, a legtöbb bukovinai és hazai üveggyárban használják.

Rézbánya község, Bihar vármegyében.

Az agyagminta dr. KRENNER JÓZSEF SÁNDOR gyűjtése.

A nyers száraz agyag színe fehér, sósavval nem pezseg.

c, *b* és *a* kemenczékben fehér színű és tűzálló marad. Az iszapolt porcellánszerűen ég ki.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 418.

Rimasszombat város, Gömör vármegyében.

Agyagot két helyen bányásznak külműveletszerűen. 1. Tamásfalva községhez tartozó Pendeles pusztán 1868-tól, a pendelési vasúti állomástól 4 km-nyire és 2. a Rimasszombat város határában, Kurincsi puszta telepen 1760-tól, ez a kurincsi vasúti állomástól 6 km-re fekszik.

Az agyagot téglagyártásra használják. A kemenczét fával fűtik.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 637.

Románfacset község, Krassó-Szörény vármegyében.

Az agyag beküldője: SCHÖCH FRIGYES.

Színe sárgásszürke, sósavval nem pezseg.

Kb. 1000 és 1200 C°-nál élénk téglavörös színű, míg kb. 1500 C°-nál teljesen megolvad.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 506.

Rónicz, Zólyom vármegyében.

4·7 km-nyire a vasúti állomástól, viczinális úttal. Az agyag barnás-sárga okkerszínű, homokos csillámos, tisztátlan.

Az agyagmintát beküldte a rónicz-brezovai m. kir. vasgyári hivatal. Használják téglagyártásra.

Tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 149.

Roszkos község, Bars vármegyében.

A nyitrai vasúti állomástól 28 km-nyire, megyei úttal.

Az agyagmintákat T. ROTH LAJOS gyűjtötte.

A 146. számú agyag fehéres képlékeny, apró csillám és kvarcz-szemekkel. Diluviális agyag és kavics réteg alatt 30—40 cm. vastagságban. Kora neogén, pontusi emelet.

Tűzállósági fokozata = IV.

A 147. l. számú agyagminta vörös, kövér, szívós, szürke kvarcz-szemekkel, mélyebben mindinkább tisztább lesz. Tetemes vastagságban és mennyiségben fordul elő. Az agyagtelep legmélyebb lerakódása kvarzitos vagy kristályos kőzeteken közvetlenül van települve.

Tűzállósági fokozata = IV.

A 148. l. számú zöldes-szürke agyag, rozsdás sávokkal, kövér, tisztátlan kvarz, földpát és csillám-szemekkel.

Tűzállósági fokozata = V.

Használják a helyi gyárban.

A roszkosi agyagot, melyet MATYASOVSZKY JAKAB osztálygeologus adott át, megelemezte: LÁSZLÓ EDE.

Színe sárga; tapintása sima; kevésbé képlékeny; muffel-kemenczében sárgára ég; fehér izzásnál megömlik.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztés izzítás útján	6.94 %	
Kovasav (SiO_2)	54.82	« Homok 21.69 %
Timföld (Al_2O_3)	27.60	«
Vasoxid (Fe_2O_3)	2.87	«
Mész (CaO)	0.89	«
Magnézia (MgO)	0.61	«
Káli (K_2O)	5.84	«
Összesen	99.57 %	
Nedvesség	1.64 %	

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	80.07 %
Homok	14.64 «
Ásványtörmelék	5.29 «

Közönséges cserépedény és az úgynevezett cseréptégla (Klinker) készítésére alkalmas.

Rózsahegy, Liptó vármegyében.

Gyűjteményünkben négyféle agyagminta van, a melyeket a kassai kereskedelmi és iparkamara küldött be.

Mindezeknek tűzállósági fokozata = VII.

A 129. l. számú a város határában, Polány dűlőből való közönséges sárga agyag, kevés csillámmal.

A 124. l. számú sárga agyag finomszerű, kevés csillámmal.

A 114. l. számú a Polány dűlőből a Klacsén patak mellől való. Szürke színű agyag, szénnyomokkal és mészzárványokkal.

A 141. l. számú, közönséges sárga homokos agyag.

Rozsnyó város, Gömör vármegyében.

A Szilvássy-féle téglagyár a vasuti állomástól négytized km. távolságra fekszik.

Az agyagot 1891 óta külfejtés útján művelik és téglá, meg fedél-cserép gyártására használják.

1894. évtől a körkemence, azelőtt a közönséges falazott kemence fűtésére előbb fát, a körkemence létezése óta a királydi, salgótarjáni és dombraui szénét vegyesen használnak.

1895-ig 6—700.000 darabot termeltek, a melynek ezre 32—36 K volt, a melyet leginkább Rozsnyón és környéken adtak el.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = V.
L. sz. 571.

Rudnok község, Abauj-Torna vármegyében.

Az agyagbánya a község határában mintegy 5 km-nyire fekszik és a jászóvári prépostság tulajdona.

Körülbelül 1855. év óta akna- és külfejtés útján művelik.

A fehér agyagot tűzálló téгла, kályha- és fazekasárúk gyártására használják. A kemenczét a prépostsági erdőben termelt fával tüzelik.

A nyers fehér agyag ára q-ja 0·8—1 korona. A fehér tűzmentes téglának ezre 200 korona (1903).

A 10. l. számú agyagmintát gyűjtötte dr. SEMSEY ANDOR.

A sárgás-fehér, homokos, csillámos agyagot Jászón tűzálló téгла készítésére használják.

Gyűjteményünkben kétféle agyagminta van, ezek közül:

I. tűzállósági fokozatú az 567. L. sz.

IV. " " " 10. L. sz.

Rujevac község, Zágráb vármegyében.

Lelőhelye Pedalj, Rujevac mellett.

A száraz nyers agyag világos-barna színű, sósavval nem pezseg, kövér.

c kemenczében világos-sárga színű, b kemenczében világos pizkos-sárga, a kemenczében hasonló marad, de megolvad.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 397.

Rumunjest, Krassó-Szörény vármegyében.

Az agyagmintát beküldte birtokáról FÁBRY KÁLMÁN.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 417.

Saágh község, Temes vármegyében.

Az agyagbánya a vasuti állomástól 2 km-re fekszik.

Tulajdonosa a Temessaághi Téglagyár Részvénytársaság.

Az 1890 óta külművelettel nyert agyagból téгла és fedélcserep készül. A Reusmann-féle 12 kamrás körkemenczében aninai apró szenet égetnek.

Évi termelés $2\frac{1}{2}$ millió drb.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV.
L. sz. 830.

Sacza község, Abauj-Torna vármegyében.

A község határából való két agyagminta dr. SEMSEY ANDOR küldeménye.

1. A légszáraz nyers agyag kékes-szürke színű, sósavval nem pezseg. *c* kemenczében világos-sárga, *b* kemenczében világos-szürke, *a* kemenczében világos-szürke színű.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 437.

2. A száraz nyers agyag szürkés-fehér színű, sósavval nem pezseg. *c* kemenczében világos-szürke, *b* kemenczében világos-sárga színű, *a* kemenczében világos-szürke lesz.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 438.

Ezenkívül van még a gyűjteményünkben a 7. l. számú ennek tűzállósági fokozata = II és a 9. l. számúé = VII.

A 7. l. számú szürkés-fehér, sovány, homokos, csillámos porladozó agyag.

A 9. l. számú élénk sárga, okkeres, homokos, csillámos agyagban sok apró kvarczkavics van.

Salgótarján község, Nógrád vármegyében.

A minta a Károly-aknából, a széntelep alatt levő agyagból való, melynek vastagsága 0.60 m. Alatta azután homokkő következik.

Dr. SCHAFARZIK FERENCZ gyűjtése 1893. évben.

A légszáraz nyers agyag sötét-szürke színű, zsíros tapintású, sósavval nem pezseg.

c kemenczében sárga színű lesz, *b* kemenczében máj-színű, gyöngé fényű megolvadt felülettel, *a* kemenczében megolvad hólyagos tömeggé.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 533.

Sárospatak nagyközség, Zemplén vármegyében.

Az agyagbánya a Beregben a vasutttól 2 km. távolságnyra fekszik, mely a város tulajdona és anyagát a fazekasok ingyen használják.

Az agyagbányát a legrégebb idő óta külfejtéssel mivelik. Bizonyos, hogy itten a fazekas mesterség már a XVI. században is virágzott. A Beregből való agyagot csakis fazekasárúk gyártására használják.

A kemence régi szabású, olyan mint egy alföldi boglyakemence. A kemenczét fával fűtik, mely a városban még nagy mennyiségben kapható.

A fazekas mesterséget 14 mester űzi, kiknek számára most már második éve a minisztérium rajztanfolyamot nyitott.

Az évi termelés 9—10.000 darab.

Száz darab cserépedény (vegyesen kisebb és nagyobb együtt)

10—16 K. A cserépedények piacza csak Szabolcs és Zemplén vármegyére terjed ki.

Van Sárospatakon egy téglagyár is, mely szintén régóta fennáll és MIESZNER FERENCZ tulajdona.

Égetésre kamarás kemenczét magas kéménnyel használnak. Van egy 12 lóerejű lokomobil, egy téglaprés és egy francia hornyolt cseréprés. Évi termelése egy millió tégl. Ára helyben 32 K (1903).

Gyűjteményünkben tízféle minta van, ezek:

IV. tűzállósági fokozatú a 363. L. sz.

VI. „ „ 243. és 362. L. sz.

VII. „ „ 117, 120, 122, 125, 128, 130, 132. L. sz.

A 120. l. számú közönséges sárgás-szürke, csillámos képlékeny agyag, rozsdás pettyekkel.

A többi agyagminta is közönséges sárgás-szürke vagy szürke színű agyagfajok.

Schwabenhof = Sváb község, Bars vármegyében.

A község tulajdonát képező és Kossuch Jánostól bérlet agyagbánya a körmöczbányai vasuti állomástól 10 km-re fekszik.

A bányát 1797 óta tárószzerűen művelik és anyagából kőedények és tűzálló tárgyak készülnek. A kőedénykemenczét helybeli erdei fával fűtik. Az árúk piacza Magyarország, Szerbia, Bulgária, Románia.

L. *Sváb, Svábfalu és Körmöczbánya.*

Segesvár, Nagy-Küküllő vármegyében.

Az agyagbánya a város területén Klossel nevű határrészen, a vasuti állomástól 3·5 km. távolságra fekszik.

A bánya BECC JÁNOS, SCHIMMEL ANDRÁS, FOLBERT FRIGYES, ÖZV. WOLFF GYÖRGYNÉ, ÖZV. WOLFF JÁNOSNÉ és ÖZV. GUTT ISTVÁN tulajdona.

A bányát igen régi idő óta művelik, külfejtés útján.

A nyers agyag évi termelése kb. 6000 kg., a melyet fazekasárúk gyártására használnak fel. A fazekasok kerekded felfelé szűkebb kemenczét használnak, a melynek fűtéséhez a segesvári erdőkből származó fát használnak.

A készárúk évi termelése mintegy 1600 K értékű. Piacza Nagy-Küküllő, Kis-Küküllő, Szeben és Fogaras vármegyékre, továbbá Maros-Vásárhelyre terjed ki.

Közönséges téglát Leonhardt testvérek 1893 óta és Letz testvérek 1880 óta gyártanak. A tégl. ára ezrenként 28 K (1903).

A gyűjteményünkben levő kétféle agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 380, 381.

Selmeczbánya, (l. **Bél**.) Hont vármegyében.

Selmeczi pipaagyag.

Gyűjtötte és elemezte: LÁSZLÓ EDE.

Színe sötét-vörös; tapintása érdes; erősen a nyelvhez tapad; igen zsíros és képlékeny: muffel-kemenczében szép sötét-vörös marad.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztesség izzítás útján	11.07 %	
Kovasav (SiO_2)	46.15 «	Homok 9.01 %
Timföld (Al_2O_3)	28.33 «	
Vasoxid (Fe_2O_3)	12.63 «	
Mész (CaO)	0.84 «	
Magnézia (MgO)	nyomok	
Káli (K_2O)	0.82 %	
Összesen	99.84 %	
Nedvesség	8.14 %	

Iszapolni nem lehetett.

Jelenleg kizárólag pipakészítésre alkalmazzák, azonban terrakotta és padlólemezek készítésére is igen alkalmas.

Sepsiszentgyörgy város, Háromszék vármegyében.

Az agyagbánya a város területén, a vasuti állomástól 2 km-re fekszik.

Tulajdonosa BARABÁS ANBRÁS.

Az 1894 óta külművelettel nyert agyagból téglá és fedélcserép készül. Az egyszerű kemenczét helybeli bükkfával fűtik.

Évi termelés 200.000 téglá és 100.000 fedélcserép, melynek ára ezrenként 20 K, illetőleg 15 K.

Az 1903. évi hivatalos adatok szerint 6 év óta a város tulajdonában levő Örkő nevű dűlön levő agyagot Kovács BÁLINT bérlő téglagyártásra használja. A közönséges kemenczét fával fűtik.

Évenként 250.000 drb. téglát készítenek, melynek ára helyben 24 korona.

Gyűjteményünkben a 176. l. számú agyagminta tűzállósági fokozata = IV; a 875. l. számúé = V.

Simontornya község, Tolna vármegyében.

A Sió partján, a vasuti állomástól 2 km-re fekvő agyagbánya Lövy Mór és fiai tulajdona.

Az 1890 óta külművelettel nyert agyagból téglá és cserépszindely készül. A közönséges kemenczét a községi erdő fájával fűtik.

Évi termelés összesen 300.000 drb., melynek ezre 30—36 K. Az árú piacza Simontornya, Pálfa, Igar, Szilas, Sárbogárd és Czece.

Gróf WIMPFEN SIMON tulajdonában a Mózes-hegyen is van agyagbánya, a melyet egyes fazekas iparosok, különösen víztartó edények készítésére használnak. A fazekasárút tűznél nem használhatók.

Évente mintegy 30.000 drb. fazekasárút termelnek (1903).

Gyűjteményünkben a 185. l. számúnak a tűzállósági fokozata = V és a 797. l. sz. = VII.

Sistarovecz, Temes vármegyében.

A lippai vasuti állomástól 6 km-nyire.

Sötét-barna, kövér, homogén agyag, fekete petytyel.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 106.

Slatina, Verőcze vármegye.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 373.

Smiljan politikai község, Lika-Krbava vármegye, gospici járásában, Horvátországban.

A nyers száraz agyag színe szürkés-sárga, foltokkal, sósavval nem pezseg, kövér agyag.

c kemenczében veres színű, *b* kemenczében sötétebb, *a* kemenczében pedig barna színű lesz és tűzálló marad.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 416.

Solymár, Pest vármegyében.

A Hochberg N, a Kis-Szarvashegy Ny-i oldalából.

Gyűjtötte dr. SZONTAGH TAMÁS.

A légszáraz nyers agyag sárgásszürke színű, kövér, sósavval nem pezseg.

c kemenczében szürkésfehér, változatlan, *b* kemenczében szürkés-sárga, kőanyagszerű, *a* kemenczében világosszürke színű lesz, gyöngye fényű felülettel.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 474.

A légszáraz nyers minta sárga színű, porlékony, finom, sovány, agyagos föld, mely sósavval erősen pezseg.

Gyűjtötte dr. SZONTAGH TAMÁS.

c kemenczében sárga színű, *b* kemenczében zöldes színű lesz, megolvadt felülettel, a gula kezd összeesni, *a* kemenczében teljesen megolvad.

Tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 475.

Az agyagot, a Société anonyme des charbons téglagyára használja fel.

Gyűjteményünkben 5-féle agyagminta van, ezek közül:

II. tűzállósági fokozatú a 474. L. sz.

III. " " 536. "

IV. " " 893. "

V. " " 892. "

VI. " " 475. "

Somorja város, Pozsony vármegyében.

Területén a Dunához közel fekvő részen van az agyagbánya, mely a város tulajdona.

A bánya a vasuti állomástól 8 km-nyire, a körtvélyesi gőzhajó állomástól 9 km-nyire fekszik. Az agyagot külfejtésszerűen művelik. A levéltári adatok szerint a XVII. század óta folyton téglát égetnek belőle, 1846 óta pedig fedőcserepet is.

A tégláégetéshez átlag évenként 300—400 köböl agyagot hordanak el; a fazekasok pedig *tálföld* czímen 50—60 kétfogatu szekér agyagot használnak fel virágcserepek, tejes köcsögök, tálak és fazekak készítéséhez.

A városi 4 tégláégető kemencze 1846. év óta megvan, a melyek szilárd téglából épültek deszka tetőzettel. A fazekasok kemenczéi szinte téglából épültek boltozattal. A kemenczék fűtéséhez a városi erdőkből vágott fűz, jegenye és nyárfa hasábokat használnak.

A készárú évi termelése körülbelül 4—500,000 különféle téglá és 100—150,000 fedőcserep.

A fazekasok 10,000 drb virágcserepet és 25—50,000 különféle edénynevet készítettek.

A téglá és fedőcserep ezre helybelieknek 24 K és vidékre csatorna vagy kúti téglának ezre 34 K, közönséges faltégla 28 K, fedőcserep 36 K-ával, a vörös téglának ezre 14 K-ával adatik el.

A téglá és fedőcserep a készlethez képest a felső- és alsócsallóközi 2 megyei járás községeinek adatik el.

A fazekasok készítményeiket az országos és heti vásárok alkalmával a környéken árúsítják el.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 53 és 54.

Sonkolyos 1. Vár-Sonkolyos.

Sopron város, Sopron vármegyében.

A) A város határának Hutbügel nevű dűlőjében van egy agyagbánya, 2 km-nyire a vasuti állomástól.

Tulajdonosai FRIEDRICH ISTVÁN örökösei Első soproni szab. rovátkolt cseréptéglagyár Friedrich Ágost és Trinkl.

Az 1835 óta külművelettel nyert anyagot tégláárú készítésre fordítják. A három Bührer-körkemenczében brennbergi kőszénen égetnek.

Évi termelés $5\frac{1}{2}$ —6 millió drb. A falitégla ára 22 K, a rovátkolt cserépé 72 K, közönséges cserépé 40 K, a négyszögletes burkolótégláé 200 K, a gerincztégláé 400 K ezrenként (1903). Az árú piacza: Magyarország és Ausztria.

B) A város területének ugyanazon részén levő agyagbánya LENK LAJOS tulajdona.

A bányát 1830 óta külfejtéssel művelik. A nyers anyagból különféle téglaneműeket égetnek a brennbergi kőszénrel fűtött 3 drb Hoffmann-szerkezetű körkemenczékben.

Évi termelés kb. $1\frac{1}{2}$ millió falitégla és ugyanannyi hornyolt fedélcserép. A falitégla ezrének ára 28 K, a hornyolt fedélcserépé 76 K, a közönséges cserépé 40 K, párkánycserépé 28 K; homorú cserepek ára darabonként 16 f. (1895). Az árú piacza: Magyarország és Ausztria.

ULLEIN ANTAL téglá és cserépszindely égetéshez 1860 óta körkemenczét használ és ezt brennbergi szénrel fűti.

Évenként 250—300,000 drb falitéglát és 60—75,000 cserepet gyártanak (1903).

Gyűjteményünkben 11-féle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatú a 330, 331 és 861. L. sz.

V. " " 863. L. sz.

VI. " " 862. "

VII. " " 857, 858, 859, 860, 864 és 865. L. sz.

Sóstófalva község, Zemplén vármegyében.

Az agyagot beküldte FILLINGER tanár.

Gyűjteményünkben több agyagminta van, ú. m.:

1. A nyers agyag színe vörös, képlékeny.

c kemenczében vörös színű, *b* kemenczében barnászörös, *a* kemenczében az éle és a csúcsa megolvad, barna színnel, belseje fekete és likacsos.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 301.

2. A száraz nyers agyag világosszürke színű, sósavval nem pezseg, zsiros.

c kemenczében világossárga színű, *b* kemenczében sötétebb lesz és *a* kemenczében barna, felduzzad.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 305.

3. A légszáraz nyers agyag okkersárga színű, sósavval gyengén pezseg, képlékeny.

c kemenczében élénk téglaveres színű, *b* kemenczében sötétebb téglaveres színű és keveset összezsugorodott, *a* kemenczében megolvad.

Tűzállósági fokozata = V. L. sz. 302.

4. A légszáraz nyers agyag barnásveres színű, sósavval nem pezseg, kövér.

c kemenczében téglaveres, *b* kemenczében barnásveres színű, *a* kemenczében megolvad.

Tűzállósági fokozata = V. L. sz. 303.

5. A légszáraz nyers agyag barnásveres, sárga és fekete pontokkal, sósavval nem pezseg, zsiros felületű, kövér.

c kemenczében világosszürke, *b* kemenczében megolvad.

Tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 304.

6. A légszáraz nyers agyag sötétszürke színű, zsiros, sósavval nem pezseg.

c kemenczében sárgás színű lesz, *b* kemenczében sárgás színű hólyagos és felpuffad, *a* kemenczében egészen megolvad.

Tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 306.

Spickovina község Zagorju, Horvátországban.

A száraz nyers agyag világosszürke színű, sósavval nem pezseg, kövér.

c kemenczében világossárga színű, *b* és *a* kemenczékben világosszürke színű.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 428.

Spinus, Bihar vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozat = IV. L. sz. 463.

Sterusz község, Nyitra vármegyében.

Az agyagbánya a község mellett, K-i irányban fekszik, a pöstyéni vasuti állomástól 14 km-nyire.

Tulajdonosa: a község, bérloje: HERCZOG MANÓ.

Az 1850 óta tárószerűen művelt bánya anyagát fazekasárúk készítésére fordítják, de feldolgozása nem helyben történik. Egy szekér nyers agyag ára 1 K 60 f.—2 K.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = III. L. sz. 662.

Sümegeh község, Zala vármegyében.

A község határában 6 agyagbánya van, a vasuti állomástól 3—6 és 12 km-nyire.

Tulajdonosok: EPSTEIN, STEINER és társuk.

Az 1889 óta külművelettel nyert agyagból téglaneműek készülnek. A körkemenczében ajkai és osztraui szenet égetnek.

Évi termelés 1 millió drb. Ezrenként a falitégla ára 28 K, géptéglaé 40 K, fedőcserépé 32 K. Az árú piacza Budapest (a M. Á. V.) és Sárvár (Vas vm.).

Gyűjteményünkben 6-féle agyagminta van, ezek közül:

II. tűzállósági fokozatú a 734, 735. L. sz.

VI. „ „ 733. L. sz.

VII. „ „ 730, 731, 732. L. sz.

Sváb község, Bars vármegyében.

Gyűjtötte és elemezte: LÁSZLÓ EDE.

Színe sárgásfehér; egyenetlen földes törésű; erősen tapad a nyelvhez; vízzel összegyúrva sárga; muffel-kemenczében égetve kékesfehér; fehér izzásnál porcellánszerű tömeggé ömlik; kevésbé képlékeny.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztesség izzítás útján	6.09%	
Kovasav (SiO_2)	76.35	Homok 31.73%
Timföld (Al_2O_3)	13.72	„
Vasoxid (Fe_2O_3)	1.84	„
Mész (CaO)	1.13	„
Magnézia (MgO)	1.29	„
Összesen	100.42%	
Nedvesség	7.57%	

Más agyaggal keverve kőedénygyártásra alkalmas.

Az osztrolukai agyagot (l. ottan) a svábi agyaggal keverve Köröm-czön, valamint Selmezbányán pipák készítésére használják, l. Selmezbánya, Schwabenhof és Köröm-czbánya.

A 3. számú agyag sárgásfehér finom kövér homogen. Levegőn száritva sárgás kivirágzást mutat. Tűzállósági fokozata = IV.

Az agyagot beküldte dr. KUBACSKA HUGÓ.

Használják a Kossuch János-féle kőedénygyárban.

Mállott riolit.

Gyűjtötte GESELL SÁNDOR.

Használják a köröm-czi Kossuch-féle agyagedénygyárban.

A száraz nyers agyag világossárga színű, sósavval nem pezseg.

c kemenczében világos rózsaszínű, *b* kemenczében világosszürke,

a kemenczében sötétebb színű lesz.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 389.

A légszáraz nyers agyag szürkésfehér színű, sósavval nem pezseg.

c kemenczében galambszürke színű, *b* kemenczében sárgás színű,

a kemenczében szürke színű lesz és kezd megolvadni, az iszapolt az

a kemenczében nem olvad meg.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 388.

Szakácsivölgy, Bihar vármegyében.

Felzitporfir-málladék a völgy jobb partjáról.

Gyűjtötte dr. PETHÓ GYULA.

Színe szürkésfehér, csillámos. Sósavval nem pezseg.

Kb. 1000° C-nál sárgás színű és érdes homokszerű felületű, a melyben a csillám élénken kitűnik. Kk. 1200 C°-nál hasonló színű marad érdes felülettel, de sokkal tömöttebb és keményebb; míg kb. 1500 C°-nál szürke hólyagos tömeggé olvad meg. Ezen anyag az agyagiparnál keverve, soványító anyagul felhasználható volna.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 454.

Szakolcza sz. kir. város, Nyitra vármegyében.

A város Holébky nevű dűlőjében fekvő agyagbánya a vasuti állomástól 2 km-nyire van.

A bánya a város tulajdona és 1831 óta külművelet alatt áll.

A nyers agyagból téglá és fedőcserép készül. A közönséges nyitott kemenczében fát égetnek.

Évi termelés 1903. évi adatok szerint 105,000 drb téglá és 96000 drb cserép. A vályogtégla ezrének ára 10 K, az égetett tégláé 28 K.

A gyűjteményünkben levő 3-féle agyagminta tűzállósági fokozata=IV.
L. sz. 271, 272, 756.

Szalatnya község, Nógrád vármegyében.

A száraz nyers agyag sötétszürke színű, igen zsiros és kemény.

Beküldte gróf CEBRIÁN.

c kemenczében sárgás színű, kemény és tömör, *b* kemenczében valamivel sötétebb, *a* kemenczében szürkésfehér színű, kőanyagszerű lesz, kevés apró hólyaggal. Jó tűzálló agyag.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 209.

Szamosújvár város, Szolnok-Doboka vármegyében.

Az agyagbánya a városnak Hosdát községgel szomszédos határában, a vasuti állomástól 1 km-nyire esik.

Tulajdonosa: a város, bérlok: BERKI GYÖRGY, PUSZTAI LAJOS és SZIVNA MIKLÓS.

Az 1845 óta külfejtésszerűen művelt bánya nyers anyagából téglá, fedőcserép és fazekasárúk készülnek. Egy boglyaalakú és egy falazott kemenczében helybeli fát égetnek.

Évi termelés téglaneműekből 2—300,000 drb, fazekasárúkból 120—150,000 drb. A téglá ezrének az ára 20—30 K.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII.
L. sz. 820.

Szanád község, Torontál vármegyében.

Az agyagbánya a községtől keletre van, anyagát KALMÁR GYULA 1881-től téglá és fedőcserép gyártására használja fel.

A körkemenczét vulkáni szénnel fűtik.

A téglá ára 20—36 korona, a cserépé 13—34 korona (1903).

Gyűjteményünkben kétféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatu a 396. l. sz.⁹

VII. " " a 821. " "

Szapáryfalva, Krassó-Szörény vármegyében.*

A babérczes agyag diluviáliskoru.

Az agyagot gyűjtötte dr. SCHAFARZIK FERENCZ.

* A szapáryfalvi diluviáliskoru babérczes agyagról dr. SCHAFARZIK FERENCZ-től, dr. EMSZT KÁLMÁN és TIMKÓ IMRE közreműködésével. (Földtani Közlöny XXXI. kötet, 1901. p. 28.)

A 110 C°-nál megszáradt agyag EMSZT KÁLMÁN elemzése szerint

100 súlyrészben van:	
Kovasav (SiO_2)	66·50 s. r.
Aluminiumoxid (Al_2O_3)	15·62 „
Vasoxid (Fe_2O_3)	7·92 „
Mangán (Mn)	nyomok
Magnéziumoxid (MgO)	0·34 s. r.
Kalciumoxid (CaO)	1·20 „
Nátriumoxid (Na_2O)	1·26 „
Káliumoxid (K_2O)	1·48 „
Chemiaiilag kötött víz (H_2O)	5·68 „
Összesen	100·00 s. r.

c és *b* kemenczében tűzállónak mutatkozik, az *a* kemenczében azonban salakszerű tömeggé olvad meg.

Tűzállósági fokozata = IV.

Ezen anyag mészkarbonát nélküli vasas agyag, mely bőségesen tartalmaz finomabb és durvább szemű homokot, s a melyben számos babércz-konkréczio található.

Az agyagra vonatkozó részletesebb adatok és az iszapolási próbák dr. SCHAFARZIK-tól és TIMKÓ-tól a Földtani közlönyben találhatók.

Szárhegy, l. Gyergyószárhegy.

Szászfalva, Bihar vármegyében.

Vasuti állomása Rév. Öt kilométer erdei és községi úttal, járható állapotban.

Tulajdonosa a nagyváradai káptalan. A mintát beküldte MATYASOVSKY JAKAB.

Világos szürke, képlékeny, homogén, tömött agyag. Hosszabb ideig szabad levegőnek kitéve szétesik mogoró, söt dara nagyságú darabokra.

Előfordulása szabálytalan tömzs- és lencsealakú, a jura korbéli kvarczitos homokkő közt.

Több hazai üveggyár és a pécsi Zsolnay-gyár használja.

Tűzállósági fokozata = III. L. sz. 43.

HAUER K. az osztrák cs. kir. földtani intézet vegyészje 1875-ben megelemezte a következő eredménnyel:

Kovasav (SiO_2)	55.4 %
Timföld (Al_2O_3)	32.4 "
Mész (CaO)	0.1 "
Magnézia (MgO)	0.4 "
Víz (H_2O)	12.9 "
Összeg: 99.9 %	

1. Az agyagot beküldte MATYASOVSKY JAKAB osztálygeologus.

Elemezte: LÁSZLÓ EDE.

Szine sötét szürke; tapintása zsiros; törése sima; finom szemcséjű; igen képlékeny; levegőn megszáradva nyelvhez tapad; muffel-kemenczében égetve világos sárga színű lesz; fehér izzásnál kezdődő ömlést mutat.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztesség izzítás útján	8.80 %	
Kovasav (SiO_2)	54.97 "	Homok 10.80 %
Timföld (Al_2O_3)	30.99 "	
Vasoxid (Fe_2O_3)	1.68 "	
Mész (CaO)	0.75 "	
Magnézia (MgO)	0.31 "	
Káli (K_2O)	2.37 "	
Összeg: 99.87 %		
Nedvesség	5.36 %	

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	93.68 %
Homok	5.68 "
Ásványtörmelék	0.64 "

Tűzállósági foka BISCHOF szerint 2.19.

Alkalmazhatósága: Kiválóan alkalmas oly tűzálló tárgyak készítésére, melyek nincsenek a legmagasabb hőfoknak kitéve. Így pl. muffel-kemenczék, gáz-retorták, agyagcsövek készítésére. Azonkívül finom szerkezete miatt finom kőedény gyártására is használható.

2. Az agyagot beküldte MAGYARI KOSSA KÁLMÁN az agyagtelep bérelője, Révről.

Elemezte: LÁSZLÓ EDE.

Szine szürke; tapintása sima; nyelvhez tapad; törése egyenletes; muffel-kemenczében sárgára ég; fehér izzásnál kezdődő ömlést mutat.

Chemiai elemzés :

Súlyvesztesség izzítás útján	9.51 %	
Kovasav (SiO_2)	53.92	« Homok 12.98 %
Timföld (Al_2O_3)	28.19	«
Vasoxid (Fe_2O_3)	3.98	«
Magnézia (MgO)	0.82	«
Káli (K_2O)	3.42	«
Összeg:	99.84 %	
Nedvesség	2.69 %	

Mechanikai elemzés :

Agyagos rész	86.98 %
Homok	8.57 «
Ásványtörmelék	4.45 «

Tűzállósági foka BISCHOF szerint 1.14.

A még tűzálló agyagokhoz tartozik. Gáz-retorták, muffel-kemen-
czék, agyagesővek és kályhalemezek készítésére alkalmas.

Szászrégen város, Maros-Torda vármegyében.

Egyik agyagbánya a várostól ÉNy-ra, a Galgenkaul nevű dűlőben
fekszik, a vasuti állomástól 3 kilométerre.

Tulajdonosa MÜLLER JÁNOS építómester.

Külműveletes bányászása 1881 óta folyik. A nyers agyagból téglá
és fedőcserép készül.

A boltozatos és nyitott égetőkemenczét Görgény vidékéről való
bükkfával fűtik.

Évi termelés 200,000 téglá és 60,000 darab fedőcserép; előbbinek
ára ezrenként 22—36 K, a fedőcserépé 28 K.

Piacza főképen a város.

A másik agyagbánya a város Ny-i területén, a Rinderverboth dűlő-
ben van, a vasuti állomástól 3 kilométerre.

A bányát, mely a város tulajdona, évtizedek óta külfejtésszerűen
művelik.

A nyers agyagot a helybeli fazekasok fazekasárúk készítésére for-
ditják.

Az egyszerű égetőkemenczét a város környékén levő havasok bük-
kfájával fűtik.

Évi termelés 20—25,000 darab fedőcserép, melynek ára darabon-
ként 4—24 fillér. közt változik.

Piacza ugyancsak a város és környéke.

Gyűjteményünkben háromféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatu a 382. l. sz.

VII. „ „ a 618. és 619. l. sz.

Szeged sz. kir. város, Csongrád vármegyében.

A) A város külterületén levő bánya a rókusi vasuti állomástól 1·7 kilométerre, a tiszai hajóállomástól 2·9 kilométerre fekszik.

Tulajdonosa a Szegedi téglagyár-részvénytársulat.

Az 1869 óta külművelettel nyert anyagból fali téglá készül.

A két Hoffmann-féle kemenczét aninai, részint tatai és lupényi kőszénnel fűtik.

Évi termelése 6 millió darab téglá. Az árú ezre 28—32 koronába kerül; piacza egész Magyarország (1903).

B) A szeged-alsóvárosi nyomásszélben is van egy agyagbánya, a rókusi vasuti állomástól 2 1/2, a tiszai hajóállomástól 3·9 kilométerre.

A bánya, melynek tulajdonosai MAJER FERDINAND és fia, 1893 óta külművelet alatt áll.

Nyers anyagából keramit-lemez, fém-tégla és épülettégla készül.

A gyár két darab 1/2 Regenerator-kályhával, két ónémet kályhával, egy Hoffmann-féle körkemenczével dolgozik, melyekben salgótarjáni és petrozsényi szenet égetnek.

Évi termelés 1 millió keramit-lemez, 3/4 millió fém-tégla, 3 1/2 millió fali téglá; árúk ezrenként: 1/2 fém-tégla 80 K, keramit-lemez 130 K, fali téglá 90 K. (1895.)

Az árú piacza Magyarország, Bosznia és Szerbia.

C) Szeged felső- és alsóvárosi nyomás területén egy agyagbánya a rókusi vasuti állomástól 5·4 kilométerre, a tiszai hajóállomástól 4·7 kilométerre van.

A bánya a város tulajdonát képezi, bérlője TEMESVÁRI ISTVÁN.

1880 óta külfejtéssel művelik e bányát és nyers anyagából fali téglá készül. A kemencze Hoffmann-féle.

Évi termelése 800,000 darab, melynek ezre 28 K.

Piacza Magyarország (1895).

D) A város külterületén, a rókusi vasuti állomástól 5·3 kilométer, a hajóállomástól 5·6 kilométer távolságban egy agyagbánya van, melynek tulajdonosai VAS ANDRÁS és társa.

E bányát 1880 óta külfejtéssel művelik. Nyers anyagából fali téglá készül.

A Hoffmann-féle kemenczében kőszénét égetnek.

Évi termelése 800,000 darab, melynek ára ezrenként 28 K.

Az árú piacza Magyarország.

E) A város külterületén, az alsó- és felsővárosi nyomásban és a szentmihályteleki ártéren fekvő három agyagbánya a rókusi vasuti állomástól 4·1, 5·4, illetőleg 8·2 kilométerre, a tiszai hajóállomástól 4·6, 4·7, illetőleg 6·7 kilométer távolságban van.

Tulajdonosuk ABLAKA MÁRTON fazekas.

A külművelettel nyert agyagból cserép- és fazekasárúk készülnek. Ezeken kívül közönséges téglá és fedőcserépgyártással foglalkoznak:

WOLF LIPÓT 1880-tól az alsóvárosi fekete földeken. A körkemenczét petrozsényi aprószénnel fütik.

VAS ANDRÁS 1883. év óta, a körkemenczét salgótarjáni és petrozsényi szénnel fütik.

ADÓK ISTVÁN 1870-től a mezei kemenczét fahulladékokkal fütik.

CSENINY SÁNDOR 1870 óta a mezei kemenczét puhafával és petrozsényi szénnel füti.

LICHTNER DÁVID és fia 1878 óta, a tetőcserepet tábori kemenczében égeti.

ROBELLI ALADÁR a mezei kemenczékhez bükkfát használ.

A téglá ára ezrenként 20—32 korona között változik (1903).

A szegedi fazekasok és korsósok évente 600—700 köbméter tűz nemálló agyagot fogyasztanak. A városnak köbméterenként 12 fillért fizetnek.

A fazekasok árúikat saját lakásukon, kisebb és egyszerű szerkezetű kemenczékben égetik. Fűtésre fát használnak.

Gyűjteményünkben 17-féle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatu a 332., 352., 353., 354., 355., 356., 357., 358., 359., 360. és 361. l. sz.

VII. tűzállósági fokozatu a 695., 696., 697., 698., 699. és 700. l. sz.

Székelyudvarhely város, Udvarhely vármegyében.

Az agyagbánya a Szarkakő alján, a vasuti állomástól 3 kilométerre fekszik.

A bánya a székelyudvarhelyi fazekas-ipartársulat tulajdona a agyagbányát emberemlékezet óta művelik külfejtés útján.

A nyers agyagot fazekasárúk készítésére használják.

A közönséges kerek fazekaskemenczéket környékbeli fával fütik.

Az árúk piacza Erdély és Románia.

Az agyag szénsavas mésztartalma 17·11%, mely benne finoman van eloszolva.

Székelyudvarhelyt állami kő- és agyagipari szakiskola létezik.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 632.

Ezenkívül van még egy másféle minta, a melynek beküldője DÁNIEL ELEK, dr. KOLOZSVÁRY úr útján.

A légszáraz nyers agyag színe szürkés-fehér, mely sósavval nem pezseg, porladozó föld. Ezen agyagot újabb időben ipárilag is felhasználják.

c, b és a kemenczében szürkés-fehér színű s tűzálló. Az iszapolt agyag szép fehér, kaolinszerű.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 458.

Székelykeresztur, Udvarhely vármegyében.

Az agyagbánya a Csekefálvára vezető út mellett az állomástól kb. 1 kilométernyire van.

Az agyagot fazekasárúk és téglá gyártására használják.

Az egyszerű kemenczét fával fűtik.

A téglá ezrének az ára 20 korona (1903).

Székesfehérvár város, Fejér vármegyében.

A) Egy agyagbánya a vasuti állomástól 3 kilométerre, a Kiskút útja mellett van. A város tulajdona; bérelője MANN JÓZSEF.

A bányát kb. egy évszázad óta külfejtéssel művelik.

Nyers anyagából téglá és cserépszindely készül.

A közönséges kemenczét fával fűtik, de jelenleg nincsen használatban.

B) Ugyanott van még egy agyagbánya, melyet 1860 óta külfejtéssel művelnek és tulajdonosa MANN JÓZSEF.

A bánya agyagából téglá és cserépszindely készül.

A körkemenczét ajkai, ujabban felsőgallai szénnel fűtik.

A) és B) anyagából készült összes évi termelés 1 millió darab téglá és 100,000 darab fedőcserép. A téglá ezre 36—40 korona, a fedőcserépé 44 K.

C) Nevezett helyen egy harmadik agyagbánya Guth nővérek tulajdona.

Az 1859 óta külművelettel nyert agyagból téglá és cserépszindely készül.

A kemenczét Csákberény és Gánth vidékének fájával fűtik.

Évi termelése 200,000 darab téglá, 30,000 darab cserépszindely. A téglá ezre 36—40 K, a cserépfedőé 44 K.

D) A móri út mellett, a vasuti állomástól 4 kilometerre esik egy agyagbánya, mely a város tulajdona.

Az emberemlékezet óta külművelettel nyert anyagból edényárúk készülnek.

A Hoffmann-féle kemenczében a Vértes és a Bakony fáját égetik. Évi termelés értéke 1000—1200 K.

E) A vasuti állomástól 1 kilométerre, a bárándi út mellett fekvő agyagbánya SCHMIDT KÁROLY tulajdona és 1862 óta külművelet alatt áll.

A téglát és cserépszindelyt ajkai szénnel fűtött körkemenczében égetik.

Évi termelése $1\frac{1}{2}$ millió téglá és 150,000 darab fedőcserép. A téglá ezre 36—40 K, fedőcserépé 44 K, félkeramittégláé 60 K.

Gyűjteményünkben nyolczféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatu a 201., 338., 339. l. sz.

VII. “ “ a 903., 904., 905., 906. és 907. l. sz.

Szempcz község, Pozsony vármegyében.

A község északi részén a Sori dülőben levő agyagbánya a szempczi fazekasok tulajdona, az északnyugati részen Téglaházi lapos dülőben pedig gróf ESTERHÁZY MIHÁLY cseklészi lakos tulajdona.

Az elsőt 1866 óta, az utóbbit 1733 óta külfejtés szerint művelik.

A nyers agyagot téglá, fedőcserép és fazekasárúk gyártására használják.

Az egyszerű szerkezetű kemenczét cserfával fűtik.

1895-ig évente fazekasárút 30—40 kemenczével égettek, továbbá 100,000 téglát és 60,000 cserepet.

Egy kemence mázosedény 52—60 K értékű.

A téglát és a fedőcserepet magánhasználatra gyártották.

Gyűjteményünkben van háromféle agyagminta, ezek közül:

VI. tűzállósági fokozatu a 652. és 653. l. sz.

VII. “ “ a 654. l. sz.

Szenicz község, Nyitra vármegyében.

A község határában négy agyagbánya van, a holicsei vasuti állomástól 23·5 kilométerre, a szeniczi vasuti állomástól 3—6 kilométernyi távolságban.

A) Tulajdonosa VAGYON ISTVÁN, B) tulajdonosa dr. KÁLMÁN ANTAL, C) tulajdonosai POLLÁK MIKSA örökösei, D) tulajdonosa STETKA JÁNOS.

A bányákat külfejtésszerűen művelik, és pedig:

A)-t és B)-t 1860, C)-t 1815, D)-t 1865 óta.

A nyers anyagból téglá és tetőcserép készül.

Az egyszerű kemenczéket puha fával fűtik.

Évi termelésük: A) 650,000 darab téglá és 10,000 darab cserép;

B) és C) 300,000 darab téglá és 50,000 darab cserép; D) 180,000 darab téglá és 30,000 darab cserép. A termelés különben a szükséglethez képest változik.

A téglá ára ezrenként 28 korona, a cserépé 30 korona.

Piacza a szeniczi és a szomszédos járásokra terjed ki.

A gyűjteményünkben levő 595., 596., 597. és 598. l. sz. agyagminták tűzállósági fokozata = VII.

Szentes város, Csongrád vármegyében.

Az agyagbánya a Nagy-nyomás területén, a vasuttól $1\frac{1}{2}$ km-re, a hajóállomástól 7 kilométerre fekszik. Tulajdonosa a város.

Az 1865 óta külművelet alatt álló bánya anyagából téglá és cserép készül.

SZŐKE MÁTYÁS és ifj. ZSOLDOS FERENCZ téglagyárában a körkemenczét szénnel fűtik. SZIGETI ISTVÁN, továbbá MOLNÁR BORBÁLA és JANCZIK JÓZSEFNÉ a téglát és cserepet a közönséges kemenczékben fával és szalmával égetik.

A téglá ára 20—28 korona, a cserépé 20 korona ezrenként. (1903.)

A szentesi fazekas és korsós szakiparosok fazekasárúkat, diszedényeket és csiszolt grafitos, korsókat és diszedényeket gyártanak. Kemenczéiket fával fűtik.

Gyűjteményünkben ötféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatu a 316., 317. és 344. l. sz.

VII. " " a 719. és 720. l. sz.

Szentendre, Pest vármegyében.

Megyeri KRAUSZ IZIDOR dr. téglát gyárt.

Szentgotthard község, Vas vármegyében.

Az agyagbánya, a vasuti állomástól $\frac{1}{2}$ kilométerre, az Első szentgotthardi téglagyár részvénytársaság tulajdona.

Az 1894 óta külművelettel nyert anyagból téglaneműek készülnek.

A körkemenczét kőszénnel fűtik.

Évi termelése összesen kb. 1 millió darab. A fali téglá ára 20 K, sajtolt tégláé 40 K, cserépszindelyé 30 K ezrenként.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 845.

Szentgyörgy szab. kir. város, Pozsony vármegyében.

Az agyagbánya a város déli határában, a Ligetben van, a vasuti állomástól 7 kilométer távolságban.

A bányát kb. 60 év óta külfejtésszerűen művelik.

A nyers agyagot téглаégetésre használják.

A közönséges kemence fűtésére a városi erdőből való fát használnak.

Évi termelése 140,000 darab mindenféle téгла volt. Ezer darab ára 22 korona.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 583.

Szentgyörgyhegy, Kolozs vármegyében.

Gyűjteményünkben háromféle agyagminta van, ezek közül:

V. tűzállósági fokozatú a 682. és 684. L. sz.

VI. " " a 685. L. sz.

Szentkatalin község, Baranya vármegyében.

Az abaligeti vasuti állomástól 6 km-re fekvő agyagbánya a község tulajdona és kb. 1845 óta külművelet alatt áll.

A nyers anyagból fazekas- és kályhaárúk készülnek. A hosszú, fekvő kemenczében fát égetnek.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = II. L. sz. 866.

Szentlőrincz, Pest vármegyében.

Téglagyártással foglalkoznak: a Budapest—Szentlőrinczi gőztéglagyár r. t. Id. CSÉRY LAJOS és SONHEITL FERENCZ utódai.

Szepesolaszi r. tan. város, Szepes vármegyében.

A három agyagbánya közül A) 100 m-re, B) 4 km-re, C) 2 km-re van a vasuti állomástól.

Tulajdonosaik: A) a város közönsége, B) több helybeli fazekas, C) FÖRSTER FRIGYES téglagyáros.

Mindhárom bányát 1870 óta külfejtéssel művelik.

A) nyers anyagát kizárólagosan téglának dolgozzák fel, B) anyagát eserépedénynek, C) anyagát, téгла, kályha, fedőcserép és chamottenak előállítására használják.

Az egyszerű kemence nyílt, és a város erdejének fájával, kőszénnel vegyest fűtik.

A téгла ára 1000 drb. után 30 K.

Gyűjteményünkben ötféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatú a 640., 642. L. sz.

V. " " a 641. L. sz.

VI. " " a 638. L. sz.

VII. " " a 639. L. sz.

Szepesváralja r. t. város, Szepes vármegyében.

Az agyagbánya a város területén fekvő Heerweg nevű dűlőben a várostól, ill. a szepesváraljai h. é. vasuti állomástól 2 km. távolságra fekszik.

A bánya tulajdonosai: SZAKSZ JÁNOS és Tsai, szepesváraljai lakosok.

Az agyagbányát kb. 1875 óta külműveletileg kezelik. A nyers agyagot csakis téglakészítésre használják.

A helybeli fazekasok készítményük előállításához való anyagot más helyről szerzik be.

Az egyszerű, kőből épült kemence fűtéséhez a vidékről való fenyőfát használnak.

Évente 60.000 drb. téglát és 15.000 drb. fedőcserepet termeltek.

A nyers agyagnak értéke egy szekér után 30 fill., a téglának ára 1000 drb. után 28 K., a fedőcserepnek 30 K.

A Jaskesberg nevű dűlőben fekvő agyagbányát 1896 óta művelik.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = V. L. sz. 725.

Szepesi, Abauj-Torna vármegyében.

Gyűjteményünkben háromféle agyagminta van, a melyeket a kassai kereskedelmi és iparkamara küldött be.

A 119. L. számú világos narancs-szinű, finom, homogén agyag, tűzállósági fokozata = III.

A 118. L. számú agyagminta, sárga színű, homogén tiszta, földes, kevés apró kvarczezal, tűzállósági fokozata = V.

A 137. L. számú közönséges sárga, homokos agyag, tűzállósági fokozata = VI.

Szépvisz, Csik vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagmintát PETRIK LAJOS tanár gyűjtötte.

Tűzállósági fokozata = V. L. sz. 925.

Szigetvár község, Somogy vármegyében.

Az agyagbánya a vasuti állomástól 1 km. távolságban fekszik.

Tulajdonosa: OSCSODÁL JÁNOS.

Az 1884 óta külművelettel nyert anyagból téglá és fedőcserép készül. A nyitott kemenczét környékbeli fával fűtik.

Évi termelés 500.000 drb.

A téglá ezerének ára 28—32 K, a fedőcserépé 32 K.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 804.

Szind község, Torda-Aranyos vármegyében.

A) Az agyagbánya a község határában nyugatra a Kukulye határ-
részben 3—5 m. vastagságban csaknem 1 km. szélességben van feltárva,
a tordai vasuti állomástól mintegy 10 km-re fekszik.

Az agyagterület főképen a község, továbbá az unitárius és a görög
katholikus eklézsia tulajdona.

A nyers agyagot kőedény, kályhák és fazekasárúk készítésére hasz-
nálják. és messzi földre is elviszik. A kemenczét fenyőfával fűtik.

B) Egy agyagbánya a község határában, a tordai vasuti állomástól
11 km-re fekszik.

Tulajdonosa a helybeli unitárius egyház.

1820 óta külművelettel nyert anyagot fazekasárúk megfehérítésére
használják.

A katlan-kemenczét a tordai kincstár úsztatott bükkfájával fűtik.
A fazekasárúk piacza Alsó-Fehér vármegye.

Az agyagot Parajdon és Görényben kőedény gyártására használják.
Régebben pedig a batizi (Hunyad vm.) br. NALÁCZY—D'ANDRE-féle fajansz-
gyárban a nagybári agyaggal keverve használták föl.

Ezen agyagot a m. kir. vegyikísérleti állomáson megelemeztek* az
elemzés eredménye a következő:

Víz (H_2O)	4.002 %
Kovasav (SiO_2)	22.890 "
Timföld (Al_2O_3)	16.168 "
Vasoxid (Fe_2O_3)	2.038 "
Mész (CaO)	1.507 "
Magnézia (MgO)	0.095 "
Kálium (K)	0.261 "
Nátrium (Na)	0.503 "
Szénsav (CO_2)	2.101 "

* Jelentés a budapesti m. kir. áll. vegyikísérleti állomás 1881—84. évi mun-
kálatairól p. 202., továbbá dr. KOCH ANTAL közlése. A kolozsvári kereskedelmi és
iparkamara jelentése 1881. és 1882-ben, p. 134.

Kénsav (SO_3)	0.033 %
Chlor (Cl)	0.056 «
Foszforsav (P_2O_5)	nyoma
Izzítási veszteség	6.749 %

Egy másik chemiai elemzés LÁSZLÓ EDÉTLŐL való.

Ennek anyagát MATYASOVSKY JAKAB osztálygeologustól kapta.

Színe sárgás-fehér; tapintása érdes; kevésbé képlékeny; muffelkemenczében sárgára ég; fehér izzásnál teljesen megömlik és szétfolyik.

Chemiai elemzése:

Súlyveszteség izzítás útján	6.33 %	
Kovasav (SiO_2)	71.94 «	Homok 24.27 %
Timföld (Al_2O_3)	13.58 «	
Vasoxid (Fe_2O_3)	1.59 «	
Mész (CaO)	3.09 «	
Magnézia (MgO)	2.18 «	
Káli (K_2O)	0.75 «	
Nátron (Na_2O)	0.55 «	
Összesen	100.01 %	

Nedvesség 9.10 %.

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	83.34 %
Homok	14.85 «
Ásványtörmelék	1.81 «

Közönséges fazekasárúk készítésére alkalmas.

Gyűjteményünkben háromféle agyagminta van, ezek közül:

V. tűzállósági fokozatú a 686. és 868. L. sz.

VII. „ „ a 145. L. sz.

Szombathely r. t. város, Vas vármegyében.

Az agyagbánya a város külső kerületén a vasuti állomástól 2—3 km-nyire fekszik, mely többeknek a tulajdona.

1886-tól kezdve téglagyártásra használják. A körkemenczéhez magyar kősenet használnak.

A téglá ára 18—22 K. (1903).

Tégla- és fedélcserép gyártással foglalkoznak: MÜLLER EDE, HOLZ-

HEIM GÁBOR, HÜBNER Testvérek és POHL GUSZTÁV, WALDER ALAJOS, BRENNER JÁNOS.

Gyűjteményünkben nyolczféle minta van, melyek közül:

- III. tűzállósági fokozatú a 379. L. sz.
- IV. " " a 375., 376., 377., 378. L. sz.
- VI. " " a 740., 741., 742. L. sz.

Szomolány község, Pozsony vármegyében.

A mediterrán korú agyag a fűrt kút 60 m-nyi mélységéből való.

Szürke színű, sósavval pezseg.

Gyűjtötte: dr. SZONTAGH TAMÁS kir. osztálygeologus.

Körülbelül 1000 C°-nál világos csokoládés színű.

Körülbelül 1200 C°-nál megolvad.

Tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 537.

Sződ, Pest vármegyében.

FLOCH-REYHERSBERG HENRIK JÁNOS lovag, dr.-nak van téglagyára.

Szőregh község, Torontál vármegyében.

Az agyagbányatelep a község délkeleti részén a vasuti állomástól 2 km. távolságra fekszik.

A bánya KOHN L. IGNÁCZ cserép- és téglagyáros tulajdona, a ki ezt 1899. év óta külfejtésszerűen műveli. A körkemenczét fával fűtik.

Évente 1,200.000 drb. téglát és 1,000.000 drb. cserepet készítenek.

1000 drb. téglá ára helyben 30 K.

1000 " cserép " " 16 K.

Az árúkat helyben, továbbá Szegeden és környéken értékesítik. (1903).

A gyűjteményünkben levő minta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 341.

Sztrajnya község, Ung vármegyében.

Az agyagbánya a nagy-mihályi vasuti állomástól 1 km. távolságra fekszik.

A bánya a gróf SZTÁRAY uradalom tulajdona, a melyet aknaszerűen művelnek. Az agyagtelep középső része tiszta fehér, csak a felülete kissé sárgás. Az agyagtelep vastagsága 2—5 m. között váltakozik és 4—11 m. mélységben fekszik.

Fedője diluviális sárga agyag és kavics. A kaolinos agyag riolitoktól származik, illetőleg riolituffának nevezhető. Kora neogén, mediterrán emelet.

A nyers anyagból fajansz-árúk készülnek. A kemencze fűtéséhez tüzelőfát használnak.

Az agyagot több honi gyár használja tűzálló téglák és kőedényárúk gyártására, így a városlódi, diósgyőri és pécsi Zsolnay-gyár.

A nagymihályi gyárilag iszapolt porcellánföld kémiai analízise dr. MURAKÖZY KÁROLYTÓL a következő: *

Szilíciumdioxid (SiO_2)	51.73 %
Alumíniumoxid (Al_2O_3)	33.83 «
Vasoxid (Fe_2O_3)	2.17 «
Kalciumoxid (CaO)	nyomok
Magnéziumoxid (MgO)	nyomok
Káliumoxid (K_2O)	0.90 %
Nátriumoxid (Na_2O)	0.61 «
Kémiailag kötött víz (H_2O)	11.57 «
Összesen	100.81 %
Higroszkopos víz	1.23 %
Fajsúly	2.319 «

Ezenkívül a hat mellékaknából származó anyagot megvizsgálta higroszkopos vízre, kémiailag kötött vízre és eljárása szerint meghatározta a kaolintartalmat is:

	I	II	III mellékaknából	IV	V	VI
Higrosk. víz	9.90 %	10.33 %	6.86 %	7.38 %	6.83 %	8.19 %
Chem. kötött víz	10.49 «	8.58 «	11.20 «	7.58 «	11.17 «	9.71 «
Kaolintartalom	75.44 «	61.71 «	81.49 «	54.59 «	80.30 «	69.82 «

Eljárása szerint a nagymihályi porcellánföld alkata:

	%	kénsavval		az agyagképző
		nem bontható	felbontható	részek % mennyisége
SiO_2	51.73	14.25	37.28	44.69
Al_2O_3	33.83	1.76	32.14	38.53
Fe_2O_3	2.17	—	2.17	2.60
CaO	nyomok	1.25	0.26	0.31
MgO	«			
K_2O	0.90			
Na_2O	0.61			
Chem. kötött víz	11.57	—	11.57	13.87

* Dr. MURAKÖZY K.: A nagymihályi rhyolith-trachitok elmállása. (Földtani Köz-
löny 1892, XXII. kötet, p. 10.)

A sztrajnyai agyagot először elemezte 1884-ben: KALECSINSZKY SÁNDOR.

Gróf SZTÁRAY ANTAL uradalmában Ung vármegye nyugoti szélén, Sztrajna határán, a MÁV Nagy-Mihály állomástól fél óra távolságban, 2—6 m. vastag rétegben található fehér színű homogén és igen zsiros agyag, sósavval nem pezseg, óvatosan megszáritva nem repedezik meg és legmagasabb laboratoriumi hőfoknak kiteve sem olvad meg, kőanyagszerű törésű, ezért tűzálló edények készítésére igen alkalmas.

A légszáraz agyag elemzése a következő eredményt nyújtotta:

Kovasav (SiO_2)	51.76 %
Timföld (Al_2O_3)	30.70 "
Vasoxid (Fe_2O_3)	2.20 "
Káliumoxid (K_2O)	0.35 "
Nátriumoxid (Na_2O)	
Chemiaiilag kötött víz	10.90 "
Higroszkopos víz	4.31 "
Összesen	100.22 %

A gyűjteményünkben levő agyagminták tűzállósági fokozata = I.
L. sz. 93., 460. és 646.

Sztropkó, Zemplén vármegyében.

Közönséges sárga, homokos agyag, vasoxidos zárványokkal.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VI.
L. sz. 115.

Szucsány község, Turóc vármegyében.

Az agyagbánya a Brezina nevű dűlőben van, a vasuti állomástól kb. 2 km. távolságnyra.

Tulajdonosa SCHUTZ LAJOS.

A bányát 1879 óta külfejtésszerűen művelik. A nyers anyagot téglá, fedélcserép és alagszó, valamint fazekasárúk gyártására használják.

A Damsenberg-féle 16 kamrás körkemenczéhez porosz-sziléziai kőszent használnak.

A készárúk évi termelése kb. 1,600.000 drb. A téglá ára 30—36 K, alagszóké 25—180 K és a fedélcserépé 30—78 K ezer darabonként a szucsányi állomáson kocsiba rakva (1903). Az árúkat a szomszédos megyékben is árúsítják.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV.
L. sz. 219.

Szurdokpüspöki község, Heves vármegyében.

Az infuzoriás földet beküldte GYÖRGYEI ANTAL.

A nyers agyag világos-sárga színű, palás, igen könnyű, sósavval nem pezseg. Chemiai elemzése a földtani intézet 1892. évi jelentése 178. lapján van. ($\text{SiO}_2 = 70.97$; $\text{Al}_2\text{O}_3 = 10.22$; $\text{Fe}_2\text{O}_3 = 1.86$; $\text{CaO} = 1.08$.)

c kemenczében világos-sárga színű, *b* kemenczében rózsaszínű, *a* kemenczében sötét-barna, sárga pontokkal, erősen összezsugorodott és kemény lett.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 534.

Tajova község, Zólyom vármegyében.

Az agyagmintaszerzemény az 1885-iki országos kiállításról való.

A légszáraz nyers agyag sárgás-fehér színű, sárgás-barna pontokkal, sósavval nem pezseg, zsíros.

c kemenczében világos téglavörös színű, *b* kemenczében barnás-
vörös, *a* kemenczében barna, megolvad.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 404.

Talács község, Arad vármegyében.

Az agyagmintát gyűjtötte: dr. PETHŐ GYULA, m. kir. főgeológus.

A nyers agyag sovány természetű, színe fehér, sósavval nem pezseg. Porrá törve és vízzel összegyúrva, különösen a megszáradás után a széleken sárgás-színű lesz.

Körülbelül 1000 C°-nál kihevítve vereses árnyalatot vesz fel.

Körülbelül 1200 C°-nál egészen fehérszínű és jóval keményebb lesz.

Körülbelül 1500 C°-nál fehér színét és alakját megtartja, csupán helyenkint apró barna pontok olvadtak meg, különben tűzálló maradt.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 538.

Tamásfalu község, Gömör-Kis-Hont vármegyében.

Az agyagbánya Tamásfalu községhez tartozó Pendeles-pusztán és Rimaszombat város határában levő kurinci pusztaterületén van feltárva. A pendelesi telep a vasuti állomáshoz 4 km. a kurinci telep 6 km-nyire fekszik.

Rimaszombat r. t. város tulajdona.

A pendelesi telepet 1868 óta, a kurinci telepet 1760 óta, külfejtés-szerűen művelik. A nyers agyagot téglagyártásra használják. Az egyszerű kemenczét a város erdőterületéről való fával fűtik.

Évente 200.000—500.000 drb. téglát készítenek, ezrének az ára helyben 28—30 K.

Intézetünk gyűjteményében levő agyagmintát beküldte: FARKAS ÁBRAHÁM.

A sárgás-színű kövér agyag sósavval leöntve nem pezseg.

Kb. 1000 C°-nál világos sárgás-szürke színnel ég ki, kb. 1200 C°-nál világos téglavörös színű lesz, míg kb. 1500 C°-nál sötétebb szürke színűvé változik és tűzálló marad, gyenge fényű felülettel.

Tűzállósági fokozata = II.

A szürkés színű agyag sósavval pezseg.

Kb. 1000 C°-nál világos-sárga színű, kb. 1200 C°-nál téglavörös színű lesz, míg 1500 C°-nál sötét-barna tömeggé megolvad.

Tűzállósági fokozata = IV.

Tapolcza község, Borsod vármegyében.

A miskolci vasuti állomástól 5 km-re fekvő agyagbánya a község tulajdona; bérelője Koós MIKSA.

Az emberemlékezet óta külművelettel nyert anyagból majolika-árúk készülnek, melyeknek főpiacza Bécs városa.

A 275. számú *tapolczai agyag*.

Mindhárom kemenczében tűzálló marad, sárgás színnel.

Tűzállósági fokozata = I.

Tapolczai szürke agyag.

Miskolcztól DNy-ra. Mediterrán agyag, a melyből Koós MIKSA miskolci «majolika» gyáros agyagárút készíti.

Gyűjtötte dr. SCHAFARZIK FERENCZ 1892. évben.

A légszáraz nyers agyag zsíros tapintású, világos sárgás-szürke színű, sósavval nem pezseg.

c kemenczében szürkés-fehér, *b* kemenczében sárgás-fehér színű lesz, míg *a* kemenczében fehér színű, kőanyagszerű, apró hólyagokkal.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 527.

Ezekon kívül gyűjteményünkben van még háromféle agyagminta, ezek közül:

I. tűzállósági fokozatú a 900. L. sz.

II. " " " 66. L. sz.

IV. " " " 50. L. sz.

A 66. l. számú világos-barna, homogén, képlékeny agyag, számos elszenesedett növénymaradvánnyal nagyobb mennyiségben fordul elő a televény alatt. Kora neogén.

Az ungvári gör. kath. püspökség tulajdona.

Az agyagmintát dr. SCHAFARZIK FERENCZ gyűjtötte.

Használják a telkibányai kőedénygyárban.

Az 50. l. számú élénk-veres, vasoxidos, nagyon kövér agyagban ritkán látható kis kvarczkavics. A televényföld alatt nagy mennyiségben és nagy elterjedésben fordul elő. Kitűnő pipa-agyag. A miskolci faze-kasok is használják.

Tapolczai sárga agyag.

Beküldte NÁDPATAKY LÁSZLÓ, a püspöki uradalmak gondnoka, Miskolczi-ról.

Elemezte: LÁSZLÓ EDE.

Színe szürkés-sárga; tapintása sima; fekete, elszenesedett növény-maradványokat tartalmaz; igen képlékeny; muffel-kemenczében kifehé-redik; fehér izzásnál porcellánszerű, áttetsző lesz, lágyul, de alakját nem változtatja meg.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztesség izzítás útján	6.76 %	
Kovasav (SiO_2)	67.05 "	Homok 38.81 %
Timföld (Al_2O_3)	21.30 "	
Vasoxid (Fe_2O_3)	1.45 "	
Mész (CaO)	0.31 "	
Magnézia (MgO)	0.51 "	
Káli (K_2O)	1.82 "	
Nátron (Na_2O)	0.66 "	
Összesen	99.86 %	

Nedvesség 2.35 %.

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	89.66 %
Homok	9.16 "
Ásványtörmelék	1.18 "

A legszebb nyers anyagok közé tartozik. A legfinomabb szemcséjű, tehát igen képlékeny. Finom kőedény, majolika és kályhalemezek készí-tésére egyaránt igen alkalmas.

Tapolczai vörös agyag.

Beküldte NÁDPATAKY LÁSZLÓ, a püspöki uradalmak gondnoka, Miskolczi-ról.

Elemezte: LÁSZLÓ EDE.

Színe élénk-vörös, sárga pettyekkel; tapintása érdes; törése egye-netlen, helyenként fényes; erősen nyelvhez tapadó; muffel-kemenczé-ben szép vörös színű marad.

Chemiai elemzés:

Súlyveszteség izzítás után	9.99 %	
Kovasav (SiO_2)	51.23 «	Homok 25.92 %
Timföld (Al_2O_3)	27.27 «	
Vasoxid (Fe_2O_3)	9.39 «	
Mész (CaO)	0.39 «	
Káli (K_2O)	1.36 «	
Összesen	99.63 %	
Nedvesség	1.94 %.	

Iszapolni nem lehetett.

Pipák, terrakotta árúk, más agyaggal pedig a mettlachi lemezek módjára készült padlólemezek készítésére igen alkalmas.

Tapolcza község, Zala vármegyében.

A község határának déli részén téglagyagbánya, északi részén fazekas-agyagbánya van. Mindkettőnek távolsága a vasúti állomástól 3 km.

A bányák tulajdonosa: a község, bérelője: HOCHSTÄDTER IGNÁ CZ.

A külművelettel emberemlékezet óta nyert anyagból téglá, cserép, edény és kályha készül. A közönséges kemenczében fát égetnek.

Évi téglatermelés 300,000 drb. edény határozatlan számban, de nagy mennyiségben készül.

A téglá ezére 32 K, a cserépé 40 K. Az edényárú piacza Zala, Somogy, Vas és Veszprém vármegyék.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 707.

Tardos, Esztergom vármegyében.

Vasúti állomása: Tata-Tóváros, hajóállomása: Süttő 14 km.-nyire.

Barnásfehér képlékeny, homogen agyag. Ezelőtt a tatai gyárban alkalmazták.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = II. L. sz. 2.

Tasnád nagyközség, Szilágy vármegyében.

Az agyagbánya neve: Juhász-telek, a község délnyugati szélén, a Macska-hegy mellett, a vasúti állomástól 3 km. távolságra fekszik.

A bánya tulajdonosa a reform. egyház és bérelője a fazekas ipartársulat. A bányát mintegy 100 év óta külfejtésszerűen művelik.

A nyers anyagot fazekas árúk készítésére használják.

Az egyszerű kemenczéhez fűtőanyagul a kegyei erdőből való bükkfát használnak.

A készárúk évi értéke 3—4000 korona.

A gyűjteményünkben levő agyagminták tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 161 és 749.

Tata, Komárom vármegyében.

A város határában az úgynevezett Kutya-hegyen van az agyagbánya, mely a vasúti állomástól 2·5 km-nyi távolságra fekszik.

A bánya tulajdonosai: ÖZV. GAUSZ BERNÁTNÉ téglagyáros és mintegy 40 tatai fazekas-iparos. Az agyagbányát emberemlékezet óta művelik, külfejtés útján.

A nyers agyagot téгла és cserépszindelynek és cserépedények gyártására használják fel.

A Gausz-gyárban 1885. évtől, az iparosok pedig századok óta dolgoznak.

A kemence közönséges ovális és pinczealakú, melynek fűtésére a Vértes-hegységből szerzett tüzelőfát és rőzsét használnak.

A készárúk évi termelése kb. 100,000 drb. téгла és 100,000 drb. cserép és mintegy 150,000 drb. cserépedény.

Nyers agyag helyben 20 fillér; téгла ezere 32—40 korona, fedő-cserép pedig 40—48 K-ig. Az árúk piacza: Tata és vidéke, valamint Budapest.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 890.

Tápióság község, Pest vármegyében.

Az agyagmintát beküldte: lovag TICHTEL MÓRICZ.

Sósavval pezseg. Körülbelül 1000 C°-nál sárgászörös színnel eléggé keményre ég ki, míg körülbelül 1200°-nál megolvad barnasötét likacsos tömeggé.

Egy másik ugyanezen helyről való agyag 1000°-nál világosságra színnel ég ki 1200 és 1500 C°-nál szintén eléggé tűzálló marad, csupán helyenkint sötét pontokban megolvad, különben sárgás színű marad.

Ezen agyagokat téгла, esetleg közönségesebb cserépárúk gyártására lehetne felhasználni.

Gyűjteményünkben kétféle agyagminta van, ezek közül:

II. tűzállósági fokozatú az 545. l. sz.

IV. " " a 370. " "

Temesrékás, Temes vármegyében.

Az agyagbánya a vasúti állomástól $3\frac{1}{2}$ km-nyire fekszik.

Az agyagot a Temesrékási téglagyár r.-t. 1894-től téglá és cserép gyártásra használja fel. A körkemenczét fával fűtik.

Évente három millió cserepet és téglát gyártanak. A téglának ezer drbja 36—22 kor., a cserépé 20—16 kor. (1903.)

Telkibánya, Abauj-Torna vármegyében.

Vasúti állomása Hidas-Némethi, 14 km. megyei úttal.

A telep tulajdonosa: gróf WALLIS, bérlője FIEDLER GYULA, Telkibányán.

A mintát dr. SCHAFARZIK FERENCZ gyűjtötte.

Az agyag, melyet táróval fejtenek, kékeszöldbe játszó fehér, tömött, zsiros homogen; kevésbé tiszta félesége rozsdás foltokkal. Hasadék töltelék a riolitos kőzetben.

Használják a telkibányai kőedénygyárban.

LEOPOLD ANDOR 1904. évi elemzése szerint:

Nedvesség	3.41 %
Izzitási veszteség	7.44 "
Kovasav (SiO_2)	60.69 "
Vas és timföld ($\text{Fe}_2\text{O}_3 + \text{Al}_2\text{O}_3$)	23.74 "
Mész (CaO)	1.81 "
Alkaliák ($\text{Na}_2\text{O} + \text{K}_2\text{O}$)	2.55 "
Összesen	100.14 %

Racionális elemzés a módosított Seeger eljárás szerint:

Kaolin	39.24 %
Ásványtörmelék	42.36 "
Homok + $\text{Fe}_2\text{O}_3 + \text{CaCO}_3$	18.40 "

L. Boglyos.

Temesvár sz. kir. város, Temes vármegyében.

A) Az agyagbánya a vasúti állomás mellett, a hajóállomástól 2 km-nyire fekszik.

Tulajdonosa: WEISZ LIPÓT és társa.

A bányát 1874 óta külfejtésszerűen művelik és agyagából téglá, kályha- és terrakotta-árúkat készítenek. A feldolgozásra szolgál 1 drb. Hoffmann-féle körkemencze, 1 drb. Buch-féle kamarakemencze és 2 drb. Kassel-féle kemencze; részben aninai szénnel, részben gyertyánfával fűtenek.

Évi termelése 4 millió drb. téглаárú.

Az anyag vizsgálatát végezte: dr. Bischof Wiesbadenben, a budapesti vegyészeti kísérleti állomás és a bécsi vegyészeti laboratórium.

B) A várossal határos kissodai földön levő agyagbánya a vasúti és hajtóállomásoktól 3 km-nyire esik.

A bánya tulajdonosai voltak: ezelőtt SCHATTELESZ és KENDE, most s temesvári téгла- és csementárúgyári részv.-társulat.

A bányát 1893 óta külféjtésszerűen művelik és agyagából téгла és cserép készül. A Hoffmann-féle kemenczében petrozsényi és aninai szénnel fűtenek.

Évi termelés 4 millió drb. téгла és 2 millió drb. cserép, melyeknek ára ezrenként 24 K.

Gyűjteményünkben ötféle agyagminta van, ezek közül:

V. tűzállósági fokozatú a 856. l. sz.

VII. „ „ „ 774., 775., 776. és 902. l. sz.

A temesvári kereskedelmi és iparkamara területén levő agyagbányák illetőleg téglagyárak czimei:

Lugos: Görner és Párvi, Bohn M. és társai, Imka testvérek, Holzner Lajos. — Kissoda: Téгла és csementárúgyár r.-t., Latter M. és Társai. — Mehala: Weisz L. és Társa. — Versecz: Verseczi téglagyár. — Fehértemplom: Siegl József. — Károlyfalva: Kalitovics J. és fiai. — Temesrékás: Rékási téglagyár r.-t. — Lipa: Bondy és Társa. — Varjos: Burger Frigyes. — Kisfalud: Netter Márton. — Törökkanizsa (Torontál vm.): Deutsch Fülöp fiai. — Szanád (Torontál vm.): Kalmár Gyula. — Szőregh: Kohn L. Ignác. — Nagyszentmiklós: I. nagyszentmiklósi téglagyár r.-t. — Nagyösz: Klein Jakab, Schleich Péter. — Kiszombor: Ivó Dániel és István. — Perjámos: Wilhelm József és Társai. — Gyertyámos: I. gyertyámosi téglagyár r.-t. — Billéd: Tenner Ignác. — Zombolya: Zsombolyai gőztéglagyár r.-t., I. zsombolyai téglagyár r.-t. — Szenthubert: Bohn M. és Társai. — Románoravicza és Krassova: Az osztrákmagyar államvasúttárs. csementégető telepe. — Lipa: Agyagbánya. — Temesvár: Weisz Lipót és Társa, Temesvári téglagyár r.-t., Téгла- és csementárúgyári r.-t.

Tenke község, Biharvármegyében.

Az agyagmintát beküldte: SZABÓ SÁNDOR Tenkéről.

A beküldött kétféle agyag tűzállósági próbái a következők voltak:

1. A világos színű agyag sósavval pezseg.

Körülbelül 1000 C hőfoknál kihevítve sárgás színű lesz, míg 1200 C°-nál teljesen megolvad.

Tűzállósági fokozata = VII.

2. A sötétebb színű agyag sósavval alig pezseg, 1000 C°-nál kihevítvé téglavörös színűvé ég ki; 1200 C°-nál sötétebb és tömöttebb lesz, míg 1500 C°-nál hólyagos tömeggé olvad meg.

Téglagyártásra lehet felhasználni.

Tűzállósági fokozata = IV.

Tolcsva község, Zemplén vármegye.

Az agyagot beküldte a kassai kereskedelmi kamara.

A légszáraz agyag színe sárgás fehér, homokos, sósavval nem pezseg. *c* kemenczében sárgás színű, *b* kemenczében fehéres-sárga, *a* kemenczében egészen megolvad világos-szürke tömeggé.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 269.

A 134. l. sz. agyagnak tűzállósági fokozata = V.

Tolcsvai riolittufa, Zemplén vármegyében.

Négyféle minta van megvizsgálva.

1. A serédi szőlő tájáról, az úton Erdőbénye felé.

Dr. SCHAFARZIK FERENCZ gyűjtése.

A kemény kőzet sárgás fehér színű.

A legmagasabb laboratoriumi hőfoknál tűzálló marad, szürkés-fehér színnel.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 486.

2. A serédi düllőből az úton Erdőbénye felé.

Dr. SCHAFARZIK FERENCZ gyűjtése.

A nyers kőzet fehér színű és opálszerű törésű.

A kemenczében kihevítvé fehér színű és tűzálló marad.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 487.

3. A Cziroka árok alsó részének jobb partjáról.

Dr. SCHAFARZIK FERENCZ gyűjtése.

A légszáraz nyers kőzet fehér színű, sárga foltokkal.

c kemenczében világos-sárga színű lesz, *b* kemenczében szürke, fényes felülettel kőanyagszerű, *a* kemenczében szürke emajllá olvad meg.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 488.

4. A Henderke szőlő düllőből. Mállott, kövelős.

A légszáraz nyers agyag, fehér, porlékony dara, mely sósavval nem pezseg.

c kemenczében világos-sárga színű, *b* kemenczében világos-szürke színű lesz, fényes felülettel, kőanyagszerű. *a* kemenczében pedig szürke-emajllá olvad meg.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 489.

Torda város, Torda-Aranyos vármegyében.

A) Az agyagbánya a Labirintus-dűlőben van, a vasúti állomástól 2·5 km-nyire.

Tulajdonosai: KIMPEL FLÓRIÁN és FERENCZ.

A bányát 1894 óta külfejtésszerűen művelik és nyers anyagából téglát készítenek gőzgéppel, téglapréssel, kamarás-kemenczével. A kemenczét nagyoklosi fával fűtik.

Évi termelése 400,000 drb. téglá, melynek ezere 24 K.

B) A malomoldali dűlőben lévő agyagbánya a vasúti állomástól 5 km-nyire esik.

Tulajdonosa: a helybeli fazekastársulat. Az 1820 óta külművelettel nyert anyagot fazekasárúk gyártására fordítják. A katlankemenczét kincstári usztatott bükkfával fűtik.

Évi termelése mintegy 15,000 drb. fazekasárú.

Az árú piacza: Torda-Aranyos és Kolozs vármegyék.

A gyűjteményünkben levő agyagminta l. száma 867, tűzállósági fokozata = VII. Ez az oka tehát annak, hogy a fazekasárú a tüzet egyáltalában nem állja ki.

Tornóc község, Nyitra vármegyében.

A bánya a vasúti állomástól 3 km-nyire fekszik és HUNYADY IMRE gróf tulajdonát képezi.

A bánya 1880 óta külmivelés alatt áll. Anyagát téglának dolgozzák fel. A zárt kemenczét fával fűtik.

Évi termelése 90,000 drb téglá, melynek ezre 36 K áron kel el. Főleg a gazdaság céljait szolgálja.

Tosoncza, Nógrád vármegyében.

Az agyagtelep a község határában van, a losonczi vasúti állomástól 10 km-nyire, községi úttal. Barna kövér agyag sok kvarszemmel.

Az agyagmintát beküldte WAGNER VILMOS m. kir. bányatanácsos.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = III. L. sz. 70.

Tőkésobersia, Szolnok-Doboka vármegyében.

Sárga színű, durva szemű, képlékeny agyag sárga erekkel és sok kvarszemmel.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 80.

Tökéstraján, Szolnok-Doboka vármegyében.

Világossárga agyag, vasoxidos petytyel.

A m. kir erdőkinestár tulajdona.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = III.
L. sz. 190.

Tökésujfalu község, Nyitra vármegyében.

Az agyagbánya a nagybossányi vasuti állomástól 6·5 km távolságra fekszik.

A bánya tulajdonosa br. HAUPT STUMMER LIPÓT, bérlője TOROVSKY JÓZSEF kályhás.

Az agyagot emlékezet óta külfejtés útján művelik. A nyers agyagot fazekasárúk és kályhák készítésére használják.

Az igen egyszerű kemenczéhez fűtőanyagul fát használnak.

1895-ig évente mintegy 1500 drb edényt és 100 kályhát készítettek, a melyet Nyitra és Trencsén vármegyékben adtak el.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV.
L. sz. 657.

Törökanizsa, Torontál vármegyében.

Az agyagbánya a község határában, Ravnicza nevű dűlőben a vasuti állomástól $\frac{1}{2}$ km-nyire van.

A bánya DEUTSCH FERENCZ ó-kanizsai lakos tulajdona.

1895 óta külművelettel nyert agyagot téglá, valamint tetőcserép gyártására használják. A közönséges kemenczét csak szalmával fűtik.

Évenként 190,000 drb égetett téglát és 200,000 drb égetett cserepet készítenek (1903). A téglá ára ezrenként 14—32 K, a cserépnek ezre 12—16 K.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII.
L. sz. 220.

Tóvisfalu község, Nyitra vármegyében.

Az agyagbánya a község határában, a holicsi vasuti állomástól 4 km-nyire fekszik.

Tulajdonosa a cs. és kir. családi uradalom.

Mintegy 1736 óta külfejtéssel művelik a bányát és anyagát téglá s fedőcserép készítésére fordítják. A közönséges három nyílású kemenczében az uradalom fáját égetik.

Évi termelése 180,000 drb téglá, 4,000 drb padlótéglá és 80,000 drb fedőcserép. A téglá és fedőcserép ezrének ára 26 K. Piacza felerészben Holics község.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 599.

Trencsén város, Trencsén vármegyében.

A) A város határában, a vasuti állomástól 3 km-nyire fekvő agyagbánya tulajdonosa CSÁSZKA ALBERT.

A bányát 1835 óta külfejtéssel művelik és anyagát téglagyártására fordítják. A közönséges nyílt kemenczét fával fűtik.

Évi termelés 250,000 téglá, melynek ezre 24 K.

B) A város határában, a vasuti állomástól 3 km-nyire fekvő agyagbánya tulajdonosa a város, bérelője BRIX VINCZE.

A bányát 1850 óta külfejtésszerűen művelik és anyagát téglagyártásra fordítják. A közönséges nyílt kemenczét fával és porosz koczka-szénnel fűtik.

Évi termelés 200,000 drb téglá, melynek ezre 24 K.

C) A város határában, a vasuti állomástól 2 km-nyire fekvő agyagbánya tulajdonosa POLLÁK ÁRMIN.

A bányát 1882 óta külfejtéssel művelik és anyagából téglá készül. A közönséges nyílt kemenczében fát és dombraui kőszénét égetnek.

Évi termelés 300,000 drb téglá, melynek ezre 24 K.

D) A város határában, a vasuti állomástól 2 km-nyire fekvő agyagbánya tulajdonosa SCHEFFEL TIVADAR.

A bányát 1820 óta külfejtésszerűen művelve, anyagából téglát készítenek. A közönséges nyílt kemenczét fával fűtik.

Évi termelés 100,000 drb téglá, melynek ezre 24 K.

E) A város határában, a vasuti állomástól 4 km-nyire fekvő agyagbánya tulajdonosa GRÓSZ MANÓ.

A bányát 1885 óta külfejtéssel művelik és agyagából téglá készül. A közönséges nyílt kemenczében fát és ostrai kőszénét égetnek.

Évi termelés 300,000 drb téglá, melynek ezre 24 K.

Gyűjteményünkben 3-féle agyagminta van, ezek közül:

V. tűzállósági fokozatú a 702. L. sz.

VI. " " 701 és 703. L. sz.

Trencsenteplitz község, Trencsén vármegyében.

Ny. a zsidó temető mellett.

A légszáraz nyers agyag sötét veres színű, a veres pala málladéka.

Dr. SZONTAGH TAMÁS gyűjtése 1891. évben.

Sósavval keveset pezseg, kissé homokos sovány agyag.

c kemenczében világos téglaveres színű, b kemenczében zöldes-

barna, megolvadt felülettel, belseje hólyagos, térfogata ennek folytán megnagyobbodott.

Tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 531.

Egy másik agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 896.

Tuffier község, Krassó-Szörény vármegyében.

Az Ogasu-szlaczeniku 180 m/-nél levő agyagmintát dr. SCHAFARZIK FERENCZ gyűjtötte.

A légszáraz nyers agyag zöld színű, sósavval gyengén pezseg, zsiros, mediterránkorú.

c kemenczében világos téglaveres színre ég ki, *b* kemenczében barna hólyagos, fényes felülettel, *a* kemenczében megolvad.

Tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 467.

Túrkeve város, Jász-Nagy-Kún-Szolnok vármegyében.

Az agyagbánya, mely a város tulajdona, a vasuti állomástól 2 km-nyire fekszik. Az agyagbányát 1892 óta külfejtésszerűen művelik. A nyers agyagot téglá- és fedélcserep gyártására használják. A harangrendszerű, 12 kamarás kemenczét salgótarjáni szénnel fűtik.

Évenként kb. 1 millió árút termelnek. A téglá ára ezrenként 20 K.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 589.

Turócszentmárton község, Turócz vármegyében.

A község határanak Pod Haj nevű dűlőjében egy agyagbánya a vasuti állomástól 2 km távolságban fekszik.

Tulajdonosa a község, bérelője SIMKO SAMU.

A bánya anyagából, melyet 1857 óta külművelettel nyernek, téglá készül. A 3-tűzhelyes kemenczében helybeli puha fával fűtenek.

Évi termelés 200,000 drb téglá, melynek piacza: Turócz és Trencsén vármegyék.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 748.

Ublja község, Zemplén vármegyében.

A száraz nyers vasoxidos agyag sötétveres színű.

Beküldte SEBŐK IGNÁTZ Ungvárott.

c kemenczében vörös színű, *b* kemenczében vörösbarna apró hólyagos fényes felülettel, *a* kemenczében megolvad.

Tűzállósági fokozata = V. L. sz. 212.

Ujarad, Temes vármegyében.

L. Kisfalud.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 222.

Ujbánya szab. kir. és bányaváros, Bars vármegyében.

Az agyagbánya a vasuti állomáshoz $\frac{1}{2}$ km-nyire van.

Tulajdonosa a város és a fazekas egylet.

A bányát évtizedek óta külfejtés szerint művelik. A téglá és cserép-gyár 1891 óta létezik. A közönséges szerkezetű kemenczéhez a város határában levő városi és kincstári erdőkből való bükk- és fenyőfát használnak.

Az évi termelés 1894-ben 100,000 drb cserép és 300,000 falitégla volt. A városi agyagbánya egy átalány-összegért van bérbeadva. A falitéglának ezre helyben 24 K, a cserépé 100 K.

Gyűjteményünkben 4-féle agyagminta van:

II. tűzállósági fokozatú a 89 és 90. L. sz.

V. " " 569 és 570. L. sz.

A 89. sz. világos izabell színű agyag.

A 90. sz. sötét izabell színű gyúrt és kevert agyag.

Ujbányatelep (Eibenthal), Krassó-Szörény vármegyében.

A tufa színe piszkos fehér, sósavval nem pezseg, kemény.

A pora igen homokos, sovány, vízzel nehezen összetapad, ilyen marad a *c* kemenczében is, *b* kemenczében világos rózsaszínű, megkeményedik, de érdes felületű, *a* kemenczében megolvad világosszürke üveggé.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 281.

Újfalu község, Brassó vármegyében.

A légszáraz nyers agyag sárga színű, kövér.

c kemenczében vöröses-sárga apró csillámmal, *b* kemenczében barna fényes felülettel, *a* kemenczében megolvad. Közönséges fazekas agyag.

Tűzállósági fokozata = VI.

A gyűjteményünkben levő 238. L. sz. agyagminta tűzállósági fokozata = V.

Ujmoldova község, Krassó-Szörény vármegyében.

Az agyagtelep Uj-Moldovától két órányira fekszik.

A légszáraz nyers agyag világosszürke színű, sósavval nem pezseg, képlékeny.

c kemenczében sárga színű, *b* kemenczében szürkés, *a* kemenczében barnásszürke színű, felülete gyengén olvadozni kezd. Kőanyagszerű.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = II. L. sz. 264.

Más minta. Gyűjtötte és elemezte: LÁSZLÓ EDE.

Színe sárga (egyenletlenül világos és sötét); tapintása sima; szórvaányosan elhintve kavicsdarabok találhatók benne; képlékeny; muffelkemenczében sárgára ég; fehér izzásnál megömlik.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztesség izzítás útján	12.09%	
Kovasav (SiO_2)	55.74	Homok 20.76%
Timföld (Al_2O_3)	26.96	
Vasoxid (Fe_2O_3)	3.16	
Mész (CaO)	0.94	
Káli (K_2O)	0.41	
Nátron (Na_2O)	0.60	
Összesen	99.90%	
Nedvesség	2.54%	

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	90.90%
Homok	9.10

Leginkább fazekasárúk készítésére alkalmas.

Ujogradinai granulit. Krassó-Szörény vármegyében.

A Valea szodolban gyűjtötte: dr. SCHAFARZIK FERENCZ.

c kemenczében változatlan, *b* kemenczében kezd lassan összeolvadni, világos-rózsaszínnel, fekete homokkőszzerű érdes felülettel, *a* kemenczében üvegszerűen megolvad fehér színnel, sötét foltokkal.

Tűzállósági fokozata = V. L. sz. 400.

Ujtátrafüred, Szepes vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagminta, mállott gránit, kaolinszerű.

Dr. SZONTAGH MIKLÓS birtokáról való.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 894.

Ujvidék szab. kir. város, Bács-Bodrog vármegyében.

A temerini törvényhatósági út mentén városi területen levő agyagbánya bérelője a Központi Hitelintézet Ujvidéken, melyet 1893 óta, egy részét pedig 1870 óta külfejtésszerűen művelik és építési téglá és kongótégla, cserép, továbbá kevés fazekasárú gyártására használnak fel.

A Hoffmann-féle körkemenczét és két mezei kemenczét fával fűtik.

Évenként 2—300.000 drb. téglát és cserepet termelnek, melynek ezer darabja átlag 28—30 K. (1903).

Ugyancsak Ujvidék város tulajdonát képezi a kiszácsi és a piroti törvényhatósági utak mentén fekvő területen levő agyagbánya, a melynek bérelője HARTUS LIPÓT, s melyet 1870. év óta, sőt még előbb is külfejtésszerűen művelnek és téglá meg cserép gyártására használnak. A három mezei kemenczét fával fűtik.

Évenként mintegy 3—400.000 drb. árút termelnek, melynek ezer darabja helyben átlag 20—32 K.

Gyűjteményünkben négyféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatú a 426. és 427. L. sz.

VII. " " a 780. és 781. L. sz.

Ungvár város, Ung vármegyében.

Ungvár város környékén több helyütt találni jobb minőségű agyagot, a melyet úgy a fazekasok, mint a téglagyárak felhasználnak.

Agyagbánya van a Társahegyen — Cserveniczán, a melyet az ungvári fazekasok főzőedények és kályhák készítésére használnak. L. *Cservenyicza*.

A Kis-Zelemér szőlőhegyen levő agyagot, mely KATONA SÁMUEL tulajdona, 1888 óta tároszerűen művelnek és részben az ungvári fazekasok, részben a 1884—85 évben keletkezett GUTTMANN J. kacsavai téglagyár másodrendű tűzállótéglák készítésére használja.

Radvánczon, Ungvár mellett, kb. 4—5 km. távolságban a kincstári erdőben, az Ung-folyó balpartján, van a hegybe benyúló 1—2 km. hosszú barlangszerű tó, a melyet azonban ember emlékezet óta nem művelnek. Ezen agyag igen sovány és vízben nehezen puhul meg.

Az ungvári vasuti állomástól kb. 1 km-nyire a gerényi határban, PROPPER LIPÓT, WAGNER EMANUEL, FILIP LEOPOLD és Társa tulajdonában levő agyagot, külművelettel, közönséges fali téglák gyártására használják. A Hoffmann-féle körkemenczét osztraui és salgótarjáni szénnel fűtik.

Évenként átlag 1,500.000 drb. téglát készítenek, melynek az ára 28 K ezrenként (1903). L. *Gerény*.

Az ungvári fazekasok a közönséges kemenczéket fával fűtik.

Van Ungvárott egy agyagipari szakiskola is, a melynek igazgatója PAP JÁNOS okl. tanár. Ezen szakiskolával kapcsolatosan az Ungvári porcellán és agyagipar r.-társaságnak 1888 óta van egy nagyobb gyártelepe, a hol úgy az ungvári, a cservenyiczai, valamint a nagymihályi (sztranyai) és a dubrinicsi kaolin-földet is használják.

A gözerőre berendezett gyárban fajansz-árúk, az ungvári tűzálló agyagból pedig kályhák, terrakotta- és majolika-árúk készülnek, ez utóbbiakat casseli kemenczékben, a fajansz-árúkat pedig muffel-kemenczékben égetik. A kemenczéket fával fűtik.

Gyűjteményünkben ötféle agyagminta van, ezek közül:

	I. tűzállósági fokozatú a	268. L. sz.
III.	„	„ a 71. és 645. L. sz.
IV.	„	„ a 218. L. sz.
V.	„	„ a 131. L. sz.
VI.	„	„ a 121. L. sz.

Vajdahunyd, Hunyad vármegyében.

Fehér földes agyag sok kvarcyszemmel.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = V. L. sz. 88.

Vasdobra község, Vas vármegyében.

Két agyagbánya a vasuti állomástól 13 km-re fekszik. Egyik, A) a község tulajdona, másik, B) Urtz MIHÁLY-é.

A külfejtésszerű művelés A)-ban 1883 óta, B)-ben 1891 óta folyik. A bányák nyers anyagából téglá, kályha- és fazekas-árú készül. A közönséges kemenczét fával fűtik.

Évi téglatermelés kb. 3—400.000 drb., melynek ezere 20 K.

A gyűjteményünkben levő 822. és 823. L. számú agyagminták tűzállósági fokozata = IV.

Vác város, Pest vármegyében.

A) A várostól É-ra, a Kalvárián, a vasuti állomástól 1·5 km-re, a hajóállomástól 2·5 km-re fekvő agyagbánya a város tulajdona. Emberemlékezet óta külfejtésszerűen művelve, nyers anyagából fazekasárúk készülnek.

B) A várostól Ny-ra, a szt.-mihály—kápolnai agyagbánya távolsága a vasuti állomástól 3 km, a hajóállomástól 4 km. A bánya tulajdonosa a város; művelése külfejtéssel emberemlékezet óta történik. Az agyagot tapasztásra használják.

C) A köhidi dűlőben lévő agyagbánya távolsága a vasuti állomástól 4 km, a hajóállomástól 2 km.

Tulajdonosai: OBERLÄNDER és REISER.

A bányát 1887 óta külfejtéssel művelik és anyagából téglát készítenek, mihez egy salgótarjáni kőszénnel fűtött 14-kamrás Hoffmann-féle kemence szolgál.

Évi termelés $1\frac{1}{2}$ millió drb. téglá, melynek ára ezerenként 32—34 K.

D) A várostól É-ra a Spinyéki hegyen levő agyagbánya távolsága a vasuti, valamint a hajóállomástól 4-5 km.

A bányát, melynek tulajdonosa REICHENBERG LIPÓT, 1893 óta külfejtésszerűen művelik.

A nyers anyagból fával és salgótarjáni szénnel fűtött tábori kemenczében téglát égetnek.

Évenként 36—40.000 drbot. A téglá ezere 28 K.

E) A várostól DK-re a Gombhidi dűlőben levő agyagbánya a vasuti és a hajóállomástól 6 km-re esik.

Tulajdonosa SCHULCZ JÁNOS.

Külfejtéssel 1873 óta művelik a bányát, melynek anyagából téglá és fődélcserép készül. A tábori kemenczét fával fűtik.

Évi termelés 25—30.000 drb., melynek ára ezerenként 32 K.

F) A várostól É-ra, a mihály-kápolnai dűlőben levő agyagbánya a vasuti állomástól 3, a hajóállomástól 2 km-re fekszik.

Tulajdonosa LÖWI IGNÁCZ.

Az 1892 óta külművelet alatt álló agyagbánya nyers anyagából téglá készül. A 14-kamrás Gedeon-féle körkemenczében tóti kőszénalégetnek. Évi termelés 3 millió drb. téglá, melynek 1000-re 26 K.

G) A várostól ugyancsak É-ra, a bácskai szőlőhegyen fekvő agyagbánya a vasuti állomástól 3 km-re, a hajóállomástól 4 km-re esik.

Tulajdonosa a város.

Az emberemlékezet óta külművelettel nyert anyagot kemenczék tapasztására, továbbá más agyaggal keverve fazekasárúk előállítására fordítják.

Gyűjteményünkben hétféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatú a 811. L. sz.

VI. " " a 813., 815. L. sz.

VII. " " a 812., 814., 816., 817. L. sz.

Vágbesztercze község, Trencsén vármegyében.

A község feletti hegyoldal három pontján, Hlinik, Trestenecz és Rubana nevű agyagbányák a vasuti állomástól $1\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ km. távolságban vannak.

Tulajdonosaik a község, továbbá HOHENLOHE herczeg és POPPER báró uradalmai.

Az emberemlékezet óta külfejtésszerűen művelt bányák anyagát téglá és fazekasárúk készítésére használják. A régi szerkezetű kemenczét a község bükk- és szurokfenyő fájával fűtik.

Évi termelés fazekas-árúkbán 21—25.000 drb., téglában 80.000 drb. A nyers téglá 1000-re 8—12 K, az égetetté 29 K—32 K 40 f.

Gyűjteményünkben háromféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatú a 658. L. sz.

V. „ „ a 660. L. sz.

VI. „ „ a 659. L. sz.

Vágujhely község, Nyitra vármegyében.

Az agyagbánya a község É-i oldalán a belterület mellett fekszik 1½ km-re a vasuti állomástól.

Tulajdonosok: 1. VICTORIS MIKLÓS és 2. LÁNYI VILMOS.

Az 1-ső bánya 1850 óta, a 2-ik 1872 óta külművelet alatt áll és anyagából téglá készül. A közönséges kemenczét helybeli fával fűtik.

Évi termelés 1-nél 180.000, 2-nél 162.000 drb. téglá. 1000 drb. égetett téglá ára 16—32 K.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 676.

Városlőd község, Veszprém vármegyében.

Az agyagbánya, mely a község és MAYER GRÖRGY tulajdona, a vasut-tól 3 km-nyire fekszik.

Az agyagot téglá, pipa, fazekasárúk és kályhák gyártására használják. A kemencze fűtésére ajkai szenet és fát használnak.

Gyűjteményünkben hatféle agyagminta van, ezek közül:

II. tűzállósági fokozatú a 476. L. sz.

III. „ „ a 60, 465. és 477. L. sz.

IV. „ „ a 466. L. sz.

A 60. számú sárgás-fehér homokos agyag rozsdás foltokkal PETRIK LAJOS gyűjtése.

Vársonkolyos község, Bihar vármegyében.

A) Az agyagbánya a községi határban, ZICHY ÖDÖN gróf és FRIEDMANN BENŐ birtokainak közös határán fekszik. Távolsága a vársonkolyosi iparteleptől 4 km. Bérlejtője FRIEDMANN BENŐ.

A kb. 1885 óta külművelettel nyert anyagot helyben nem dolgoz-

zák fel, de az évi termelés 7—8 vagon agyag. Ára 100 mm-ként Vársonkolyos állomáson berakva 100—130 K.

B) A körösrévi vasuti állomástól 2 km-re fekvő agyagbánya tulajdonosa ZICHY JENŐ gróf, bérelője TÓTH LAJOS.

Az 1855 óta tárószzerű műveléssel nyert anyagból tűzmentes téglá, fazekasárú készül és üveghutákban is nyer alkalmazást. Helyben nincs feldolgozása. A nyers anyag ára vagononként 160 K.

A nyers agyagot kályha, kőanyag-árú, pipa- és fazekas-árúk készítésére használják.

HAUER K.* az osztrák cs. kir. geológiai intézet vegyésze, 1863-ban megelemezte a következő eredménnyel:

Kovasav (SiO_2)	71.5%
Timföld (Al_2O_3)	20.2 "
Víz (H_2O)	8.0 "
Fe_2O_3 és CaO	nyomokban
Összesen	99.7%

Az országos múzeum-közalapítvány tulajdonában levő agyagmin-tát, melyet MATYASOVSKY JAKAB osztálygeológus küldött be, megelemezte LÁSZLÓ EDE.

Színe szürke; tapintása sima; törése egyenletes; igen képlékeny; muffel-kemenczében sárgára ég; fehér izzásnál erősen összezsugorodik.

Chemiai elemzés:

Súlyvesztesség izzítás útján	9.62%	
Kovasav (SiO_2)	52.58 "	Homok 12.56%
Timföld (Al_2O_3)	33.74 "	
Vasoxid (Fe_2O_3)	1.96 "	
Mész (CaO)	nyomok	
Káli (K_2O)	2.05%	
Összesen	99.95%	
Nedvesség	2.55%	

Mechanikai elemzés:

Agyagos rész	88.15%
Homok	11.85 "

* Jahrb. d. k. k. geol. Reichsanstalt Bd. XI. p. 285.

Tűzállósági foka BISCHOF szerint 3·98.

Tűzálló tárgyak, a minők: üvegömlesztő tégelyek, retorták, ömlesztő tégelyek, muffel-kemenczék előállítására egyaránt kitűnő anyagúl szolgál.

A sonkolyosi agyag elemzése 1880-ik évben dr. C. BISCHOF-tól.*

Timföld	28·31
Kovasav	59·78 **
Magnézia	0·28
Mész	0·34
Vasoxid	1·71
Káli	1·26
Kén	0·52
Izzitási veszteség	8·27
Összeg: 100·02	

Gyűjteményünkben háromféle agyagminta van, ezeknek a tűzállósági fokozata = I. L. sz. 26., 45., 706.

A 26. számú a Dumbrava nevű magaslaton van, a bányához nagyon meredek út vezet. Szürke, tömött homogen kövér agyag. Előfordulása szabálytalan, tömzs- és lencsealaku, a jura korbéli kvarcizitos homokkő között. Használják néhány hazai üveggyárban.

A 46. számú szürkésfehérsárga sávokkal, képlékeny agyag, apró fehér csillámpikkelyekkel. A Dumbrava tetején csak 1·5 méter mélységben szabálytalan tömzsökben fordul elő.

A révi fazekasok nyitott gödrökben ássák. Alatta következik a kvarcizitos homokkő és még lejjebb jurabeli mészkő.

Vásárosdombó község, Baranya vármegyében.

A községben, mely a sásdi vasúti állomástól 6 kilométerre fekszik, a házak udvarain ásvott agyagból 1875 óta fazekasárúk készülnek, melyeket csatornás fekvő szerkezetű és bükkfával fűtött kemenczékben égetnek. A nyers anyag ára kocsiszámra 4 K.

A fazekasárúk piacza Baranya, Somogy és Tolna vármegyék.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = II. L. sz. 796.

* Dr. C. BISCHOF. Gesammelte Analysen. Leipzig, 1901. p. 83.

** ebben homok 27·12%

Tűzállósági quotiens 2·38

Tűzállósági fok 30%-nál valamivel kisebb.

Verestoronyi szorosból (Szeben vármegye) származó cementnek való agyagmargát dr. RUZITSKA BÉLA a következő vegyalkatunak találta:

Kovasav (SiO_2)	58.58 %
Vasoxid (Fe_2O_3)	4.77 «
Timföld (Al_2O_3)	14.87 «
Mész (CaO)	3.36 «
Magnézia (MgO)	0.24 «
Nátriumoxid (Na_2O)	1.55 «
Káliumoxid (K_2O)	2.47 «
Kénsav (SO_3)	4.28 «
Szénsav (CO_2)	1.51 «
Nedvesség (H_2O) és izzítási veszteség le- vonva a CO_2 mennyiséget	8.12 «
Összeg: 99.75 %	

A sósavban oldható rész		A sósavban oldhatlan rész	
	összetétele		összetétele
SiO_2	0.48 %		58.10 %
Fe_2O_3	2.70 «		2.07 «
Al_2O_3	5.72 «		9.15 «
CaO	2.00 «		1.36 «
MgO	— «		0.24 «
$\text{K}_2\text{O} + \text{Na}_2\text{O}$	0.75 «		3.27 «
SO_3	0.12 «		4.16 «
CO_2	1.51 «		— «
Viz és izzítási veszteség			8.12 «
E kettőnek együttes összege:		99.75 %	

Verőcze, (Viroviticza), Szlavonországban.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV.
L. sz. 224.

Versecz r. t. város, Temes vármegyében.

Az agyagbánya a vasuti állomástól 2—3 kilométer távolságra fekszik.

A bányák tulajdonosai: 1. Téglagyár részvénytársaság. 2. MIHAJLOVITS EDMOND örökösei és 3. KLAUBER JAKAB.

A bányákat külfejtésszerűen művelik.

Az évi nyersanyag termelés 1: 16,000, 2: 2600 és 3: 4000 köbméter, a melyet téglá és fedélszerép gyártására használnak fel.

A nyers agyag feldolgozására szolgáló gyár 1. 1869 évtől 2. 1857 és 3. 1857 óta létezik.

A kemence szerkezete 1-nél körmence 16 kamarával, 2-nél beboltozott két kemence, és 3-nál beboltozott két kemence és egy falazott fedeles mezei kemence.

Ezen kemenczék fűtésére 1-nél aninai kőszent, 2-nél és 3-nál szalmát és fát használnak.

Az évi termelés 1894-ben volt 1-nél $2\frac{1}{2}$ millió téglá és cserép, 2-nél 500,000 téglá és cserép és 3-nál 750,000 téglá és cserép.

A kész árúnak ára helyben 26—28 korona.

Az árúk piacza Versecz és környéke.

A gyűjteményünkben levő agyagminták tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 560. és 561.

Véghles, Zólyom vármegyében.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 369.

Vizslás, l. **Pálfalva**.

Vokány község, Baranya vármegyében.

A) Az agyagbánya a vasuti állomástól 1 kilométerre fekszik; tulajdonosa a község.

A bányát emberemlékezet óta külfejtésszerűen művelik és anyagát pipák készítésére és mintázásra használják.

B) A községhez tartozó Trinitás-pusztán, a vasuti állomás tőszomszédságában van egy agyagbánya, melynek tulajdonosa a község.

C) A Schwabenmühlteil nevű dűlőjében, a vasuti állomástól egy kilométernyire levő agyagbánya CSEPREGI GYÖRGY JÁNOS mohácsi lakos tulajdona.

Ezen bányát 1893 óta külfejtéssel művelik és a nyers agyagot téglagyártásra használják.

A közönséges kemenczét fával fűtik.

Évente 50,000 darab téglát és 30,000 darab cserepet készítenek, melynek ezer darabja 24 korona (1903).

A gyűjteményünkben levő kétféle agyagminta tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 800. és 801.

Zabalcz, Krassó-Szörény vármegyében.

Az agyag a falutól északra van. A mintát gyűjtötte dr. SZONTÁGH TAMÁS.

A légszáraz agyag sárgás szürke színű, sósavval nem pezseg, pontusi koru.

Tűzállósági fokozata = IV. L. sz. 482.

Zagoria, Varasd vármegyében, Horvátországban.

Feketebarna, szívós, tömött homogén agyag elszenesedett növény-nyel. Nagy elterjedésben és mennyiségben fordul elő a barnaszén-képletben.

Az agyagtelep magánbirtokosok tulajdona.

Használja több horvátországi téglagyár és a pécsi Zsolnay-féle gyár.

A gyűjteményünkben levő agyagminta tűzállósági fokozata = I. L. sz. 23.

Zalaegerszeg r. t. város, Zala vármegyében.

Az agyagbánya a város területén 5 kilométernyire és a Csonkahegy-háton a vasuti állomástól 10 kilométerre van.

A Csonkahegyhát és a Milejbánya a zalaegerszegi fazekas és kályhás iparosok tulajdona.

A nyersagyagot fazekasárúk, kályhák gyártására és épületdiszítésre használják.

A közönséges kemenczéket fával fűtik.

Ezekon kívül téglát, fedőcserepet is gyártanak, ezek kiégetéséhez körkemenczét használnak és fűtőanyagul leginkább trifaili kőszén alkalmaznak.

Téglagyára van a városnak, továbbá BILISITSnek.

A városi téglagyárnál évenként 1 millió. Özvegy BILISITS JÓZSEFNÉ gyárában 4—500,000 darab téglát készítenek (1903).

A kiégetett téglák ára ezrenként 20—24 korona (1903).

Gyűjteményünkben ötféle agyagminta van, és pedig:

V. tűzállósági fokozattal a 710., 711. és 712. l. sz.

VI. " " a 709. l. sz.

VII. " " a 713. l. sz.

Zámoly, Fejér vármegyében.

Gyűjteményünkben háromféle agyagminta van, melyeket dr. SCHAFARZIK FERENCZ és dr. WARTHA VINCZE gyűjtöttek. Ezek közül:

I. tűzállósági fokozatu a 20. és 31. l. sz.

II. " " 168. l. sz.

A 31. számú a Gránáthegyről való. Barna csokoládé színű, homogen kövér agyag, számos fényes csuszamlási lappal. A zámolyi fazekasok használják.

A 168. számú élénkvörös, vasoxidos, kissé homokos agyag.

A fazekasok festőszerűen használják. Edények készítésére felerészben homokkal keverik.

A 20. számú minta barna, palás törésű képlékeny agyag. Beküldője dr. WARTHA VINCZE.

Zenta város, Bács-Bodrog vármegyében.

A téglavetőhelyek a vasuti állomástól $\frac{1}{2}$ km-nyire, a hajóállomástól 1 km-re fekszenek.

A bánya GRUNDBÖCK ISTVÁN építész-mérnök és téglagyáros tulajdona.

1885 óta külfejtésszerűen művelik. A nyers agyagot téglá és műtégla égetésére használják. Az ovalis, boltíves égető-kemenczéhez kőszennel használnak.

A téglá 1000-ének átlagos ára 28 K. Piacza helyben és a vidékre terjed ki.

Zenta város határában, a vasuti állomástól 1 km-re, a hajóállomástól $2\frac{1}{2}$ km-re fekvő agyagbánya GRUNDBÖCK ISTVÁN építész tulajdona.

Az 1884 óta külfejtéssel művelt bánya anyaga közönséges fali és műtégla, járdaburkoló kövek, közönséges és hornyolt cserepek, terrakotta- és fazekas-árúk előállítására alkalmas.

A feldolgozás agyagörlő és gyúró, különféle sajtológépekkel, 18-kamrás körkemenczével történik. Utóbbit petrozsényi és salgótarjáni barnaszénnel fűtik.

Évi termelése $1\frac{1}{2}$ —2 millió drb. A termék ára helyben 1000-enként falitégla 30 K, tetőcserép 20 K, hornyolt cserép 60 K. A téglá piacza: a város, a cserépé: Bács-Bodrog és a szomszédos vármegyék.

A zentai fazekasoktól használt löszszerű sárga konkréziós agyag a zentai hajóhídtól a Tisza partján mérve 1.6 km. távolban van délre. Az egyszerű fazekas-kemenczét kemény és puhafával fűtik.

1880., illetve 1890. évek elejétől a következő cégek gyártanak téglát és cserepet:

1. MARKOVICS LAJOS és Társa gőzfűrés, villanytelep, gőzmalom és téglagyáros Zentán.

2. REINER LAJOS téglagyáros és 3. HORVÁTH IMRE Kátai.

A körkemenczét fával fűtik. (1903).

Gyűjteményünkben ötféle agyagminta van, a melyek közül:

IV. tűzállósági fokozatú a 424. és 425. L. sz.

VII. " " a 580., 581. és 582. L. sz.

Zilah város, Szilágy vármegyében.

A város határában lévő két agyagbánya közül A) a Somos oldal, B) a Hagymásmező nevű területen van; A) a vasuti állomástól $3\frac{1}{2}$ km-re, B) 4 km-re fekszik.

Mindkettőnek tulajdonosa a helybeli fazekas-ipartársulat.

A bányát emberemlékezet óta külfejtéssel művelik és anyagát fazekas-árúk előállítására fordítják.

Az egyszerű kerek égető-kemenczét a városból és környékéről vett bükkfával fűtik.

Évi termelés edényneműből 40—60.000 db. Az árú piacza Zilah, Szatmár és Nagy-Károly.

Egy harmadik agyagbánya a városi vasuti állomástól 3—400 m re fekszik és a zilahi gőztéglagyár részv. társaság tulajdona.

Külfejtésszerű művelése 1894 óta folyik. A nyers anyagból téglá, cserép és alagsó készül gőzerőre berendezett géppel. A 12-kamrás körkemenczében helybeli fát és petrozsényi kőszénét égetnek.

Évi termelés számítás útján mintegy 2 millió darab.

A téglá és cserép ára 1000-enként 24 K, az alagsóé 1000-re 80 K.

A kir. József-műegyetem műszaki mechanikai laboratóriumával kapcsolatos kísérleti állomás a téglát tartóságára nézve megvizsgálta.

A szilágysági—szamosvölgyi vasutállomás átellenében ifj. ORBÁN KÁROLY építőmester és műépítési vállalkozónak van téglagyára.

A közönséges kemenczét fával fűtik. A téglá ezrének az ára 24 K, ugyanennyi a cserépé, a gerinczcserep száza 14 K.

FÁBIÁN SOMA zilahi gőztéglagyarához az agyagot közvetlen a vasuti állomás mellől veszi. 1895 óta téglát, cserepet, alagsövet és egyéb építkezési anyagot állít elő.

A körkemenczében egeresi szenet használ. A téglá és cserép ára 24—28 K. (1903).

Az anyagot nem vizsgálhattam meg, mert a városkapitány értesítése szerint a cég a minta beküldését megtagadta.

A gyűjteményünkben levő négyféle agyagminták közül:

IV. tűzállósági fokozatú a 294. L. sz.

VI. „ „ a 689. L. sz.

VII. „ „ a 690. és 694. L. sz.

Zimony, Szerém vármegyében.

Az agyagos föld, mely Ferenczvölgy külvárosban a vasuti állomástól 3 km-re van, csakis téglagyártásra alkalmas.

Az újabb időben felállított körkemenczét vrdniki aknaszénnel fűtik.

A téglá ezrének az ára 24 K. (1903).

Zsaluzzsány 1. Fazekaszsaluzzsány.

Zsombolya község, Torontál vármegyében.

Az agyagbánya a vasuti állomástól $\frac{1}{2}$ km-re esik.

KOCH JÁNOS és Társa téglagyárának a tulajdona.

A bányát 1888 óta külfejtéssel művelik; nyers anyagából falitégla és fedőcserép készül. A körkemenczét fával fűtik.

Évi termelése 1 millió falitégla, $1\frac{1}{2}$ millió fedőcserép.

Ujabb 1903. évi adatok szerint téglá és fedőcserép gyártására használják a vasuti állomás közelében fekvő agyagot a Zsombolyai gőztéglagyár részvénytársaság, QUINT JÓZSEF, továbbá BÖHM M. és Társai.

A gőztéglagyár 1894. évben épült. A kemenczék fűtéséhez aninai kőszén és fát használnak. BÖHM és Társai 1888. évtől kezdve, a téglá és cserépgyártás gőzzel és villamerővel van berendezve. A körkemenczét fával fűtik.

QUINT JÓZSEF 1890-től gyárt téglát és a kamara szerkezetű kemenczét szalmával fűtik.

Évente 300.000 építő téglát és 350.000 cseréptéglát készítenek.

Gyűjteményünkben hatféle agyagminta van, ezek közül:

IV. tűzállósági fokozatú a 186., 247., 249. L. sz.

VII. " " a 248., 825, 826. L. sz.

Zsupanek község, Krassó-Szörény vármegyében.

Gyűjteményünkben kétféle agyagminta van.

Az egyik minta dr. SCHAFARZIK FERENCZ gyűjtése, mely a Vernicu árokból való. Mediterrán korú.

A légszáraz nyers agyag zöldes-szürke. zsiros tapintású, sósavval gyengén pezseg. Az újabb időben téglagyártásra használják.

c kemenczében téglá-veres színűvé ég ki. *b* kemenczében téglá-veres színűvé, erősen felpuffad, *a* kemenczében pedig teljesen megolvad.

Tűzállósági fokozata = VI. L. sz. 468.

A másik mintát NÉMET JÁNOS küldte be.

A légszáraz nyers agyag szürke színű, kövér, sósavval pezseg, tartalmaz 1.70% szénsavat (CO_2).

c kemenczében sárga színű sima felülettel. apró csillámmal, *b* kemenczében megolvad. Közönséges fazekas-agyag, tálak és korsók készítéséhez való.

Tűzállósági fokozata = VII. L. sz. 511.

Égetés után fehér vagy világos színű agyagok.

Ezen kimutatásban foglalt agyagokra vonatkozó részletesebb adatok a betűsoros kimutatásban p. 31—213-ig találhatók meg.

A név után következő római szám a tűzállósági fokozatot, az utána következő arabszám pedig a leltári számot jelenti.

Ezen agyagminták is a múzeumban, a többi agyagok közé vannak beosztva.

Ha tehát ezeket gyűjteményünkben fel akarjuk keresni, úgy járunk el, mint a másféle agyagokkal is, t. i. hogy a római számoknak megfelelő tűzállósági fokozat csoportját keressük fel és itten a lelőhely szerint betűrendben megtaláljuk a kívánt agyagmintát.

Apátfalva, IV, 13.

Anina, I, 298.

Bánlaka, I, 47.

Beregszász, II, 24; I, 262, 263, 270, 480, 481.

Bélabánya, I, 180.

Brassó, I, 217.

Budfalva, I, 941.

Csákberény, I, 192, 766.

Csikcsicsó, IV, 931, 932.

Csikszentsimon, III, 918.

Dubrinics, II, 5, 644.

Fazekaszsaluzsány, III, 65.

Felsőbánya, I, 350, 472; II, 520; IV, 519.

Gyergyóújfalu, I, 912.

Hollóháza, III, 311; IV, 18.

Kovászó, I, 57, 58.

Láposbánya, IV, 179.

Misztbánya, III, 178.

Nagyenyed, IV, 322.
Nagymányok, III, 456.
Nagymihály, I, 460, 646.
Nagymuzsaly, I, 374.
Nagyszalók, I, 574.
Nagytarna, I, 525.
Nezsider, IV, 254.

Papfalva, I, 42, 692.
Párva, II, 693, 496.
Pécs, I, 803.
Pilisszántó, II, 495.
Poltár, I, 606.

Radvány, II, 558.
Rézbánya, I, 418.
Rév, I, 4, 705, 728.
Rudnok, I, 567.

Sacza, II, 7.
Solymár, II, 474.
Sváb (Schwabenhof), II, 779; IV, 3.
Székelyudvarhely, I, 458.
Szind, V, 686.
Sztrajna, I, 93, 460, 646.

Talács, I, 538.
Tapolcza, II, 527.
Telkibánya, II, 163; I, 613.

Ujtátrafüred, I, 894.

Vársonkolyos, I, 706.

Az agyagiparnál felhasználható egyéb anyagok.

E kimutatásban levő anyagokra vonatkozó egyéb adatok a betűrendes jegyzékben találhatók.

Gyűjteményünkben az agyagok után a IV-ik szekrényben együttesen, külön vannak összeállítva.

A római szám a tűzállósági fokozatot, az arab szám a leltári számot jelenti.

Bartoslehotka, mállott riolit, II, 290, 390.

Beregszász, riolittufa, I, 270.

Borolóhegy, andezittufa, V, 308.

Eibenthal-Ogradina, andezittufa, IV, 281.

Erdőbénye, riolittufa, I, 490.

Erdőhorváthi, riolit, I, 491, 492.

Felsőbánya, trachittufa, I, 472, 828; IV, 423.

Gyergyóújfalu, tufa, I, 923.

Horgospatak, agalmatolit.

Körmöczbánya, trachittufa, VI, 14, 239.

Lutilla, kaolinos riolittufa, VI, 15.

Mocsár, márgás trachittufa, III, 433.

Nagymányok, trachittufa, III, 456; VI, 182.

Oláhláposbánya, agalmatolith, 274.

Selmeczbánya, Györgytáró, agalmatolith, I, 891.

Stribuly, agalmatolit, 282.

Svábfalu, mállott riolit, III, 388, 389.

Tolcsva, riolittufa, I, 486, 487, 488, 489.

Ujogradina, granulit, V, 400.

Külföldi összehasonlító agyagminták.

Blansko, Morvaországban.

A nyers agyag tömött és homogén. Kareza fényes, tapintása zsiros.

A gyűjteményünkben levő kétféle agyag tűzállósági fokozata = I. L. sz.

20. és 898.

Brieseni agyag. Brüsau mellett, Morvaországban.

A légszáraz nyers agyag kékes-szürke színű, zsiros tapintású.

c és *b* kemenczékben sárgás-fehér színű lesz, *a* kemenczében szürkés, kőszerű és tűzálló marad.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 297.

Göttweihi agyag. Alsó-Ausztriában.

A légszáraz nyers agyag sárgás színű, sósavval nem pezseg.

c kemenczében világos-sárga, *b* kemenczében világos-barna és *a* kemenczében szürke színű lesz, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 393.

Müglitz agyag. Morvaországban.

A száraz nyers agyag szürkés színű, sósavval nem pezseg.

c kemenczében világos-szürke, *b* kemenczében világos-sárga, *a* kemenczében pedig sárgás színű lesz, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 391.

Ottovitz, Csehországban.

Kaolinszerű fehér színű.

Gyűjtötte: dr. PETHŐ GYULA főgeologus.

Az agyagminta mind a három kemenczében fehér színű és tűzálló marad.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 498 és 499.

Pöchlarn, Alsó-Ausztriában.

A nyers agyag világos szürke színű.

c kemenczében világossárga, *b* és *a* kemenczékben szürke színű lesz.

Tűzállósági fokozata = II. L. sz. 737.

Rudici agyag. Blansko mellett, Morvaországban.

A légszáraz nyers agyag színe fehéres-szürke, zsiros tapintású.

c kemenczében szürkés-fehér színű, *b* kemenczében hasonló, *a* kemenczében világos-szürke, kőanyagszerű, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 293.

Salzmünde an der Saale.

Mintázó agyag. Színe szürke.

c kemenczében vöröses, *b* kemenczében barnás-szürke és *a* kemenczében szürke színű és tűzálló marad.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 550.

Woberai agyag. Pilsen mellett, Csehországban.

A száraz nyers agyag fehér színű, kövér.

c és *b* kemenczékben fehér színű marad, *a* kemenczében szürkés-fehér, kőanyagszerű, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 295.

Wocheinit l. **Wocheiner-Feistritz**, Felső-Krajnában.

Wocheiner Feistritz, Felső-Krajnában.

A wocheinítot SZALAY IMRE, miniszteri tanácsos ajándékozta.

Egy angol vállalkozó nagy mennyiségben termeli és vagon-számra Angliába szállítja.

A nyers agyag színe élénk-sárga, kőkeménységű, sósavval nem pezseg.

c kemenczében élénk téglavörös, *b* kemenczében barnás-veres színű lesz, míg *a* kemenczében kék színű, tűzálló.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 448.

Zetlitz, Csehországban.

Fehér iszapolt kaolin a dallvitzi porcellán-gyárból.

Tűzállósági fokozata = I.

Egy másik mintát dr. PETHŐ GYULA hozott magával, minden kemenczében fehér színű és tűzálló maradt.

Tűzállósági fokozata = I. L. sz. 497 és 500.

TARTALOM.

	Lap
1. Bevezető.....	3
2. A magyarországi agyagokra vonatkozó irodalom	9
3. A m. kir. földtani intézet gyűjteményében levő megvizsgált agyagok lelőhe- lyeinek felsorolása tűzállósági fokozatuk szerint	10
4. Részletesebb adatok a magyar korona országainak területén levő és megvizs- gált agyagtelepekhez.....	31
5. Égetés után fehér vagy világos színű agyagok	214
6. Az agyagiparnál felhasználható egyéb anyagok	215
7. Külföldi összehasonlító agyagminták	217
8. A magyar korona országai tűzállóságra megvizsgált agyagjainak átnézetes tér- képe 1:900.000	

TARTALOM

Intézeti tagok alkalmi közleményei.

(Kiállítási költségen kinyomtatva).

A m. kir. földtani intézet kiállítási tárgyai a bécsi 1873. évi világtárlaton, HANTKEN MIKSA-tól (magyar-német szöveggel), 1873	---	---	---	---	---	(Elfogyott.)
A magyarországi kőszén együttes kiállítása a bécsi 1873. évi köztárlaton, HANTKEN MIKSA-tól 1873	---	---	---	---	---	40
A magyar korona országainak széntelepei és szénbányászata. A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. k. miniszterium megbízásából írta PRUDNIKI HANTKEN MIKSA, 1878 (5 melléklettel)	---	---	---	---	---	4.40
A magyarországi ártézi kutak története, terület szerinti eloszlása, mélységek, vizők bőségének és hőfokának ismertetése. Az 1896. évi ezredéves országos kiállítás alkalmából írta HALAVÁTS GYULA. 1896	---	---	---	---	---	2.—
A m. kir. földtani intézet és ennek kiállítási tárgyai. Az 1896. évi ezredéves országos kiállítás alkalmából összeállította BÖCKH JÁNOS és SZONTAGH TAMÁS. 1896. (Elfogyott.)	---	---	---	---	---	

Földtanilag színezett térképek.

a) Átnézetes térképek.

A Székelyföld földt. térképe	---	---	---	---	---	2 kor.
Esztergom barnaszénterületének térképe	---	---	---	---	---	2 "

β) Részletes térképek 1 : 144,000 mértékben.

Alsó-Lendva (C. 10.), — Budapest (G. 7.), — Győr (E. 7.), — Kaposvár és Bükkösd (E. 11.), — Kapuvár vidéke. (D. 7.), — Kis-Martón (C. 6.), — Nagy-Kanizsa (D. 10.), — Pécs és Szegszárd (F. 11.), — Sopron (C. 7.), — Szombathely (C. 8.), — Tata-Bicske (F. 7.), — Tasnád-Szilágy-Somlyó (M. 7.), — Tolna-Tamási (F. 10.), — Veszprém-Pápa (E. 8.) vidéke	---	---	---	---	---	(elfogyott.)
Dárda vidéke. (F. 13.)	---	---	---	---	---	4 kor.
Komárom vidéke. (E. 6.) (a dunántuli rész)	---	---	---	---	---	4 "
Karád-Igal vidéke. (E. 10.)	---	---	---	---	---	4 "
Légrad vidéke. (D. 11.)	---	---	---	---	---	4 "
Magyar-Óvár vidéke. (D. 6.)	---	---	---	---	---	4 "
Mohács vidéke. (F. 12.)	---	---	---	---	---	4 "
Nagy-Vázsony-Balaton-Füred vidéke. (E. 9.)	---	---	---	---	---	4 "
Pozsony vidéke. (D. 5.) (a dunántuli rész)	---	---	---	---	---	4 "
Sárvár-Jánosháza vidéke. (D. 8.)	---	---	---	---	---	4 "
Simontornya és Kálozd vidéke. (F. 9.)	---	---	---	---	---	4 "
Sümeg-Zala-Egerszeg vidéke. (D. 9.)	---	---	---	---	---	4 "
Székesfehérvár vidéke. (F. 8.)	---	---	---	---	---	4 "
Szigetvár vidéke. (E. 12.)	---	---	---	---	---	4 "
Szt-Gothard-Körmend vidéke. (C. 9.)	---	---	---	---	---	4 "

1: 75,000 mértékben.

Petrozsény (24. z. XXIX. r.) — Vulkán-szoros (24. z. XXVIII. r.) vidéke (elfogyott.)	
Gaura és Galgó vidéke. (16. z. XXIX. r.)	7 kor.
Hadad-Zsibó vidéke (16. z. XXVIII. r.)	6 "
Lippa vidéke (21. z. XXV. r.)	6 "
Zilah vidéke (17. z. XXVIII. r.)	6 "

γ) Magyarázó szöveggel, 1: 144,000 mértékben.

Fehértemplom vidéke. (K. 15.) Magy. szöv. HALAVÁTS GYULA-tól	4 kor. 60 fill.
Kismarton vidékének (C. 6.) magy. szövege TELEGDY ROTH LAJOS-tól	1 " 30 "
Versecz vidéke (K. 14.) Magy. szöv. HALAVÁTS GYULÁ-tól	5 " 30 "

1: 75,000 mértékben.

Alparét vidéke (17. z. XXIX. r.) Magy. szöv. Dr. KOCH ANTAL-tól	6 kor. 40 fill.
Bánffy-Hunyad vidéke (18. z. XXVIII. r.) Magy. szöv. KOCH és HOFMANN-tól	7 " — "
Bogdán vidéke (13. z. XXXI. r.) Magyar. szöv. Dr. POSEWITZ TIVADAR-tól	7 " 60 "
Budapest és Tétény vidéke (16 z. XX. r.) Magy. szöv. HALAVÁTS GYULA-tól	7 " 85 "
Budapest és Szt. Endre vidéke (15. z. XX. r.) Magy. sz. Dr. SCHAFARZIK F.-től	9 " 10 "
Kismarton vidéke (14. z. XV. r.) Magy. szöv. T. ROTH L.-től	3 " 45 "
Kolosvár vidéke (18. z. XXIX. r.) Magy. szöv. Dr. KOCH ANTAL-tól	6 " 40 "
Körösmező vidéke (12. z. XXXI. r.) Magy. szöv. Dr. POSEWITZ TIVADAR-tól	7 " 70 "
Mármaros-Sziget vidéke (14. z. XXX. r.) Magy. szöv. Dr. POSEWITZ T.-től	8 " — "
Nagy-Bánya vidéke (15. z. XXIX. r.) Magy. szöv. Dr. KOCH ANTAL-tól	8 " 10 "
Nagy-Károly és Akos vidéke. (15. z. XXVII. r.) Magy. szöv. Dr. SZONTAGH TAMÁS-tól	7 " — "
Tasnád-Széplak vidéke. (16. z. XXVII. r.) Magy. szöv. Dr. SZONTAGH T.-től	7 " — "
Torda vidéke. (19. z. XXIX. r.) Magy. szöv. Dr. KOCH ANTAL-tól	7 " 40 "

Agrogeologiai térképek, (1: 75,000).

Magyar-Szőlgyén és Párkány-Nána vidéke (14. z., XIX. r.) Magy. szöv. HORUSITZKY HENRIK-től	5 kor.
--	--------

- VIII. köt. [1. Dr. HERBICH F. Paleont. tanulm. az erdélyi érczhegys. mészkőszirtjeiről (21 táblával.) (3 kor. 20 fill.). — 2. Dr. POSEWITZ T. Az indiai Oceán czinnszigetei. II. A czinnelőfordulás és a czinnbányászat Bangka szigetén (1 táblával.) (80 fill.). — 3. POČTA F. Nehány Spongia a Pécsi vagy Mecsekhegység dogger rétegeiből (2 táblával.) (50 fill.). — 4. HALAVÁTS Gy. Őslénytani adatok Délmagyarország neogénkorú üledékei faunájának ismeretéhez. II. közlemény (2 táblával.) (50 fill.). — 5. Dr. FELIX J. Magyarország fosszíl fái (2 tábl.) (50 fill.). — 6. HALAVÁTS Gy., A szentesi artézi kút (4 táblával) (80 fill.). — 7. KIŠPATIĆ M. A Fruska-Gora (Szerémség) serpentinjei és serpentin-féle kőzeteiről. (24 fill.). — 8. HALAVÁTS Gy. A hód-mező-vásárhelyi két artézi kút (2 tábl.) (60 fill.). — 9. Dr. JANKÓ J. A Nilus deltája (5 tábl.) (2 kor.)] --- --- --- 9.14
- IX. köt. [1. MARTINY J. A szentháromság-aknai mélymívelés Vihnyén. — BOTÁR Gy., Az ó-antaltárnai Ede-reményvágat geológiai szerkezete. — PELACHY F. Nándor koronaherczeg-tárna geológiai szelvényéhez. (50 fill.). — 2. LÖRENTHEY IMRE. A nagymányoki (Tolna m.) pontusi emelet és faunája (1 táblával.) (40 fill.). — 3. MICZYŃSKI K. Egynehány Radácson, Eperjes mellett gyűjtött fosszíl növénymaradvány (3 táblával.) (60 fill.). — 4. STAUB M. A radácsi növényekről (30 fill.). — 5. HALAVÁTS Gy. A szegedi két artézi kút (2 tábl.) (60 fill.). — 6. WEISS T. Az erdély-részi bányászat rövid ismertetése (80 fill.). — 7. SCHAFARZIK F. A Cserhát piroxén-andezitjei (3 táblával) (2 kor. 80 fill.)] --- --- --- 6.—
- X. köt. [1. PRIMICS Gy. Az erdélyi részek tőzegtelepei (40 fill.). — 2. HALAVÁTS Gy. Őslénytani adatok Délmagyarország neogénkorú üledékei faunájának ismeretéhez (III. közl.) (1 táblával) (50 fill.). — 3. INKEY BÉLA. Pusztá-Szt.-Lőrincz (Pest m.) vidékének talajtérképezése. (1 térképpel) (1 kor.). — 4. LÖRENTHEY J. A szegzárdi, nagymányoki és árpádi felső-pontusi lerakódások és faunájok. (3 táblával.) (1 kor. 40 fill.). — 5. FUCHS T. Harmadkori kővületek Krapina és Radoboj környékének széntartalmu miocénképződményeiből és az «aquitaniai emelet» geológiai helyzetéről. (40 fill.). — 6. KOCH A. Az erdélyrészi medence harmadkori képződményei, I. Paleogén csoport. (4 táblával) (3 kor.)] --- --- --- 6.70
- XI. köt. [1. BÖCKH J. Adatok az Iza völgye felső szakasza geológiai viszonyainak ismeretéhez, különös tekintettel az ottani petroleumtartalmu lerakódásokra (1 táblával) (1 kor.). — 2. INKEY B. A debreczeni m. kir. gazdasági tanintézet földje. (1 táblával.) (50 fill.). — 3. HALAVÁTS Gy. Az Alföld Duna-Tisza közötti részének földtani viszonyai. (4 tábl.) (1 kor. 60 fill.). — 4. GESELL S. A körmöczi bányavidék földtani viszonyai bányageológiai szempontból (2 táblával) (1 kor. 80 kor.). — 5. T. ROTH L. Magyar földolajtartalmú lerakódások leírása: 1. Zsibó környéke Szilágymegyében (2 táblával) (1 kor.). — 6. Dr. POSEWITZ H. A körösmezei petroleumterület (1 táblával) (60 fill.). — 7. TREITZ P. Magyar-Óvár környékének talajtérképe. (3 táblával) (1 kor. 60 fill.). — 8. INKEY B. Mezőhegyes és vidéke agronomgeológiai szempontból. (1 táblával) (1 kor.)] --- --- --- 9.10
- XII. köt. 1. BÖCKH J. A háromszékmegyei Sósmező és környékének geológiai viszonyai, különös tekintettel az ottani petroleumtartalmú lerakódásokra. (1 táblával) (2 kor. 20 fill.). — 2. HORUSITZKY H. Muzsla és Béla község határainak agronom-geológiai viszonyai. (2 tábl.) (1 kor. 40 fill.). — 3. ADDA K. Zemplén vármegye É-i részének földtani és petroleum előfordulási viszonyai (1 táblával) (1 kor.). — 4. GESELL S. Az ungvölgyi Luh vidéken előforduló petroleum geológiai viszonyai (1 tábl.) (50 fill.). — 5. HORUSITZKY H. Budapest székesfőváros III. kerületének (Ó-Buda) agronom-geológiai viszonyai. (1 táblával) (90 fill.)] --- --- --- 6.—

- XIII. köt. 1. BÖCKH H. Nagy-Maros körny. földt. visz. (9 táblával) (2 kor. 20 fill.) —
 2. SCHLOSSER M. Parailurus anglicus és Ursus Böckhi a barot-köpeczi lignitből, Háromszék m. (3 táblával.) — BÖCKH H. Orca Semsey, új orca-faj a salgótarjáni alsó-miocén rétegekből. (1 táblával) (1 kor. 20 fill.) — 3. HORUSITZKY H. Komárom város környékének hidrográfiai és agro-geológiai viszonyai (30 fill.) — 4. ADDA K. Petroleum-kutatások érdekében Zemplén és Sáros vármegyékben megtett földtani felvételekről (1 táblával) (80 fill.) — 5. HORUSITZKY H. A bábolnai állami ménesbirtok agrogeológiai viszonyai (4 táblával) (1 kor. 60 fill.) — 6. Dr. PÁLFY M. Álvincz környékének felső-kréta-korú rétegei (9 táblával) (2 kor. 40 fill.) 8.50
- XIV. köt. 1. GORJANOVIĆ-KRAMBERGER K. Palaeo-Ichthyologiai adalékok (4 táblával) (1 kor.) —
- XV. köt. 1. PRINZ Gy. Az ÉK-i Bakony idős jurakorú rétegeinek faunája. (38 táblával) — 8.—
- Az itt felsorolt művek egyidejűleg a »Mittheilungen aus dem Jahrbuche der kön. ungar. geologischen Anstalt« című folyóirat füzeteiként német nyelven — és különlenyomatokban is megjelentek.*

A m. kir. földtani intézet évi jelentései.

A magyar királyi földtani intézet évi jelentése 1882-ről; 1883-ról, 1884-ről (Elfogyott)
 » » » » » 1885-ről, 1886-ról, 1887-ről, 1888-ról
 1889-ről, 1890-ről, 1891-ről, 1892-ről, 1893-ról, 1894-ről — kötetenként 2.—
 1895-ről 1.20; 1896-ról 1.60; 1897-ről 2.—; 1898-ról 2.—; 1899-ről 1.30; 1900-ról 1.85; 1901-ről 1.50; 1902-ről 1.80; 1903-ról 2.60;

A m. kir. földtani intézet kiadványai.

- Mutató** a m. kir. földtani intézet évkönyve I—X. kötetéhez, összeállította HALAVÁTS Gy. —.80
- Mutató** a m. kir. földt. int. évi jelentése 1882—1891. évfolyamaihoz, összeállította Dr. PÁLFY MÓR — 1.60
- A m. kir. földtani intézet és kiállítási tárgyai. Az 1885. évi budapesti orsz. ált. kiállítás alkalmából összeállította BÖCKH JÁNOS. Budapest, 1885 — (ingyen)
- A magyar korona országai területén mivelésben és feltárásban lévő nemesfém, ércz, vaskő, ásványzsen, kősz és egyéb értékesíthető ásványok előfordulási helyei. A m. kir. bányakapitányságoktól nyert hivatalos s egyéb adatok nyomán bányakapitánysági kerületek szerint összeállították BÖCKH JÁNOS és GESELL SÁNDOR. (1 térképpel) — 3.80
- Mű- és építőipari tekintetben fontosabb magyarországi kőzetek részletes katalogusa. Összeállították GESELL S. és SCHAFARZIK F. Budapest, 1885 — 4.—
- Az agyag-, üveg-, cement- és ásványfesték-iparnak szolgáló magyarországi nyers anyagok részletes katalogusa. Összeállították MATYASOVSKY J. és PETRIK L. 2.20
- A magyar korona országainak megvizsgált agyagai és az agyagiparnál felhasználható egyéb anyagai, KALECSINSZKY SÁNDOR-tól (1 térképpel) (Pótfüzet az előbbenihez) —.24
- A magyarországi porcellánföldről, különös tekintettel a riolit-kaolinokra, PETRIK LAJOS-tól —.40
- A riolitos kőzetek agyagipari célokra való alkalmazhatósága, PETRIK LAJOS-tól —.80
- A hollóházi (radványi) riolit-kaolin. PETRIK LAJOS-tól —.30
- A m. kir. földtani intézet minta kőzet-gyűjteménye magyarországi kőzetekből középiskolák részére. Összeállította dr. SCHAFARZIK F. — (ingyen)
- A m. kir. földtani intézet könyv- és térképtárának címjegyzéke. Szerkesztette FARKASS R. és I.—V. pótcímjegyzék, összeállította BRUCK JÓZSEF —
- A m. kir. földtani intézet, DARÁNYI IGNÁC földművelésügyi m. kir. miniszter megbízásából irták BÖCKH JÁNOS és SZONTAGH TAMÁS. Budapest, 1900 (ingyen)
- A magyar korona országainak ásványzenei, különös tekintettel chemiai összetételükre és gyakorlati fontosságukra (Egy térképpel.) KALECSINSZKY SÁNDOR-tól 4.50
- A magyar korona országai területein létező kőbányák részletes ismertetése (Egy térképpel.) Dr. SCHAFARZIK FERENCZ-től — 7.—
- A magyar pontusi emelet általános és őslénytani irodalma. HALAVÁTS GYULA-tól 1.60